

POROČILO O IZVAJANJU NALOG DPM V LETU 2015

DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM
PO OPCIJSKEM PROTOKOLU
H KONVENCIJI OZN PROTI MUČENJU
IN DRUGIM KRUTIM, NEČLOVEŠKIM ALI
PONIŽEVALNIM KAZNIM ALI RAVNANJU

POROČILO
VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC REPUBLIKE SLOVENIJE
O IZVAJANJU NALOG
DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA
PO OPCIJSKEM PROTOKOLU
H KONVENCIJI OZN PROTI MUČENJU IN DRUGIM
KRUTIM, NEČLOVEŠKIM ALI PONIŽEVALNIM
KAZNIM ALI RAVNANJU ZA LETO 2015

Ljubljana, maj 2016

KAZALO

1. IZVAJANJE NALOG IN POOBLASTIL DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA.	5
1.1 Splošno	5
1.2 O ratifikaciji Opcijskega protokola.	5
1.3 Dejavnosti DPM	6
1.4 Nekaj statističnih podatkov o obiskih DPM v letu 2015	7
1.5 Uresničevanje priporočil DPM	9
1.6 Mednarodne in druge dejavnosti DPM.	11
1.7 Sklep	12
2. PREGLED OBISKOV DPM V LETU 2015	13
3. PREGLED DRUGIH DEJAVNOSTI DPM V LETU 2015.	21
4. PREGLEDNICA RAVNI URESNIČEVANJA PRIPOROČIL DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA.	30
4.1 Obiski policijskih postaj	30
4.2 Obisk centra za tujce	60
4.3 Obisk vstopno-sprejemnega centra Dobova železniška postaja (Dobova ŽP) in Dobova – Livarna	63
4.4 Obiski psihiatričnih bolnišnic	69
4.5 Obiski socialnovarstvenih zavodov (domov starejših)	83
4.6 Obiski posebnih socialnovarstvenih zavodov	120
4.7 Obiski zavodov za prestajanje kazni zapora in prevzgojnega doma	136
4.8 Obiski vzgojnih zavodov	168
5. OPCIJSKI PROTOKOL H KONVENCIJI PROTI MUČENJU IN DRUGIM KRUTIM, NEČLOVEŠKIM ALI PONIŽEVALNIM KAZNIM ALI RAVNANJU	182
6. VZOREC JAVNEGA RAZPISA ZA IZBOR NEVLADNIH ORGANIZACIJ ZA SODELOVANJE Z VARUHO PRI IZVAJANJU NALOG IN POOBLASTIL DPM	189
7. VZOREC POGODBE O SODELOVANJU VARUHA Z NVO PRI IZVAJANJU NALOG DPM	191
8. STANDARDNA MINIMALNA PRAVILA ZDRUŽENIH NARODOV ZA RAVNANJE Z ZAPORNIKI (PRAVILA NELSONA MANDELE)	195

1.

IZVAJANJE NALOG IN POOBLASTIL DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA

1.1 Splošno

Z Zakonom o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju¹ so bile **v letu 2006** Varuhu človekovih pravic RS (Varuh) zaupane tudi pomembne **naloge in pooblastila državnega preventivnega mehanizma (DPM)**. Varuh je s tem postal sestavni del splošno veljavnega sistema pod okriljem Organizacije združenih narodov, ki na mednarodni in državni ravni uveljavlja (dodaten) mehanizem za preprečevanje mučenja in drugih oblik grdega ravnanja z ljudmi, ki jim je bila odvzeta prostost. Ta temelji predvsem na rednih obiskih krajev odvzema prostosti. Gre za preventivne obiske, katerih namen je preprečiti mučenje ali drugo grdo ravnanje, še preden se zgodi. Poleg pododborja za preprečevanje mučenja (SPT), ki je ustanovljen na ravni Organizacije združenih narodov, opcijski protokol namreč uveljavlja t. i. DPM z nalogo rednega obiskovanja vsakega kraja, kjer so (ali bi lahko bile) osebe, ki jim je odvzeta prostost.

1.2 O ratifikaciji Opcijskega protokola

Zakon o ratifikaciji Opcijskega protokola (5. člen) določa, da **naloge in pooblastila DPM izvršuje Varuh. Hkrati določa, da lahko z Varuhom pri opravljanju nadzora na krajih odvzema prostosti in preverjanja ravnanja z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, sodelujejo tudi nevladne organizacije (NVO), registrirane v Republiki Sloveniji, ter organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Republiki Sloveniji, ki se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, zlasti s področja preprečevanja mučenja in drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanj.** Te organizacije se izberejo na podlagi javnega razpisa, ki ga izvede Varuh, ki tudi odloči o izbiri organizacije. Zakon o ratifikaciji Opcijskega protokola tudi določa, da morajo osebe iz izbranih organizacij, ki bodo sodelovale pri izvajanju nalog in pooblastil DPM, dati predhodno pisno izjavo, da bodo pri opravljanju teh nalog in pooblastil delovale po Varuhovih navodilih in predpisih o varovanju tajnosti osebnih in tajnih podatkov tako, kakor to velja za Varuha, njegove namestnike in uslužbence. Potrebne stroške in nagrade osebami iz organizacij, ki opravljajo naloge oziroma izvršujejo pooblastila, pa izplača Varuh iz svojih proračunskih postavk po pravilniku, ki ga izda po predhodnem soglasju ministra, pristojnega za finance. Pravilnik se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije. Na tej podlagi je Varuh izdal **Pravilnik o povračilu stroškov in o nagradah osebami iz organizacij, ki opravljajo naloge oziroma izvršujejo pooblastila po določbah Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju.**²

V Uradnem listu RS št. 92/2014 z dne 19. 12. 2014 je Varuh objavil (novi) javni razpis št. 12.1-4/2014-1 za izbor NVO za sodelovanje z Varuhom pri izvajanju nalog in pooblastil DPM za obdobje od leta 2015 do 2017, z možnostjo podaljšanja še za eno leto.

¹ Uradni list RS, št. 114/06 – Mednarodne pogodbe, št. 20/06

² Pravilnik je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 17/2008. V letu 2011 je bil ta pravilnik tudi delno spremenjen in dopolnjen – Uradni list RS, št. 20/2011.

Na javni razpis se je prijavilo osem NVO (poleg nekaterih dosedanjih tudi nekaj novih), in sicer Novi paradoks (NP), Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto (Društvo), Humanitarno društvo Pravo za vse (Pravo za vse), Slovenska Karitas (Karitas), SKUP – skupnost privatnih zavodov (SKUP), Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC, Mirovni inštitut (MI) in Zveza društev upokoencev Slovenije (ZDUS). Vse prijave, ki so prispele, so bile pravočasne in so izpolnjevale kriterije iz javnega razpisa, zato so bile vse organizacije izbrane za sodelovanje z Varuhom pri izvajanju pristojnosti in nalog DPM. S predstavniki teh organizacij smo v letu 2015 sodelovali tudi pri izvajanju nalog in pooblastil DPM.

Ob koncu leta 2014 smo sprejeli tudi odločitev, da se v letu 2015 ustanovi posebna enota DPM, ki ne bo obravnavala individualnih pobud, temveč bo opravljala le obiske in druge naloge DPM. V enoti DPM so poleg namestnika varuhinje Ivana Šeliha, ki je vodja DPM, še Robert Gačnik, spec., dipl. varstvoslovec, specialist kriminalističnega preiskovanja, Varuhov svetovalec – svetnik (zadolžen predvsem za obiske zaporov, policijskih postaj, centra za tujce in azilnega doma), mag. Jure Markič, Varuhov svetovalec – višji svetnik, univ. dipl. pravnik (zadolžen za obiske socialnovarstvenih zavodov in psihiatričnih bolnišnic), in Lili Jazbec, Varuhova svetovalka – svetnica, prof. defektologije za motnje vedenja in osebnosti in domske pedagogike (zadolžena za obiske vzgojnih zavodov in delno tudi za obiske socialnovarstvenih zavodov). Tako smo **popolnoma razdelili obe Varuhovi dejavnosti (preventivno, ki jo sestavljajo naloge DPM, in reaktivno, pri kateri gre za obravnavanje prejetih individualnih pobud).** Potrebo po taki ločitvi sicer izrecno poudarja tudi 32. točka Smernic o državnih preventivnih mehanizmih SPT,³ sprejetih v Ženevi novembra 2010. Ta določa, da se morajo naloge DPM – kadar organ, določen za DPM, poleg nalog v skladu z opcijskim protokolom opravlja tudi druge naloge – opravljati v okviru ločene enote ali oddelka, ki ima svoje osebe in ločen proračun.

Ugotavljamo, da je bila odločitev za takšno razdelitev Varuhovih dejavnosti pravilna. Izvajanje nalog in pooblastil DPM je namreč zdaj mnogo bolj učinkovito. To se tudi kaže v številu opravljenih obiskov različnih lokacij (v letu 2014 smo na primer opravili 39 obiskov v vlogi DPM, v letu 2015 pa kar 67 takšnih obiskov). Boljša organizacija dela omogoča tudi boljšo pripravo na samo izvedbo obiska, njegovo izvedbo in izdelavo poročila o obisku. Zaradi drugačne razdelitve del pa bo treba nadomestiti zdaj manjkajočega svetovalca na področju obravnavanja individualnih pobud. Hkrati pa večje število obiskov pomeni tudi večje stroške (tako za sodelovanje z izbranimi NVO kot tudi na za samo izvedbo obiska). Povečanje stroškov ne nazadnje terja tudi potreba po večji vključenosti zdravnic/zdravnikov izvedencev pri posameznih obiskih DPM.

1.3 Dejavnosti DPM

DPM pri izvajanju svojih nalog in pooblastil **obiskuje (upoštevajoč pri tem vsakoletni program obiskov) vse kraje odvzema prostosti v Republiki Sloveniji in tako preverja ravnanje z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, da bi se okrepilo njihovo varstvo pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. Ob upoštevanju pravnih norm DPM pristojnim organom daje priporočila, da bi izboljšali razmere in ravnanje z osebami ter preprečili mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega, poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. V zvezi s tem lahko predloži tudi predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom.**

Znani kraji odvzema prostosti v Republiki Sloveniji so zlasti:

- zavodi za prestajanje kazni zapora (ZPKZ) z vsemi svojimi oddelki in Prevezgojni dom Radeče,
- vzgojno-izobraževalni zavodi (VIZ),
- nekateri socialnovarstveni zavodi – domovi starejših (SVZ) in posebni SVZ,
- psihiatrične bolnišnice (PB),
- prostori za policijsko pridržanje oziroma zadržanje na policijskih postajah (PP) in Center za pridržanje Ljubljana,
- center za tujce in azilni dom,
- prostori za pridržanje v Slovenski vojski in
- vsi drugi kraji v smislu 4. člena Opcijskega protokola (npr. policijska intervencijska vozila ipd.).

Varuh v svoji vlogi DPM vključuje strokovnjake s čim širšim naborom priporočenih specialnih znanj.

³ Dosegljivo na: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/OPCAT/Pages/NationalPreventiveMechanisms.aspx>.

Ker tudi izbrane NVO ne morejo zagotoviti nekaterih drugih ustreznih strokovnjakov in ker med svojimi strokovnjaki tudi Varuh nima osebe z znanjem s področja zdravstvenega varstva, smo nekatere manjkajoče strokovnjake morali izbrati sami. Zato smo v začetku **leta 2014** na Varuhovih spletnih straneh in v glasilu Zdravniške zbornice Slovenije – ISIS objavili obvestilo o zbiranju ponudb za uvrstitev na seznam zdravnic/zdravnikov izvedencev, ki bodo Varuhu strokovno pomagali ugotoviti, razjasniti ali presoditi dejstva, ki bi kazala na primere mučenja in druge oblike okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja oziroma Varuha pri njegovih obiskih krajev, kjer je osebam odvzeta prostost, podprli s potrebnim strokovnim znanjem, ki ga Varuh nima. Prejeli smo tri prijave za sodelovanje, in sicer izr. prof. dr. Petra Preglja, dr. med., spec. psih.; doc. dr. Milana Popoviča, dr. med., specialista splošne kirurgije, in doc. dr. Zdenke Čebašek-Travnik, dr. med., spec. psihiatrije (nekdanje varuhinje človekovih pravic). Ker so vse ponudbe za sodelovanje ustrezale razpisanim zahtevam, smo vse tri uvrstili na seznam zdravnikov izvedencev in z njimi sklenili pogodbo o sodelovanju. Posamezni izvedenec, ki ga s seznama določi Varuh glede na vrsto in kraj posameznega obiska, naloge opravlja po odredbi in navodilih Varuha v sodelovanju z njegovimi strokovnimi sodelavci tako, da sodeluje pri načrtovanem obisku in daje pisne odgovore na Varuhova vprašanja v vlogi DPM ter poda svoje ugotovitve zlasti o ustreznosti zdravstvenega varstva in ravnanja z osebami, ki jim je odvzeta prostost.

Izbrane NVO naloge in pooblastila pri nadzoru opravljajo s svojimi osebami, usposobljenimi za posamezna področja nadzora, kot člani skupine, ki jo določi Varuh za opravljanje nadzora na krajih odvzema prostosti in preverjanje ravnanja z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost. **Skupina, ki opravlja nadzor, je tako sestavljena iz predstavnikov Varuha in izbranih organizacij, upoštevajoč pri tem program obiskov, ki ga v ta namen sprejme Varuh v sodelovanju z izbranimi organizacijami, po potrebi pa pri tem upošteva tudi druge okoliščine, ki bi zahtevale takojšen obisk.**

O vsakem obisku DPM pripravi izčrpno (končno) **poročilo o ugotovitvah o obiskani ustanovi**. To poročilo vsebuje tudi predloge in priporočila za odpravo ugotovljenih nepravilnosti in izboljšanje stanja, vključno z ukrepi za zmanjšanje možnosti nepravilnega ravnanja v prihodnje. Pri pripravi poročila o opravljenem obisku sodelujejo tako Varuhovi predstavniki kot tudi predstavniki izbranih NVO. Vsak sodelujoči pri obisku, torej tudi osebe iz NVO, mora namreč pripraviti kratko poročilo o lastnih ugotovitvah z obiska, skupaj s predlogi, ki so del poročila o opravljenem nadzoru. Poročilo se pošlje pristojnemu organu (tj. nadrejenemu organu obiskane ustanove), in sicer s predlogom, da ta v določenem roku zavzame stališče do navedb oziroma priporočil v tem poročilu in jih sporoči Varuhu. Za izdelavo poročila je praviloma pristojen predstavnik Varuha, čeprav je lahko za njegovo izdelavo določena tudi oseba iz izbrane NVO. Na podlagi poročila, odziva pristojnega organa nanj in morebitnih dodatnih stališč DPM pa se o vsakem obisku pripravi tudi **krajše poročilo o obisku**, ki se objavi na spletu.⁴

1.4 Nekaj statističnih podatkov o obiskih DPM v letu 2015

V letu 2015 je DPM **opravil 67 obiskov** različnih lokacij krajev odvzema prostosti, konkretno se je pri tem obiskalo:

- **23** lokacij, ki se uvrščajo med področja policijskega pridržanja oziroma zadržanja,
- **21** lokacij, ki se uvrščajo med socialnovarstvene zavode,
- **9** lokacij, ki se uvrščajo med zavode za prestajanje kazni zapora (vključno s Prevezgojnim domom Radeče),
- **5** lokacij, ki se uvrščajo med posebne socialnovarstvene zavode,
- **4** lokacije, ki se uvrščajo med zavode s področja vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami,
- **3** lokacije, ki se uvrščajo med psihiatrične bolnišnice,
- **2** lokaciji, ki se uvrščata med kraje odvzema prostosti s področja »tujcev«.

Vsi navedeni obiski so trajali po en dan, **z izjemo obiskov treh zavodov za prestajanje kazni zapora (Koper, Dob pri Mirni, Maribor) in enega posebnega socialnovarstvenega zavoda (PSVZ Hrastovec), ki so bili dvodnevni – skupno torej štirih** (pri zadnjem od navedenih ZPKZ je bil drugi dan sicer opravljen le še zaključni razgovor Varuhovega predstavnika).

⁴ Glej: <http://www.varuh-rs.si/o-instituciji/podrocja-dela-varuha/varuh-kot-drzavni-preventivni-mehanizem/>.

Navedeni obiski so bili **v šestih primerih tematski** (pri tem je vselej šlo za socialnovarstveni zavod),⁵ **v devetih primerih pa kontrolni**⁶ (šest socialnovarstvenih zavodov, dve psihiatrični bolnišnici in Prevezgojni dom Radeče⁷). Glede opravljanja posebnih vrst obiskov so torej v obeh primerih izključno (tematski) oziroma močno (kontrolni) prednjačili socialnovarstveni zavodi. Velika večina od navedenih obiskov je bila opravljena **brez predhodne napovedi (60), po predhodni napovedi⁸ se jih je opravilo le sedem**, od tega tudi en kontrolni.⁹

Pri navedenih obiskih se je **pogodbeni ekspert angažiral v osmih primerih** (v štirih primerih za potrebe obiska posebnega socialnovarstvenega zavoda, v dveh primerih za potrebe obiska zavoda za prestajanje kazni zapora, po enkrat pa za potrebe obiska psihiatrične bolnišnice in socialnovarstvenega zavoda).

Glede sodelujočih registriranih nevladnih organizacij oziroma organizacij s statusom humanitarne organizacije pri zgornjih aktivnostih je mogoče ugotoviti naslednja dejstva:

- **SKUP – skupnost privatnih zavodov** je s svojimi predstavniki sodeloval pri obisku **34** različnih lokacij krajev odvzema prostosti (ob tem pri enem¹⁰ z dvema predstavnikoma naenkrat ter pri treh tematskih in dveh kontrolnih);
- **Humanitarno društvo Pravo za vse** je s svojimi predstavniki sodelovalo pri obisku **18** različnih lokacij krajev odvzema prostosti (ob tem pri štirih¹¹ z dvema predstavnikoma naenkrat ter pri treh tematskih in enem kontrolnem);
- **Novi Paradoks** je s svojimi predstavniki sodeloval pri obisku **10** različnih lokacij krajev odvzema prostosti (ob tem pri dveh kontrolnih);
- **Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto** je s svojimi predstavniki sodelovalo pri obisku **osmih** različnih lokacij krajev odvzema prostosti (ob tem pri enem kontrolnem);
- **Mirovni inštitut** je s svojimi predstavniki sodeloval pri obisku **sedmih** različnih lokacij krajev odvzema prostosti;
- **ZDUS – Zveza društev upokojencev Slovenije** je s svojimi predstavniki sodelovala pri obisku **petih** različnih lokacij krajev odvzema prostosti (ob tem pri dveh kontrolnih);
- **Slovenska Karitas** je s svojimi predstavniki sodelovala pri obisku **štirih** različnih lokacij krajev odvzema prostosti;
- **PIC – Pravno-informacijski center nevladnih organizacij** je s svojimi predstavniki sodeloval pri obisku **treh** različnih lokacij krajev odvzema prostosti.

Dodatno je tudi mogoče ugotoviti, da **so bili predstavniki sodelujočih registriranih nevladnih organizacij oziroma organizacij s statusom humanitarne organizacije določeni za pripravo poročila za večino (53 %) od opravljenih obiskov lokacij krajev odvzema prostosti, tj. za 35 (od 66) obiskanih lokacij – torej so pripravili pet tovrstnih poročil več, kot pa so jih pripravili predstavniki Varuha (31). Konkretno:**¹²

- **SKUP – Skupnost privatnih zavodov** je pripravil poročilo o obisku **26** različnih lokacij¹³ krajev odvzema prostosti;
- **Mirovni inštitut** je pripravil poročilo o obisku **petih** različnih lokacij¹⁴ krajev odvzema prostosti;
- **Humanitarno društvo Pravo za vse** pripravilo poročilo o obisku **treh** različnih lokacij;¹⁵
- **Novi Paradoks** je pripravil poročilo o obisku **ene** lokacije krajev odvzema prostosti.¹⁶

5 Konkretno za Dom pod Gorco Maribor, Sončni dom Maribor, Dom upokojencev Ptuj, Dom Petra Uzarja Tržič, Center slepih, slabovidnih in starejših Škofja Loka in Dom starejših občanov Preddvor. Kot je navedeno v tozadevnem poročilu: »**Namen tematskega obiska DPM v več domovih starejših je bilo (zgolj) ugotavljanje sprememb na oddelkih z demenco po tem, ko je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) iz Usmeritev za delo z osebami z demenco (usmeritve) črtalo tako imenovane Oddelke s povečano pozornostjo (OPP).** /.../ Seveda je bil DPM ob tokratnih obiskih **tudi pozoren na znake**, ki bi lahko kazali, da na krajih odvzema prostosti (kot so opredeljeni v 4. členu /MOPPM/) prihaja do primerov mučenja in drugih oblik okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. Njegov namen je bil, da glede na ugotovitve obiskov, **da priporočijo ustreznim organom, predvsem MDDSZ, da bi ustrezno (pravno) uredili oddelke**, ki izpolnjujejo vse pogoje za opredelitev varovanega oddelka po ZDZdr, in s tem tudi izboljšali varnost oseb, ki jim je bila odvzeta prostost.«

6 Konkretno je šlo za Prevezgojni dom Radeče, Psihiatrično bolnišnico Begunje, Enota OLMO Doma upokojencev Ptuj, Center za starejše občane Lucija, Dom starejših občanov Ilirska Bistrica, Center starejših Cerknica, Dom starejših občanov Novo mesto, Psihiatrično bolnišnico Ormož.

7 Ta lokacija je bila tudi edina, glede katere je bil v letu 2015 opravljen najprej redni obisk, nato pa tudi še kontrolni.

8 ZPKZ Dob pri Mirni, ZPKZ Ig, Policijska postaja Piran, Center za pridržanje Ljubljana, Dom upokojencev Vrhnika, Vzgojni zavod Planina.

9 Prevezgojnega doma Radeče.

10 ZPKZ Dob pri Mirni.

11 Dom Svetega Lenarta, Enota Muretinci Doma upokojencev Ptuj, ZPKZ Maribor, ZPKZ Ig.

12 Noben predstavnik ZDUS – Zveze društev upokojencev Slovenije, PIC – Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij, Slovenske Karitas in Društva za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto pa v letu 2015 nikoli ni pripravil poročila o obisku.

13 Za 20 policijskih postaj, za dva zavoda za prestajanje kazni zapora in eden za kontrolni pregled Prevezgojnega doma Radeče, za dva sprejemna centra in eden za posebni socialnovarstveni zavod.

14 Za tri policijske postaje, za en zavod za prestajanje kazni zapora in eden za Prevezgojni dom Radeče.

15 Za dva socialnovarstvena zavoda in za en posebni socialnovarstveni zavod.

16 Za en vzgojni zavod.

Pogledano še z drugega konca:

- glede 23 lokacij, ki se uvrščajo med področja policijskega pridržanja oziroma zadržanja, je **v vseh 23 primerih (100 %) poročilo pripravil predstavnik** sodelujoče registrirane nevladne organizacije oziroma organizacije s statusom humanitarne organizacije (**predstavnik Varuha pa nikoli**);
- glede devetih lokacij, ki se uvrščajo med zavode za prestajanje kazni zapora (vključno s PD Radeče), je **v petih primerih (56 %) poročilo pripravil predstavnik** sodelujoče registrirane nevladne organizacije oziroma organizacije s statusom humanitarne organizacije (**predstavnik Varuha pa v štirih primerih**);
- glede treh lokacij, ki se uvrščajo med kraje odvzema prostosti s področja »tujcev«, je **v dveh primerih (67 %) poročilo pripravil predstavnik** sodelujoče registrirane nevladne organizacije oziroma organizacije s statusom humanitarne organizacije (**predstavnik Varuha pa v enem primeru**);
- glede štirih lokacij, ki se uvrščajo med posebne socialnovarstvene zavode, je **v polovici primerov (dveh) poročilo pripravil predstavnik** sodelujoče registrirane nevladne organizacije oziroma organizacije s statusom humanitarne organizacije (**enako v dveh primerih pa predstavnik Varuha**);
- glede štirih lokacij, ki se uvrščajo med zavode s področja vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, je **v enem primeru (25 %) poročilo pripravil predstavnik** sodelujoče registrirane nevladne organizacije oziroma organizacije s statusom humanitarne organizacije (**v treh primerih pa predstavnik Varuha**);
- glede 21 lokacij, ki se uvrščajo med socialnovarstvene zavode, je **v dveh primerih (10 %) poročilo pripravil predstavnik** sodelujoče registrirane nevladne organizacije oziroma organizacije s statusom humanitarne organizacije (**v 19 primerih pa predstavnik Varuha**);
- glede treh lokacij, ki se uvrščajo med psihiatrične bolnišnice, **v nobenem primeru poročila ni pripravil predstavnik (0 %)** sodelujoče registrirane nevladne organizacije oziroma organizacije s statusom humanitarne organizacije (**v vseh predstavnik Varuha**).

Predstavniki sodelujočih registriranih nevladnih organizacij oziroma organizacij s statusom humanitarne organizacije so torej v letu 2015 z vidika **posamičnih kategorij lokacij krajev odvzema prostosti takole pripravljali poročila o opravljenih obiskih**:

- glede policijskih postaj so poročila pripravili celo **izključno le predstavniki organizacije**,
- glede zavodov za prestajanje kazni zapora in tudi glede krajev odvzema prostosti s področja »tujcev« so **predstavniki organizacij pripravili več poročil, kot pa so jih pripravili predstavniki Varuha**,
- glede posebnih socialnovarstvenih zavodov so **predstavniki zavodov pripravili ravno toliko poročil, kot so jih pripravili predstavniki Varuha**,
- **glede zavodov s področja vzgoje in izobraževanja** otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami **so predstavniki zavodov pripravili manj (enega od štirih)** oziroma **glede socialnovarstvenih zavodov bistveno manj poročil (le dve od 21)**, kot pa so jih pripravili predstavniki Varuha,
- **glede psihiatričnih bolnišnic predstavniki organizacij sploh niso pripravili nobenega poročila – in je vsa (tri) pripravil predstavnik Varuha**.

DPM lahko predloži tudi predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom (19. člen Opcijskega protokola). S pripombami smo v letu 2015 sodelovali pri pripravi akta, ki bo urejal izvajanje postopkov z mladoletnimi osebami pri izvrševanju vzgojnih in varovalnih ukrepov; predlogu Pravilnika o izvrševanju varnostnih ukrepov obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu in obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti; Zakonu o obravnavanju mladoletnih prestopnikov; Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1); predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (KZ-1C); noveli ZP-1J; predlogu sprememb in dopolnitev Zakona o nadzoru državne meje; predlogu sprememb in dopolnitev Zakona o nalogah in pooblastilih policije; predlogu Pravilnika o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov; predlogu Pravilnika o izvrševanju kazni zapora in Pravilniku o plačilu za delo obsojencev.

1.5 Uresničevanje priporočil DPM

Uresničevanje priporočil DPM je zaveza države pogodbenice Opcijskega protokola. Po določbi 22. člena Opcijskega protokola morajo pristojni organi države pogodbenice obravnavati priporočila DPM in z njim vzpostaviti dialog o mogočih ukrepih za izvedbo priporočil. Uspeh uresničevanja priporočil z

obiskov DPM vsako leto prikazujemo v **Varuhovem letnem poročilu in tudi ločeni publikaciji**¹⁷ v obliki sinteze naših ugotovitev in priporočil ter odzivov pristojnih organov v zapisu o obiskih v posameznih ustanovah. **Tako je bilo od 600 priporočil, ki jih je DPM izdal po opravljenih 67 obiskih v letu 2015, 211 že uresničenih, 286 sprejetih, 51 nesprejetih, do 52 pa se obiskane ustanove oziroma ministrstva v času priprave tega zapisa (še) niso posebej opredelile.**

OBISKANE USTANOVE	št. lokacij	PRIPOROČILA				SKUPAJ
		uresničena	sprejeta	nesprejeta	ni podatka	
policijske postaje	23	84	52	8	2	146
center za tujce	1	3	6	3	/	12
psihiatrične bolnišnice	3	29	22	4	1	56
socialnovarstveni zavodi	21	29	84	2	/	115
posebni socialnovarstveni zavodi	5	15	25	10	37	87
zavodi za prestajanje kazni zapora in prevzgojni dom	7 + 1 dva krat	45	59	15	/	119
vzgojni zavodi	4	3	32	1	12	48
vstopno-sprejemni center za begunce/migrante	1	3	6	8	/	17
SKUPAJ	67	211	286	51	52	600

Poleg najpomembnejšega preventivnega učinka obiskov, katerih namen je preprečiti mučenje ali drugo grdo ravnanje, še preden se zgodi, sicer ugotavljamo, da so se v mnogih obiskanih ustanovah zaradi naših priporočil izboljšale bivalne razmere in ravnanje z osebami, ki jim je odvzeta prostost.

V zvezi z **obiski policijskih postaj** lahko posebej omenimo, da so doslej obiskane policijske postaje (kjer je bilo to potrebno) poskrbele za: izboljšanje bivalnih razmer v prostorih za pridržanje; oštevilčenje prostorov za pridržanje; boljše informiranje o pravicah pridržanih oseb (z brošuro z zapisom pravic pridržanih oseb v različnih svetovnih jezikih, plakatom z zapisom pravic pridržane osebe v več jezikih); ažuriranje seznama odvetnikov; boljše osvetljenje prostorov – po potrebi tudi z namestitvijo močnejših oziroma ustrežnejših svetlobnih teles v nekaterih prostorih za pridržanje; poskrbele so za namestitev postelje za prenočevanje; za namestitev manjkajočih opozoril, da je prostor za pridržanje videonadzorovan, oziroma za ustrežno namestitev videonadzornega sistema in opozoril, da le-ta ne zajema tudi toaletnega dela prostora za pridržanje; odstranitev »lunch paketov« s pretečenim rokom uporabe in zagotovitev ustrežnejšega nadzora nad hrambo obrokov hrane; poskrbele so tudi za doslednejše evidentiranje podatkov o načinu seznanitve osebe s pravicami v obrazcih, potrebnih za izvedbo pridržanja; boljše zagotavljanje zdravniške pomoči; boljše zagotavljanje hrane in vode oziroma boljši dostop do pitne vode (npr. s plastenkami vode); boljše hrambo začasno zaseženih predmetov; ustrežnejšo ureditev dostopa za invalidne osebe na policijske postaje; poskrbele so tudi za odpravo pomanjkljivosti in ugotovljenih nepravilnosti pri evidentiranju posameznih primerov pridržanj; zagotovitev ukrepov za dosledno upoštevanje predpisov in usmeritev, ki se nanašajo na pridržanje oseb.

V **centru za tujce** so na podlagi priporočil DPM poskrbeli za prevod jedilnikov v angleški jezik in njihovo objavo v jedilnici in skupnih prostorih, kjer so nastanjeni tujci; predstavili so čas večerje, poskrbeli so za čistejši prostor za prhanje na moškem oddelku; zamenjavo telefonskega aparata; uporabo spleta tudi med tednom (in ne le ob koncu tedna); spremenili so sistem evidentiranja izvedenih ukrepov zdravstvene službe in zagotovili bolj sprotno in natančnejše pisanje poročil strokovnih služb; povečali so skrb za organizirane dejavnosti tujcev in razširili dodatno psihiatrično pomoč za tujce, ki jo potrebujejo med namestitvijo v centru.

Tudi **azilni dom** je na podlagi naših priporočil odpravil ugotovljene pomanjkljivosti v bivalnih prostorih sprejemnega oddelka in napake oziroma poškodbe na inventarju in objektih; poskrbel je za prevod azilne

¹⁷ Glej: <http://www.varuh-rs.si/publikacije-gradiva-izjave-porocila-varuha-v-vlogi-dpm/>.

zakonodaje, jedilnikov in razporeda dejavnosti v nekatere druge jezike; tujcem je omogočil neposreden dostop do interneta in izboljšal njihovo zdravstveno oskrbo.

Vzgojni zavodi so na podlagi priporočil DPM posodobili in izboljšali svoje spletne strani in na njih objavili pravila bivanja in hišni red; priporočilo DPM, da individualizirani program podpiše mladostnik, se prav tako uresničuje; prav tako so vzgojni zavodi poskrbeli za ustreznejšo ureditev osebnih map mladostnikov; sprejeti sta bili pobuda DPM za pripravo posebnega zakona, ki bo urejal področje delovanja vzgojnih zavodov, in pobuda za izdelavo smernic za vzgojni načrt v vzgojnih zavodih in s tem jasnejših pravil bivanja v njih.

Zavodi za prestajanje kazni zapora in Prevzgojni dom Radeče so na podlagi naših priporočil poskrbeli za: ažuriranje hišnih in dnevnih redov posameznih zavodov; dostop do predpisov, ki se nanašajo na izvrševanje kazenskih sankcij in varstvo človekovih pravic; popravilo poškodovane zavodske opreme in naprav, da se prepreči nastanek še večje škode; zamenjavo iztrošenega in dotrajanega zavodskega inventarja in uvedbo evidenc za sprotne beleženje nastanka in odprave okvar; siceršnje izboljšanje bivanjskih razmer na obiskanih krajih odvzema prostosti, kar je spodbudno in hkrati potrjuje namen našega delovanja; zagotovili so bistveno več možnosti za telefoniranje za vse zaprte osebe in sprejeli ukrepe za kakovostnejše prestajanje kazni zapora; povečali so organizirane dejavnosti; spodbudili nadaljnji razvoj izobraževalnih dejavnosti v zavodih; poskrbeli za ponudbo novih programov in motiviranje obsojencev za vključitev vanje; nekateri zavodi so poskrbeli za nadomestitev manjkajočega jedilnega pribora pri obrokih hrane; poskrbeli so tudi za doslednejše izpolnjevanje rubrik v posameznih evidencah, ki jih vodijo zavodi; uredili so zapise o odločitvah za namestitve v strožji režim prestajanja kazni zapora; sprejeli so ukrepe za optimalnejšo uporabo bolniške sobe; poskrbeli za boljšo zdravstveno oskrbo zaprtih oseb in nasploh za humanejše ravnanje z zaprtimi osebami.

Tudi **psihiatrične bolnišnice** so na podlagi priporočil DPM poskrbele za: doslednejše spoštovanje določb Zakona o duševnem zdravju (ZDZdr) ob sprejemu oseb in njihovem zadržanju na oddelkih pod posebnim nadzorom; odpravo napak pri uvedbi in dokumentiranju posebnih varovalnih ukrepov; boljše informiranje o pravicah pacientov; prijetnejši videz oddelkov pod posebnim nadzorom oziroma zagotovitev pacientom prijaznih prostorov; namestitev nabiralnikov za oddajo pritožb in ustreznejše postopke ob pacientovi smrti.

Za doslednejše spoštovanje določb ZDZdr ob sprejemu in namestitvi oseb na varovalne oddelke so skladno s priporočili poskrbeli tudi **domovi starejših in posebni socialnovarstveni zavodi**; po naših priporočilih so bile natančneje in pravilneje opredeljene pravne podlage za namestitev stanovalcev na varovalne oddelke; dodatno se je razvil koncept obravnave oseb z demenco; domovi so poskrbeli za prijetnejši videz varovalnih oddelkov; pripravo manjkajočih individualnih načrtov, s katerimi se upoštevajo potrebe in želje stanovalcev; boljše informiranje o pravicah stanovalcev (tudi z zloženkami); poskrbeli so za namestitev nabiralnikov za pritožbe; odpravo napak pri uvedbi in dokumentiranju posebnih varovalnih ukrepov (tudi s spremembo in dopolnitvijo obrazcev); ureditev možnosti za kajenje; za namestitev klicnih zvoncev oziroma boljši nadzor nad odzivnim časom pri klicih z varovalnega oddelka.

Vojska je v **prostorih za pridržanje vojaških oseb** dopolnila evidence pridržanj; poskrbela je za označitev prostorov za pridržanje; označitev prostora za zaslišanje z nalepko; na naš predlog je bila ustanovljena tudi delovna skupina za pripravo predloga sprememb Pravilnika za izgradnjo prostorov za pridržanje v Slovenski vojski oziroma vojaški policiji, da se uskladijo zahtevani standardi po pravilniku z dejanskim stanjem prostorov za pridržanje, ki jih uporablja vojaška policija.

1.6 Mednarodne in druge dejavnosti DPM

Poleg obiskov krajev odvzema prostosti DPM opravlja tudi vrsto drugih aktivnosti, kot so: priprava predlogov in pripomb k veljavnim ali predlaganim zakonom; priprava in izvedba predstavitev za tuje delegacije oziroma obiskovalce (v letu 2015 smo na primer gostili predstavnike DPM Črne gore in Ukrajine); priprava odgovorov na vprašanja različnih mrež DPM; udeležba na srečanjih idr. Člani DPM sodelujejo pri različnih dogodkih doma in v tujini, tako da predstavljajo svoje delovanje in dosedanje izkušnje. Hkrati organizirajo pogovore s predstavniki posameznih državnih organov (tudi z ministri) in tudi drugače predstavljajo Varuhovo delovanje na tem področju (na Policijski akademiji v Tacnu, Fakulteti za varnostne vede, tiskovnih konferencah). Za vse člane DPM (tudi sodelujoče nevladne organizacije)

pripravljajo še različne oblike izobraževanja in delovna srečanja, na katerih obravnavajo vidike skupnega delovanja z NVO.

DPM t. i. jugovzhodne Evrope smo **26. 3. 2013** v Beogradu (Srbija) oblikovali mrežo z imenom **South-East Europe NPM Network** (SEE NPM Network),¹⁸ katere namen je med drugim vzpostaviti boljše sodelovanje, izmenjavo izkušenj in izvesti številne skupne dejavnosti za učinkovitejše opravljanje nalog in pooblastil DPM za navedeno območje, ki izhajajo iz Opcijskega protokola. Ob tej priložnosti so predstavniki DPM Albanije, Črne gore, Hrvaške, Makedonije, Slovenije in Srbije (ob prisotnosti enega od ombudsmanov iz Bosne in Hercegovine) sprejeli Deklaracijo o sodelovanju, izvolili vodstvo in zastavili prve cilje. Kot veliko priznanje za dosedanje delo Varuha na tem področju štejemo, da je bilo prvo predsedovanje mreži zaupano prav DPM Slovenije. Pozneje sta se mreži pridružila tudi DPM Avstrije in Bolgarije. Predsedovanje tej mreži je zdaj v rokah DPM Avstrije.

V okviru mreže smo tako v letu 2015 izvedli dva študijska obiska, in sicer pri DPM Avstrije in DPM Hrvaške. Glavni namen obiska je bila izmenjava praktičnih izkušenj izvajanja preventivnih obiskov. Takšna oblika sodelovanja in izmenjava izkušenj izvajanja preventivnih obiskov v okviru Network SEE se je že v preteklosti izkazala kot koristna in jo bomo nadaljevali tudi v prihodnje, ko pričakujemo, da bodo tudi člani državnega preventivnega mehanizma Republike Avstrije v letu 2016 prišli na podoben obisk v Republiko Slovenijo.

1.7 Sklep

Menimo, da je **Varuh z uvedbo Opcijskega protokola zagotovil učinkovito izvajanje nalog in pooblastil DPM. Hkrati se je z vključitvijo nevladnih in humanitarnih organizacij v izvajanje nalog in pooblastil DPM povečala tudi transparentnost Varuhovega delovanja na tem področju, kar zagotavlja še kakovostnejše izvajanje prevzetih nalog po ratifikaciji Opcijskega protokola. Taka rešitev je v Republiki Sloveniji novost pri uvajanju javno-zasebnega partnerstva in je lahko zgled za spremembe v delovanju drugih državnih organov, hkrati pa v mednarodnem pogledu pomeni enega od možnih uspešnih modelov za izvajanje Opcijskega protokola.**

Z odzivi pristojnih organov (zlasti obiskanih ustanov) na naše ugotovitve in priporočila za izboljšanje stanja smo večinoma zadovoljni, saj kažejo pripravljenost na sodelovanje, zlasti pa ugotavljamo, da skušajo obiskane ustanove sprejeti vse ukrepe za potrebne izboljšave, ki so v njihovi domeni. Z zadovoljstvom lahko ugotavljamo, da ugotovitve in predlogi ter priporočila za izboljšanje stanja, ki jih Varuh daje v okviru nalog in pooblastil DPM, pogosto dobijo odmev v izboljšanju pogojev in ravnanju z osebami, ki jim je odvzeta prostost. Pri tem si želimo še boljšega in poglobljenega sodelovanja s pristojnimi ministrstvi, zlasti ko gre za problematiko, ki terja sistemske spremembe na tem področju.

Sklepno ugotavljamo, da DPM s svojim delovanjem pomembno pripomore k izboljšanju položaja oseb, ki jim je odvzeta prostost. To je zaznal tudi Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (CPT) ob obisku v Sloveniji leta 2012 (glej poročilo o tem obisku, str. 10).¹⁹ Ocene o dobro opravljenem delu prihajajo tudi iz strokovnih krogov.²⁰ Ne nazadnje ugotovitve DPM citira tudi Evropsko sodišče za človekove pravice²¹ v svojih sodbah, prav tako so predmet proučevanja v številnih diplomskih in magistrskih delih.

¹⁸ Glej: <http://www.varuh-rs.si/o-instituciji/podrocja-dela-varuha/varuh-kot-drzavni-preventivni-mehanizem/south-east-europe-npm-network/>.

¹⁹ Glej: <http://www.cpt.coe.int/documents/svn/2013-16-inf-eng.pdf>.

²⁰ Glej npr. Korošec, Damjan: Poročilo Varuha človekovih pravic o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma na pot, v: Pravna praksa, št. 47, 8. 12. 2011.

²¹ Glej npr. zadevo *Mandić in Jović proti Sloveniji ter Štruel Jakob in ostali proti Sloveniji*.

2.

PREGLED OBISKOV DPM V LETU 2015

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženci	Opis dogodka	Organizator
1	12. 3. 2015	Petrovo Brdo	Obisk so opravili predstavniki Varuha mag. Jure Markič in Lili Jazbec, svetovalca Varuha ter predstavniki nevladnih organizacij Jure Trbič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov) in Sonja Škrabec Štefančič (Novi paradoks). Enota je naknadno 14. 3. 2015, v delu nadzora, ki se nanaša na zdravstveno varstvo in zdravniško oskrbo, obiskal tudi zunanji izvedenec dr. Peter Pregelj, dr. med., spec. psihiater	Obisk socialnovarstvenega zavoda Dom upokojencev Podbrdo, Enota Petrovo Brdo	Varuh človekovih pravic RS
2	11. 3. 2015	Cerknica	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalac Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk Policijske postaje Cerknica	Varuh človekovih pravic RS
3	11. 3. 2015	Postojna	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalac Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk Policijske postaje Postojna	Varuh človekovih pravic RS
4	11. 3. 2015	Ilirska Bistrica	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalac Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk Policijske postaje Ilirska Bistrica	Varuh človekovih pravic RS
5	23. 3. 2015	Celje	Obisk so opravili predstavniki Varuha mag. Jure Markič in Lili Jazbec, svetovalca Varuha ter predstavnici nevladnih organizacij, Stanka Radojčić (Zveza društev upokojencev Slovenije) in Barbara Pirnat (Slovenska Karitas)	Obisk socialnovarstvenega zavoda Dom sv. Jožefa v Celju	Varuh človekovih pravic RS
6	23. 3. 2015	Novo mesto	Obisk so opravili Robert Gačnik, spec., svetovalac Varuha ter predstavnici nevladnih organizacij Katja Piršič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov) in Branka Bukovec (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto)	Obisk ZPKZ Ljubljana, Oddelek Novo mesto	Varuh človekovih pravic RS
7	24. 3. 2015	Ljubljana	Obisk so opravili Lili Jazbec in mag. Jure Markič, svetovalca Varuha, ter Ana Repič (Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC) in Mirjam Hribar (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto)	Obisk Mladinskega doma Malči Beličeve	Varuh človekovih pravic RS

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženci	Opis dogodka	Organizator
8	2. 4. 2015	Žalec	Obisk so opravili mag. Jure Markič in Lili Jazbec, svetovalec Varuha, ter predstavnici nevladnih organizacij Jan Irgel (Humanitarno društvo Pravo za vse) in Ana Cajnko (Zveza društev upokojencev Slovenije). Dom je naknadno, in sicer 7. 4. 2015, v delu nadzora, ki se nanaša na zdravstveno varstvo in zdravniško oskrbo, obiskala tudi zunanja izvedenka dr. Zdenka Čebašek-Travnik, dr. med., spec. psihiater	Obisk Doma Nine Pokorn, Grmovje	Varuh človekovih pravic RS
9	9. 4. 2015	Velenje	Obisk so opravili Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, predstavnika nevladnih organizacij Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov) in Dominika Mendaš (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk Policijske postaje Velenje	Varuh človekovih pravic RS
10	9. 4. 2015	Šmarje pri Jelšah	Obisk so opravili Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, predstavnika nevladnih organizacij Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov) in Dominika Mendaš (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk Policijske postaje Šmarje pri Jelšah	Varuh človekovih pravic RS
11	9. 4. 2015	Rogaška Slatina	Obisk so opravili Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, predstavnika nevladnih organizacij Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov) in Dominika Mendaš (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk Policijske postaje Rogaška Slatina	Varuh človekovih pravic RS
12	14. 4. 2015	Veržej	Obisk so opravili Lili Jazbec, svetovalka Varuha, ter predstavnici nevladnih organizacij Zerina Repič (Novi paradoks) in Barbara Pirnat (Slovenska Karitas)	Obisk Vzgojnega doma Veržej pri OŠ Veržej	Varuh človekovih pravic RS
13	15. 4. 2015	Maribor	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Eva Šmirmaul (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk Doma pod gorco Maribor	Varuh človekovih pravic RS
14	15. 4. 2015	Maribor	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Eva Šmirmaul (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk Sončnega doma Maribor	Varuh človekovih pravic RS
15	15. 4. 2015	Ptuj	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Eva Šmirmaul (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk Doma upokojencev Ptuj	Varuh človekovih pravic RS
16	16. 4. 2015	Tržič	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Ajda Vodnjov (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk Doma Petra Uzarja Tržič	Varuh človekovih pravic RS
17	16. 4. 2015	Škofja Loka	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Ajda Vodnjov (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk centra slepih, slabovidnih in starejših Škofja Loka	Varuh človekovih pravic RS
18	16. 4. 2015	Preddvor	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Ajda Vodnjov (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk Doma starejših občanov Preddvor	Varuh človekovih pravic RS

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženci	Opis dogodka	Organizator
19	21. 4. 2015	Laško	Obisk so opravili Lili Jazbec, svetovalka Varuha, ter predstavnika nevladnih organizacij Kristina Cigler (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto) in Jan Irgl (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk Doma starejših Laško	Varuh človekovih pravic RS
20	23. 4. 2015	Radeče	Obisk so opravili Ivan Šelih, namestnik varuhinje, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnici nevladnih organizacij Eva Šmirmaul (Humanitarno društvo Pravo za vse) in Katarina Vučko (Mirovni inštitut).	Obisk Prevezgojnega doma Radeče	Varuh človekovih pravic RS
21	5. 5. 2015	Štore	Obisk so opravili mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnici nevladnih organizacij Milena Križaj (Zveza društev upokojenцев Slovenije) ter Mateja Veingerl (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk Doma Lipa Štore	Varuh človekovih pravic RS
22	7. 5. 2015	Sežana	Obisk so opravili Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, in predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Sežana	Varuh človekovih pravic RS
23	7. 5. 2015	Koper	Obisk so opravili Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, in predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Koper	Varuh človekovih pravic RS
24	7. 5. 2015	Izola	Obisk so opravili Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, in predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Izola	Varuh človekovih pravic RS
25	12. 5. 2015	Planina	Obisk so opravili Lili Jazbec, svetovalka Varuha, ter predstavnici nevladnih organizacij Barbara Pirnat (Slovenska Karitas) in Mirjam Hribar (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto)	Obisk Vzgojnega zavoda Planina	Varuh človekovih pravic RS
26	18. 5. 2015	Lenart	Obisk so opravili mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnika nevladne organizacije Tamara Žajdela in Miha Biderman (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk socialnovarstvenega zavoda Dom starejših občanov Lenart, družba za storitve, d. o. o.	Varuh človekovih pravic RS
27	19. in 20. 5. 2015	Koper	Obisk so 19. 5. 2015 opravili Vlasta Nussdorfer, varuhinja, Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnika nevladnih organizacij, Katja Piršič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov) in Boris Nusdorfer (Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC); dne 22. 5. 2015 je obisk s področja zagotavljanja zdravstvene oskrbe v zavodu opravil tudi doc. dr. Milan Popovič, dr. med., specialist splošne kirurgije (zdravnik izvedenec)	Obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Koper	Varuh človekovih pravic RS

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženci	Opis dogodka	Organizator
28	27. 5. 2015	Vojnik	Obisk so opravili mag. Jure Markič in Lili Jazbec, svetovalec Varuha, ter predstavnici nevladnih organizacij Nika Mori (Novi paradoks) in Maja Ladić (Mirovni inštitut). Bolnišnico je naknadno, in sicer 30. 5. 2015, v delu nadzora, ki se nanaša na zdravstveno varstvo in zdravniško oskrbo, obiskal tudi zunanji izvedenec izr. prof. dr. Peter Pregelj, dr. med., spec. psihiater	Obisk Psihiatrične bolnišnice Vojnik	Varuh človekovih pravic RS
29	2. 6. 2015	Celje	Obisk so opravile Lili Jazbec, svetovalka Varuha, ter predstavnici nevladnih organizacij Mateja Markovič (Novi paradoks) in Anja Kirn Hrovat (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto)	Obisk socialnovarstvenega zavoda Dom ob Savinji Celje	Varuh človekovih pravic RS
30	3. 6. 2015	Lenart	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Lenart	Varuh človekovih pravic RS
31	3. 6. 2015	Ruše	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Ruše	Varuh človekovih pravic RS
32	3. 6. 2015	Podlehnik	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Podlehnik	Varuh človekovih pravic RS
33	8. in 9. 6. 2015	Dob	<p>Obisk so obisk opravili Vlasta Nussdorfer, varuhinja, mag. Bojana Kvas, generalna sekretarka, Ivan Šelih, namestnik varuhinje, mag. Kornelija Marzel, namestnica varuhinje, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, Miha Horvat, svetovalec Varuha, Katja Piršič in Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov), Anja Kirn Hrovat (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto) in Mateja Veingerl (Humanitarno društvo Pravo za vse);</p> <p>dne 9. 6. 2015 so obisk opravili Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, Miha Horvat, svetovalec Varuha, Katja Piršič in Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov), Anja Kirn Hrovat (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto) in Mateja Veingerl (Humanitarno društvo Pravo za vse);</p> <p>dne 12. 6. 2015 in 15. 9. 2016 pa je obisk s področja zagotavljanja zdravstvene oskrbe opravila zdravnica izvedenka doc. dr. Zdenka Čebašek-Travnik, dr. med., spec. psihiater</p>	Obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Dob (zaprti del zavoda)	Varuh človekovih pravic RS
34	11. 6. 2015	Muretinci	Obisk so opravili mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnika nevladnih organizacij Marko Štante in Tamara Žajdela, oba Pravo za vse.	Obisk Doma upokojencev Ptuj, Enote Muretinci	Varuh človekovih pravic

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženci	Opis dogodka	Organizator
35	2. 7. 2015	Dutovlje	Obisk so opravili mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnika nevladnih organizacij Slavka Smrtnik (Novi paradoks) in Jure Trbič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov v okviru Inštituta Primus); zavod je naknadno, in sicer 5. 7. 2015 v delu nadzora, ki se nanaša na zdravstveno varstvo in zdravniško oskrbo, obiskal tudi zunanji izvedenec DPM dr. Peter Pregelj, dr. med., spec. psihiater	Obisk Posebnega socialnovarstvenega zavoda Dutovlje	Varuh človekovih pravic RS
36	22. 7. 2015	Ljutomer	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnica nevladne organizacije Katarina Vučko (Mirovni inštitut)	Obisk PP Ljutomer	Varuh človekovih pravic RS
37	22. 7. 2015	Murska Sobota	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnica nevladne organizacije Katarina Vučko (Mirovni inštitut)	Obisk PP Murska Sobota	Varuh človekovih pravic RS
38	22. 7. 2015	Lendava	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnica nevladne organizacije Katarina Vučko (Mirovni inštitut)	Obisk PP Lendava	Varuh človekovih pravic RS
39	23. 6. 2015	Ljubljana	Obisk so opravili Lili Jazbec, svetovalka Varuha, in predstavnici nevladnih organizacij Slavica Smrtnik (Novi paradoks) in Ana Repič (Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC)	Obisk socialnovarstvenega zavoda Dom Janeza Krstnika Trnovo v Ljubljani	Varuh človekovih pravic RS
40	4. 8. 2015	Radeče	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, in predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov); pri obisku je kot opazovalec sodeloval tudi predstavnik DPM Črne gore	Kontrolni obisk Prevezgojnega doma Radeče	Varuh človekovih pravic RS
41	4. 8. 2015	Vrhnika	Obisk so opravili Lili Jazbec, svetovalka Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Barbara Pirnat (Karitas); obisku je prisostvovala tudi Marica Nišavić, in sicer kot opazovalka, predstavnica DPM Črne gore	Obisk Doma upokojenecv Vrhnika	Varuh človekovih pravic RS
42	5. 8. 2015	Begunje na Gorenjskem	Obisk so opravili mag. Jure Markič, predstavnik Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Jure Trbič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov) in kot opazovalka predstavnica DPM Črne gore Marica Nišavić	Kontrolni obisk Psihiatrične bolnišnice Begunje	Varuh človekovih pravic RS
43	5. 8. 2015	Piran	Obisk so opravili Ivan Šelih, namestnik varuhinje, ter predstavnica nevladne organizacije Katja Piršič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov); ob obisku sta bila navzoča kot opazovalca predstavnik DPM Črne gore in predstavnik Sveta Evrope – pisarne v Črni gori	Obisk PP Piran	Varuh človekovih pravic RS
44	11. 8. 2015	Dob	Obisk so opravili Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Maja Ladič (Mirovni inštitut)	Obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora (ZPKZ) Dob, Odprti oddelek Puščava	Varuh človekovih pravic RS

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženci	Opis dogodka	Organizator
45	18. 8. 2015	Metlika	Obisk so opravili mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, ter predstavnici nevladnih organizacij Mirjam Hribar (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto) in Mateja Markovič (Novi paradoks)	Obisk Doma starejših občanov Metlika	Varuh človekovih pravic RS
46	9. 9. 2015	Ljubljana	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Ljubljana Center	Varuh človekovih pravic RS
47	9. 9. 2015	Ribnica	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Ribnica	Varuh človekovih pravic RS
48	9. 9. 2015	Kočevje	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov v okviru Inštituta Primus)	Obisk PP Kočevje	Varuh človekovih pravic RS
49	10. 9. 2015	Sevnica	Obisk so opravili Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnika nevladnih organizacij Jan Irgel (Humanitarno društvo Pravo za vse); dom je naknadno, in sicer 19. 9. 2015, v delu nadzora, ki se nanaša na zdravstveno varstvo in zdravniško oskrbo, obiskal tudi zunanji izvedenec izr. prof. dr. Peter Pregelj, dr. med., spec. psih.	Obisk Doma upokojencev in oskrbovancev Impoljca v Sevnici	Varuh človekovih pravic RS
50	16. 9. 2015	Maribor	Obisk so opravili Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnika nevladne organizacije Tamara Žajdela in Marko Štante (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Maribor	Varuh človekovih pravic RS
51	29. 9. 2015	Kranj	Obisk sta opravili Lili Jazbec, svetovalka Varuha, ter predstavnica nevladne organizacije Nika Mori (Novi paradoks)	Obisk Vzgojnega zavoda Kranj	Varuh človekovih pravic RS
52	1. 10. 2015	Koper	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in Nives Jakomin Škrli (Zveza društev upokojencev Slovenije)	Kontrolni obisk Doma upokojencev Ptuj, Enote Olmo	Varuh človekovih pravic RS
53	1. 10. 2015	Lucija	Obisk so opravili mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Nives Jakomin Škrli (Zveza društev upokojencev Slovenije)	Kontrolni obisk Centra za starejše občane Lucija	Varuh človekovih pravic RS
54	6. 10. 2015	Grosuplje	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov v okviru Inštituta Primus)	Obisk PP Grosuplje	Varuh človekovih pravic RS
55	6. 10. 2015	Metlika	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Metlika	Varuh človekovih pravic RS
56	6. 10. 2015	Črnomelj	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk PP Črnomelj	Varuh človekovih pravic RS

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženci	Opis dogodka	Organizator
57	15. 10. 2015	Slovenska vas	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Katja Piršič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Dob, Polodprti oddelek Slovenska vas	Varuh človekovih pravic RS
58	22. 10. 2015	Ilirska Bistrica	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Sonja Škrabec Štefančič (Novi paradoks)	Kontrolni obisk Doma starejših občanov Ilirska Bistrica	Varuh človekovih pravic RS
59	22. 10. 2015	Cerknica	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Sonja Škrabec Štefančič (Novi paradoks)	Kontrolni obisk Centra starejših Cerknica	Varuh človekovih pravic RS
60	11. in 12. 11. 2015	Hrastovec	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Mateja Veingerl (Humanitarno društvo Pravo za vse); dne 27. 11. 2015 je naknadno, in sicer v delu nadzora, ki se nanaša na zdravstveno varstvo in zdravniško oskrbo, zavod obiskala tudi zunanja izvedenka dr. Zdenka Čebašek-Travnik, dr. med., spec. psihiater	Obisk Javnega socialnovarstvenega zavoda Hrastovec	Varuh človekovih pravic RS
61	13. 11. 2015	Dobova	Obisk sta opravila Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, in predstavnik nevladne organizacije Jure Trbič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov v okviru Inštituta Primus)	Obisk Sprejemnega centra za migrante Dobova	Varuh človekovih pravic RS
62	24. 11. 2015	Postojna	Obisk so opravili Ivan Šelih, namestnik varuhinje, Robert Gačnik, spec., in Mojca Valjavec, svetovalca Varuha, ter predstavnica nevladne organizacije Maja Ladič (Mirovni inštitut)	Obisk centra za tujce	Varuh človekovih pravic RS
63	25. 11. 2015	Novo mesto	Obisk sta opravila predstavnik Varuha mag. Jure Markič, višji svetnik in predstavnica nevladne organizacije Mirjam Hribar (Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto)	Kontrolni obisk Doma starejših občanov Novo mesto	Varuh človekovih pravic RS
64	1. 12. 2015	Ig pri Ljubljani	Obisk so opravili Ivan Šelih, namestnik varuhinje, Robert Gačnik, spec., Andreja Srebotnik, svetovalca Varuha, ter predstavniki nevladnih organizacij, Katja Piršič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov) in Tamara Žajdela ter Marko Štante (Humanitarno društvo Pravo za vse); kot opazovalci so sodelovali tudi predstavniki DPM Ukrajine	Obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Ig	Varuh človekovih pravic RS
65	1. 12. 2015	Ormož	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnik nevladne organizacije Jan Irgel (Humanitarno društvo Pravo za vse); pri obisku so sodelovali tudi predstavniki DPM Ukrajine	Kontrolni obisk Psihiatrične bolnišnice Ormož	Varuh človekovih pravic RS
66	2. 12. 2015	Ljubljana	Obisk so opravili Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha, ter predstavnik nevladne organizacije Primož Križnar (SKUP – Skupnost privatnih zavodov); kot opazovalci so sodelovali predstavniki DPM Ukrajine	Obisk Centra za pridržanje v Ljubljani	Varuh človekovih pravic RS

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženci	Opis dogodka	Organizator
67	22. 12. 2015	Rakičan	Obisk sta opravila mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, in predstavnica nevladne organizacije Tamara Žajdela (Humanitarno društvo Pravo za vse)	Kontrolni obisk Doma starejših občanov Rakičan	Varuh človekovih pravic RS

3.

PREGLED DRUGIH DEJAVNOSTI DPM V LETU 2015

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženeec	Opis dogodka	Organizator
1	28. 1. 2015	Ljubljana	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in mag. Jure Markič	Sestanek na Ministrstvu za zdravje na temo foreznične psihiatrije in obravnava delovnega gradiva Pravilnika o izvrševanju varnostnih ukrepov obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu in obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti.	Ministrstvo za zdravje
2	5. 2. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, mag. Jure Markič, Robert Gačnik, spec., svetovalca Varuha; srečanja so se udeležili naslednji predstavniki nevladnih organizacij: Miha Biderman, Eva Šmirmal, Tamara Žajdela, Miha Senica in Mateja Veingerl (Humanitarno društvo Pravo za vse); Slavica Smrtnik in Zerina Ferlič (Novi paradoks); Stanka Radojičič (Zveza društev upokojencev Slovenije); Katarina Bervar Sternad (Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC); Maja Ladič in Mojca Frelj (Mirovni inštitut); Barbara Pirnat (Slovenska Karitas); Ajda Vodnjov in Katja Piršič (SKUP – Skupnost privatnih zavodov)	Člani DPM so se na letnem srečanju sestali z izbranimi nevladnimi organizacijami in pregledali pripravljen program obiskov ustanov, v katerih so osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, in krajev, kjer so ali bi lahko bile te osebe nastanjene. Opravili so analizo preteklega dela in se dogovorili za vsebinske usmeritve dela v prihodnje ter program obiskov v ustanovah.	Varuh človekovih pravic RS

Datum	Kraj dogodka	Udeleženeec	Opis dogodka	Organizator	
3	19. 2. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer in Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Javno podpisovanje pogodbe o sodelovanju z nevladnimi organizacijami in društvi, ki so bili izbrani pri izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma po Opcijskem protokolu h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju. Pogodbo so podpisali: Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, Mirovni inštitut, Novi paradoks, Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC, Humanitarno društvo Pravo za vse, Slovenska karitas in SKUP – Skupnost privatnih zavodov ter ZDUS.	Varuh človekovih pravic RS
4	1.–3. 3. 2015	Na sedežu Sveta Evrope, Strasbourg, Francija	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in mag. Jure Markič	Udeležba na konferenci ob 25. obletnici delovanja CPT – Evropskega odbora za preprečevanje mučenja, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja z naslovom »The CPT at 25: taking stock and moving forward«.	Svet Evrope
5	5. 3. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	varuhinja Vlasta Nussdorfer, njena namestnika Ivan Šelih in Tone Dolčič ter svetovalci Varuha	Srečanje z zastopniki oseb s težavami v duševnem zdravju.	
6	15. 3. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, mag. Jure Markič	Srečanje Varuha z zastopniki pravic na področju duševnega zdravja.	Varuh človekovih pravic RS
7	26. 3. 2015	Na sedežu ZDUS	mag. Jure Markič	Izobraževanje predstavnikov Zveze društev upokojencev Slovenije (ZDUS), ki sodelujejo z DPM.	Varuh človekovih pravic RS in ZDUS
8	1. 4. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, mag. Bojana Kvas, generalna sekretarka Varuha, Robert Gačnik, spec., mag. Jure Markič, Lili Jazbec – vsi svetovalci Varuha in Tanja Kadunc	Sestanek z nevladnimi organizacijami o organizacijskih in finančnih vidikih (uveljavljanje zahtevkov za izplačilo stroškov in nagrad za sodelovanje pri delu DPM). Sestanka so se udeležili predstavniki nevladnih organizacij: Slovenska Karitas, Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, Mirovni inštitut in Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.	Varuh človekovih pravic RS
9	7.–8. 4. 2015	Podgorica, Črna gora	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Predavanje članom državnega preventivnega mehanizma v Črni gori s predstavitvijo metodologije izvajanja nalog in pooblastil DPM.	Ombudsman Črne Gore v sodelovanju s Svetom Evrope in EU
10	14. 4. 2015	Brdo pri Kranju	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, mag. Jure Markič, dr. Ingrid Russi Zagožen	Udeležba na XIII. konferenci Inšpektorata RS za delo, z naslovom Izzivi sobivanja s posamezniki in skupinami s težavami v duševnem zdravju.	Inšpektorat RS za delo

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženec	Opis dogodka	Organizator
11	16. 4. 2015	Hrastovec	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, Lili Jazbec, svetovalka Varuha	Udeležba na posvetu, ki je bil namenjen srečanju vseh deležnikov, ki kakor koli sodelujejo pri vzpostavljanju in zagotavljanju institucionalne oblike skrbi za osebe s težavami v duševnem zdravju.	Socialnovarstveni zavod Hrastovec
12	21. 4. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Jernej Rovšek in Ivan Šelih, namestnika varuhinje, ter Liana Kalčina, svetovalka Varuha; vodja delegacije AIDHR je bil dr. Ahmed Shahidov	Sprejem predstavnikov Inštituta za demokracijo in človekove pravice iz Azerbajdžana (AIDHR). AIDHR je nevladna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 2014. Gostje so se zanimali za izkušnje slovenskega Varuha, načine dela ter sodelovanja Varuha z državnimi in lokalnimi oblastmi.	Varuh človekovih pravic RS
13	28. 4. 2015	Haus der Europäischen Union, Dunaj, Avstrija	Miha Horvat, svetovalec Varuha	Sodelovanje na srečanju z naslovom: Strengthening the follow-up on NPM recommendations in the EU: strategic development, current practices and the way forward.	Ludwig Boltzmann Institute Human Rights Implementation Centre (University of Bristol)
14	3.–4. 6. 2015	Varšava, Poljska	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Udeležba na delavnici APT (Association for the prevention of torture), na kateri so vodje državnih preventivnih mehanizmov (DPM) izmenjali izkušnje in spoznanja.	APT (Association for the prevention of torture)
15	9. 6. 2015	Ljubljana	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Udeležba na seji strokovnega sveta za policijsko pravo in pooblastila.	Ministrstvo za notranje zadeve
16	10. 6. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Varuhinja Vlasta Nussdorfer, Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in Andreja Srebotnik, svetovalka Varuha	Srečanje s civilno družbo, ki se ukvarja z nudenjem pomoči žrtvam kaznivih dejanj. Srečanja so se udeležili predstavniki šestih nevladnih organizacij s tega področja, in sicer: Beli obroč Slovenije, Združenje proti spolnemu zlorabljanju, Društvo SOS telefon, Sekcija varnih hiš, Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC in Zveza prijateljev mladine Slovenije.	Varuh človekovih pravic RS
17	1. 6. 2015	Ljubljana	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Udeležba na 16. slovenskih dnevih varstvoslovja.	Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru
18	1. 6. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Ivan Šelih, namestnik varuhinje ter svetovalci varuha	Sestanek z Direktoratom za policijo in druge varnostne naloge Ministrstva za notranje zadeve o aktualnih vprašanih sodelovanja.	Direktorat za policijo in druge varnostne naloge v sodelovanju z Varuhom

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženeec	Opis dogodka	Organizator
19	4. 6. 2015	Varšava (Poljska)	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Delovno srečanje z naslovom: Implementing the preventive mandate: Ombuds institutions designated as National Preventive Mechanisms in the OSCE region.	APT – Association for the Prevention of Torture (Ženeva – Švica) in OSCE (Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi)
20	16.–19. 6. 2015	Riga, Latvija	Ivan Šelih, namestnik varuhinje in Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha	Udeležba na delavnici Mednarodnega združenja ombudsmenov (IOI) za državne preventivne mehanizme (DPM) z naslovom Implementiranje preventivnega mandata (Implementing a preventive mandate).	Ombudsman Latvije, IOI – International Ombudsman Institute ter APT – Association for the Prevention of Torture
21	19. 6. 2015	Državni zbor RS	Varuhinja Vlasta Nussdorfer in njeni namestniki	Predaja Letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2014 in Poročila državnega preventivnega mehanizma za leto 2014 predsedniku Državnega zbora Republike Slovenije dr. Milanu Brglezu.	Predsednik Državnega zbora RS
22	22. 6. 2015	Predsedniška palača	Varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer, Ivan Šelih, Jernej Rovšek in mag. Kornelija Marzel – namestniki varuhinje	Predaja Letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2014 in Poročila državnega preventivnega mehanizma za leto 2014 predsedniku Republike Slovenije Borutu Pahorju.	Predsednik Republike Slovenije
23	24. 6. 2015	Ljubljana	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Udeležba na 1. sestanku projektne skupine za prenovu organizacije forenzične psihiatrije v Sloveniji (izdelane v letu 2011).	Ministrstvo za pravosodje RS
24	26. 6. 2015	Skopje, Makedonija	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	V okviru EU Twinning Light Project je potekala delavnica z naslovom The Situation and the Challenges with Illegal Migrants and Asylum Seekers in Macedonia – International Day in Support of Victims of Torture. Govorili so zlasti o monitoringu prostorov z omejenim gibanjem in centrov za ilegalne prebežnike ter prosilce za azil.	Ombudsman Makedonije v sodelovanju z Ombudsmanom Avstrije in institutom Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights
25	28. in 29. 6. 2015	Tirana, Albanija	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in Milan Popović, zdravnik izvedenec DPM	Udeležba na delavnici z naslovom Health care access of people deprived from their liberty in the SEE region: Shortcomings and best practices observed while exercising the NPM mandate, with a focus in preventing ill-treatment during restraint and seclusion.	Ombudsman Albanije in APT, Ženeva

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženeec	Opis dogodka	Organizator
26	30. 6. 2015	V prostorih predsedni-ka Vlade RS	Varuhinja Vlasta Nussdorfer	Predaja Letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2014 in Poročila državnega preventivnega mehanizma za leto 2014 predsedniku vlade dr. Miru Cerarju.	Predsednik Vlade RS
27	1. 7. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Vlasta Nussdorfer, varuhinja človekovih pravic, Ivan Šelih, Tone Dolčič, Jernej Rovšek, Martina Ocepek, direktorica strokovne službe ter Brigita Urh, Lili Jazbec, Gašper Adamič, Nataša Kuzmič in Liana Kalčina – svetovalci Varuha; z Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport: ministrica dr. Maja Makovec Brenčič, mag. Gregor Mohorčič, Iztok Žigon, mag. Polona Šoln Vrbinc, dr. Erika Rustja in Sebastijan Magdič	Delovno srečanje z ministrico s sodelavci. Med drugim so govorili tudi o zahtevah za spremembe in dopolnitve Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP) ali sprejemu drugega ustreznega predpisa, ki bi opredeljeval delovanje vzgojnih zavodov, tudi v izrednih vremenskih razmerah ali naravnih katastrofah.	Varuh človekovih pravic RS
28	7. 7. 2015	V prostorih Varuha ČP RS	Varuhinja Vlasta Nussdorfer, Ivan Šelih, namestnik varuhinje in vodja državnega preventivnega mehanizma (DPM), mag. Jure Markič ter predstavniki nekaterih nevladnih organizacij, ki sodelujejo z Varuhom v okviru DPM	Novinarska konferenca ob predaji obeh poročil. Namestnik varuhinje Ivan Šelih je medijem predstavil glavne ugotovitve državnega preventivnega mehanizma v Sloveniji.	Varuh človekovih pravic RS
29	7. 7. 2015	V prostorih Varuha ČP RS	Varuh človekovih pravic RS (Varuh): Vlasta Nussdorfer, varuhinja; Tone Dolčič in Ivan Šelih, namestnika varuhinje, in Liana Kalčina, svetovalka Varuha; Ministrstvo za zdravje (MZ): Milojka Kolar Celarc, ministrica; Irena Kirqar Fazarinc, Mojca Grabar, Špela Glušič, mag. Nadja Čobal, Majda Hostnik; Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDS): dr. Anja Kopač Mrak, ministrica; mag. Ružica Boškič, Janja Romih, Mojca Faganel in Polona Križnar	Sestanek s predstavniki Ministrstva za zdravje in ministrico Milojko Kolar Celarc ter ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in ministrico dr. Anjo Kopač Mrak. Govorili so o vprašanjih nameščanja otrok v posebne socialnovarstvene zavode na osnovi sklepov sodišč (tudi na podlagi Zakona o duševnem zdravju). Gre za neprimerne namestitve (SVZ Hrastovec in Lukavci). Država še vedno nima ustrezne ustanove za nameščanje otrok in mladostnikov, ki potrebujejo hospitalizacijo. Govorili so tudi o nujnosti spremembe ali dopolnitve Zakona o duševnem zdravju ter o nujnosti sprejema ukrepov za odpravo visokih poletnih temperatur v zavodih, kjer so nameščene osebe z omejeno svobodo gibanja.	Varuh človekovih pravic RS

Datum	Kraj dogodka	Udeležene	Opis dogodka	Organizator
30 3.-6. 8. 2015	Ljubljana in kraji obiskov institucij	Varuhinja Vlasta Nussdorfer, Ivan Šelih, Jernej Rovšek in Tone Dolčič – namestniki varuhinje, generalna sekretarka Varuha mag. Bojana Kvas in svetovalci Varuha; ombudsman Šučko Bakovič, tudi vodja delegacije, v kateri so bili tudi njegova namestnica Zdenka Perović, svetovalca Marica Nišavič in Dragan Radović ter Boris Ristović iz programske pisarne Sveta Evrope v Podgorici	Sprejem in pogovori z delegacijo črnogorskega ombudsmana (Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore – ombudsman). Osrednjo pozornost so namenili delovanju državnega preventivnega mehanizma po Opcijskem protokolu h Konvenciji OZN proti mučenju in drugim krutim in nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (DPM) ter v ta namen obiskali tudi nekaj ustanov v Sloveniji.	Varuh človekovih pravic RS
31 18. 8. 2015	Generalna policijska uprava, Ljubljana	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Udeležba na usklajevalnem sestanku v zvezi s pripombami na predlog sprememb in dopolnitev Zakona o nadzoru državne meje.	Ministrstvo za notranje zadeve RS, Generalna policijska uprava
32 1. 8. 2015	Ministrstvo za notranje zadeve RS	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Udeležba na predstavitvi osnutka sprememb in dopolnitev Zakona o nalogah in pooblastilih policije.	Ministrstvo za notranje zadeve RS
33 3. 9. 2015	Portorož	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in mag. Jure Markič, dr. Ingrid Russi Zagožen in Lili Jazbec – svetovalci Varuha	Predavanje in aktivna udeležba na dvodnevem posvetu o Zakonu o duševnem zdravju.	Ministrstvo za pravosodje RS – Center za izobraževanje v pravosodju
34 7. 9. 2015	Na sedežu Varuha RS ČP	Udeleženci sestanka s strani Varuha: Vlasta Nussdorfer, varuhinja človekovih pravic, ter Robert Gačnik, spec., in Miha Horvat – svetovalca Varuha; udeleženci sestanka s strani URSIKS: Jože Podržaj, Tadeja Glavica in Lucija Božikov	Sestanek z generalnim direktorjem URSIKS (Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij) – glavna tema je bila dogovor o transparentnosti dela državnega preventivnega mehanizma in s tem povezana seznanitev obsojencev obiskanih institucij z ugotovitvami.	Varuh človekovih pravic RS
35 8. 9. 2015	Ljubljanski grad	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Sodelovanje na okrogli mizi, ob robu potujoče razstave mučilnih naprav pod naslovom Barbarstvo muk. Namestnik je predstavil delovanje državnega preventivnega mehanizma (DPM), ki si prizadeva za preprečevanje mučenja in drugega ponižujočega ravnanja.	Ljubljanski grad

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženec	Opis dogodka	Organizator
36	28. 9. 2015	Na sedežu Varuha RS ČP	Vlasta Nussdorfer, varuhinja; Ivan Šelih in Jernej Rovšek, Martina Ocepek, direktorica strokovne službe, ter Mojca Valjavec, Gašper Adamič, Miha Horvat, Robert Gačnik, spec., Nataša Kuzmič in Liana Kalčina – svetovalci Varuha	Srečanje z nevladnimi, humanitarnimi organizacijami ter drugimi predstavniki civilne družbe s področja beguncev in tujcev. Srečanja so se udeležili predstavniki naslednjih organizacij: Jezuitsko združenje za begunce Slovenije; Slovenska Karitas; Slovenska fundacija za Unicef; Mirovni inštitut; Rdeči križ Slovenije; Slovenska filantropija; Amnesty International Slovenije in Inštitut za afriške študije.	Varuh človekovih pravic RS
37	30. 9. 2015	Dunaj, Avstrija	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, ter svetovalca pri Varuhu Robert Gačnik, spec., in mag. Jure Markič	Enodnevni delovni obisk pri državnem preventivnem mehanizmu Republike Avstrije. Osnovni namen obiska je bila izmenjava praktičnih izkušenj izvajanja preventivnih obiskov. V ta namen so predstavniki državnega preventivnega mehanizma Republike Avstrije izvedli nenajavljen obisk zapora v Celovcu, pri katerem so, kot opazovalci, sodelovali člani DPM Republike Slovenije.	Državni preventivni mehanizem Republike Avstrije
38	1. 10. 2015	Državni zbor RS	Vlasta Nussdorfer, varuhinja človekovih pravic, in njeni namestniki Jernej Rovšek, Ivan Šelih in mag. Kornelija Marzel	Udeležba na 8. redni seji Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, kjer so obravnavali 20. Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2014 ter Poročilo Državnega preventivnega mehanizma za leto 2014.	Državni zbor RS
39	20. 10. 2015	Ljubljana	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Udeležba na 2. sestanku projektne skupine za prenovo organizacije forenzične psihiatrije v Sloveniji (izdelane v letu 2011).	Ministrstvo za pravosodje RS
40	21. 10. 2015	Gotenica	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in Robert Gačnik, spec., svetovalac Varuha	Predstavitve institucije Varuha človekovih pravic RS novo sprejetim pravosodnim policistom.	Ministrstvo za pravosodje RS
41	23. 10. 2015	Ljubljana	Lili Jazbec, svetovalka Varuha	Udeležba na predstavitvi monografije Moči, izzivi in vizije vzgojnih zavodov dr. Alenke Kobolt s sodelavci na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani.	Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
42	14.-15. 10. 2015	Trier, Nemčija	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Udeležba na seminarju z naslovom Improving measures related to detention conditions at EU level – Best practice, legislation and the European Commission's Green paper.	Svet Evrope in Academy of European Law v sodelovanju s FTI – Fair Trials International

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženeec	Opis dogodka	Organizator
43	14. 10. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in mag. Jure Markič, svetovalec Varuha	Srečanje z nevladnimi organizacijami s področja duševnega zdravja in skupna obravnava posebnosti, odprtih problemov ter možnosti njihovega reševanja na področju duševnega zdravja.	Varuh človekovih pravic RS
44	28. 10. 2015	Tirana Albanija	Konference sta se udeležila Robert Gačnik, spec., in Mojca Valjavec – oba svetovalca Varuha	»Tirana Jurisprudence Workshop and Conference October 29-30«	Anbalina NPM v okviru predsedovanja SEE Network
45	3.-4. 11. 2015	Zagreb, Vrapče, Hrvaška	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in mag. Jure Markič, Robert Gačnik, spec., Lili Jazbec – svetovalci Varuha	Obisk hrvaškega državnega preventivnega mehanizma, ki ga izvaja hrvaški ombudsman (Pučki pravobranitelj) v sodelovanju z nevladnimi organizacijami. S kolegi iz hrvaškega DPM-ja so člani delegacije slovenskega DPM-ja obiskali zapor v Zagrebu, policijski center za pridržanje v Zagrebu in psihiatrično bolnišnico Vrapče.	Hrvaški ombudsman (Pučki pravobranitelj)
46	10. 11. 2015	Dvorana Državnega sveta RS, Ljubljana	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, ter mag. Jure Markič, Miha Horvat, Nataša Bratož, Lili Jazbec – svetovalci Varuha	Prvi celodnevni posvet o zastopništvu v psihiatričnih bolnišnicah v oddelkih pod posebnim nadzorom. Navzoči so bili zastopniki pravic psihiatričnih bolnikov, psihiatri, predstavniki Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Ministrstva za zdravje.	Varuh človekovih pravic RS v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Ministrstvom za zdravje
47	12. 11. 2015	Na sedežu Varuha ČP RS	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, ter Robert Gačnik, spec., in Mojca Valjavec – svetovalca Varuha	Sestanek z izbranimi nevladnimi organizacijami, ki sodelujejo pri izvajanju nalog DPM-ja, na temo monitoringa nastanitvenih centrov za begunce.	Varuh človekovih pravic RS
48	13. 11. 2015	V prostorih Varuha ČP RS	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, Miha Horvat in Mojca Valjavec – svetovalca Varuha	Srečanje s poročevalko Odbora za migracije, begunce in razseljene osebe Parlamentarne skupščine Sveta Evrope: Tineke Strik in David Milner.	Državni zbor RS
49	16. 11. 2015	Knjižnica Šiška, Ljubljana	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Predavanje o izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma (DPM).	Knjižnica Otona Župančiča, Ljubljana
50	24. 11. 2015	Trubarjeva hiša literature, Ljubljana	Miha Horvat, svetovalec Varuha	Predavanje o mučenju, nečloveškem in poniževalnem ravnanju v slovenskih zaprtih institucijah, v okviru projekta Evropsko leto za razvoj.	Mestna knjižnica Otona Župančiča, Ljubljana

	Datum	Kraj dogodka	Udeleženec	Opis dogodka	Organizator
51	30. 11. 2015	V prostorih Varuha ČP RS	Vlasta Nussdorfer, varuhinja človekovih pravic, Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in mag. Jure Markič, Robert Gačnik, spec., in Lili Jazbec – svetovalci Varuha	Sprejem predstavnikov ukrajinskega državnega preventivnega mehanizma z naslednjimi člani delegacije: Yurii Belousov, Kostiantyn Zaporozhtsev, Valentyna Obolentseva, Andriy Chernousov, Svitlana Shcherban, Mariia Kolokolova, Ivanna Dzhyrna.	Varuh človekovih pravic RS
52	14. 12. 2015	Grmovje	Ivan Šelih, namestnik varuhinje, in mag. Jure Markič in Lili Jazbec – svetovalca Varuha	Udeležba na posvetu z naslovom Sodobni strokovni izzivi in odprtost Doma Nine Pokorn Grmovje v lokalno skupnost.	Dom Nine Pokorn Grmovje
53	17. 12. 2015	Ljubljana	Na sestanku so bili navzoči varuhinja Vlasta Nussdorfer, namestnik varuhinje Ivan Šelih ter Robert Gačnik, spec., mag. Jure Markič in Lili Jazbec – svetovalci Varuha, ter Katarina Bervar Sternad in Ana Repič (PIC, zaradi zadržanosti tudi za Mirovni inštitut), Katja Piršič (SKUP), Zerina Ferlič (Novi paradoks) in Stanka Radojičič (ZDUS)	Sestanek s predstavniki nevladnih organizacij, ki sodelujejo pri obiskih v okviru izvajanja nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma (DPM).	Varuh človekovih pravic RS
54	21. 12. 2015	Ljubljana	Ivan Šelih, namestnik varuhinje	Udeležba na 3. sestanku projektne skupine za prenovo organizacije forenzične psihiatrije v Sloveniji (izdelane v letu 2011).	Ministrstvo za pravosodje RS

4.

PREGLEDNICA RAVNI URESNIČEVANJA PRIPOROČIL DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA

4.1 Obiski policijskih postaj

V letu 2015 smo obiskali **22 policijskih postaj** (PP) po Sloveniji (PP Cerknica, PP Postojna, PP Ilirska Bistrica, PP Velenje, PP Šmarje pri Jelšah, PP Rogaška Slatina, PP Sežana, PP Koper, PP Izola, PP Lenart, PP Ruše, PP Podlehnik, PP Ljutomer, PP Murska Sobota, PP Lendava, PP Piran, PP Ljubljana Center, PP Ribnica, PP Kočevje, PP Grosuplje, PP Metlika in PP Črnomelj) in **Center za pridržanje Ljubljana, skupaj torej 23 krajev odvzema prostosti zaradi policijskega pridržanja**. Obiski so bili opravljeni v okviru rednega, vnaprej načrtovanega nadzora. Policisti so dobro seznanjeni z nalogami in pooblastili DPM, tako da je naše delo ob obiskih še vedno potekalo nemoteno. Po vsakem obisku je skupina, ki je obisk izvedla, pripravila poročilo z ugotovitvami in priporočili, ki je bilo poslano Ministrstvu za notranje zadeve (MNZ) in obiskani PP oziroma Centru za pridržanje Ljubljana, kjer je bil opravljen obisk – nadzor, da ga obravnava in sporoči svoj odziv.

Poročila so nastala na podlagi pregleda prostorov za pridržanje, pogovora z vodstvom PP in na podlagi pregleda dokumentacije, naključno izbranih primerov pridržanj. **MNZ se je redno odzivalo na naša priporočila in se v večini primerov strinjalo z našimi ugotovitvami oziroma priporočili ter zagotovilo, da so nekatere pomanjkljivosti že odpravili oziroma da so predvidene za izboljšavo. Od vseh 146 danih priporočil je bilo namreč realiziranih 84, sprejetih (a še ne realiziranih) 52 (večinoma zaradi pomanjkanja finančnih sredstev), osem priporočil pa je bilo nesprejetih in pri dveh se MNZ do priporočila ni posebej opredelilo.**

Še naprej so obiski potekali po ustaljenem zaporedju: najprej je skupina, ki so jo sestavljali predstavniki Varuha človekovih pravic RS (Varuh) in predstavniki vsaj ene pogodbe nevladne organizacije (z izjemo obiska PP Piran, kjer je kot opazovalec sodeloval predstavnik DPM Črne gore, in obiska Centra za pridržanje Ljubljana, kjer so kot opazovalci sodelovali predstavniki DPM Ukrajine), opravila pregled vseh prostorov za pridržanje, vključno s pomožnimi prostori (prostori za sprejem pridržanih oseb, za tujce in odvetnike, skladišča, prostorov za sprehod). Pri splošnem pregledu PP smo bili pozorni tudi na ustreznost dostopa za invalidne osebe, pregledali smo garderobne prostore za policiste, še posebej smo bili pozorni na njihovo ločenost na moške in ženske. Opravili smo tudi pregled intervencijskih vozil (prostorov za prevoz oseb, ki jim je odvzeta prostost), če so bila v času obiska na PP, nato pa je bil na vrsti pogovor z vodstvom PP (v večini primerov s komandirjem oziroma pomočnikom komandirja ali dežurnim policistom), ob katerem smo tudi pregledali dokumentacijo pridržanj naključno izbranih primerov. Ob vsakem obisku smo pridobili tudi statistične podatke o številu pridržanih oseb na obiskani PP v letu 2015 (od 1. 1. 2015 do dneva posameznega obiska).

Legenda oznak pri posamičnih priporočilih/predlogih DPM:

sprejeto   nesprejeto   realizirano   ni podatka

Prostori za pridržanje na obiskanih PP in kapaciteta ter prostori za obravnavo tujcev:

PP Cerknica ima dva prostora za pridržanje, od tega je eden namenjen krajšemu pridržanju (do 12 ur), drugi pa daljšemu (do 48 ur). Oba prostora za pridržanje sta namenjena za pridržanje dveh oseb.²² PP Cerknica v pritličju razpolaga tudi s prostori za obravnavo tujcev.

PP Postojna ima tri prostore za pridržanje, od tega je eden namenjen krajšemu pridržanju (do 12 ur), dva pa daljšemu (do 48 ur). Prostora za daljše pridržanje sta namenjena pridržanju ene osebe, prostor za krajše pridržanje pa pridržanju dveh oseb.²³

PP Ilirska Bistrica ima tri prostore za pridržanje, in sicer enega za krajše pridržanje (do 12 ur) in dva za daljše pridržanje (do 48 ur). Prostor za krajše pridržanje je namenjen pridržanju dveh oseb, prostora za daljše pridržanje pa sta namenjena pridržanju ene osebe.²⁴

PP Velenje ima dva prostora za pridržanje, in sicer enega za krajše pridržanje (do 12 ur) in enega za daljša pridržanja (do 48 ur). Oba prostora sta namenjena pridržanju ene osebe.²⁵

PP Šmarje pri Jelšah ima dva prostora za pridržanje, in sicer enega za krajše pridržanje (do 12 ur) in enega za daljše pridržanje (do 48 ur). Oba prostora sta namenjena pridržanju ene osebe.²⁶ PP razpolaga s prostori za obravnavo tujcev.

PP Rogaška Slatina ima pet prostorov za pridržanje, in sicer dva za krajše pridržanje (do 12 ur) in tri za daljše pridržanje (do 48 ur). Prostora za krajše pridržanje sta namenjena pridržanju dveh oseb, prostori za daljše pridržanje pa pridržanju ene osebe.²⁷ PP razpolaga s prostori za obravnavo tujcev.

PP Koper ima dva prostora za pridržanje, in sicer enega za krajše pridržanje (do 12 ur) in enega za daljše pridržanje (do 48 ur). Oba prostora sta namenjena pridržanju ene osebe, vendar se zaradi tehničnih težav trenutno ne uporabljata in se tako vsa pridržanja izvajajo na PP Piran. PP razpolaga tudi s prostori za obravnavo tujcev.

PP Izola ne razpolaga s prostori za pridržanje.

PP Sežana ima dva prostora za pridržanje, in sicer enega za krajše pridržanje (do 12 ur) in enega za daljše pridržanje (do 48 ur). Oba prostora sta namenjena pridržanju ene osebe.²⁸

PP Lenart ima en prostor za izvedbo krajšega pridržanja (do 12 ur), ki je namenjen pridržanju ene osebe.²⁹

PP Ruše ima dva prostora za krajše pridržanje (do 12 ur), in sta oba namenjena pridržanju ene osebe.³⁰

PP Podlehnik ima dva prostora za pridržanje, in sicer enega za izvedbo krajšega pridržanja (do 12 ur),

22 Prostor za krajša pridržanja je opremljen z lesenim ležiščem, dvema žimnicama, umivalnikom s tekočo vodo, leseno klopjo in WC-jem na počep. Prostor za daljše pridržanje je opremljen z lesenim ležiščem, dvema žimnicama, umivalnikom s tekočo vodo, leseno klopjo in kovinsko WC-školjko.

23 Prostora za pridržanje, št. 2 in 3, sta bila opremljena enako in sta vsebovala WC na počep, v tla pritrjeno kovinsko posteljo z žimnico, mizo s stolom, umivalnik s tekočo vodo in dve različni svetlobni telesi. Prostor za pridržanje, označen s številko 1, pa je prav tako vseboval WC na počep, posteljo z žimnico, dve različni svetlobni telesi in klop.

24 Prostor za krajše pridržanje je opremljen z večjim lesenim ležiščem, dvema žimnicama, WC-jem na počep in umivalnikom s tekočo vodo. Prostora za daljše pridržanje sta opremljena z lesenim ležiščem, žimnico, pritrjeno mizo in pritrjenim stolom, WC-jem s kovinsko školjko in umivalnikom s tekočo vodo.

25 Prostor za krajše pridržanje je opremljen z lesenim ležiščem, žimnico, umivalnikom s tekočo vodo in kovinsko WC-školjko, prostor za daljše pridržanje pa z lesenim ležiščem, žimnico, pritrjeno mizo in pritrjenim stolom, kovinsko WC-školjko, umivalnikom s tekočo vodo in sistemom, ki omogoča uravnavanje umetne svetlobe.

26 Prostor za krajše pridržanje je opremljen z lesenim ležiščem, žimnico, umivalnikom s tekočo vodo, WC-jem na počep in sistemom, ki omogoča uravnavanje umetne svetlobe, prostor za daljše pridržanje pa z lesenim ležiščem, žimnico, pritrjeno mizo, kovinsko WC-školjko, umivalnikom s tekočo vodo in sistemom, ki omogoča uravnavanje umetne svetlobe.

27 Prostora za krajše pridržanje sta opremljena z lesenim ležiščem, dvema žimnicama, umivalnikom s tekočo vodo, WC-jem na počep in sistemom, ki omogoča uravnavanje umetne svetlobe, prostora za daljše pridržanje pa z lesenim ležiščem, žimnico, pritrjeno mizo, kovinsko WC-školjko, umivalnikom s tekočo vodo in sistemom, ki omogoča uravnavanje umetne svetlobe.

28 Prostor za krajše pridržanje je opremljen z lesenim ležiščem, žimnico in WC-jem na počep, prostor za daljše pridržanje pa z lesenim ležiščem, žimnico, pritrjeno mizo in pritrjenim stolom, kovinsko WC-školjko in umivalnikom s tekočo vodo.

29 Prostor je opremljen z lesenim ležiščem, žimnico, umivalnikom s tekočo vodo, WC-jem na počep in sistemom, ki omogoča uravnavanje umetne svetlobe.

30 Prostora sta opremljena z lesenim ležiščem, WC-jem na počep in žimnico.

drugega pa za izvedbo daljšega pridržanja (do 48 ur). Prostora sta namenjena pridržanju ene osebe,³¹ PP pa razpolaga tudi s prostori za obravnavo tujcev.

PP Ljutomer ima dva prostora za pridržanje, in sicer enega za krajše pridržanje (do 12 ur) ter drugega za daljše pridržanje (do 48 ur). Prostora sta namenjena pridržanju ene osebe,³² PP pa razpolaga tudi s prostori za obravnavo tujcev.

PP Murska Sobota ima šest prostorov za pridržanje, od katerih se trije uporabljajo za daljše pridržanje (do 48 ur), trije pa za izvedbo krajšega pridržanja (do 12 ur). Vsi prostori so namenjeni pridržanju ene osebe.³³

PP Lendava ima štiri prostore za pridržanje, od katerih se dva uporabljata za daljše pridržanje (do 48 ur), dva pa za izvedbo krajšega pridržanja (do 12 ur). Vsi prostori so namenjeni pridržanju ene osebe.³⁴

PP Piran ima deset prostorov za pridržanje, od katerih se jih pet uporablja za daljše pridržanje (do 48 ur), pet pa za izvedbo krajšega pridržanja (do 12 ur). Vsi prostori so namenjeni pridržanju ene osebe.³⁵

PP Ljubljana Center ima tri prostore za pridržanje, ki so namenjeni izvedbi krajšega pridržanja (do 12 ur), pri čemer sta dva prostora namenjena pridržanju ene osebe, en prostor pa pridržanju treh oseb.³⁶

PP Ribnica ima dva prostora za krajše pridržanje (do 12 ur), in sta namenjena pridržanju ene osebe.³⁷

PP Kočevje ima dva prostora za krajše pridržanje (do 12 ur) in dva prostora za daljše pridržanje (do 48 ur). Prostora za daljše pridržanje sta namenjena pridržanju ene osebe, prostora za krajše pridržanje pa pridržanju dveh oseb.³⁸

PP Grosuplje nima prostorov za pridržanja.

PP Metlika ima šest prostorov za izvedbo pridržanj, in sicer dva prostora za krajše pridržanje (do 12 ur) ter štiri prostore za daljše pridržanje (do 48 ur). V obeh prostorih za krajše pridržanje je mogoče pridržati po dve osebi, v treh prostorih za daljše pridržanje je prav tako mogoče pridržati po dve osebi, v enem prostoru za daljše pridržanje pa je mogoče pridržati le eno osebo.³⁹ PP razpolaga tudi s prostori za obravnavo tujcev.

PP Črnomelj razpolaga z dvema prostoroma za izvedbo krajšega pridržanja (do 12 ur), in sta namenjena pridržanju ene osebe.⁴⁰

Center za pridržanje Ljubljana razpolaga z 10 prostori za izvedbo krajšega pridržanja (do 12 ur) in 10 prostori za izvedbo daljših pridržanj (do 48 ur), ki so namenjeni za pridržanje dveh oseb.⁴¹

31 Prostor za krajše pridržanje je opremljen z žimnico, WC-jem na počep in umivalnikom, prostor za daljše pridržanje pa z žimnico, WC-jem s školjko in umivalnikom.

32 Prostor za krajše pridržanje je bil ob našem obisku opremljen z žimnico, vzglavnikom, dvema odejama, WC-jem na počep, toaletnim papirjem ter umivalnikom s tekočo vodo, prostor za daljše pridržanje pa je bil opremljen enako kot prostor za krajše pridržanje, z razliko, da je bila v tem prostoru nameščena WC-školjka, miza, ki je pritrjena na steno, in dodatna luč sredi prostora.

33 Prostori za krajše pridržanje so opremljeni z žimnico, vzglavnikom, dvema odejama, WC-jem na počep in toaletnim papirjem, prostori za daljše pridržanje pa so bili opremljeni enako kot prostori za krajše pridržanje, z razliko, da je bila v tem prostoru nameščena WC-školjka, umivalnik s tekočo vodo in dodatna luč sredi prostora.

34 Prostora za krajše pridržanje sta opremljena z žimnico, vzglavnikom, dvema odejama, WC-jem na počep in toaletnim papirjem, prostora za daljše pridržanje pa sta bila opremljena enako kot prostor za krajše pridržanje, z razliko, da je bila v tem prostoru nameščena WC-školjka in dodatna luč sredi prostora.

35 Vsi prostori so opremljeni enako, in sicer z žimnicami, prostori za krajše pridržanje z WC-jem na počep in ločenim umivalnikom, prostori za daljše pridržanje pa z razliko od prostorov za krajše pridržanje z WC-jem s kovinsko školjko, z umivalnikom in mizo, ki je pritrjena na steno.

36 Vsi prostori so opremljeni z lesenim ležiščem, žimnico, WC-jem na počep in toaletnim papirjem.

37 Oba prostora sta opremljena s posteljo, žimnico, vzglavnikom, odejo, WC-jem na počep in toaletnim papirjem.

38 Prostora za daljše pridržanje sta opremljena z lesenim ležiščem, mizo in stolom, ki sta pritrjena na steno, žimnico, WC-školjko ter umivalnikom s tekočo pitno vodo in toaletnim papirjem, prostora za izvedbo krajšega pridržanja pa z lesenim ležiščem, žimnico, WC-jem na počep in toaletnim papirjem.

39 Prostora za krajše pridržanje sta opremljena z WC-jem na počep, žimnico in umivalnikom s tekočo vodo, prostori za daljše pridržanje pa z WC-jem s kovinsko straniščno školjko, umivalnikom s tekočo vodo, žimnico in na steno pritrjeno leseno mizo.

40 Oba prostora sta opremljena enako, in sicer z ležiščem, vzmetnico, odejo, vzglavnikom, umivalnikom s tekočo vodo, WC-jem na počep in toaletnim papirjem.

41 Vsi prostori so ustrezno številčno označeni in so opremljeni z vso potrebno opremo (posteljo, žimnico, vzglavnikom in WC-jem na počep – za krajše pridržanje oziroma z WC-školjko, mizo in stolom – za daljše pridržanje; vsi prostori so opremljeni z umivalnikom s tekočo vodo in imajo dobro dnevno svetlobo). Vsi prostori imajo govorno napravo in so videonadzorovani, kar je ustrezno označeno (z nalepko). Tudi hodnik je videonadzorovan, kar je prav tako ustrezno označeno (z nalepko).

Osvetljenost prostorov za pridržanje:

Prostori za pridržanje na **PP Postojna** imajo dobro dnevno svetlobo in umetno svetlobo, katere jakosti pa ni mogoče regulirati. **Predlagali smo, da se v vse prostore za pridržanje namestijo regulatorji umetne svetlobe.**

MNZ je sporočilo, da bo pomanjkljivost v zvezi z možnostjo namestitve regulatorjev umetne svetlobe Policijska uprava Koper poskušala odpraviti.

Pri pregledu prostorov za pridržanje na **PP Velenje** je bilo ugotovljeno, da je, navkljub sistemu za uravnavanje svetlobne jakosti, najnižja raven svetlobe, ki jo je mogoče nastaviti, še vedno močna zaradi jakosti nameščenih svetlobnih teles, kar je lahko za pridržano osebo moteče v času nočnega pridržanja. Zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti za ustrezno rešitev, da bo jakost umetne svetlobe v nočnem času možno ustrezno zmanjšati.**

MNZ je sporočilo, da bo na PP proučena možnost, da bo v nočnem času možno ustrezno zmanjšati jakost umetne svetlobe.

Pri pregledu prostora za daljše pridržanje št. 5 na **PP Rogaška Slatina** je bilo ugotovljeno, da sistem za regulacijo jakosti umetne svetlobe ni deloval oziroma je deloval le delno, zato smo **predlagali, da se napaka na regulatorju umetne svetlobe prostora za daljše pridržanje odpravi in da zaposleni že sami preverjajo delovanje sistema za regulacijo svetlobe.**

MNZ je sporočilo, da je bilo ugotovljeno, da je na PP stikalo v prostoru št. 5 ob obisku delovalo, vendar je bil način vključitve drugačen kot v drugih prostorih za pridržanje. Kljub temu je bilo navedeno stikalo že zamenjano.

Pri pregledu prostora za namestitev tujcev na **PP Rogaška Slatina** smo ugotovili, da nekatera svetlobna telesa niso delovala, zato smo **predlagali, da se v prostoru za namestitev tujcev (»čakalnica«),** kljub temu da se ta redko uporablja, **redno preverja delovanje svetlobnih teles in da se v primeru njihovega nedelovanja nemudoma zamenjajo.**

MNZ je sporočilo, da je bilo vodstvo opozorjeno na zamenjavo žarnice v prostoru za nastanitev tujcev.

Pri pregledu prostorov za pridržanje na **PP Sežana** je bilo ugotovljeno, da v nobenem izmed prostorov ni nameščen sistem za regulacijo svetlobe, ki bi pridržani osebi zagotavljal možnost nočnega počitka, zato smo **predlagali, da se v obeh prostorih za pridržanje jakost umetne svetlobe ustrezno zmanjša oziroma da se prostora po možnosti opremita s sistemom regulacije jakosti umetne svetlobe.**

MNZ je sporočilo, da bo za ureditev regulacije svetlobe poskrbela Policijska uprava Koper in da je možnost ureditve vezana na zagotovitev finančnih sredstev v letu 2015.

Pri pregledu prostorov za pridržanje na **PP Ruše** je bilo ugotovljeno, da v nobenem izmed prostorov ni nameščen sistem za regulacijo svetlobe, ki bi pridržani osebi zagotavljal možnost nočnega počitka, zato smo **predlagali, da se v obeh prostorih prouči možnost namestitve sistema za regulacijo jakosti umetne svetlobe.**

MNZ posebnega odgovora na to priporočilo ni podalo. Njegovo uresničitev bomo zato preverili ob naslednjem obisku te PP.

Pri pregledu prostora za pridržanje št. 2 na **PP Ljubljana Center** smo ugotovili, da eden izmed setov svetlobnih teles ni deloval, zato smo **predlagali, da se nedeljuči set nadomesti z drugim in da se v prihodnje redno preverja delovanje svetlobnih teles.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP že ob obisku pojasnili, da je v prostoru za pridržanje št. 2 prihajalo do izpada posameznih vodnikov električne energije, in sicer zaradi gradbenih del nasproti objekta PP, ko pa so se dela končala, izpadov elektrike ni bilo več.

Opremljenost in primernost prostorov:

V času našega obiska na **PP Sežana** je le-ta razpolagala samo s tremi vzglavniki, od katerih sta bila dva na čiščenju, eden pa je bil še vedno umazan zaradi nedavnega pridržanja, **zato smo predlagali, da se PP zagotovi večje število vzglavnikov.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP že poskrbeli tudi za dodatne vzglavnike in da jih imajo zdaj pet.

V času obiska **PP Ljutomer** je bilo ugotovljeno, da so pisarna dežurnega policista, prostori za policiste ter preostale pisarne klimatizirani, medtem ko hodnik pred dežurnim policistom in soba za sprejem strank nista ne klimatizirana ne opremljena s prezračevalnimi napravami, ob našem obisku pa je bila v omenjenih prostorih izmerjena visoka temperatura. Zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti, da bi se uredilo ustrezno hlajenje teh delov PP.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP skupaj z odgovorno osebo Policijske uprave Murska Sobota takoj pristopili k proučitvi možnosti zagotovitve hlajenja hodnika in prostora za sprejem strank ter prostora za razgovore pridržanih oseb z odvetnikom, ki se nahaja v hodniku pred dežurnim policistom. Sama realizacija bo odvisna od zagotovitve ustreznih finančnih sredstev.

Ob obisku **PP Murska Sobota** smo v prostoru za pridržanje št. 4 ugotovili, da je s stene tega prostora odpadel del ometa, zato smo predlagali, da se pomanjkljivost čim hitreje sanira.

 MNZ je sporočilo, da sanacija odpadlega ometa že poteka.

Ob obisku **PP Ljubljana Center** smo zaradi javnih opozoril preverili tudi delovne pogoje policistov, pri čemer smo ugotovili, da so ti slabi, zaradi česar smo glede delovnih razmer predlagali proučitev možnosti za odpravo izpostavljenе problematike.

 MNZ je sporočilo, da je bilo slabo stanje notranjih prostorov na PP Ljubljana Center, ki vpliva na delovne pogoje, evidentirano. Po pregledu prostorov strokovnih služb bo zadeva uvrščena v plan investicijskega vzdrževanja objektov.

Ob obisku **PP Kočevje** je bilo ugotovljeno, da še vedno ni bilo realizirano eno izmed priporočil s prejšnjega obiska, saj so v prostorih za pridržanje v stenah še vedno vdolbine, ki so bile namenjene shranjevanju toaletnega papirja, kar pridržani osebi omogoča dostop do okna. Zato smo **predlagali, da se te odprtine ustrezno zapolnijo, mesto za toaletni papir pa se z vidika varnosti izdela na drugem mestu.**

 MNZ je sporočilo, da bo zapolnitev prostorov za namestitvev toaletnega papirja v zidu, ki pridržanim osebam omogoča, da se povzpnejo do okna, izvedena v letu 2016, ko je v navedenih prostorih predvidena zamenjava pip na umivalnikih.

V času obiska na **PP Grosuplje** smo ugotovili, da še vedno ni bilo realizirano prejšnje priporočilo DPM, ki se je nanašalo na ureditev prostora dežurnega policista, zato smo **predlagali, da se prouči možnost, da se uredi delovno mesto dežurnega policista tako, da bo bolj varno in da bo strankam preprečeval možnost napada na dežurnega policista.**

MNZ je sporočilo, da je bila v zvezi s tem sklenjena pogodba za izdelavo projektne dokumentacije.

Čistost prostorov:

Ob obisku na **PP Rogaška Slatina** smo ugotovili, da ima prostor za namestitev tujcev (»čakalnica«) vonj po zatohlem, zato smo **predlagali, da se prostor večkrat prezračí.**

MNZ je sporočilo, da je bilo vodstvo opozorjeno na večkratno zračenje prostora.

Ob obisku **PP Koper** smo na stropu prostora za obravnavo tujcev opazili velik rjav madež, zato smo **predlagali, da se ustrezno sanira.**

MNZ je sporočilo, da bo madež na stropu čakalnice prepleskan ob izvedbi pleskanja po končanih delih s sanacijo kanalizacije in električne napeljave.

Stene zastekljenega prostora (čakalnice) na **PP Sežana** so bile v času našega obiska umazane, zato smo **predlagali, da jih očistijo oziroma po potrebi prepleskajo.**

MNZ je sporočilo, da so čakalnico na tej PP že prepleskali.

Med obiskom na **PP Ljutomer** je bilo ugotovljeno, da je v prostorih za obravnavo tujcev vonj po zatohlem, zato smo **predlagali, da se prostori za obravnavo tujcev, čeprav se očitno ne uporabljajo oziroma se uporabijo le izjemoma, redno prezračujejo.**

MNZ je sporočilo, da bodo na PP, kljub temu da se prostori za obravnavo tujcev izjemno malo uporabljajo, poskrbeli za redno prezračevanje.

Stene prostora za sprejem pridržane osebe na **PP Ljubljana Center** so bile v času našega obiska umazane, zato smo **predlagali, da jih prepleskajo.**

MNZ je sporočilo, da je PP podala predlog za pleskanje sten v prostoru za sprejem pridržanih oseb pristojni službi Policijske uprave Ljubljana.

V prostoru za pridržanje št. 3 na **PP Kočevje** je ena izmed pridržanih oseb porisala stene in se iz tega razloga prostor ni uporabljal, zato smo **predlagali, da se prostor čim prej prepleska in vrne v uporabo.**

MNZ je sporočilo, da je oseba zid poškodovala s sponko hlačne zadrge in da je bil prostor že prebeljen in se ponovno uporablja od 23. 9. 2015.

V času obiska je bilo na **PP Kočevje** ugotovljeno, da je prostor št. 1 (»govornilnica«) v celoti popisane, zato smo **predlagali, da se prepleska.**

MNZ je sporočilo, da bo prostor št. 1, ki je namenjen za razgovore s strankami, prepleskan v sklopu vzdrževalnih del.

Avdio- in videonadzor:

Prostori za pridržanje na **PP Postojna** so videonadzorovani in imajo govorno napravo, kar je označeno z nalepko. Ob obisku je bilo ugotovljeno, da prostora za razgovore (pridržane osebe z odvetnikom), označena s št. 9 in 10, nista videonadzorovana niti PP ne razpolaga z opremo za videosnemanje in zvočno snemanje zaslišanj. **Predlagali smo, da se proučijo možnosti, da se prostori, ki se uporabljajo tudi za postopke s pridržanimi osebami in ki niso videonadzorovani, ustrezno opremijo.** Na to pomanjkljivost je opozoril tudi Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (CPT) ob obiskih v Sloveniji in pozval, da se sprejmejo ukrepi, s katerimi se bo zagotovilo, da bo navedbe posameznikov o neprimernem ravnanju uradnih oseb mogoče preveriti. Kot je opozoril odbor, elektronsko snemanje (avdio in/ali video) policijskih razgovorov namreč predstavlja pomembno dodatno varovalko zoper grdo ravnanje s pridržanimi osebami, ki lahko zagotovi popoln in avtentičen zapis postopka razgovora in s tem močno olajša preiskavo kakršnih koli trditev o grobem ravnanju. To je zato v interesu tako oseb, s katerimi naj bi policija grdo ravnala, kot tudi policistov, če so soočeni z neutemeljenimi trditvami, da so bili vpleteni v grdo ravnanje. Elektronsko beleženje policijskih razgovorov prav tako zmanjšuje možnost, da bi pridržane osebe kasneje lažno zanikale, da so podale kakršne koli izjave.

 MNZ je sporočilo, da se strinja s stališči CPT, da uporaba snemalnih naprav pri zaslišanih predstavlja dodatni varovalni ukrep pred grdim ravnanjem med policijskimi zaslišanjem in da oprema olajša preiskovanje vseh oblik domnevnega ravnanja. Zato bo Policijska uprava Koper v okviru razpoložljivih finančnih sredstev poskušala realizirati predlog o nabavi opreme za videosnemanje in zvočno snemanje zaslišanj.

Tudi ob obisku **PP Ilirska Bistrica** smo ugotovili, da soba za razgovore s pridržano osebo ni videonadzorovana, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se prostor, ki se uporablja za postopke s pridržanimi osebami, ustrezno opremil z videonadzornim sistemom.**

 MNZ je sporočilo, da bodo na PP proučili možnosti za namestitev videonadzornega sistema v prostoru za sprejem in razgovore oseb, realizacija pa bo odvisna od zagotovitve finančnih sredstev.

Ob obisku **PP Velenje** smo ugotovili, da sobi za razgovore s pridržano osebo št. 1 in 2 nista videonadzorovani, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se prostor, ki se uporablja za postopke s pridržanimi osebami, ustrezno opremil z videonadzornim sistemom.**

 MNZ je sporočilo, da bo na PP proučena možnost za namestitev videonadzora v sobah za razgovore št. 1 in 2, vendar je realizacija odvisna od zagotovljenih finančnih sredstev.

Prav tako smo ob obisku **PP Rogaška Slatina** ugotovili, da prostor za sprejem pridržanih oseb še vedno ni videonadzorovan, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se prostor za sprejem pridržane osebe opremil z videonadzornim sistemom.**

 MNZ je sporočilo, da bo proučena možnost za namestitev videonadzornega sistema v prostoru za sprejem pridržanih oseb, vendar je realizacija odvisna od zagotovljenih finančnih sredstev.

Tudi ob obisku **PP Koper** smo ugotovili, da prostor za sprejem pridržanih oseb še vedno ni videonadzorovan, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se prostor za sprejem pridržane osebe opremil z videonadzornim sistemom.**

 MNZ je sporočilo, da bodo videonadzorno opremo za prostor pred prostoroma za pridržanje zagotovili predvidoma v letu 2016.

Tudi ob obisku **PP Sežana** smo ugotovili, da prostor za sprejem pridržanih oseb še vedno ni videonadzorovan, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se prostor za sprejem pridržane osebe opremil z videonadzornim sistemom.**

MNZ je sporočilo, da je nakup videonadzorne opreme za prostor za sprejem pridržane osebe, predviden v letu 2016.

Tudi ob obisku **PP Lenart** smo ugotovili, da prostor za sprejem pridržanih oseb še vedno ni videonadzorovan, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se prostor za sprejem pridržane osebe opremil z videonadzornim sistemom.**

MNZ je sporočilo, da na tej policijski enoti ni predvidena ponovna uvedba stalne dežurne službe, zato trenutno ni predvidena namestitev videonadzora v prostoru za sprejem oseb.

Ob obisku na **PP Podlehnik** smo ugotovili, da v prostoru za pridržanje št. 1 videonadzorni sistem ne deluje, zato smo **predlagali takojšnjo sanacijo pomanjkljivosti oziroma opravljanje pogostega fizičnega nadzora v primeru namestitve pridržane osebe.**

MNZ je v zvezi s tem sporočilo, da so na PP videonadzorni sistem v prostoru za pridržanje že popravili.

Ob obisku na **PP Lendava** smo ugotovili, da v prostoru za pridržanje št. 3 videonadzorni sistem ne deluje, zato smo **predlagali takojšnjo sanacijo pomanjkljivosti**, saj bi bil fizični nadzor dežurnega policista zaradi oddaljenosti njegovega mesta od prostorov za pridržanje lahko zamuden in neučinkovit.

MNZ je v zvezi s tem sporočilo, da so na PP videonadzorni sistem v prostoru za pridržanje že popravili z namestitvijo nove kamere.

Prav tako smo ob obisku **PP Piran** ugotovili, da prostor za sprejem pridržanih oseb še vedno ni videonadzorovan, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se prostor za sprejem pridržane osebe opremil z videonadzornim sistemom.**

MNZ je sporočilo, da bo namestitev videonadzornega sistema v prostor za sprejem pridržane osebe na PP odvisna od zagotovitve finančnih sredstev v letu 2016.

Ob obisku na **PP Ribnica** pa smo ugotovili, da monitor, ki služi za nadzorovanje pridržane osebe v obeh prostorih za pridržanje, ne deluje, zato smo **predlagali takojšnjo sanacijo pomanjkljivosti oziroma opravljanje pogostega fizičnega nadzora v primeru namestitve pridržane osebe.**

MNZ je v zvezi s tem sporočilo, da je bil nedelujoči monitor na PP zamenjan.

Na **PP Ribnica** smo še ugotovili, da prostor za sprejem pridržanih oseb ni videonadzorovan, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se prostor za sprejem pridržane osebe opremil z videonadzornim sistemom.**

MNZ posebnega odgovora v zvezi s tem ni podalo, zato bomo uresničitev tega priporočila preverili ob našem naslednjem obisku te PP.

Na **PP Kočevje** smo ugotovili, da videonadzorni sistem prostora za pridržanje št. 4 ne obsega celotnega ležišča, zato smo **predlagali, da se videonadzorni sistem na PP uredi tako, da bo pokrival celoten prostor za pridržanje, z izjemo toaletnega dela.**

 MNZ je sporočilo, da so se v prostoru za pridržanje št. 4 že v preteklosti na razne načine poskušali najti tehnične rešitve za namestitev kamere, ki bi pokrivala celoten prostor, a so se izkazale za neuspešne. Še vedno iščejo rešitev v smislu ustrezne opreme (širokokotna kamera), ki pa je policija trenutno nima.

Ob obisku **PP Grosuplje** smo ugotovili, da soba za stranke, kamor se pridržana oseba namesti do prevoza v Center za pridržanje Ljubljana, ni videonadzorovana, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se ta prostor opremil z videonadzornim sistemom.**

 MNZ je sporočilo, da bodo na PP Grosuplje videonadzorno opremo v prostor za sprejem strank, ki ga uporabljajo tudi za namestitev oseb, ki jim je odvzeta prostost, predvidoma namestili v letu 2016.

Ob obisku **PP Metlika** smo ugotovili, da prostor za obravnavo tujcev ni videonadzorovan, zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti o tem, da bi se ta prostor opremil z videonadzornim sistemom.**

 MNZ je sporočilo, da bodo po zagotovitvi pristojne službe videonadzorni sistem v prostoru za sprejem tujcev na PP Metlika zagotovili predvidoma v letu 2016.

Ob obisku **Centra za pridržanje Ljubljana** smo **predlagali, da se v skladu z zmožnostmi videonadzorni sistem z infra kamerami sčasoma namesti tudi v preostale prostore, namenjene za daljše pridržane**, saj morajo policisti pridržani osebi zagotoviti neprekinjen osemurni počitek, hkrati pa poskrbeti za njihovo varnost z rednim nadzorom.⁴²

 MNZ je sporočilo, da je zagotovitev infrardečega videonadzornega sistema v prostorih za pridržanje predvidena v vseh objektih, kjer se izvaja pridržanje, realizacija pa bo potekala postopoma, glede na zagotovljena finančna sredstva.

Prehrana in pitna voda:

V času obiska je **PP Postojna** razpolagala z več tipi suhih obrokov (tipa A2, C2, C3, B1, B1 in A3), ki so bili z vidika roka uporabe datumsko ustrezni. V prostorih za daljše pridržanje št. 2 in 3 imajo pridržane osebe dostop do pitne vode v umivalniku. V prostoru za krajše pridržanje št. 1 pa možnosti dostopa do pitne vode ni. Kot že ob prejšnjem obisku DPM smo tokrat **ponovno predlagali, da se prouči možnost, da se namesti umivalnik s tekočo vodo tudi za ta prostor za pridržanje.**

 MNZ je sporočilo, da je namestitev umivalnika s tekočo vodo v prostor za pridržanje št. 1 načrtovana, realizacija pa je odvisna od zagotovljenih finančnih sredstev.

V prostoru za pridržanje št. 2 na **PP Postojna** je bilo ugotovljeno, da je dotok vode v umivalniku omejen (verjetno je šlo za zamašeno mrežico vodne armature) in da ob splakovanju WC-ja voda teče zelo dolgo časa (približno dve minuti). **Predlagali smo odpravo teh pomanjkljivosti.**

 MNZ je sporočilo, da bo omenjeni dotok vode v umivalnik in predolgo splakovanje v WC-ju v prostoru za pridržanje Policijska uprava Koper poskušala odpraviti.

DPM je bil ob obisku **PP Ilirska Bistrica** opozorjen, da je bila v prostor za pridržanje št. 3 nameščena nova vodovodna pipa, zato je preveril njeno delovanje in hkrati tudi delovanje splakovanja toaleta. Ob pritisku na oba gumba (tako na armaturi za umivalnik in WC) je bilo ugotovljeno, da voda v obeh primerih izteka

⁴² V zvezi z videonadzornim sistemom je vodja Centra za pridržanje Ljubljana pojasnil, da so v prostorih št. 17, 18, 19 in 20 pred kratkim namestili infrardeči videonadzorni sistem, ki dežurnemu policistu omogoča preverjanje pridržane osebe v nočnem času brez prižiganja luči oziroma fizičnega vstopa v prostor za pridržanje.

zelo dolgo (približno tri minute). DPM je bilo s strani dveh pomočnikov komandirja, ki sta sodelovala pri obisku, pojasnjeno, da je tako že dlje časa in da ob posamezni uporabi katerega koli iztoka vode (armature pri umivalniku ali v WC-ju) izteče okrog 30 litrov vode. Zaradi tega je DPM **predlagal, da se preveri in po potrebi zmanjša količina iztečene vode ob enkratni uporabi.**

MNZ je sporočilo, da bodo na PP v sodelovanju s Policijsko upravo Koper poskušali odpraviti problem predolgega iztekanja vode v prostoru za pridržanje.

Pri pregledu prostora za krajše pridržanje št. 1 na **PP Šmarje pri Jelšah** je bilo ugotovljeno, da je vodni curek iz armature v tem prostoru zelo slab oziroma je voda tekla po zadnjem robu umivalnika, zato smo **predlagali, da se takšna pomanjkljivost z iztekanjem vode v umivalniku prostora za krajše pridržanje odpravi.**

MNZ je sporočilo, da je bil pritisk vode v prostoru za krajše pridržanje saniran tako, da so očistili mrežico na armaturi, kjer se je nabral vodni kamen.

PP Koper sicer razpolaga z dvema prostoroma za pridržanje, ki pa se v času obiska zaradi težav s kanalizacijo (in elektriko) nista uporabljala, zato smo **predlagali, da se prouči možnost sanacije navedenih težav.**

MNZ je sporočilo, da so sanacijo kanalizacije in električne napeljave začeli 20. 5. 2015 in jo še vedno izvajajo.

V prostoru za krajše pridržanje št. 1 na **PP Sežana** pridržanim osebam še vedno ni omogočen neposredni dostop do tekoče vode, zato smo **ponovno predlagali, da se v okviru adaptacijskih del prouči možnost namestitve umivalnika s tekočo vodo v prostor za pridržanje št. 1.**

MNZ je sporočilo, da je bil predlog za namestitev umivalnika v prostor št. 1 evidentiran in da je možnost ureditve vezana na zagotovitev finančnih sredstev v letu 2015.

V prostoru za daljše pridržanje na **PP Sežana**, označenim s št. 2, je bilo v času obiska ugotovljeno, da **prejšnje priporočilo DPM ni bilo realizirano**, saj smo ponovno ugotovili, da armatura na umivalniku ni dobro pritrjena in da se je (ob vsakem najmanjšem prijemu) premikala levo in desno.

MNZ je sporočilo, da so na PP takoj popravili pritrditev vodne armature.

Na **PP Lenart** je bilo v času obiska v prostoru za pridržanje ugotovljeno, da armatura na umivalniku ni dobro pritrjena oziroma jo je mogoče brez kakršne koli sile oziroma napora premakniti (zavrteti), zato smo **predlagali, da se v prostoru za pridržanje armatura na umivalniku ustrezno pritrdi.**

MNZ je sporočilo, da so na PP v prostoru za pridržanje takoj ustrezno pritrdili vodno armaturo na umivalniku.

Prostora za pridržanje na **PP Ruše** v času našega obiska nista bila opremljena z umivalnikom s tekočo vodo, zato smo **predlagali, da se v okviru adaptacijskih del prouči možnost namestitve tekoče vode v prostora za pridržanje.**

MNZ je sporočilo, da bo po analizi potrebnih gradbenih del na PP proučena možnost namestitve vode v prostorih za pridržanje.

V eni izmed omar **PP Podlehnik** so bili shranjeni suhi obroki za pridržane osebe tipa A1, A2, A3, C3, B2 in B3, pri čemer je bilo ugotovljeno, da je dvema obrokom tipa C3 pretekel rok uporabe (5. 5. 2015), nekaj obrokov pa je bilo tik pred iztekom roka uporabe (12. 6. 2015). Zato smo **predlagali, da se obroki s pretečenim rokom uporabe nemudoma izločijo, glede preostalih obrokov pa naj se vzpostavi evidenca, na podlagi katere bodo policisti lahko spremljali rok uporabe obrokov.**

 MNZ je sporočilo, da so suhe obroke s pretečenim rokom uporabe odstranili, pripravili pa so tudi razvid za lažje spremljanje rokov.

Ob obisku **PP Ljutomer** je bilo v prostoru za izvedbo krajših pridržanj ugotovljeno, da je splakovanje v tem prostoru v WC-ju na počep možno le na način, da se gumb splakovalnika drži, zato smo **predlagali, da se splakovalnik popravi, da bo njegovo delovanje pravilno in da bo možen izpust vode le z enim pritiskom, kot je to običajno.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP v prostoru za krajše pridržanje splakovalnik popravili tako, da je izpust vode možen le z enim pritiskom.

Nadalje smo na **PP Ljutomer** še predlagali, da se v obeh prostorih za pridržanje pritrdijo vodne armature na umivalniku, saj je bilo le-te mogoče premikati v levo in desno.

 MNZ je sporočilo, da so v obeh prostorih primerno pritrdili obe armaturi.

Na **PP Murska Sobota** smo zaradi težav s splakovanjem v prostoru za pridržanje št. 4, kjer je voda po pritisku na gumb iztekala okrog 10 minut, **predlagali, da se v okviru vzdrževalnih del uredi splakovanje WC-ja ter prouči možnost vzporedne ureditve neposrednega dostopa do tekoče vode v vseh prostorih za izvedbo krajših pridržanj.**

 MNZ je sporočilo, da bo splakovanje vode sanirano, možnost ureditve tekoče pitne vode v prostorih pa ni predvidena.

Na **PP Lendava** smo predlagali, da se v obeh prostorih za krajše pridržanje pritrdita vodni armaturi na umivalniku oziroma se nadomestita z novima, saj ju je bilo mogoče premikati v levo in desno smer.

 MNZ je sporočilo, da so v obeh prostorih primerno pritrdili obe armaturi.

V prostorih za pridržanje na **PP Ljubljana Center** ni zagotovljene uporabe tekoče vode, zato smo **predlagali, da se v okviru morebitnih adaptacijskih del prouči možnost namestitve tekoče vode v vse prostore za pridržanje.**

 MNZ je sporočilo, da je ureditev tekoče vode v prostorih za pridržanje na PP Ljubljana Center uvrščena v plan večje obnove, realizacija pa bo vezana na zagotovitev finančnih sredstev v prihodnjih letih.

V prostorih za pridržanje na **PP Ribnica** ni zagotovljene uporabe tekoče vode, zato smo **predlagali, da se v okviru morebitnih adaptacijskih del prouči možnost namestitve tekoče vode v vse prostore za pridržanje.**

 MNZ je sporočilo, da bodo na PP z lastnikom objekta proučili možnosti realizacije namestitve tekoče vode v prostora za pridržanje v prvi polovici leta 2016.

Prostor za hranjenje zaseženih predmetov pridržane osebe:

Na **PP Cerknica** smo **predlagali, da se** v prostoru za sprejem pridržanih oseb ali v skladišču **uredi primerna omarica z zaklepanjem, kjer se bodo lahko shranjevali začasno zaseženi osebni predmeti, ki jih pridržana oseba v času pridržanja ne sme imeti pri sebi.**

MNZ je sporočilo, da bodo na PP v sobo za sprejem pridržanih oseb namestili omarico s predali, ki se bo lahko zaklenila, da ne bi prihajalo do mešanja predmetov oseb, ki jim je bila odvzeta prostost.

Na **PP Kočevje** pa smo **predlagali, da se pet polic v omari za hrambo zaseženih predmetov ustrezno označi** s številkami od 1 do 4, kar bo pripomoglo k bolj jasnemu ločevanju zaseženih predmetov pridržanih oseb po prostorih, v katerih so te osebe pridržane.

MNZ je sporočilo, da so v prostoru za sprejem pridržanih oseb, kjer se nahaja omara za namestitev začasno zaseženih predmetov, police ustrezno označili s številkami od 1 do 4.

Zdravstvena oskrba:

V času našega obiska na **PP Murska Sobota** je ena izmed pridržanih oseb potožila, da potrebuje zdravila in da je zanje zaprosila, a jih še ni dobila. **Zato smo na to opozorili že ob našem obisku ter zaprosili za pojasnilo, kako PP skrbi za to, da je pridržani osebi omogočen dostop do zdravil, ki jih potrebuje.**

MNZ je sporočilo, da na PP za zdravniško pomoč obveščajo Zdravstveni dom Murska Sobota, kjer imajo zagotovljeno nujno medicinsko pomoč 24 ur. Dežurni zdravnik po svoji strokovni oceni pridržanim osebam nudi ustrezna zdravila. Če zdravnik na PP za pridržano osebo pusti predpisana zdravila, za katera je predpisano določeno časovno obdobje jemanja, policist tej osebi po zdravnikovih navodilih omogoči jemanje predpisanih zdravil.

Intervencijska vozila:

Na **PP Postojna** smo ob obisku opravili pregled intervencijskega vozila registrske številke P11-162. Ob pregledu prostora za prevoz pridržanih oseb je bil na tleh opažen cigaretni ogorek in nekaj papirčkov. **Predlagali smo, da je treba policiste opozoriti, da se mora v prihodnje prostor za prevoz pridržanih oseb po vsaki uporabi pregledati in po potrebi tudi ustrezno očistiti.**

MNZ je sporočilo, da so v intervencijskem vozilu očistili prostor za prevoz pridržanih oseb, policiste pa opozorili, da je treba prostor po vsaki uporabi pregledati in ga po potrebi očistiti.

PP Velenje za službene potrebe uporablja intervencijsko vozilo renault master z registrsko oznako P02-390. **Ob pregledu prostora za prevoz pridržanih oseb je bilo ugotovljeno, da so bile stene tega prostora umazane (blatne).**

MNZ je v zvezi s tem sporočilo, da je bil prostor intervencijskega vozila, ki se uporablja za prevoz pridržanih oseb, očiščen, policisti pa so bili opozorjeni, da spremljajo čistost tega prostora.

PP Lenart v službene namene uporablja intervencijsko vozilo citroën jumper z registrsko oznako P07-537, katerega prostor za prevoz pridržane osebe je bil v času našega obiska prašen, **zato smo predlagali, da ga ustrezno očistijo in da ga tudi v prihodnje po vsaki uporabi pregledajo in po potrebi očistijo.**

V zvezi s tem je MNZ sporočilo, da je bilo intervencijsko vozilo očiščeno, na PP pa bodo vozilo v prihodnje bolj redno pregledovali in po potrebi zagotovili čiščenje.

PP Podlehnik razpolaga tudi z intervencijskim vozilom renault master z registrsko oznako P07-546, ki v času obiska ni bilo očiščeno, saj je bil v prostoru za prevoz pridržane osebe cigaretni ogorek. Zato smo **predlagali, da se intervencijsko vozilo po vsaki uporabi pregleda in po potrebi očisti.**

 MNZ je sporočilo, da je bilo intervencijsko vozilo očiščeno, v prihodnje pa bodo vozilo bolj redno pregledovali.

PP Metlika razpolaga tudi z intervencijskim vozilom renault master z registrsko oznako P10-250, za katerega je bilo ob obisku ugotovljeno, da prostor, namenjen za prevoz pridržane osebe, ni bil prezračen in očiščen. Zaradi tega smo **predlagali, da se intervencijsko vozilo nemudoma očisti in prezračí, hkrati pa tudi, da se v prihodnje prostor za prevoz pridržanih oseb redno čisti.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP takoj po obisku DPM poskrbeli za čiščenje intervencijskega vozila, komandir pa je policistom izdal pisno usmeritev, da je po vsaki uporabi treba preveriti čistost in v primeru potrebe zagotoviti čiščenje vozila.

Sprehajališče:

PP Ilirska Bistrica razpolaga tudi s sprehajališčem, ki je delno pokrito, kar pridržanim osebam zagotavlja sprehajanje tudi v primeru slabega vremena. Ob obisku je bilo ugotovljeno, da sprehajališče očitno ni bilo očiščeno in da so na njem listje, dva kosa plastičnih vrečk (kar naj bi po navedbah komandirja prinesla burja, ki pa tisti dan ni pihala) in več cigaretnih ogorkov. **DPM je predlagal, da se sprehajališče bolj redno čisti, glede na to, da so bili na njem opaženi odvrženi cigaretni ogorki, pa predlagamo, da se proučijo možnosti namestitve ustreznega pepelnika.**

 MNZ je sporočilo, da je bilo sprehajališče očiščeno, policisti pa opozorjeni na redno čiščenje. Zaradi varnostnih razlogov je MNZ izrazilo pomisleke glede namestitve pepelnika, zavedajo pa se, da to posledično pomeni pogostejše čiščenje sprehajališča.

PP Velenje pridržanim osebam omogoča tudi gibanje na prostem, in sicer tako, da se pridržana oseba v spremstvu dveh policistov lahko sprehaja po parkirnem prostoru za stavbo PP. Ponovno smo **predlagali, da se proučijo možnosti o ureditvi primerno ograjenega prostora, ki bi pridržanim osebam omogočal gibanje na prostem brez stalnega fizičnega nadzora dveh policistov, dodatno pa smo opozorili na priporočilo Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ob zadnjem obisku v Sloveniji, in sicer, da je treba sprejeti ukrepe, da se vsem osebam, ki jih policija pridrží 24 ur ali več, zagotovi gibanje na prostem.**

 MNZ je sporočilo, da bo predlog o zagotovitvi primerno ograjenega prostora, ki bi pridržanim osebam omogočal gibanje na prostem brez stalnega fizičnega nadzora dveh policistov, proučen, vendar je realizacija odvisna od zagotovljenih finančnih sredstev.

PP Šmarje pri Jelšah nima posebnega sprehajališča. Po potrebi je sprehajanje pridržani osebi omogočeno na hodniku pred prostori za pridržanje, če pa ni suma, da bi oseba želela pobegniti, oziroma ne obstaja možnost napada, se ji omogočita sprehod in kajenje v spremstvu policista pred PP ali za njo. V zvezi s tem smo **predlagali, da se proučijo možnosti ureditve primerno ograjenega prostora, ki bi omogočal gibanje na prostem brez stalnega fizičnega nadzora policistov.**

 MNZ je sporočilo, da bo predlog o zagotovitvi primerno ograjenega prostora, ki bi pridržanim osebam omogočal gibanje na prostem brez stalnega fizičnega nadzora dveh policistov, proučen, vendar je realizacija odvisna od zagotovljenih finančnih sredstev.

PP Sežana pridržanim osebam omogoča tudi gibanje na svežem zraku na notranjem dvorišču pod stalnim nadzorom policista, kar pa z varnostnega vidika ni popolnoma primerno, saj je nadstrešek, ki delno zakriva dvorišče, zelo nizek in bi pridržani osebi omogočil dostop do strehe, s katere je mogoče

dostopati na streho sosednje zgradbe. **Zato smo predlagali, da se proučijo možnosti preureditve dvorišča v sprehajališče za pridržanje osebe.**

MNZ je sporočilo, da je bil evidentiran predlog zagotovitve prostora za prosto gibanje na prostem, ki bo realiziran v skladu s finančnimi možnostmi.

Center za pridržanje Ljubljana pridržanim omogoča tudi gibanje na svežem zraku na notranjem sprehajališču, kjer pridržanim osebam omogočijo tudi kajenje, vendar na sprehajališču ni pepelnika. Zato smo **predlagali, da MNZ preuči možnost, ali bi bilo na sprehajališče mogoče namestiti pepelnik (morda v tla pritrjeno betonsko korito, ki bi ga bilo mogoče čistiti) tako, da le-tega ne bi bilo mogoče uporabiti za morebitni napad na policista. Prav tako smo izrazili pričakovanje, da bo do odprave napake na pokritem delu sprehajališča prišlo v najkrajšem času.**⁴³

MNZ je sporočilo, da bo nadstrešek nad prostorom za sprehod urejen predvidoma do konca leta 2016. Proučile pa se bodo tudi možnosti za namestitev pepelnika v istem prostoru.

Dostopnost do prostorov policijske postaje:

Na **PP Postojna** smo ob obisku opazili, da dostop invalidnim osebam ni zagotovljen. Zato smo ponovno **predlagali, da se proučijo možnosti drugačne ureditve dostopa v prostore PP, ki bodo prijazni tudi za invalidne osebe, oziroma da se proučijo možnosti vsaj namestitve klicnega zvonca, s katerim bo lahko morebitna invalidna oseba na svoj prihod opozorila dežurnega policista.**⁴⁴

MNZ je sporočilo, da bodo na PP poskrbeli za namestitev klicnega zvonca, s katerim bo invalidna oseba dežurnega policista lahko opozorila na svoj prihod.

Dostop do **PP Velenje** za invalidne osebe ni mogoč, saj do vhoda v PP vodi stopnišče. Videonadzorni sistem ob vhodu sicer omogoča, da dežurni policist invalidno osebo pred stopniščem opazi, vendar pa to po mnenju DPM popolnoma ne zadošča, saj ima dežurni policist tudi drugo delo in tako ves čas ne more spremljati nadzorne kamere pred vhodom. Zato smo **predlagali, da se proučijo možnosti drugačne ureditve dostopa v prostore PP, ki bo prijazna za invalidne osebe, oziroma da se pred stopniščem namesti vsaj zvonec, s katerim bo invalidna oseba lahko opozorila na svoj prihod.**

MNZ je sporočilo, da bo pred stopniščem pri vhodu na PP nameščen zvonec, s katerim bo invalidna oseba lahko opozorila na svoj prihod.

Dostop do **PP Grosuplje** za invalidne osebe ni mogoč, saj do vhoda v PP vodi stopnišče, ob vznožju katerega ni nameščenega klicnega zvonca, ki bi dežurnega policista opozoril na morebitno prisotnost invalidne osebe. Iz tega razloga smo **predlagali, da se prouči možnost drugačnega dostopa do PP, ki bo dostop na bolj prijazen način omogočala tudi invalidnim osebam, oziroma da se ob vznožje PP namesti vsaj klicni zvonec, ki bo povezan s pisarno dežurnega policista.**

MNZ je sporočilo, da je bila v zvezi z dostopom za invalide na PP Grosuplje sklenjena pogodba za izdelavo projektne dokumentacije, v kateri so vključene tudi pomanjkljivosti, ki se nanašajo na dostop za invalidne osebe, za invalidne osebe pa bo nameščena govorna naprava, povezana s prostorom dežurnega policista.

⁴³ Pridržanim osebam Center za pridržanje Ljubljana zagotavlja tudi možnost prehoda (gibanja na svežem zraku), saj razpolaga s polpokritim sprehajališčem, ki je videonadzorovano (kar je ustrezno označeno z nalepko) in ima vgrajeno govorno napravo (kar je prav tako ustrezno označeno). Na sprehajališču lahko pridržane osebe tudi kadijo. Ker pa tam ni pepelnika, pridržane osebe cigaretni ogorek navadno odvržejo v odtočni jašek. DPM je v prejšnjem priporočilu že predlagal, naj se preuči možnost namestitve pepelnika, kar pa vse do današnjega obiska ni bilo realizirano.

V času obiska je DPM na sprehajališču opazil, da je del strehe preperel in vdrt, na kar je samoiniciativno opozoril tudi vodja Centra za pridržanje Ljubljana, ki je pojasnil, da zaradi poškodbe strehe in zaradi preprečitve morebitnega bega pridržano osebo vedno fizično nadzoruje policist. Hkrati je tudi povedal, da naj bi bila sanacija že v pripravi.

⁴⁴ Po navedbah komandirja takšno stanje ostaja zato, ker večjih investicijskih vzdrževalnih posegov na objektu PP do zdaj ni bilo.

Seznam odvetnikov:

V času obiska je **PP Cerknica** razpolagala z neažuriranim seznamom odvetnikov z dne 24. 7. 2014, zaradi česar smo **predlagali, da se seznam odvetnikov ažurira v skladu opozorilom MNZ z dne 3. 8. 2009 (ažuriranje seznama odvetnikov na vsake tri mesece).**

 MNZ je sporočilo, da so na PP natisnili nov seznam odvetnikov, vodstvo pa je bilo opozorjeno na ažurnost tiskanja seznama.

V času obiska je **PP Postojna** v prostoru za sprejem pridržanih oseb razpolagala s starim (neažuriranim) seznamom odvetnikov z datumom januar 2012, zaradi česar smo **predlagali, da se seznam odvetnikov ažurira v skladu opozorilom MNZ z dne 3. 8. 2009 (ažuriranje seznama odvetnikov na vsake tri mesece).**

 MNZ je sporočilo, da so na PP v prostor za sprejem pridržanih oseb namestili nov ažuriran seznam odvetnikov.

V času obiska na **PP Rogaška Slatina** je bilo ugotovljeno, da v prostoru za obravnavo tujcev ni bilo nameščenega ažuriranega seznama odvetnikov, zato smo **predlagali, da se prostor za obravnavo tujcev opremi z ustrezno ažuriranim seznamom odvetnikov.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP imeli ažuriran seznam odvetnikov (datum 8. 4. 2015), ki je bil v času obiska v prostoru za pridržanje, dejansko pa niso uničili starega seznama, kar so storili po obisku.

V času obiska na **PP Lenart** prostor za sprejem pridržane osebe ni bil opremljen z ažuriranim seznamom odvetnikov, zato smo **predlagali, da se prostor za sprejem pridržanih oseb opremi z ustrezno ažuriranim seznamom odvetnikov.**

 MNZ je sporočilo, da je bilo vodstvo PP opozorjeno, da je ažuriran seznam treba natisniti vsake tri mesece.

V času obiska na **PP Lendava** prostor za razgovore s pridržano osebo, ki se sočasno uporablja tudi za razgovore z odvetnikom, ni bil opremljen z ažuriranim seznamom odvetnikov, zato smo **predlagali, da se ta prostor opremi z ustrezno ažuriranim seznamom odvetnikov.**

 MNZ je sporočilo, da je bil ažuriran seznam odvetnikov takoj natisnjen, stari pa odstranjen.

Tudi v času obiska na **PP Metlika** prostor za sprejem pridržane osebe ni bil opremljen z ažuriranim seznamom odvetnikov, zato smo **predlagali, da se prostor za sprejem pridržanih oseb opremi z ustrezno ažuriranim seznamom odvetnikov.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP ažuriran seznam odvetnikov, ki so ga imeli v prostoru za razgovore z odvetnikom, prestavili v prostor za sprejem oseb, ki jim je odvzeta prostost, star seznam pa so uničili.

Prostor za razgovore z odvetniki:

PP Postojna ima za razgovore pridržane osebe z odvetnikom namenjena prostora, ki sta označena s št. 9 in 10 in ki sta v hodniku nasproti dežurnega policista. Prostor, označen s št. 10, je bil v času našega obiska opremljen z dvema stoloma, mizo, brošuro PIC glede brezplačne pravne pomoči in brošuro MNZ s pravicami pridržane osebe. Seznama odvetnikov v omenjenem prostoru ni bilo. Prostor, označen s št. 9, pa je bil opremljen s stoloma, mizo, plakatom MNZ o pravicah pridržane osebe in seznamom odvetnikov iz januarja 2012. **Predlagali smo (enako kot v primeru seznama odvetnikov v prostoru za sprejem pridržanih oseb), da se spoštuje sporočilo MNZ št. 010-1202009/1 (2151-07) z dne 3. 8. 2009, po katerem so bile vse enote opozorjene, da se natisnjen seznam odvetnikov ažurira vsake tri mesece.**

MNZ je sporočilo, da je z vidika racionalnosti ustrezno, da ima policijska enota natisnjen le en seznam odvetnikov, ki se uporablja kot pripomoček pri uveljavljanju pravic oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, kot tudi pri razgovorih oziroma zaslišanjih oseb.

Na **PP Koper** se sprejem, zaslišanje pridržanih oseb in razgovori slednjih z odvetnikom opravljajo v pisarni policistov oziroma v pisarni policistov kriminalistov, zato smo **predlagali, da se prouči možnost ureditve posebnega prostora za sprejem in razgovore s pridržanimi osebami, ki bi se lahko sočasno uporabljali tudi za razgovore pridržane osebe z odvetnikom.**

MNZ je sporočilo, da je predlog za zagotovitev posebnega prostora za sprejem na PP evidentiran, prav tako se proučuje možnost zagotovitve takšnega prostora.

PP Sežana ne razpolaga s prostorom za razgovore pridržane osebe z odvetnikom, zato smo **predlagali, da se prouči možnost ureditve prostora, kjer bodo lahko pridržane osebe nemoteno opravljale razgovore z odvetnikom.**

MNZ je sporočilo, da bo preučena možnost zagotovitve bolj primerne prostora za sprejem pridržanih oseb, ki bo omogočal nemotene razgovore z odvetnikom.

PP Lenart ne razpolaga s prostorom za razgovore pridržane osebe z odvetnikom, zato smo **predlagali, da se prouči možnost ureditve prostora, kjer bodo lahko pridržane osebe nemoteno opravljale razgovore z odvetnikom.**

MNZ je sporočilo, da ta PP nima posebne sobe za nemoten razgovor pridržane osebe z odvetnikom, zato bo proučena možnost preureditve sejne sobe za ta namen.

Center za pridržanje Ljubljana razpolaga z dvema prostoroma za razgovore, označenima z »Razgovor I« in »Razgovor II«, ki se uporabljata tudi za razgovor z odvetnikom. **Predlagali smo, da se preuči možnost namestitve zvočne izolacije na vrata prostorov »Razgovor I« in »Razgovor II«, da se v polni meri zagotovi zaupnost teh pogovorov.**

MNZ je sporočilo, da se bo proučila možnost ureditve zvočne izolacije na vratih prostorov »Razgovor I« in »Razgovor II«.

Seznanjenost pridržanih oseb s svojimi pravicami:

Ob vходу na **PP Velenje** je bil nameščen poštni nabiralnik, ki ni bil ustrezno označen – na njem je bila nameščena le oznaka »POLICIJA«. Zato smo **predlagali, da se nabiralnik pri vходу označi tudi z njegovim namenom, na primer z napisom »Nabiralnik za oddajanje pripomb in pohval«.**

MNZ je sporočilo, da bo na nabiralnik pri vходу na PP nameščen napis »Pripombe, pohvale, anonimne in druge prijave«.

PP Šmarje pri Jelšah v času obiska ni razpolagala z nabiralnikom za anonimno oddajanje pohval in pripomb, zato smo **predlagali, da se preučijo možnosti namestitve nabiralnika in njegove ustrezne označitve.**

MNZ je sporočilo, da bo na PP proučena možnost namestitve nabiralnika za anonimno oddajanje pripomb in pohval, ki bo tudi primerno označen.

PP Rogaška Slatina v času obiska ni razpolagala z nabiralnikom za anonimno oddajanje pohval in pripomb, zato smo **predlagali, da se preučijo možnosti namestitve nabiralnika in njegove ustrezne označitve.**

 MNZ je sporočilo, da bo na PP proučena možnost namestitve nabiralnika za anonimno oddajanje pripomb in pohval, ki bo tudi primerno označen.

PP Izola v času obiska ni razpolagala z nabiralnikom za anonimno oddajanje pohval in pripomb, zato smo **predlagali, da se preučijo možnosti namestitve nabiralnika in njegove ustrezne označitve.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP podali predlog za namestitev nabiralnika za oddajanje anonimnih pohval in pripomb pristojnim službam.

Na več mestih PP Sežana so bili izobešeni zastareli plakati MNZ o pravicah pridržane osebe oziroma so bile v prostoru za sprejem pridržane osebe nameščene stare brošure MNZ o pravicah pridržane osebe, zato smo **predlagali, da MNZ tej PP čim prej zagotovi ustrezne plakate in brošure s pravicami pridržanih oseb v več jezikih.**

 MNZ je sporočilo, da je bilo po sprejetju novele Zakona o kazenskem postopku za policiste pripravljeno novo obvestilo o pravicah osebe, ki ji je odvzeta prostost, da sta obvestilo in njegov prevod v 22 tujih jezikih policistom dostopna na intranetu policije, od koder si ju lahko natisnejo, da se sprememba brošure »Obvestilo o pravicah oseb, ki jim je odvzeta prostost« še pripravlja in da se plakat s pravicami oseb, ki jim je odvzeta prostost, ne bo ažuriral, ker že vsebuje osnovne pravice osebe, ki ji je odvzeta prostost (ne glede na pravno podlago odvzema prostosti), dodatne pravice in druge posebnosti pa so razvidne iz obvestila, ki ga prejme oseba, ki ji je odvzeta prostost.

Prostor za zaslišanje pridržane osebe na PP Lenart ni bil opremljen s plakatom MNZ o pravicah pridržane osebe, zato smo **predlagali, da se plakat MNZ s pravicami pridržane osebe namesti tudi v prostor za zaslihanje.**

 MNZ je sporočilo, da je bil plakat s pravicami pridržane osebe nameščen v prostor za zaslihanje.

Nadalje nabiralnik pred vhodom na PP Lenart ni bil ustrezno označen, zato smo **predlagali njegovo označitev ter preučitev možnosti, da bi ta nabiralnik služil za namen anonimnega oddajanja pripomb in pohval.**

 MNZ je sporočilo, da bodo na tej PP poskrbeli za namestitev napisa na nabiralnik »ANONIMNO ODDAJANJE PRIPOMB IN POHVAL«.

PP Podlehnik razpolaga tudi s prostorom za informativne razgovore, ki pa v času našega obiska ni bil opremljen s plakatom MNZ o pravicah pridržane osebe, zato smo glede na to **predlagali, da se plakat MNZ s pravicami pridržane osebe namesti tudi v prostor za razgovore.**

 MNZ je sporočilo, da je PP plakat MNZ s pravicami namestila tudi v prostor za razgovore.

Prostor za krajše pridržanje PP Ljutomer je bil v času našega obiska sicer videonadzorovan in je imel govorno napravo, vendar pa je bilo ob pregledu prostora ugotovljeno, da sta obe označbi (nalepki), ki pridržane osebe seznanjata, da je prostor videonadzorovan in ima govorno napravo, poškodovani (odtrgani) in z njiju ni bilo mogoče razbrati tistega, kar dejansko označujeta. Zato smo **predlagali, da se prostor za pridržanje po vsaki uporabi pregleda in da se morebitne poškodovane označbe (nalepke), ki pridržano osebo opozarjajo, da je prostor videonadzorovan in ima govorno napravo, po potrebi nadomestijo z novimi.**

 MNZ je sporočilo, da so v prostoru za krajše pridržanje te PP zamenjali poškodovani nalepki, ki označujeta, da je prostor videonadzorovan in da ima govorno napravo.

Na **PP Ljutomer** smo tudi **predlagali, naj se obstoječi nabiralnik pri vhodu na PP označi z njegovim namenom**, na primer z napisom »Nabiralnik za oddajanje pripomb in pohval«, saj v času našega obiska nabiralnik ni bil ustrezno označen.

MNZ je sporočilo, da so na PP na nabiralnik namestili nalepko »Oddajanje pripomb in pohval«.

Ob obisku **PP Lendava** smo ugotovili, da je v prostoru za obravnavo tujcev (»čakalnica«) nalepka o videonadzoru tega prostora nalepljena na steklu plakata in je zaradi tega neopazna. Zato smo **predlagali, da se v prostoru za obravnavo tujcev (čakalnica) obvestilo, da je prostor videonadzorovan (nalepka), namesti na vidnejše mesto (npr. na notranjo stran vrat).**

MNZ je sporočilo, da so v prostoru za postopke s tujci nalepko za videonadzor nalepili na bolj vidno mesto, in sicer na zid.

PP Piran v času obiska ni razpolagala z nabiralnikom za anonimno oddajanje pohval in pripomb, zato smo **predlagali, da se namesti nabiralnik, ki bo ustrezno označen.**

MNZ je sporočilo, da na Policijski upravi Koper izvajajo postopek za nabavo in namestitev nabiralnikov za anonimno oddajanje pripomb in pohval za vse PP, ki jih še nimajo.

Prostor za razgovore s pridržano osebo na **PP Ljubljana Center** v času našega obiska ni bil opremljen s plakatom MNZ o pravicah pridržane osebe, zato smo **predlagali, da se plakat MNZ s pravicami pridržane osebe namesti tudi v prostor za razgovore.**

MNZ je sporočilo, da so plakat MNZ s pravicami namestili tudi v prostor za razgovore.

Nadalje smo na **PP Ljubljana Center** ob obisku opazili, da knjiga pripomb in pohval ni bila na vidnem mestu, zato smo **predlagali, da se knjiga pripomb in pohval v prihodnje postavi na vidno mesto** tako (lahko tudi za steklo prostora dežurnega policista), da jo bodo tisti, ki vanjo želijo vpisati svoje mnenje, brez težav lahko opazili in zanjo zaprosili.

MNZ je ocenilo, da je knjiga pripomb in pohval glede na tehnično ureditev prostora na primernem mestu in da je tudi na primeren način in na vidnem mestu označeno, kje se knjiga nahaja.

Ne nazadnje smo na **PP Ljubljana Center** zaradi neustrezne označitve nabiralnika podali **predlog, da se napis na nabiralniku »pohvale in pritožbe« nadomesti z napisom »anonimno oddajanje pripomb in pohval«.**

MNZ je sporočilo, da bodo PP Ljubljana Center opozorili, da se na nabiralnik namesti napis »anonimno oddajanje pripomb in pohval«, napis, ki označuje »pohvale in pritožbe« pa umakne. V prihodnje bodo izdelane nalepke z enotnim napisom za vse PP.

Na **PP Ribnica** ob obisku nismo opazili novih brošur MNZ o pravicah pridržane osebe, na kar smo tudi opozorili in **predlagali, da se nove brošure s pravicami pridržanih oseb natisnejo in v primeru pridržanja izročijo pridržani osebi.**

MNZ je sporočilo, da imajo policisti brošuro v elektronski obliki in jih vsaki osebi v jeziku, ki ga govori ali razume natisnejo in izročijo. Navedena praksa se bo nadaljevala, dokler ne bodo natisnjene nove brošure.

Ob obisku **PP Kočevje** smo ugotovili, da v prostorih za pridržanje št. 3 in 4 govorna naprava ni ustrezno označena z nalepko, zato smo **predlagali, da se govorna naprava ustrezno označi z nalepko, ki naj bo pritrjena na mesto, kjer je pridržana oseba ne bo zmožna doseči.**

 MNZ je sporočilo, da so v prostorih za pridržanje št. 3 in 4 namestili nove nalepke »govorna naprava«, in sicer višje na zid, kjer jih pridržana oseba težje doseže.

V prostoru za zaslišanje pridržane osebe na **PP Kočevje** nismo našli seznama odvetnikov v fizični obliki, zato smo komandirja **pozvali, naj ažuriran seznam odvetnikov namesti v ta prostor.**

 MNZ je sporočilo, da se po zagotovitvi komandirja PP Kočevje seznam odvetnikov nahaja tako v prostoru za sprejem pridržanih oseb kakor tudi v preostalih prostorih, kjer se izvajajo zaslišanja. Komandir je bil seznanjen, da je dovolj, da je v enoti le en seznam odvetnikov, in sicer v prostoru za sprejem pridržanih oseb.

V sobi za stranke **PP Grosuplje**, kamor pridržano osebo namestijo do prevoza v Center za pridržanje Ljubljana, v času našega obiska ni bil nameščen izvod seznama odvetnikov, zato smo **predlagali, da se en izvod seznama odvetnikov namesti v sobo za stranke, kjer bo na voljo pridržani osebi.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP Grosuplje seznam odvetnikov namestili tudi v prostor za sprejem oseb, ki jim je odvzeta prostost.

V zgoraj navedenem prostoru **PP Grosuplje** smo pogrešali tudi brošuro MNZ s pravicami pridržane osebe (skupaj s prevodi v več jezikov), ki je bila pri dežurnem policistu. Zato smo **predlagali, da se brošura MNZ s pravicami pridržane osebe v več jezikih permanentno namesti v sobo za stranke.**

 MNZ je sporočilo, da se na PP Grosuplje za stranke in sprejem oseb, ki jim je odvzeta prostost, uporablja isti prostor. Zaradi tega se bo nova brošura, ko bo natisnjena, namestila v ta prostor (policistom je zdaj dostopna v elektronski obliki). Obvestilo o pravicah osebe, ki ji je odvzeta prostost, se v ustreznem jeziku (tudi romskem) natisne sproti in izroči osebi.

V sobi za zaslišanje pridržane osebe na **PP Metlika** v času obiska nismo našli plakata MNZ s pravicami pridržane osebe niti brošure MNZ s pravicami pridržane osebe. Zato smo **predlagali, da se tako plakat kot tudi brošura MNZ o pravicah pridržane osebe namestita tudi v ta prostor.**

 MNZ je sporočilo, da bodo na PP Metlika v prostor za zaslišanje namestili plakat s pravicami osebe, ki ji je odvzeta prostost.

Na **PP Črnomelj** smo **predlagali, naj se obstoječi nabiralnik ustrezno označi z oznako »nabiralnik za anonimno oddajanje pohval in pripomb«.**

 MNZ je sporočilo, da so na PP Črnomelj nabiralnik označili z napisom »Nabiralnik za anonimno oddajanje pohval in pripomb«.

V **Centru za pridržanje Ljubljana** smo **predlagali, da se proučijo možnosti, da se knjiga pohval in pripomb – tudi zaradi lažjega dostopa pridržanim osebam, ki bi vanjo želele opraviti vpis – morda namesti v hodniku poleg nabiralnika za anonimno oddajo morebitnih pripomb in pohval.⁴⁵**

 MNZ je sporočilo, da ocenjuje, da za knjigo pripomb in pohval na hodniku ni primerne mesta za namestitev, je pa le-ta osebam dosegljiva v skladu z Uredbo o upravnem poslovanju (Uradni list RS, št. 20/05, 106/05, 30/06, 86/06, 32/07, 63/07, 115/08, 58/10, 101/10 in 81/13).

⁴⁵ Nabiralnik za oddajo anonimnih pripomb in pohval se nahaja na okenski polici hodnika pred prostorom dežurnega policista in je temu primerno označen v slovenskem in angleškem jeziku. Za zastekljenim oknom prostora dežurnega policista pa je bila na vidnem mestu tudi knjiga pripomb in pohval, ki je bila zgledno urejena, a je bil zadnji vpis v knjigo datiran v letu 2010.

Vodenje dokumentacije:

Na **PP Cerknica** smo predlagali, da v računalniški evidenci pridržanih oseb **popravijo vnos ure začetka postopka in da policiste ter starešine opozorijo na večjo natančnost pri vnosih pridržanj v evidenco FIO.**⁴⁶

MNZ je sporočilo, da so v zvezi s pridržanjem v evidenci pridržanih oseb popravili podatek o začetku postopka, policiste in vodstvo enote, ki je odgovorno za vnos, pa opozorili na večjo natančnost.

Na **PP Cerknica** smo menili, da bi morali **policisti razlog, zaradi katerega je (v tako kratkem času) prišlo do ponovne uporabe sredstev za vezanje in vklepanje (lisic), evidentirati (tudi) v obrazec »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek«.**⁴⁷

MNZ je sporočilo, da morajo policisti na podlagi 131. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije (Uradni list RS, št. 15/13 in 23/15 – popr.; ZNPPol) o vsaki uporabi prisilnega sredstva poročati pisno v obliki uradnega zaznamka o uporabi prisilnega sredstva. V skladu z drugim odstavkom istega člena policist v uradni zaznamek med drugim navede vzrok in način uporabe, posledice in druge okoliščine, ki so pomembne za oceno zakonitosti in strokovnosti uporabe prisilnega sredstva. Glede na to, da policisti o uporabi prisilnega sredstva napišejo poseben uradni zaznamek, MNZ meni, da jim zaradi nepotrebnega podvajanja administrativnega dela podatkov o uporabi prisilnih sredstev (tudi v času uporabe, kot je bilo v konkretnem primeru) v uradni zaznamek o izvajanju opravil med pridržanjem/zadržanjem ni treba vpisovati.

Na **PP Cerknica** smo predlagali, da je treba policiste (predvsem dežurne policiste) **opozoriti, da morajo v prihodnje v obrazcu navesti številko prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena.**⁴⁸

MNZ je sporočilo, da bo vodstvo policiste (predvsem dežurne policiste) opozorilo na doslednost in natančnost pri izpolnjevanju dokumentov o pridržanju in vnosu podatkov v evidenco oseb, ki jim je bila odvzeta prostost (navedba podatka o številki prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena, podatkov o ponujeni posteljini in tekoči vodi).

Na **PP Postojna** smo predlagali, da je policiste (predvsem dežurne policiste) treba **opozoriti, da morajo v prihodnje v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« navesti številko prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena.**⁴⁹

MNZ je sporočilo, da bo vodstvo policiste (predvsem dežurne policiste) opozorilo na doslednost in natančnost pri izpolnjevanju dokumentov o pridržanju in vnosu podatkov v evidenco oseb, ki jim je odvzeta prostost (navedba podatka o številki prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena, podatkov o ponujeni posteljini in tekoči vodi).

⁴⁶ Pri pregledu pridržanja osebe (16. do 18. 9. 2014, začetek postopka ob 10.30, pridržanje odrejeno med 10.34 do 10.10 na podlagi 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo ugotovljeno, da se v vseh dokumentih (tudi odločbi o pridržanju) navaja zgolj ura odreditve pridržanja, ne pa tudi ura začetka postopka 10.30, ki je evidentirana (vnesena) v evidenco FIO.

⁴⁷ Pri pregledu pridržanja osebe (21. 8. 2014, začetek postopka 2.07, pridržanje odrejeno med 2.45 do 3.18, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških ZP-1) je bilo s pregledom obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« ugotovljeno, da so bila zoper osebo uporabljena sredstva za vezanje in vklepanje (lisice), ki so bila ob prihodu na PP ob 2.57 odstranjena in je bil opravljen varnostni pregled. Nadalje je bilo iz navedenega obrazca razvidno, da pa so bila zoper osebo ob 3.04 ponovno uporabljena sredstva za vezanje in vklepanje (lisice), vendar pa ni bil razviden oziroma naveden razlog ponovne uporabe le-teh, hkrati pa je bilo ugotovljeno, da je bilo pridržanje osebe ob 3.18 prekinjeno zaradi prevoza na zdravljenje v UKC Ljubljana zaradi starih poškodb nadlahti in mezinca. Glede ponovne uporabe lisic je komandir pojasnil, da se je oseba med postopkom namestitve v prostor za pridržanje policistom aktivno uprla in je to sicer evidentirano (zapisano) v poročilu dežurnega policista.

⁴⁸ Ob pregledu pridržanja (20. do 21. 3. 2014, začetek postopka 23.38, pridržanje odrejeno od 23.53 do 9.05, na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) je bilo pri pregledu obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« ugotovljeno, da ni evidentirano, v katerem prostoru za pridržanje je bila oseba nameščena.

⁴⁹ Ob pregledu naključno izbranih primerov posameznih pridržanj je bilo pri pregledu pridržanja (8. do 9. 1. 2015, začetek postopka ob 20.06, pridržanje odrejeno med 20.12 do 9.35, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških ZP-1), pridržanja (18. 1. 2015, začetek postopka ob 1.35, pridržanje odrejeno med 1.50 do 9.20, na podlagi drugega odstavka 110. člena Zakona o prekrških ZP-1) in pridržanja (25. 4. 2014, začetek postopka 10.38, pridržanje odrejeno od 11.53 do 19.00, na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) ugotovljeno, da v nobenem izmed navedenih primerov pridržanj policisti v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« niso evidentirali, v katerem prostoru za pridržanje je bila pridržana oseba nameščena, da ji je bila ponujena posteljina in tekoča voda (te v prostoru za pridržanje št. 1, ki je namenjeno za krajša pridržanja do 12 ur, še vedno ni).

Tudi na **PP Ilirska Bistrica** smo predlagali, da je policiste (predvsem dežurne policiste) treba **opozoriti, da morajo v prihodnje v obrazcu navesti številko prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena.**⁵⁰

 MNZ je sporočilo, da bo vodstvo policiste (predvsem dežurne policiste) opozorilo na doslednost in natančnost pri izpolnjevanju dokumentov o pridržanju in vnosu podatkov v evidenco oseb, ki jim je odvzeta prostost (navedba podatka o številki prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena, podatkov o ponujeni posteljnini in tekoči vodi).

Prav tako je DPM na **PP Ilirska Bistrica** predlagal, da je policiste treba **opozoriti, da morajo v prihodnje v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« navesti številko prostora za pridržanje oziroma konkretizirati prostor, kjer so bile zadržane osebe nameščene. Poleg tega je v obrazec treba vpisati tudi, kako je bilo poskrbljeno za otroke zadržanih oseb (ali so dobili obrok hrane, morda nadomestna oblačila ipd.).**⁵¹

 MNZ je sporočilo svoje strinjanje o tem, da mora policijska enota evidentirati podatke o otrocih, ki so zadržani osebno (kako je bilo zanje poskrbljeno, kje so bili nameščeni, ali so dobili obrok hrane, druga oblačila itd.), način evidentiranja (beleženja podatkov v uradni zaznamek o izvajanju opravil med pridržanjem/zadržanjem, v poročilo dežurnega ipd.) pa je odvisen od okoliščin konkretnega primera, pri čemer je treba upoštevati tudi splošne določbe Zakona o nalogah in pooblastilih policije o poročanju o uporabi policijskih pooblastil.

Na **PP Velenje** je bilo ob vpogledu v knjigo pripomb in pohval ugotovljeno, da pa za vpis z dne 15. 3. 2014 ni razvidno, da bi se z njim pristojni policijski starešina seznanil, **zato smo predlagali seznanitev z ugotovitvami in morebitnimi ukrepi pristojnega starešine, ki je preveril vpis v knjigo pripomb in pohval.**

 MNZ je sporočilo, da je komandir te PP 19. 3. 2015 s policistom opravil opozorilni razgovor, policijska enota pa je osebi, ki je opravila vpis v knjigo pripomb in pohval, v skladu z Uredbo o upravnem poslovanju poslala odgovor.

Nadalje smo na **PP Velenje** predlagali, da je policiste treba **opozoriti na pravilen način opravljanja popravkov v uradnih dokumentih, ter prosili za pojasnilo, ali je v primerih, ko policisti že ob odreditvi pridržanja vedo, da bo to trajalo več kot šest ur, pridržani osebi sploh treba vročiti obrazec »Uradni zaznamek o odvzemu prostosti in pridržanju.«**⁵²

 MNZ je sporočilo, da je vodstvo opozorilo policiste na pravilen način označevanja popravkov dokumentov, nato pa izrazilo mnenje, da v pregledanem primeru policisti ob odreditvi pridržanja niso vedeli, da bo oseba pridržana več kot šest ur in da v primerih, ko policisti že ob odreditvi pridržanja vedo, da bo to trajalo več kot šest ur, pridržani osebi ni treba vročiti obrazca Uradni zaznamek o odvzemu prostosti in pridržanja.

⁵⁰ Pri pregledu naključno izbranih primerov posameznih pridržanj je bilo pri pridržanju osebe (20. do 21. 12. 2014, začetek postopka ob 16.55, pridržanje odrejeno med 17.05 do 00.45, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških ZP-1) in pridržanja osebe (10. do 11. 5. 2014, začetek postopka 19.45, pridržanje odrejeno od 20.00 do 7.10, na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa), ugotovljeno, da v nobenem izmed primerov pridržanj policisti v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« niso evidentirali, v katerem prostoru za pridržanje je bila posamezna pridržana oseba nameščena.

⁵¹ Pri pregledu naključno izbranih primerov posameznih zadržanj dveh oseb (4. 10. 2014, zadržanje odrejeno od 5.20 do 11.15) je bilo z obrazca »Uradni zaznamek o zadržanju« za eno osebo razvidno, da je bilo z njim tudi šest otrok (rojeni od leta 2003 do leta 2012). Pri pregledu obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« pa je bilo ugotovljeno, da v njem ni evidentirano, v katerem prostoru za pridržanje oziroma drugem prostoru sta bili nameščeni zadržani osebi, niti v nadaljevanju (v nobenem obrazcu ali kako drugače) otroci, ki so potovali z njima niso več omenjeni oziroma ni razvidno, kje so bili otroci v času zadržanja. V obrazcu je bilo sicer evidentirano, da sta zadržani osebi dobili hladni obrok, pri tem pa ni bilo razvidno, ali so tudi otroci dobili obrok hrane (kot že navedeno, v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« ali katerem drugem obrazcu otroci niso več omenjeni).

⁵² Pri naključno izbranem primeru pridržanja (na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo pri pregledu dokumentacije ugotovljeno, da so bili v obrazcu »Potrdilo o zaseženih predmetih pridržani osebi« v rubriki »zaključeno pod zaporedno številko« opravljeni popravki na način, da prejšnji zapis ni bil viden niti oseba, ki je popravke opravila, tega ni ustrezno podpisala. Prav tako pa je bilo tudi ugotovljeno, da je bil pridržani osebi najprej vročen obrazec »Uradni zaznamek o odvzemu prostosti in pridržanju« in nato še obrazec »Odločba o odvzemu prostosti in pridržanju«. Pridržanje je bilo sicer odrejeno zaradi izvedbe hišne preiskave in so torej policisti že ob odreditvi pridržanja verjetno vedeli, da bo oseba pridržana več kot le šest ur.

Ne nazadnje smo na **PP Velenje** predlagali, da je policiste (predvsem dežurne policiste) treba **opozoriti, da morajo v prihodnje v obrazcu navesti številko prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena, v delu obrazca »Izvajanje opravil« pa tudi podatek o zaključku pridržanja.**⁵³

MNZ je sporočilo, da so bili policisti opozorjeni na večjo pozornost in doslednost pri izpolnjevanju obrazcev v policijskih postopkih (navedba številke prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena, točen čas odreditve in zaključka pridržanj ter izvajanje posameznih opravil itd.).

Na **PP Šmarje pri Jelšah** smo predlagali, da je policiste treba opozoriti na večjo pozornost oziroma doslednost pri izpolnjevanju oziroma izdelovanju potrebnih obrazcev v policijskih postopkih (še posebej, če se uporabi postopek »copy-paste«).⁵⁴

MNZ je sporočilo, da so bili policisti opozorjeni na večjo pozornost in doslednost pri izpolnjevanju obrazcev v policijskih postopkih (navedba številke prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena, točen čas odreditve in zaključka pridržanj ter izvajanje posameznih opravil itd.).

Na **PP Šmarje pri Jelšah** smo še predlagali, da se v naključno izbranem primeru pridržanja časovni termini ustrezno uredijo, policiste pa je treba opozoriti na doslednost pri izpolnjevanju obrazcev.⁵⁵

MNZ je sporočilo, da je v primeru pridržanja policist v obrazec Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek napisal: »7.40 prisoten pri hišni preiskavi« – kar je bila dejanska ura odvzema prostosti. Pravilna ura začetka hišne preiskave pa je bila ob 8.00, kot je pravilno navedeno v zapisniku o hišni preiskavi.

Na **PP Rogaška Slatina** smo predlagali, da je policiste treba opozoriti na večjo pozornost oziroma doslednost pri izpolnjevanju oziroma izdelovanju potrebnih obrazcev v policijskih postopkih oziroma primerih pridržanj in zadržanj.⁵⁶

MNZ je sporočilo, da so bili policisti opozorjeni na večjo pozornost in doslednost pri izpolnjevanju obrazcev v policijskih postopkih (navedba številke prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena, točen čas odreditve in zaključka pridržanj ter izvajanje posameznih opravil itd.).

Na **PP Koper** smo predlagali, da je policiste treba opozoriti, naj bodo pozorni pri izpolnjevanju vseh obrazcev, ki so potrebni za izvedbo pridržanja, oziroma da si v primerih, kot je bil ta, pred prevzemom osebe na PP, kjer se izvaja njeno pridržanje, pripravijo vso potrebno dokumentacijo.⁵⁷

53 Pri naključno izbranem primeru pridržanja (na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) je bilo pri pregledu obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« ugotovljeno, da ni evidentirano, v katerem prostoru za pridržanje je bila oseba nameščena, niti v delu »izvajanje opravil« ni naveden podatek o zaključku pridržanja.

54 Pri naključno izbranem primeru zadržanja in nato pridržanja za mladoletnega tujca (21. do 22. 2. 2015, začetek postopka oziroma zadržanja po Zakonu o nadzoru državne meje od 22.25 do 5.00 in pridržanje, na podlagi drugega odstavka 110. člena Zakona o prekrških, odrejeno med 5.00 do 11.00) je bilo ugotovljeno, da je bil tujec po postopku nameščen v center za tujce. Pri tem je bilo pri pregledu odločbe o namestitvi tujca v center za tujce ugotovljeno, da sta napačno navedena datum in ura namestitve tujca v center za pridržanje, in sicer 21. 2. 2015 ob 22.25, čeprav je iz ostale dokumentacije in poročila dežurnega policista razvidno, da je bil tujec v center za tujce dejansko nameščen 22. 2. 2015 ob 13.45, po zaključku postopka na sodišču v Celju. Prav tako je bilo ugotovljeno, da je v besedilu (izreku) te odločbe napačno naveden datum »22. 1. 2015«.

55 Pri naključno izbranem primeru zadržanja (27. 1. 2015, začetek postopka 7.40, pridržanje odrejeno med 7.40 do 15.30, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo s pregledom obrazca »Odločba o odvzemu prostosti in pridržanju« ugotovljeno, da je na prvi strani tega obrazca ročno navedena ura 7.46 (začetek postopka) in na zadnji strani odločbe ura 7.45 (vročitev odločbe). Nadalje je bilo s pregledom obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek ugotovljeno, da je evidentiran začetek postopka ob 7.40, pri čemer je naveden razlog »prisoten na hišni preiskavi«, čeprav je v nadaljevanju z obrazca »zapisnik o hišni preiskavi« razvidno, da sta se postopek hišne preiskave in dejansko hišna preiskava začela ob 8.00.

56 Ob pregledu naključno izbranih primerov posameznih pridržanj je bilo pri pregledu zadržanja in nato pridržanja (9. do 10. 3. 2015, začetek postopka oziroma zadržanja po Zakonu o nadzoru državne meje ob 21.50 uri do 1.00 in pridržanje na podlagi četrte alineje prvega odstavka 64. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije odrejeno med 1.00 do 9.30) ugotovljeno, da z obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« evidentirano, da je bilo zadržanje zaključeno ob 00.59 in ne ob 1.00, kot je to razvidno iz izpisa evidence FIO in obrazca »Uradni zaznamek o zadržanju«.

57 Pri naključno izbranem primeru pridržanja (21. do 22. 3. 2015 med 15.05 do 10.30, na podlagi 4. točke prvega odstavka 64. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije) je bilo ugotovljeno, da policisti v obrazcu »Potrdilo o zaseženih predmetih pridržani osebi« niso izpolnili rubrik, ki se nanašajo na vračilo predmetov, tako da torej ni razvidno, ali so bili pridržani osebi predmeti vrnjeni ali ne. Pomočnik komandirja je sicer pojasnil, da so bili predmeti pridržani osebi zagotovo vrnjeni, da pa je verjetno prišlo v tem primeru do tega, da so policisti osebo prevzeli v pridržanju, ki se je izvajalo na PP Piran, s seboj pa niso imeli prej navedenega obrazca in so osebo takoj za tem izročili tujim varnostnim organom.

 MNZ je sporočilo, da so bili policisti na večjo ažurnost pri izpolnjevanju vseh obrazcev opozorjeni na delovnem sestanku 8. 6. 2015.

Na **PP Koper** smo prav tako predlagali, da je vse policiste treba ponovno opozoriti na pravilno popravljane podatkov v obrazcih, potrebnih za izvedbo pridržanja, in da naj v prihodnje podatke navajajo na način, da bo čitljiv.⁵⁸

 MNZ je sporočilo, da so bili policisti na večjo ažurnost pri izpolnjevanju vseh obrazcev opozorjeni na delovnem sestanku 8. 6. 2015.

Na **PP Izola** je bila knjiga pripomb in pohval postavljena za plakat, ob njenem pregledu pa je bilo mogoče ugotoviti, da je bila knjiga do leta 2012 zgledno urejena, za zadnja dva vpisa pa smo ugotovili, da s strani starešine nista bila preverjena niti ni bilo v knjigo vpisano, kaj je bilo glede pripomb storjeno. **Predlagali smo, da se zadnja dva vpisa v knjigo pripomb in pohval preverita in da naj nas seznanijo z morebitnimi ugotovitvami v zvezi s tem. Poleg tega smo predlagali, da je pristojne (starešine) treba opozoriti na redno pregledovanje vpisov v knjigo in da se knjiga pripomb in pohval postavi na bolj vidno mesto.**

 MNZ je sporočilo, da je šlo v obeh primerih za vpis pohval občanov. V enem primeru je komandir oseb pisno odgovoril, v drugem pa je oseba oddala pohvalo brez osebnih podatkov in naslova, zato odgovor ni bil mogoč. Na PP so tudi sprejeli sklep, da se vsaka pohvala in pripomba vpišeta tudi v poročilo dežurnega policista, da bo vodstvo seznanjeno z vsako pohvalo ali pripombo, na katero bo lahko hitreje odgovorilo ali jo zaključilo v navedeni knjigi.

Na **PP Izola** smo še predlagali, da je vse policiste treba ponovno opozoriti na pravilno popravljane podatkov v obrazcih, potrebnih za izvedbo pridržanja.⁵⁹

 MNZ je sporočilo, da je vodstvo enote na prvi odpravi na delo vse policiste opozorilo, kako je treba pravilno zabeležiti morebitne popravke v dokumentih.

Na **PP Sežana** smo predlagali, da komandir zaposlene, predvsem pomočnika komandirja, ki opravlja nadzor nad postopki pridržanj, opozori na večjo natančnost pri preverjanju postopkov pridržanj oziroma vnosih pridržanj v evidenco FIO.⁶⁰

 MNZ je sporočilo, da je komandir zaradi napak pri vnosu v evidenco odvzemov prostosti opozoril odgovornega starešino, 27. 5. 2015 pa so bili na večjo ažurnost pri beleženju in vnosu podatkov opozorjeni vsi policisti.

Na **PP Sežana** smo še predlagali, da se v obrazce, ki so potrebni za izvedbo pridržanja v primerih, ko je pridržana oseba tujec, evidentira, da je ta pridržana oseba, ko je bila s pravicami seznanjena v slovenskem jeziku, le-tega tudi razumela.⁶¹

58 Pri naključno izbranem primeru pridržanja (23. 2. 2015, začetek postopka in pridržanje odrejena ob 3.00 do 16.05 ure, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) in primeru pridržanja (26. do 27. 2. 2015, začetek postopka ob 22.10, pridržanje odrejeno ob 22.15 do 7.30, na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) je bilo ugotovljeno, da so policisti v obrazcih, potrebnih za izvedbo pridržanja, opravljali popravke na način, da prvotni zapis ni bil viden, da pri popravku ni bilo razvidno, kdo ga je opravil (podpis policista), in da so bili nekateri zapisi ur izpisani tako, da ti niso bili povsem jasno vidni.

59 Pri pregledu naključno izbranega primera pridržanja (21. 2. 2015, začetek postopka in pridržanje odrejena med 11.15 do 12.20, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških ZP-1) je bilo ugotovljeno, da je bilo v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« opravljenih nekaj popravkov, pri katerih pa ni bilo razvidno, kdo jih je opravil, prav tako ni bil razviden prvotni zapis.

60 Pri naključno izbranem primeru pridržanja (22. 1. 2015, začetek postopka ob 18.10, pridržanje odrejeno 18.25, na podlagi 2. točke prvega odstavka 64. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije) je bilo ugotovljeno, da podatka zaključka pridržanja na izpisu iz evidence pridržanja ni bilo. Ker torej na izpisu iz evidence pridržanja ni bilo podatka o zaključku pridržanja, je bilo s komandirjem to preverjeno še v elektronski knjigi pridržanj, pri čemer je bilo ugotovljeno, da tudi tam dejansko ta podatek ni vnesen. Kasneje je bilo s pregledom dokumentacije, in sicer obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« ugotovljeno, da je bilo pridržanje te osebe zaključeno 22. 1. 2015 ob 23.00. Po tej ugotovitvi je podatek zaključka pridržanja že med našim obiskom vnesel komandir.

61 Pri naključno izbranem primeru pridržanja tujca (10. do 11. 1. 2015, začetek postopka ob 20.40, pridržanje odrejeno ob 20.50 do 8.30, na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) je bilo pri pregledu obrazca »Sklep o pridržanju« ugotovljeno, da je bila oseba s pravicami, ki ji gredo kot pridržani osebi, seznanjena v slovenskem jeziku, čeprav je šlo v tem primeru za pridržanje za tujca, državljan Italije, s stalnim bivališčem v Italiji. Komandir je navedeno ugotovitev komentiral, da naj bi v več primerih tujcev, državljanov Italije, šlo za osebe, ki razumejo in govorejo slovensko, za kar naj bi verjetno šlo tudi v tem primeru.

MNZ je sporočilo, da je iz zapisa načina seznanitve osebe s pravicami razvidno, da gre za jezik, ki ga je oseba razumela.

Na **PP Lenart** smo **predlagali, da se vpis v knjigo pripomb in pohval (ta sicer ni bil datumsko opredeljen) preveri in da naj nas seznanijo z morebitnimi ugotovitvami v tej zadevi ter da je pristojne (starešine) treba opozoriti na redno pregledovanje knjige pripomb in pohval.**⁶²

MNZ je sporočilo, da je bilo glede vpisa ugotovljeno, da se je oseba zahvalila policistu zaradi njegovega kvalitetnega ogleda kaznivega dejanja ter korektnega odnosa, vodstvo PP pa je bilo opozorjeno na redno pregledovanje knjige pripomb in pohval.

Na **PP Lenart** smo še **predlagali, da je treba dežurne policiste in starešino, ki opravlja nadzor nad postopki pridržanj, opozoriti na večjo pozornost pri vnosih pridržanj v evidenco FIO; policiste je treba opozoriti tudi na pravilen način opravljanja popravkov v uradnih dokumentih; v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« je treba navesti, na kateri PP in v katerem prostoru za pridržanje se je za osebo dejansko izvajalo pridržanje, in tudi bolj natančno navajati, kaj se je z osebo dogajalo.**⁶³

MNZ je sporočilo, da so bili policisti opozorjeni na večjo natančnost pri vnosu podatkov v evidenco oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, ugotovljene napake pa so popravili in prav tako so bili opozorjeni na pravilno označevanje popravkov v obrazcih in na podroben zapis dogajanja s pridržano osebo ter tudi, kje točno je bila oseba pridržana (npr. PP, št. prostora).

Na **PP Ruše** smo **predlagali, da je policiste treba opozoriti na pravilen način opravljanja popravkov v uradnih dokumentih.**⁶⁴

MNZ je sporočilo, da so bili policisti PP opozorjeni na pravilen način označevanja popravkov v uradnih dokumentih.

Na **PP Ruše** smo še **predlagali, da je policiste treba opozoriti na večjo natančnost pri navajanju oziroma vnašanju podatkov v obrazce, potrebne za izvedbo pridržanja.**⁶⁵

MNZ je sporočilo, da so bili policisti PP opozorjeni na večjo natančnost pri izpolnjevanju dokumentov o pridržanju.

Na **PP Podlehnik** smo **predlagali, da je policiste in kriminaliste treba opozoriti na natančnost in podrobnejše navajanje podatkov v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem«, iz katerih bo razvidno, kaj se je s pridržano osebo dogajalo v času pridržanja, in da je treba v primeru,**

⁶² Pri pregledu knjige pripomb in pohval je bilo ugotovljeno, da zadnji vpis (sicer z neznanega dne) s strani starešine ni bil preverjen niti ni bilo v knjigo vpisano, kaj je bilo glede vpisa storjeno.

⁶³ Pri pregledu naključno izbranega primera pridržanja (20. do 21. 3. 2015, začetek postopka ob 20.14, pridržanje odredeno od 20.15 do 3.40, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških ZP-1) je bilo ob pregledu sklepa o pridržanju ugotovljeno, da je v njem navedena ura začetka postopka in ura odreditve pridržanja enaka, in sicer 20.15. S to napako pri vnosu je bil komandir seznanjen že med obiskom in je povedal, da bodo glede tega opravili ustrezen popravek v evidenci FIO. Hkrati je bilo v primeru tega pridržanja ugotovljeno tudi, da so policisti v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem uradni zaznamek« opravljali popravke zapisov s korektorjem »edigs«, in sicer so bili popravki pri uri zaključka pridržanja ter ur v delu obrazca »Opravila med pridržanjem/zadržanjem« v 4. in 5. vrstici (popravljen zapis ure v 21.35). Nadalje iz dela obrazca »Opravila med pridržanjem/zadržanjem« ni bilo razvidno, na kateri policijski postaji in v katerem prostoru za pridržanje (navedba številke prostora za pridržanje) se je za osebo dejansko izvajalo pridržanje. Prav tako iz prej navedenega dela obrazca ni razvidno, kaj oziroma kje je bila oseba nameščena v času od odreditve pridržanja od 20.15 do 21.35, ko je bila predana enoti, ki je pridržanje izvedla.

⁶⁴ Pri pregledu naključno izbranega primera pridržanja (23. do 24. 12. 2014, začetek postopka ob 21.55, pridržanje odredeno od 22.00 do 6.30, na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) je bilo ugotovljeno, da so policisti v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem uradni zaznamek« opravili štiri popravke zapisa ur, pri čemer pa ni razvidno, kdo je popravke opravil.

⁶⁵ Pri primeru pridržanja (21. 9. 2014, začetek postopka ob 18.25, pridržanje odredeno med 18.45 do 23.10, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo pri pregledu uradnega zaznamka o odvzemu prostosti in pridržanju ugotovljeno, da je v rubriki »dokument o pridržanju je bil pridržani osebi vročen dne« naveden datum vročitve 19. 9. 2014 ob 21.00, torej dva dni prej, kot so policisti dejansko imeli postopek s konkretno osebo.

da obravnava kaznivega dejanja v obravnavo prevzame druga policijska enota (v tem primeru SKP PU Maribor), to ustrezno popraviti oziroma dopolniti tudi v evidenci FIO.⁶⁶

 MNZ je sporočilo, da so bili policisti PP opozorjeni na večjo natančnost pri izpolnjevanju podatkov v obrazcih in na pravilne vnose podatkov v evidenco oseb, ki jim je bila odvzeta prostost.

Na PP Ljutomer smo predlagali, da je policiste treba opozoriti na pravilen način opravljanja popravkov v uradnih dokumentih.⁶⁷

 MNZ je sporočilo, da je vodstvo PP policiste opozorilo, kako je treba pravilno označiti popravke v uradnih dokumentih.

Na PP Murska Sobota smo predlagali, da se poskrbi, da so vsi potrebni obrazci za izvedbo pridržanja shranjeni na mestu, kjer morajo biti (npr. en izvod potrdila o zasegu predmetov pridržani osebi, pri zaseženih predmetih ali pri pridržani osebi itd.).⁶⁸

 MNZ je sporočilo, da je bilo potrdilo o zaseženih predmetih ob naši prisotnosti odloženo na za to pripravljeno mesto v omari na PP.

Na PP Murska Sobota smo v zvezi z urejanjem dokumentacije še predlagali, da je policiste treba opozoriti na večjo natančnost pri navajanju podatkov v uradne obrazce, ki so potrebni za izvedbo pridržanja, poleg tega pa tudi na pravilen način opravljanja popravkov v uradnih dokumentih, še posebej na to, da se popravkov ne opravlja s korektorjem »edigs«.⁶⁹

 MNZ je sporočilo, da so bili policisti opozorjeni na večjo ažurnost in natančnost pri izpolnjevanju obrazcev, ki so potrebni pri izvedbi pridržanja, kakor tudi na način pravilnega zapisa popravkov v uradnih dokumentih.

Na PP Lendava smo predlagali, da je policiste treba opozoriti na večjo natančnost pri izpolnjevanju uradnih obrazcev, potrebnih za izvedbo pridržanja.⁷⁰

⁶⁶ Pri pregledu primera pridržanja (14. do 16. 5. 2015, začetek postopka ob 13.44, pridržanje odrejeno med 13.45 do 10.20, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo ugotovljeno, da z obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem uradni zaznamek« ni razvidno, kje oziroma na kateri PP se je od odreditve pridržanja izvajalo pridržanje za navedeno osebo, saj je šele za 15. 5. 2015 ob 11.25 prvi zapis, iz katerega je mogoče ugotoviti, da je bila oseba ob prej navedenem času pripeljana na PP Podlehnik in je bila pridržana v prostoru št. 1. Komandir je pojasnil, da je PP Podlehnik dejansko začela izvajati postopek pridržanja za to osebo, vendar so celotni postopek nato prevzeli kriminalisti Sektorja kriminalistične policije (SKP) Policijske uprave (PU) Maribor, čeprav je bilo iz FIO izpisa knjige pridržanj razvidno, da naj bi postopek izvajali policisti PP Podlehnik.

⁶⁷ Pri pregledu pridržanja (20. do 21. 12. 2014, začetek postopka in odrejeno pridržanje od 13.45 do 15.02, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo ugotovljeno, da so policisti v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« v delu obrazca »Opravila med pridržanjem/zadržanjem« opravili več popravkov zapisa ur in datuma, pri čemer pa ni razvidno, kdo je popravke opravil.

⁶⁸ V prostoru za sprejem pridržane osebe je več omar, med katerimi je tudi posebna omara za shranjevanje začasno zaseženih predmetov, ki ima police označene s številkami – enako, kot so označeni prostori za pridržanje (št. 1 do 6). Ob pregledu te omare je bilo ugotovljeno, da v predalčniku osebe, pridržane v prostoru št. 2, ob zaseženih predmetih ni bilo shranjeno potrdilo o zaseženih predmetih, ki jih pridržana oseba v času pridržanja ne sme imeti pri sebi. Preverili smo, ali ima omenjeno potrdilo pridržana oseba pri sebi v prostoru za pridržanje, vendar je bilo ugotovljeno, da ga nima. Nekoliko kasneje je do nas pristopil kriminalist, ki je vodil postopek, in pojasnil, da je potrdilo o zaseženih predmetih pridržani osebi pomotoma ostalo med drugo dokumentacijo obravnavanega primera. Takoj za tem je kriminalist potrdilo priložil predmetom pridržane osebe v omari.

⁶⁹ Pri pregledu pridržanja (7. 6. 2015, začetek postopka ob 1.00, pridržanje odrejeno ob 1.25 do 9.00, na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) je bilo ugotovljeno, da je bil v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« napačno naveden datum zaključka pridržanja 8. 6. 2015, čeprav je bil pravilni datum zaključka pridržanja 7. 6. 2015. Enako je bil napačno naveden datum 8. 6. 2015 v potrdilu o zaseženih predmetih pridržani osebi v delu, ko se navedejo podatki o vračilu zaseženih predmetov pridržani osebi. DPM je z navedeno ugotovitvijo že ob obisku seznanil komandirja, hkrati pa predlaga, da se policiste opozori na večjo natančnost pri navajanju podatkov v uradne obrazce, ki so potrebni za izvedbo pridržanja. Nadalje je bilo pri primeru pridržanja (14. 5. 2015, začetek postopka ob 13.50, pridržanje odrejeno ob 13.55 do 21.45, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških ZP-1) ugotovljeno, da je v sklepu o pridržanju (v rubriki »obrazložitev«) opravljen popravek na način, da je bil prvotni zapis slabo viden, hkrati pa ni razvidno, kdo je popravek opravil – ni bilo policistovega podpisa. Ob pregledu primera pridržanja (29. 4. do 1. 5. 2015, začetek postopka ob 22.07, pridržanje odrejeno med 22.15 do 9.48, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) pa je bilo pri pregledu obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« ugotovljeno, da je bila s korektorjem »edigs« popravljena ura zaključka pridržanja.

⁷⁰ Pri pregledu pridržanja (18. do 19. 3. 2015, začetek postopka in pridržanje odrejeno med 18.50 do 15.00, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo ugotovljeno, da sta bili izdani dve potrdili o zaseženih predmetih pridržani osebi. V enem izmed potrdil o zaseženih predmetih pridržani osebi v rubriki »zaključeno pod zaporedno številko« je bil napačno naveden podatek o štirih zaseženih predmetih, saj je bilo dejansko zaseženih pet predmetov, prav tako pa ni bila navedena ura zasega predmetov, ki so bili zaseženi pridržani osebi.

MNZ je sporočilo, da so bili vsi policisti opozorjeni, naj bodo bolj natančni pri izpolnjevanju obrazcev, potrebnih pri pridržanju.

Nadalje smo na **PP Lendava predlagali, da je osebo, ki opravlja nadzor nad postopki pridržanj, treba opozoriti na večjo pozornost pri vnosih pridržanj v evidenco FIO.**⁷¹

MNZ je sporočilo, da so bili dežurni policisti in pomočnik komandirja opozorjeni na natančnost pri vnosih podatkov v evidenco oseb, ki jim je bila odvzeta prostost.

Ne nazadnje pa smo na **PP Lendava predlagali, da se evidentirana izpostavljena primera znova pregledata in da nam MNZ sporoči svoje ugotovitve in morebitne ukrepe v zvezi s tem. Prav tako smo predlagali, da je treba dežurne policiste in starešino, ki opravlja nadzor nad postopki pridržanj, opozoriti na večjo pozornost pri vnosih pridržanj v evidenco FIO in na pravičen način opravljanja popravkov v uradnih dokumentih, še posebej na to, da se popravkov ne opravlja s korektorjem »edigs«.**⁷²

MNZ je sporočilo, da je bil primer pridržanja preverjen in da je bilo iz pregledane dokumentacije ugotovljeno, da je prišlo do napačne navedbe ure začetka postopka in ure pridržanja v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« in v računalniški evidenci oseb, ki jim je bila odvzeta prostost. Pravilna ura začetka postopka je bila ob 14.40 in pravilna ura pridržanja ob 14.50. Oba podatka sta popravljena in usklajena tako z evidenco kot obrazci. Tudi v tem primeru so bili policisti in odgovorni starešina opozorjeni na večjo ažurnost pri izpolnjevanju obrazcev in na pravilno označevanje popravkov.

Na **PP Ljubljana Center smo predlagali, da se naključno izbrani primer pridržanja prouči in da nas seznanijo z ugotovitvami in morebitnimi ukrepi v tej zvezi.**⁷³

MNZ je sporočilo, da v primeru pridržanja ocenjujemo, da je bilo ravnanje zakonito in strokovno. Ker je bila zoper pridržano osebo odrejena osebna preiskava in tudi opravljena, bi bilo nepotrebno neposredno pred tem izvajati še varnostni pregled, ki ga določa drugi odstavek 56. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), saj gre pri osebni preiskavi za podrobnejši pregled osebe. Glede našega pomisleka, ali je bilo po osebni preiskavi smiselno ob namestitvi v prostor za pridržanje v nadaljevanju opraviti še varnostni pregled, je MNZ obvestilo, da se načeloma strinja z našim mnenjem, vendar je namen in dolžnost (tretji odstavek 66. člena ZNPPol) tudi, da se policist, ki izvaja pridržanje in nadzor nad pridržano osebo, sam neposredno prepriča, da oseba pri sebi nima nevarnih predmetov.

⁷¹ Ob pregledu pridržanja (9. do 11. 2. 2015, začetek postopka ob 10.58, pridržanje odrejeno med 11.00 do 8.55, na podlagi 4. točke prvega odstavka 64. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije) je bilo s pregledom sklepa o pridržanju ugotovljeno, da je v njem naveden podatek začetka postopka ob 11.00, in ne ob 10.58, kot je to v evidenci FIO. S to napako pri vnosu je bil komandir seznanjen že med obiskom in je povedal, da bodo glede tega opravili ustrezen popravek v evidenci FIO.

⁷² Ob pregledu pridržanja (26. 1. 2015, začetek postopka ob 14.45, pridržanje odrejeno med 14.50 do 22.30, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških ZP-1) je bilo s pregledom sklepa o pridržanju ugotovljeno, da je v njem naveden podatek začetka postopka ob 14.40, in ne ob 14.45, kot je to v evidenci FIO. Prav se nam je postavil dvom o natančnosti navedene ure odreditve pridržanja v sklepu o pridržanju ob 14.50 (ta je tudi vnesena v evidenci FIO), saj je policist, ki je za osebo odredil pridržanje v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek«, v drugi vrstici navedel uro 14.45 in naslednjo vsebino: »varnostni pregled na kraju prekrška. Odrejeno pridržanje zaradi prekrška po ZPrCP in Zoro na PP Lendava. Seznanjen s pravicami v slovaškem jeziku, stalni vizualni nadzor nad pridržanim na terenu.« Iz navedenih podatkov tako izhaja, da je očitno prava ura odreditve pridržanja za osebo ob 14.45, in ne 14.50, kot je to navedeno v sklepu o pridržanju. Prav tako je bilo ugotovljeno, da je bil v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« v peti vrstici rubrike »Opravila med pridržanjem/zadržanjem« s korektorjem »edigs« opravljen popravek zapisa ure, tako da je razviden samo podatek 19.1, medtem ko zadnja številka (minuta) ure ni razvidna. Tudi pri pregledu primera pridržanja (19. 4. 2015, začetek postopka ob 19.25, pridržanje odrejeno med 19.29 do 22.50, na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) je bilo ugotovljeno, da je bila s korektorjem »edigs« popravljena ura zaključka pridržanja (22.50), pri čemer se je poleg popravka policist, ki je le-tega opravil, sicer podpisal.

⁷³ Pri pregledu pridržanja (22. do 23. 4. 2015, začetek postopka ob 16.30 in pridržanje odrejeno med 17.30 do 14.45, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« je bilo ugotovljeno, da je na prvi strani obrazca rubrika »Izvajanje opravil po določbah 66/3. člena ZNPPol« navedeno, da je bil pri pridržani osebi varnostni pregled v Centru za pridržanje Ljubljana opravljen šele dne 23. 4. 2015 ob 10.20, čeprav je bila oseba v Center za pridržanje Ljubljana sprejeta že 22. 4. 2015 ob 23.20. Glede postopka s to pridržano osebo je bilo s pregledom rubrike »izvajanje opravil« razvidno, da so po policisti PP Ljubljana Center pri pridržani osebi 23. 4. 2015 med 9.57 in 10.09 v Centru za pridržanje Ljubljana opravili osebno preiskavo. V zvezi s tem primerom ocenjujemo, da bi morala biti pridržana oseba varnostno pregledana takoj ob namestitvi v Center za pridržanje Ljubljana, saj je glavni namen varnostnega pregleda, da se osebi odvzamejo – zasežejo predmeti, ki jih v času pridržanja ne sme imeti pri sebi, ker varnostni pregled po 11 urah po namestitvi v prostor za pridržanje in še to po tem, ko je bila pri pridržani osebi opravljena osebna preiskava, po presoji DPM verjetno ni niti smiselna.

Na **PP Ribnica** smo **predlagali, da je policiste treba opozoriti na pravilen način opravljanja popravkov v uradnih dokumentih.**⁷⁴

 MNZ je sporočilo, da so bili policisti in starešine te PP o pravilnem izpolnjevanju dokumentacije in pravilnem označevanju popravkov na dokumentaciji poučeni in opozorjeni na delovnem sestanku PP Ribnica 16. 9. 2015.

Na **PP Ribnica** smo že ob obisku **predlagali, da se v evidenci FIO popravi vnos ure začetka postopka in da je policiste ter starešine, ki opravljajo nadzor glede pridržanj na PP, treba opozoriti, da je pri vnosih in nadzorih pridržanj v evidenco FIO potrebna večja natančnost.**⁷⁵

 MNZ je sporočilo, da je bil napačen vnos v evidenco oseb, ki jim je bila odvzeta prostost takoj popravljen, vsi policisti in starešine pa so bili na večjo ažurnost pri vnosu podatkov opozorjeni na delovnem sestanku PP Ribnica 16. 9. 2015.

Na **PP Kočevje** smo uvodoma izpostavili nepravilno hrambo regulatorja z navodili, ki se je nenadzorovano nahajal v prostoru za razgovore št. 2, in v zvezi s tem **predlagali, naj komandir policiste opozori, da naj takšne dokumentacije nenadzorovano ne puščajo v govorilnici oziroma sobi za razgovor.**

 MNZ je sporočilo, da je glede najdenega regulatorja z navodili za obravnavo tujcev komandir na delovnem sestanku PP Kočevje 11. 9. 2015 seznanil vse policiste in jih opozoril na ravnanje ter hranjenje takšne dokumentacije.

Nadalje smo na **PP Kočevje predlagali, da je vse policiste treba opozoriti na pravilno popravljanje podatkov v obrazcih, potrebnih za izvedbo pridržanja.**⁷⁶ Že ob obisku pa smo **predlagali, da se v evidenci FIO popravi vnos ure začetka postopka, da je policiste ter starešine, ki opravljajo nadzor glede pridržanj na PP, treba opozoriti, da je pri vnosih in nadzorih pridržanj v evidenco FIO potrebna večja natančnost⁷⁷ ter da naj dosledno izpolnjujejo vse rubrike obrazcev, potrebnih za izvedbo pridržanja.**⁷⁸

 MNZ je sporočilo, da je komandir PP Kočevje na delovnem sestanku 11. 9. 2015 v zvezi z naključno izbranimi primeri pridržanj vse odgovorne starešine in policiste opozoril na napake, ki so bile ugotovljene ob obisku.

Ob obisku **PP Grosuplje** smo **predlagali, da je policiste CPL treba opozoriti, da je potrebna večja natančnost pri navajanju podatkov v obrazce, potrebne za izvajanje pridržanj.**⁷⁹

 MNZ je sporočilo, da so bili policisti glede na napake v potrdilu o odvzetih predmetih pridržani osebi opozorjeni na natančnost pri vpisovanju podatkov.

⁷⁴ Pri pregledu pridržanja (10. do 11. 4. 2015, začetek postopka ob 20.17 in pridržanje odrejeno med 20.19 do 6.00, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških) je bilo ugotovljeno, da je policist, ki je izpolnjeval obrazec »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« rubriko »oseba je bila pridržana/zadržana do ___ ure dne ___.« popravil s korektorjem »edigs«.

⁷⁵ Ob pregledu pridržanja (26. do 27. 3. 2015, začetek postopka in pridržanje odrejeno od 17.30 in 14.10, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo s pregledom obrazca »Odločba o odvzemu prostosti in pridržanju« ugotovljeno, da je policist, ki je izpolnjeval obrazec, v rubriki »(policijski postopek se je začel dne ___ ob ___ uri).« navedel, da se je postopek dejansko začel ob 17.15, in ne ob 17.30, kot je to vneseno v evidenco FIO.

⁷⁶ Pri pregledu pridržanja (20. do 21. 6. 2015 začetek postopka ob 21.27, pridržanje odrejeno med 21.30 do 9.23, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških ZP-1) je bilo ugotovljeno, da je bilo v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« opravljenih nekaj popravkov, pri katerih pa ni bilo razvidno, kdo jih je opravil.

⁷⁷ Ob pregledu pridržanja (10. 3. 2015, začetek postopka ob 1.15, pridržanje odrejeno od 1.20 do 11.30, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo s pregledom dokumentacije primera pridržanja (obrazci: odločba o odvzemu prostosti in pridržanju, izvajanju opravil med pridržanjem (zadržanjem – uradni zaznamek ...) ugotovljeno, da nikjer ni evidentiran začetek postopka ob 1.15, kot je to vneseno v evidenco FIO, oziroma je policist, ki je izvajal postopek pridržanja, za začetek postopka in čas odreditve pridržanja navedel enotne podatke ure, in sicer 1.20.

⁷⁸ Pri pregledu pridržanja (7. do 8. 3. 2014, začetek postopka 23.00, pridržanje odrejeno od 23.13 do 8.00, na podlagi 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) je bilo ugotovljeno, da policist v obrazcu »Potrdilo o zaseženih predmetih pridržani/zadržani osebi«, ni izpolnil podatka o uri zasega predmetov pridržani osebi.

⁷⁹ Pri pregledu primera pridržanja (27. 9. 2015, začetek postopka ob 00.35 in pridržanje odrejeno med 00.40 do 9.30, na podlagi drugega odstavka 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa) v obrazcu »Potrdilo o odvzetih predmetih pridržani osebi«, ki je bil pridržani osebi sicer izdelan s strani policista CPL, je bilo ugotovljeno, da sta na njem navedena dva odvzeta predmeta, pri čemer pa je bilo v obrazcu v rubriki »Zaključeno pod zaporedno številko:« navedeno število odvzetih predmetov »03 (tri)«.

Nadalje smo na **PP Grosuplje predlagali, da se primer vnosa pridržane osebe znova pregleda in da nam MNZ sporoči svoje ugotovitve in morebitne ukrepe v zvezi s tem.**⁸⁰

MNZ je sporočilo, da je evidenca zasnovana tako, da se pri osnovnem zapisu prikažeta le nemo ime in priimek, tudi če ima oseba dve imeni ali dva priimka. V zvezi z istim primerom je policist v obrazec »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« vnesel podatek, v katerem prostoru je bila oseba pridržana, v zgornji desni kot dokumenta.

Ne nazadnje pa smo na **PP Grosuplje predlagali, da je policiste CPL treba opozoriti, da morajo tudi v obrazec »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« evidentirati podatek, v katerem prostoru za pridržanje je bila pridržana oseba v času pridržanja nameščena.**

MNZ je sporočilo, da so bili policisti opozorjeni, da je ustrezneje, se ta podatek zabeleži v tekstovnem delu obrazca.

Na **PP Metlika smo predlagali, da je policiste treba opozoriti na večjo natančnost pri izpolnjevanju obrazcev, potrebnih za pridržanje, hkrati pa smo zaprosili, da se navedeni primer pridržanja pregleda in da nas o ugotovitvah in morebitnih ukrepih MNZ obvesti.** Pripomnili smo, da so – če drži podatek, da sta bila preiskovalni sodnik in okrožni državni tožilec o odvzemu prostosti obveščena že 28. 9. 2015 ob 23.55 in je bila takrat osebi dejansko odvzeta prostost oziroma so policisti vsaj začeli postopek z njo – torej zamudili zakonsko določen čas šestih ur, v katerem mora biti pridržani osebi vročena odločba o odvzemu prostosti in pridržanju.⁸¹

MNZ je sporočilo, da sta bila 28. 9. 2015 ob 23.55 preiskovalni sodnik in državni tožilec obveščena o sumu storitve večjega števila kaznivih dejanj, in ne o pridržanju, kot je bilo to pomotoma zapisano v uradnem zaznamku oziroma odločbi.

Na **PP Metlika smo še predlagali, da je policiste (predvsem dežurne policiste) treba opozoriti, naj v obrazec »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« v rubriko »Opravila med pridržanjem/zadržanjem« v prihodnje navajajo številko prostora za pridržanje, v katerega je bila nameščena pridržana oseba.**⁸²

MNZ je sporočilo, da so bili policisti opozorjeni na večjo natančnost pri izpolnjevanju obrazcev, potrebnih za pridržanje in da je treba v obrazec o izvajanju opravil med pridržanjem/zadržanjem navesti številko prostora za pridržanje, v katerega je bila nameščena pridržana oseba.

⁸⁰ Ob pregledu pridržanja (6. do 8. 4. 2015, začetek postopka ob 13.15 in pridržanje odredeno od 13.40 do 11.00, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo s pregledom dokumentacije primera ugotovljeno, da ima pridržana oseba dva priimka, ki pa na izpisu iz knjige pridržanj (evidenca FIO) ni bil razviden. Pomočnik komandirja je pojasnil, da sta za osebo v evidenco FIO vnesena oba priimka, vendar se na izpisu vedno vidi le eden, kar je praktično tudi pokazal v računalniku. Tako je bilo ugotovljeno, da je pridržana oseba v računalniško evidenco dejansko vnesena dvakrat. Iz navedenega torej izhaja, da bi bila pridržana oseba ob izdelavi izpisa iz knjige pridržanj v takšnem primeru lahko izpisana tako z enim ali drugim priimkom. Takšno prakso vnosov smo zdaj videli prvič, saj smo ob dosedanjih obiskih PP, če je imela pridržana oseba na primer ali dva priimka ali dve imeni, na izpisih iz evidence FIO to tudi vedno videli.

⁸¹ Pri pregledu pridržanja (29. 9. 2015, začetek postopka ob 00.05 in pridržanje odredeno od 00.20 do 12.30, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo ugotovljeno, da so policisti v odločbi o odvzemu prostosti in pridržanju – v delu le-te (»obveščanje preiskovalnega sodnika in okrožnega državnega tožilca«) navedli, da sta bila imenovana dne 28. 9. 2015 ob 23.55 obveščena, da je bila »osebi odvzeta prostost«, kar je razmeti, da je bila oseba v tem času že v postopku policistov. Prav tako je bilo pri pregledu odločbe o odvzemu prostosti in pridržanju ugotovljeno, da je v rubriki »policijski postopek se je začel dne ___ ob ___ uri« naveden podatek začetka postopka, in sicer 28. 9. 2015 ob 00.05, torej en dan prej, kot pa naj bi po evidenci FIO policisti dejansko začeli postopek s pridržano osebo. Odločba o odvzemu prostosti in pridržanju je bila pridržani osebi vročena 29. 9. 2015 ob 6.00.

⁸² Ob pregledu pridržanja (4. 8. 2015, začetek postopka in pridržanje odredeno med 16.00 in 21.30, na podlagi drugega odstavka 110. člena Zakona o prekrških) in pridržanja (4. in 6. 8. 2015, začetek postopka in pridržanje odredeno med 16.00 in 9.40, na podlagi četrte alineje prvega odstavka 64. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije) je bilo s pregledom obrazcev »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« ugotovljeno, da v delu »Opravila med pridržanjem/zadržanjem« ni bila navedena številka prostora za pridržanje, v katerega sta bili pridržani osebi nameščeni.

Na **PP Črnomelj** smo **predlagali, da se primer pridržanja pregleda in da MNZ sporoči svoje ugotovitve in morebitne ukrepe v zvezi s tem.**⁸³

 MNZ je sporočilo, da je bilo v zvezi s primerom pridržanja ugotovljeno, da se je policijski postopek začel 25. 4. 2015 ob 5.50 in da je policist v uradni zaznamek o izvajanju opravil med pridržanjem/zadržanjem pomotoma napisal 3.58. V isti zadevi je iz opisa poškodb razvidno, da oseba ni potrebovala nujne medicinske pomoči, takoj, ko je zahtevala zdravniško pomoč, pa so ji policisti to omogočili.

Na **PP Črnomelj** smo še **predlagali, da je policiste (predvsem dežurne policiste) treba opozoriti, da naj v obrazec »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« v rubriko »Opravila med pridržanjem/zadržanjem« v prihodnje navajajo številko prostora za pridržanje, v katerega je bila nameščena pridržana oseba.**⁸⁴

 MNZ je sporočilo, da so bili policisti PP Črnomelj opozorjeni na večjo natančnost pri vpisovanju podatkov v listine o pridržanju in pravilno popravljanje podatkov v uradnih dokumentih.

V **Centru za pridržanje Ljubljana** smo naključno izbrali primer izvajanja pridržanja, ki ga je odredil kriminalist Sektorja kriminalistične policije Policijske uprave Ljubljana. V zvezi s pregledanim primerom smo **predlagali, da je kriminaliste Sektorja kriminalistične policije Policijske uprave Ljubljana treba opozoriti na pravilen način opravljanja popravkov v uradnih dokumentih.**⁸⁵

 MNZ je sporočilo, da so bili kriminalisti Policijske uprave Ljubljana 22. 12. 2015 na delovnem sestanku kolektiva seznanjeni z ugotovitvijo nepravilnosti v zvezi z evidentiranjem popravka v odločbi o odvzemu prostosti in pridržanju ter opozorjeni na pravilen način opravljanja popravkov v uradnih dokumentih.

Primeri dobre prakse:

Na **PP Cerknica** smo kot primer dobre prakse ocenili, da je ob vhodu na vidnem mestu nameščen **kovinski nabiralnik** (označen z napisom: pripombe in pohvale), ki omogoča anonimno oddajanje morebitnih pripomb oziroma pritožb in pohval. Na tej postaji smo še ugotovili, da je **prostor za sprejem pridržanih oseb videonadzorovan**, kar je v skladu s priporočili Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nečloveškega in ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, in sicer, da je elektronsko (avdio in/ali video) snemanje policijskih razgovorov dodatna varovalka zoper grdo ravnanje s pridržanimi osebami, ki lahko zagotovi popoln in avtentičen zapis postopka razgovora in s tem močno olajša preiskavo kakršnih koli trditev o grobem ravnanju.

Na **PP Postojna** je bilo **upoštevano priporočilo DPM s prejšnjega obiska glede potrebe po pleskanju sten vseh prostorov za pridržanje**, saj so bile stene vseh prostorov za pridržanje ob tokratnem obisku čiste oziroma so dajale videz, da so bile pred kratkim prepleskane. Ob tokratnem obisku te PP v nobenem izmed prostorov za pridržanje **ni bilo zaznati vonja po fekalijah, kot je bilo to ob prejšnjem obisku**, v prostorih za pridržanje pa so bile **nameščene brošure MNZ s pravicami pridržane osebe v več jezikih**.

⁸³ Pri pregledu pridržanja (25. do 26. 4. 2015, začetek postopka in pridržanje odrejeno med 5.50 in 18.10, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) je bilo ugotovljeno, da je v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« v rubriki »Po določbah 57. oziroma 66/2 čl. ZNPPol je bil dne _____ ob _____ uri opravljen varnostni pregled, ki ga je opravil policist _____ iz PE« navedeno, da je policist pri pridržani osebi varnostni pregled opravil 25. 4. 2015 ob 3.58, torej veliko pred tem, kot je postopek s to osebo evidentiran v evidenci F10, in sicer, da se je začel 25. 4. 2015 ob 5.50. Nadalje je bilo ugotovljeno, da je bila odločba o odvzemu prostosti in pridržanju pridržani osebi vročena 24. 9. 2015 ob 11.49, kar pomeni, da so policisti, če drži podatek, da se je postopek s pridržano osebo dejansko začel 24. 9. 2015 ob 3.58 z varnostnim pregledom, zamudili zakonsko določen čas šestih ur, v katerem morajo pridržani osebi vročiti odločbo o odvzemu prostosti in pridržanju. Prav tako je bilo pri pregledu obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« v rubriki »Zdravstveno stanje pridržane/zadržane osebe – opis« evidentirano, da je imela pridržana oseba ob odreditvi pridržanja naslednje poškodbe: »brazgotino na čelu, krasta na nosu, na desni roki rana cca. 5 mm in sled uporabe lisic«. Kljub tem poškodbam pridržane osebe ni pregledal zdravnik, saj policisti rubrike »Zdravniška pomoč in oskrba« niso izpolnili. Šele ob pregledu rubrike dela obrazca »Opravila med pridržanjem/zadržanjem« je bilo ugotovljeno, da je pridržano osebo zdravnik sicer pregledal, vendar šele 25. 4. 2015 ob 20.55, in sicer na podlagi zahteve, ki jo je ta oseba izrazila 25. 4. 2015 ob 20.10.

⁸⁴ Ob pregledu pridržanja (24. do 25. 9. 2015, začetek postopka ob 18.05, pridržanje odrejeno med 18.10 do 5.40, na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o prekrških ZP-1) s pregledom obrazca »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« je bilo ugotovljeno, da v delu »Opravila med pridržanjem/zadržanjem« ni bila navedena številka prostora za pridržanje, v katerega je bila pridržana oseba nameščena.

⁸⁵ Pri pregledu izvajanja pridržanja – pridržanje so odredili kriminalisti Sektorja kriminalistične policije Policijske uprave Ljubljana (28. do 30. 11. 2015, začetek postopka ob 16.30 in pridržanje odrejeno med 19.40 do 13.15, na podlagi drugega odstavka 157. člena Zakona o kazenskem postopku) – je bilo ugotovljeno, da je v obrazcu »Odločba o odvzemu prostosti in pridržanju na prvi strani v rubriki »državljanstvo« kriminalist opravil popravek državljanstva iz »Makedonije« v »Italijo«, pri čemer pa tega popravka ni ustrezno evidentiral – pri popravku se ni podpisal (signal).

Na **PP Ilirska Bistrica** je bilo **upoštevno priporočilo s prejšnjega obiska, saj je bil nabiralnik v hodniku PP ustrezno označen** z namenom oddajanja pripomb in pohval, poleg tega pa **PP razpolaga s posebnim prostorom za razgovore oziroma zaslišanje ter možnostjo opravljanja prepoznave, saj je opremljen z opremo za slikovno in zvočno snemanje teh postopkov.**

Na **PP Velenje** smo posebej pohvalili izdelan **poseben obrazec »pregled prostorov za pridržanje«**, ki ga odgovorni pomočnik komandirja za področje pridržanj izpolni vsaj enkrat mesečno med pregledom prostorov za pridržanje, realizacijo priporočila DPM s prejšnjega obiska na način, da so bili urejeni **ustrezni garderobni prostori za policiste ter uporabo mobilnega telefona, ki služi izključno gluhih in naglušnim za pošiljanje nujnih kratkih sporočil v primeru, ko je potrebna pomoč policije ali nujna zdravstvena pomoč** (t. i. SOS mobilni telefon).

Na **PP Šmarje pri Jelšah** je bilo **realizirano priporočilo DPM s prejšnjega obiska**, tako da je bil v prostor za krajše pridržanje nameščen sistem, ki omogoča uravnavanje umetne svetlobe.

Na **PP Rogaška Slatina** smo pohvalili **ustrezno urejen dostop za invalidne osebe ter knjigo pripomb in pohval**, ki je bila zgledno urejena in postavljena na vidno mesto prostora dežurnega policista.

Na **PP Koper** smo pohvalili, da se morebitnim obravnavanim tujcem omogoča **uporaba žimnic**, če bi ti potrebovali počitek, in da je bilo **realizirano priporočilo DPM s prejšnjega obiska** in je bil na vidno mesto postavljen nabiralnik za anonimno oddajanje pripomb in pohval.

Na **PP Izola** je bilo **realizirano priporočilo DPM s prejšnjega obiska** in je bila pisarna, ki je pred tem služila za sprejem strank in garderobo policistov, preurejena zgolj v garderobo policistov, ta PP pa invalidnim osebam sicer ne omogoča neposrednega dostopa, saj je dostop do dežurnega policista mogoč le po stopnicah, vendar takšno situacijo rešujejo s pomočjo **klicnega zvonca in domofona**, s katerim invalidna oseba lahko na svoj prihod opozori dežurnega policista.

Na **PP Sežana** sta bili **realizirani priporočili DPM s prejšnjega obiska**, in sicer videonadzorni sistem v prostoru za krajše pridržanje ne pokriva več sanitarnega dela, na vidno mesto pa je postavljen tudi nabiralnik za anonimno oddajanje pripomb in pohval.

Na **PP Lenart** sta bili **realizirani priporočili DPM s prejšnjega obiska**, in sicer zdaj PP razpolaga s copati za enkratno uporabo, rezervnimi vzglavniki in posteljnino, v hodnik PP pred dežurnim policistom pa je bil nameščen nabiralnik za anonimno oddajanje pripomb in pohval.

Na **PP Ruše** sta bili **realizirani priporočili DPM s prejšnjega obiska** in je bil v prostore za pridržanje nameščen toaletni papir, PP pa je v času našega obiska **razpolagala tudi z vzglavniki.**

Na **PP Podlehnik** je bilo **realizirano priporočilo DPM s prejšnjega obiska** in so bili v prostor za obravnavo tujcev (čakalnico) nameščeni stoli.

Na **PP Lendava** smo posebej pohvalili **urejenost dostopa za invalidne osebe s pomočjo dvizne rampe ter upoštevanje priporočila DPM s prejšnjega obiska**, saj je bila v prostoru za pridržanje št. 3 sanirana stena, ki ločuje sanitarni del prostora od preostalega dela prostora za pridržanje.

Na **PP Piran** smo pohvalili, da je bila **knjiga pripomb in pohval nameščena na vidno mesto**, in sicer pred okno dežurnega policista; da je bilo **upoštevano priporočilo DPM s prejšnjega obiska in da so bile v prostorih za krajše pridržanje pritrjene vodne armature v umivalnikih; da dežurni policisti ob nastopu službe vedno preverijo roke uporabnosti hladnih obrokov ter da je bilo s pregledom dokumentacije naključno izbranih primerov pridržanj ugotovljeno, da je ta zgledno in natančno urejena.**

Na **PP Ljubljana Center** sta bili **realizirani priporočili DPM s prejšnjega obiska**, in sicer glede namestitve stolov v prostor za sprejem pridržanih oseb ter glede namestitve nabiralnika za anonimno oddajanje morebitnih pripomb in pohval, prostora za pridržanje pa sta bila v času obiska **opremljena z natisnjenimi pravicami pridržanih oseb v 23 jezikih, ki so bile usklajena z novelo Zakona o kazenskem postopku – ZKP-M.**

Na **PP Ribnica** so bila **realizirana priporočila, ki jih je DPM podal ob prejšnjem obisku**, in sicer glede namestitve toaletnega papirja v prostora za pridržanje in glede namestitve seznama odvetnikov v prostoru za sprejem pridržanih oseb, **slednji prostor pa je bil tudi prepleškan.**

Na **PP Kočevje** smo posebej pohvalili **realizacijo priporočila DPM ob prejšnjem obisku**, saj je bil v prostore za pridržanje nameščen sistem za reguliranje umetne svetlobe.

Na **PP Grosuplje** je DPM posebej pohvalil, da je eden od zaposlenih pripravil **prevod plakata MNZ o pravicah pridržane osebe v romski jezik**.

Na **PP Metlika** je bilo **realizirano priporočilo DPM s prejšnjega obiska**, saj je bil prostor za sprejem pridržanih oseb opremljen z videonadzorom in se je to tudi ustrezno označilo, **vsí prostori za pridržanje pa so bili v času obiska urejeni, čisti in prezračeni**.

Na **PP Črnomelj** smo pohvalili **opremljenost obeh prostorov za pridržanje z izvodom seznama odvetnikov in brošuro MNZ s pravicami pridržane osebe ter ustrezno očiščenost in prezračenost prostorov za pridržanje ter intervencijskega vozila**.

V **Centru za pridržanje Ljubljana** smo pohvalili, da so bili v prostore za daljša pridržanja od št. 17 do št. 20 pred kratkim nameščen **infrardeči videonadzorni sistemi**, ki dežurnemu policistu omogočajo preverjanje pridržanih oseb v nočnem času brez prižiganja luči oziroma fizičnega vstopa v prostor za pridržanje. Pohvalili smo tudi, da razpolagajo s **posebno škatlo, v katero policisti odlagajo morebitne igle in drugi »lekarniški« material, ki ga odvzamejo pridržani osebi, in vsebina katere se prazni v dogovoru z lekarno**. Prav tako smo pohvalili, da razpolagajo z **defibrilatorjem** in da so policisti za uporabo oziroma rokovanje z njim ustrezno usposobljeni.

4.2 Obisk centra za tujce

Osnovni podatki o lokaciji

Center za tujce (Center) je namenjen za nameščanje tujcev in nekaterih prosilcev za mednarodno zaščito, ki so nedovoljeno vstopili v Republiko Slovenjo. Uradna zmogljivost Centra se je od prejšnjega obiska (4. 12. 2014) znižala na 180 mest (prej 220).

Na dan našega obiska, 24. 11. 2015, je bilo v Centru 100 tujcev. Zaradi migrantskega vala je bila, po pojasnilu vodje Centra, v septembru 2015 zmogljivost Centra začasno spremenjena oziroma povečana na 252 mest.⁸⁶

Od vseh 12 priporočil, so bila tri realizirana, šest jih je bilo sprejetih, tri pa so nesprejeta.

Legenda oznak pri posamičnih priporočilih/predlogih DPM

sprejeto   nesprejeto   realizirano   ni podatka

Bivalne razmere

Prostori sprejemnega oddelka:

Za sprejemni prostor, označen s št. P41,⁸⁷ je bilo ugotovljeno, da je v njem zelo slab zrak oziroma da prostor ni prezračen. Na podlagi tega smo **predlagali, da se poskrbi za zračenje tega prostora, hkrati pa je bilo predlagano, da policisti ob prihodnjih namestitvah v ta prostor redno preverjajo prezračenost**.

⁸⁶ 232 mest (postelj) za namestitev tujcev in 20 mest (postelj) za sprejemni oddelk.

⁸⁷ Večja, petčlanska družina je bila nameščena v delu sprejemnega oddelka, ki je sicer namenjen za ženske in ima oznako P41. Bivalni prostor je opremljen s klopni, pogradi in ima sanitarije (kopalnico). Ob vstopu v prostor je bilo ugotovljeno, da je v njem zelo slab zrak (zaprta so bila vsa okna, drugače pa je poleg tega prostora še hodnik in šele tu so okna, ki omogočajo vstop svežega zraka – tako za hodnik kot navedeni bivalni prostor).

MNZ je sporočilo, da je vodja Centra že med obiskom DPM pojasnil, da je poskrbljeno za redno prezračevanje prostora, saj so za ta namen vgrajena primerna okna, vendar pa policisti ne morejo prisiliti tujcev, da imajo odprto okno, ko so v prostoru. V času obiska DPM je bila v navedenem prostoru družina, ki je bila sprejeta v nočnem času in je bila v postopku namestitve na oddelek.

Za sprejemni prostor, označen s št. P42,⁸⁸ smo **predlagali, da se proučijo možnosti, da se prostor opremi s posteljami, da osebam, ki bodo nameščene v tem prostoru prek noči, ne bo treba spati na žimnicah, ki bodo nameščene na tleh.**

MNZ je sporočilo, da so navedeno priporočilo proučili in ugotovili, da ni potrebe po nameščanju postelj v sprejemnem prostoru, saj je za ranljive skupine tujcev ustrezno poskrbljeno. Poleg tega so tujci v tem prostoru nameščeni minimalno potreben čas.

Prostori za vzdrževanje osebne higiene:

Ker v sanitarnih prostorih namestitvenega oddelka za moške nad umivalniki ni bilo ogledal, smo na to opozorili vodjo centra. Vodja centra je pojasnil, da namesto ogledal nameravajo namestiti »polirani rostfrej«, za kar so že podali predlog na MNZ. Ob tem pa smo tudi **predlagali, da pristojni na MNZ ta predlog Centra obravnavajo v čim krajšem možnem času.**⁸⁹

MNZ je sporočilo, da bo navedeni predlog realiziran, ko bodo končani vsi potrebni postopki.

Ugotovljeno, da je bil na moškem oddelku eden od prostorov s tuši zaklenjen, ker naj bi po pojasnilu vodje Centra imeli težave, pri čemer naj bi se napaka že odpravljala. V zvezi s tem smo **izrazili pričakovanje, da je bila težava s tuši dejansko preverjena in so bili ti dani v uporabo tujcem.**⁹⁰

MNZ je sporočilo, da je bila zaradi okvare in zamakanja v obdobju od 7. do 15. 12. 2015 izvedena sanacija tušev na moškem oddelku (zamenjane tuš kadi, del napeljave in keramika).

Izdaja skupinske odločbe o nastanitvi:

V zvezi s pomisleki DPM glede izdaje skupinske odločbe tujcem smo **predlagali, da se ta ponovno obravnava in da se sporočijo ugotovitve oziroma odgovori na vprašanja ter morebitni sprejeti ukrepi v zvezi s tem.**⁹¹

⁸⁸ Druga štiričlanska družina je bila nameščena v bivalnem prostoru št. P42, ki je sicer namenjen za nameščanje moških tujcev. Pri pregledu bivalnega prostora je bilo ugotovljeno, da ga sestavljata večji prostor in ločen sanitarni del. V prostoru v času našega obiska ni bilo nameščenih postelj, tako da je družina morala prespati na žimnicah, ki so bile nameščene na tleh. Zrak v tem prostoru (v primerjavi s prej opisanim) pa je bil veliko boljši oziroma je bil prostor bolje prezračen.

⁸⁹ Glede ogledal, ki niso nameščena pri umivalnikih, je vodja Centra pojasnil, da so bila ogledala zaradi velikega števila tujcev in s tem povečanega varnostnega tveganja dejansko odstranjena. Nadalje je pojasnil, da tujcem ogledala namestijo dnevno, ko ti opravljajo britje. Nadalje je pojasnil, da tudi sicer v Centru nameravajo namesto ogledal nad umivalnike namestiti v sijaj »polirano«⁹⁰ nerjaveče jeklo, ki omogoča, da se oseba v njem vidi oziroma brije, hkrati pa ne predstavlja nevarnosti za razbitje in s tem pridobitev predmeta za napad ali samopoškodovanje.

⁹⁰ Pri pregledu prostorov je bilo ugotovljeno, da je en del sanitarnih prostorov, kjer so dodatni tuši, zaklenjen. S to ugotovitvijo je bil seznanjen vodja Centra, ki je povedal, da so dejansko imeli težave s temi tuši, vendar naj bi bila napaka odpravljena, da pa bo zadevo preveril. Po obisku je vodja Centra pisno sporočil, da bo ustrezno usposobljena oseba (vodovodar) preverila, ali je s tuši vse v redu, in da bodo v primeru, da ne bo ugotovil napake, ti takoj dani v uporabo tujcem.

⁹¹ V zvezi s skupino državljanov Maroka je bilo ugotovljeno, da jim je bila izdana skupinska odločba št. 2253-350/2015/96 (216.04) z dne 15. 11. 2015 o nastanitvi, ki jo je izdal CT in ne policisti sprejemnega centra Dobova. Iz odločbe je razvidno, da se tujcem očita nevarnost pobega, ker so nedovoljeno vstopili v Republiko Slovenijo in nimajo možnosti bivanja v Republikli Sloveniji. V obrazložitvi odločbe pa je navedeno, da so »tujci, dne 15. 11. 2015 ob 15.00 uri, prestopili državno mejo na ŽMP Dobova«, iz česar pa je mogoče sklepati, da so tudi ti tujci v Republikli Slovenijo pripotovali enako kot še mnogi drugi, ki tudi niso imeli ustreznih dokumentov za prestop meje. Skladno z 217. členom Zakona o splošnem upravnem postopku se skupna odločba lahko izda, kadar gre za zadevo, ki se tiče večjega števila določenih oseb, pri čemer morajo biti osebe imenovane v izreku odločbe, v obrazložitvi pa morajo biti za vsako posamezno osebo navedeni razlogi, ki se nanašajo nanjo. Tako odločbo je treba vročiti vsaki od njih, razen v primeru, če imajo skupnega pooblaščenca.

Po pregledu odločbe je bilo ugotovljeno, da je le-ta formalno pomanjkljiva, saj obrazložitev ne vsebuje zgoraj navedenih zakonskih zahtev (tj. obrazložitve razlogov za vsako posamezno osebo). Poleg navedenega je v obrazložitvi odločbe navedeno, da je bila vsebina odločbe tujcem prevedena v arabski jezik s pomočjo poimensko navedenega prevajalca, podpisa prevajalca pa na odločbi ni. V zvezi s tem se zastavlja vprašanje, na kakšen način je potrjeno dejstvo, da so bili z vsebino odločbe seznanjeni vsi tujci, na katere se odločba nanaša. Nadalje iz odločbe ni razvidno, kdaj je bila odločba tujcem vročena in na kakšen način jim je bila vročena. Tujci tudi niso podpisali odločbe oziroma iz odločbe niso razvidni njihovi podpisi. Glede na dejstvo, da od vročitve odločbe teče rok za vložitev tožbe na upravno sodišče, se zastavlja vprašanje pravnega vročanja odločbe tujcem.

 MNZ je sporočilo, da je bila zaradi velikega števila sprejetih tujcev v eni skupini izjemoma izdana skupinska odločba o nastanitvi tujcev v Centru, ki je bila ob obisku DPM tudi izročena. Vsem tujcem je bila vsebina ob vročitvi s pomočjo prevajalca tudi prevedena.

Postopki registracije migrantov:

V času povečanega migrantskega vala se je registracija migrantov opravljala tudi v Centru, in sicer v prostoru jedilnice. V zvezi s tem smo ocenili, da izbor tega prostora ni najbolj primeren in smo **predlagali, da se v primerih ponovnih registracij migrantov v Centru izbere drug bolj ustrezen prostor (npr. večji sprejemni prostor P42).**⁹²

 MNZ je sporočilo, da je tudi zaradi prihoda velikega števila migrantov v Republiko Slovenijo Center večkrat izvajal postopke registracije tujcev. Za ta namen je bil izbran prostor, ki je bil v tistem trenutku, glede na vse okoliščine, najprimernejši. Kadar je bila to jedilnica, je bila po končanih postopkih ustrezno očiščena in dezinficirana.

Zdravniški pregledi tujcev ob sprejemu:

Glede primerov odklonitev zdravniških pregledov s strani tujcev ob sprejemu smo **predlagali, da se vloži ustrezen napor, da se tujec seznaní z izvedbo pregleda in razlogi, zaradi katerih je pregled treba opraviti.**⁹³

 MNZ je sporočilo, da je vodja Centra med obiskom DPM povedal, da tujci občasno odklanjajo preventivne in ne kurativne preglede in da v teh primerih pogodbeni zdravnik opravi pregled na oddelku v sobi, kjer je tujec nastanjen. Zdravstveni delavci Centra vsakemu tujcu pojasnijo pomen preventivnega zdravstvenega pregleda in razloge zanj.

Zagotavljanje prevajalcev:

Predlagali smo, da se v Centru pomoči tujcev pri prevajanju izogibajo oziroma se le-tega poslužijo zgolj izjemoma in še to zgolj le za posredovanje najnujnejših osnovnih informacij tujcem še pred zagotovitvijo ustreznega prevajalca.⁹⁴

 MNZ je sporočilo, da se navedeno priporočilo DPM izvaja ravno za takšne namene in pred prihodom ustreznega prevajalca.

Vzdrževalna in obnovitvena dela v Centru

Izrazili smo **pričakovanje, da bodo v Centru s pregledom ugotovljene morebitne pomanjkljivosti oziroma napake v čim krajšem času dejansko tudi odpravljene.**⁹⁵

92 Ob pregledu jedilnice je bilo ugotovljeno, da je na razdelilnem pultu nameščen tedenski jedilnik, ki je preveden v angleški jezik. Sam prostor jedilnice je bil v času obiska čist in urejen. Je pa bilo ugotovljeno, da je čez del jedilnice (pri oglasnih tablah) nameščen trak z napisom »policija«. Na vprašanje razloga nameščenosti tega traku je policist, ki nas je spremljal med pregledom prostorov, pojasnil, da so v tem prostoru v času največjega vala migrantov oziroma beguncev opravljali registracijo. Glede izbora tega prostora – jedilnice menimo, da je bil iz higienskega razloga (prostor, namenjen za uživanje hrane tujcev) za izvajanje registracije neprimeren, saj se postavi vprašanje, ali in če je bil prostor po opravljeni registraciji ustrezno očiščen in dezinficiran.

93 Vodja Centra je v nadaljevanju povedal, da tujci načeloma odklanjajo »kurativne« preglede, kar je med pregledom prostorov potrdil tudi zdravnik, ki je v času našega obiska opravljal delo v Centru.

94 Vodja Centra pove, da težav z zagotavljanjem prevajalcev ni. Prevajalci so v Centru prisotni vsakodnevno. Če prevajalca v določenem trenutku ni in da gre za nujno zadevo, pa prosijo za pomoč tujce, ki znajo jezik.

95 Vodja Centra v zvezi z obnovitvenimi deli pove, da so od prejšnjega obiska povečali nadstrešek v zunanem delu, tako da je zdaj več prostora za rekreacijo ob slabem vremenu. Poleg tega so povečali tudi prostor za rekreacijo, izolirali streho ter opravili tekoča vzdrževalna dela. V naslednjem letu imajo predvideno, da bodo namestili senčila na del objekta, kjer je poleti najbolj vroče, ter izolirali fasado. Hkrati tudi pove, da so opravili pregled in popis vseh del, ki so potrebna v zvezi s sanitarijami, zato da bodo vse morebitne ugotovljene pomanjkljivosti opravili hkrati. Pri naslednji obnovi predvidevajo, da bodo preuredili moški oddelek po vzoru evropskih centrov za odstranjevanje tujcev (menjava vrat, ki se bodo opirale elektronsko, z oddaljenim vodenjem). Pri tem vodja Centra poudari, da gre za idejo, a v zvezi s tem ni še nič odločeno.

MNZ je sporočilo, da pri tem ne gre za pomanjkljivosti in napake, ki bi bistveno vplivale na delovanje Centra. Gre za optimiziranje oziroma izboljšanje funkcionalnosti, zato bodo odpravljene v skladu z možnostmi strokovnih služb MNZ.

Aktivnosti tujcev:

Predlagali smo, da zaposleni vložijo več napora, da bodo v Centru nameščene tujce motivirali, da se bodo udeleževali aktivnosti (npr. športnih), ki so jim na voljo.⁹⁶

MNZ je sporočilo, da se priporočilo DPM že več let dosledno izvaja.

Kadrovska zasedenost:

Predlagali smo, da se preveri ustreznost trenutne kadrovske zasedenosti v Centru in se po potrebi ta tudi ustrezno dopolni (morda tudi samo začasno za čas povečanega migrantskega vala).

MNZ je sporočilo, da ima Center na razpolago kadrovsko pomoč, ki se po številu dodatnih policistov prilagaja glede na izkazane potrebe.

Pravna ureditev varovane sobe:

Predlagali smo, da se varovana soba podrobneje opredeli, oziroma da se opredli vsaj njena opremljenost. Ob tem smo poudarili, da bi bila za primere njene uporabe za namene discipliniranja ali ločenega bivanja potrebna zakonska podlaga.⁹⁷

MNZ je sporočilo, da bo navedeno priporočilo upoštevano ob spremembah Pravilnika o bivanju v Centru za tujce, deponiranje lastnih sredstev ter obliki in vsebini izkaznice o dovolitvi zadrževanja na območju Republike Slovenije.

Primeri dobre prakse:

- da so bili na vseh vratih bivalnih prostorov nameščeni dnevni in tedenski programi (oboje v slovenskem in angleškem jeziku),
- da so bili vsi prostori Centra čisti in (z izjemo sprejemnega prostora št. P41) dobro prezračeni,
- da s strani tujcev nismo slišali nobene pritožbe glede zagotavljanja zdravstvene oskrbe in
- da Center pripravlja nov plakat v obliki »stripa«, kjer bodo slikovno predstavljene informacije za tujce.

4.3 Obisk vstopno-sprejemnega centra Dobova železniška postaja (Dobova ŽP) in Dobova – Livarna

Osnovni podatki o obiskani lokaciji:

Ob pojavu vala migrantov oziroma beguncev je bila v dogovoru med Republiko Slovenijo (RS) in Republiko Hrvaško (RH) ustanovljena **vstopno-sprejemna točka na območju Postaje mejne policije Dobova**. V

⁹⁶ Vodja Centra pove, da imajo predvidenih veliko dejavnosti, katerih se tujci lahko udeležijo, vendar za to ni večjega interesa.

⁹⁷ V zvezi z varovano sobo vodja Centra pove, da imajo dve varovani sobi. V Pravilniku o bivanju v Centru za tujce, deponiranje lastnih sredstev ter obliki in vsebini izkaznice o dovolitvi zadrževanja na območju Republike Slovenije je varovana soba zgolj omenjena, ni pa podrobno opredeljena. Vodja Centra pove, da je varovana soba največkrat uporabljena za namen, da tujca umaknejo in s tem zagotovijo njegovo varnost.

sklopu vstopno-sprejemnega centra sta bili določeni dve lokaciji, in sicer Dobova – železniška postaja (Dobova ŽP) in Dobova – Livarna.

Ob obisku je bilo ugotovljeno, da se postopek z migranti oziroma begunci začne izvajati na Dobova ŽP na 13. in 14. tiru, kjer je med tiroma tudi zidan objekt (objekt je bil v preteklosti namenjen za potrebe fitosanitarne inšpekcije, vendar ni bil nikoli uporabljen), v katerem se izvajajo tako varnostni pregledi kot tudi registracijski postopki. Nadalje je bilo ugotovljeno, da vlakovna kompozicija z migranti oziroma begunci iz RH pripelje na 14. tir in je praviloma sestavljena iz osmih vagonov, na katerih je približno 1.000 do 1.100 migrantov oziroma beguncev. Policisti nato migrante oziroma begunce iz zadnjih treh ali štirih vagonov vlakovne kompozicije RH (približno 500 do 540 oseb) izkrcajo in pospremijo do bližnje ceste, kjer jih že čakajo avtobusi, ki jih nato odpeljejo na postopek registracije na lokacijo Dobova – Livarna. Po tem postopku nato postopoma sledi izkrcavanje migrantov oziroma beguncev tudi iz ostalih vagonov (vagon po vagon) vlakovne kompozicije RH. Pri migrantih oziroma beguncih se najprej opravi varnostni pregled, nato gredo v tri prirejene prostore, kjer se opravi registracija, od tam pa nadaljujejo pot na 13. tir, kjer jim pred vkrcanjem v vlakovno kompozicijo, ki jo zagotovijo Slovenske železnice (SŽ), predstavniki nevladnih in humanitarnih organizacij skupaj s prostovoljci delijo hrano in vodo.

Vlakovne kompozicije SŽ so praviloma sestavljene iz šestih vagonov (približno 540 migrantov oziroma beguncev), ki jih nato odpeljejo direktno v Republiko Avstrijo (prek Jesenic), in vlakovne kompozicije, ki so sestavljene iz štirih do osmih vagonov (odvisno, koliko vagonov lahko zagotovijo SŽ) za smer Šentilj.

Ob obisku je bilo ugotovljeno, da je bil sprejemni center Dobova – Livarna prenovljen ravno nekaj dni pred obiskom DPM. Prenova je obsegala predvsem asfaltiranje površine, ki je bila prej peščena, ter postavitve nekaj dodatnih ogrevanih šotorov in ureditev koridorjev prehoda migrantov oziroma beguncev s postavitvijo nizkih premičnih ograj. Kot že navedeno zgoraj, migrante oziroma begunce na lokacijo pripeljejo z avtobusi, nato pa gredo peš v sprejemni center, kjer jih po novem pričakata dva šotora, kjer so kemični WC-ji in možnost tekoče vode za umivanje. Del sprejemnega centra je šotor, kjer se opravlja registracija, nato šotor za začasno namestitve migrantov oziroma beguncev, ki obsega tudi ograjen prostor na prostem z več kemičnimi WC-ji. Tam nato (navadno) čakajo na avtobuse, s katerimi se ponovno odpeljejo nazaj na Dobovo – ŽP (ali pa neposredno z avtobusi v druge nastanitvene centre po RS) in na vlak, kjer nadaljujejo pot. V povprečju naj bi cel postopek trajal od dve do tri ure, z izjemo, če gre za postopke združevanja družin ali zdravstvene težave.

O obisku smo pripravili poročilo o obisku, ki smo ga poslali v obravnavo na Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ). Po prejemu odgovora MNZ je bilo izdelano tudi spletno poročilo, ki je objavljeno na Varuhovi uradni spletni strani. **Od skupno 17 naših priporočil so bila tri že uresničena, šest je bilo sprejetih in osem nesprejetih).**

Legenda oznak pri posamičnih priporočilih/predlogih DPM:

sprejeto   nesprejeto   realizirano   ni podatka

Sanitarne razmere in zaščitna sredstva:

Na lokaciji Dobova ŽP smo predlagali, da se postavi več kemičnih WC-jev za potrebe migrantov oziroma beguncev ter ločeno za policiste in druge, ki delajo na tej lokaciji (predstavnike humanitarnih in nevladnih organizacij, zdravstveno osebje ...).⁹⁸

 MNZ je sporočilo, da glede ugotovitev, da na lokaciji, kjer se opravljajo varnostni pregledi in registracija migrantov in beguncev, ni urejenih sanitarnih prostorov, meni, kot je to že pojasnil policijski vodja na kraju, da je WC-jev dovolj, vendar se ne uporabljajo. Meni, da odhod posameznika (policisti in drugo

⁹⁸ Ob tiru 14 je pet kemičnih WC-jev, ki jih lahko uporabijo migranti oziroma begunci, ki se odpeljejo na lokacijo Dobova – Livarna. Ob tiru št. 13 so nameščeni samo trije kemični WC-ji, ki jih v primeru potrebe lahko uporabijo migranti oziroma begunci. Na vprašanje, ali v stavbi, kjer se opravljajo varnostni pregledi in registracija migrantov oziroma beguncev, ni urejenih sanitarnih prostorov, je vodja varovanja pojasnil, da sanitarije oziroma WC-ji so, vendar ti nikoli niso bili v uporabi niti v njih ni urejene tekoče vode, zato morajo policisti in ostali, ki delajo na tej lokaciji, odhajati v sanitarne prostore PMP Dobova.

osebje) do WC-ja na Postajo mejne policije Dobova ne predstavlja organizacijskega problema in je predvsem v domeni posameznika, kateri WC si bo izbral. Na mejnem prehodu Dobova je pri tirih št. 13 in 14 zagotovljenih še 15 kemičnih WC-jev, in sicer devet na zahodni in šest na vzhodni strani objekta fito-veto, kar po oceni izvajalca storitev zadošča za 1.500 oseb, z vlakom pa običajno prispe največ do 1.200 oseb.

Predlagali smo, da se na PMP Dobova zagotovi zadostno število zaščitnih mask in da se v prihodnje redno skrbi, da ne bo več prišlo do pomanjkanja le-teh.⁹⁹

MNZ je sporočilo, da se zadeva redno spremlja in da se zadostno število mask zagotavlja prek ustreznih služb Policijske uprave Novo mesto. Nima podatka, da je v določenem trenutku zmanjkalo zaščitnih mask.

Glede na velikost sanitarnega šotora na lokaciji Dobova – Livarna smo predlagali, da se glede na novo ureditev proučijo še možnosti ureditve tuširanja.¹⁰⁰

MNZ je sporočilo, da je bila o možnosti ureditve tuširanja za migrante sprejeta odločitev, da se zaradi razloga, ker se migranti v centru zadržijo kratek oziroma nujno potreben čas, tuši ne nameščajo. Prav tako do zdaj od migrantov glede navedenega ni bila izkazana nobena tovrstna potreba. Tuši so bili nameščeni v sprejemnem centru ob objektu Policijske postaje Brežice, vendar jih migranti niso uporabljali za tuširanje, temveč za opravljanje predvsem male in tudi velike potrebe.

Poseben (ločen) prostor za matere z otroki:

Predlagali smo, da se na lokaciji Dobova – Livarna glede na velikost šotora, v katerem migranti oziroma begunci čakajo na nadaljnji transport, proučijo možnosti ureditve ločenega prostora za matere z majhnimi otroki, kjer jih bodo lahko previjale in ločeno od ostalih migrantov oziroma beguncev tudi hranile (dojile).¹⁰¹

MNZ je sporočilo, da je bil realiziran predlog za ureditev ločenega prostora za matere z majhnimi otroki, kjer jih bodo previjale in ločeno od ostalih migrantov oziroma beguncev tudi hranile (dojile), saj je bil v vsakem šotoru postavljen posebej označen in ograjen prostor velikosti 6 x 6 metrov. Prostori bodo opremljeni tudi s previjalnimi mizami za male otoke. V sprejemnem centru je bil postavljen še poseben kontejner, v katerem deluje organizacija WAHA, ki se ukvarja izključno z oskrbo in nego otrok in mamic. Prav tako je bil po našem obisku dodatno urejen sanitarni del, ki ima zdaj še dodatno dva ločena prostora, namenjena opravljanju higienskih potreb za ženske. Prostora velikosti 5 x 7,5 metra sta ustrezno označena, ogrevana in s šotorsko steno ločena od drugega dela.

Odnos in identifikacijske oznake policistov:

Glede »neumestnih« komentarjev policistov, kljub temu da so bili izrečeni v slovenskem jeziku, smo ocenili, da le-ti ne sodijo v besednjak policistov, ki delajo z migranti oziroma begunci. V zvezi s tem smo predlagali, da je policiste treba opozoriti, da jih v prihodnje ne uporabljajo. Hkrati smo tudi predlagali, da policisti, ki med delom uporabljajo neprebojni jopič, svojo identifikacijsko številko

⁹⁹ Na vprašanje, ali razpolagajo z dovolj zaščitnimi sredstvi (maskami in rokavicami), je vodja varovanja na Dobova ŽP povedal, da je zaščitnih sredstev trenutno še dovolj, se pa že pojavlja pomanjkanje zaščitnih mask (zaščitne maske 3M z oznako EM 149:2001).

¹⁰⁰ Ureditev šotora na lokaciji Dobova – Livarna, ki je migrantom oziroma beguncom omogočala bolj dostojno uporabo WC-jev (tudi za primer slabega vremena – dežja – v šotoru) in možnost umivanja, smo lahko pozdravili, vendar pa smo kljub vsemu kot pomanjkljivo ocenili, da se migrantom oziroma beguncom ne omogoča bolj temeljito umivanje – tuširanje.

¹⁰¹ Na lokaciji Dobova – Livarna sta dva šotora, ki sta namenjena čakanju migrantov oziroma beguncev na avtobus za nadaljevanje poti. V času obiska DPM je bil en šotor prazen, v enem pa so bili nastanjeni čakajoči migranti oziroma begunci. Ob pregledu tega šotora je bilo ugotovljeno, da je opremljen z lesenim podom in je ogrevan, vendar pa v notranjosti ni možnosti uporabe WC-ja niti ni ločenega prostora za matere z majhnimi otroki. V ta namen je v kotu šotora le improviziran kotiček za nego dojenčkov (previjanje, dojenje).

oziroma priimek in začetnico imena z uniforme namestijo na vidno mesto, da bo enako kot pri preostalih policistih razvidno, kdo je konkretni policist.¹⁰²

 MNZ je sporočilo, da je z namenom izboljšanja policijske prakse v odnosu do migrantov ministrica za notranje zadeve policiji izdala Usmeritve in obvezna navodila, št. 3/2015 z dne 9. 12. 2015. V policiji spremljajo odnos policistov do migrantov. Na pravilen odnos policiste opozarjajo konstantno, na odpravah na delo in tudi med samim delom. Dne 27. 11. 2015 so bile vse policijske enote tudi pisno seznanjene s pomanjkljivostmi pri komunikaciji in na pravilen odnos do beguncev in migrantov. Tudi v prihodnje bodo policiste na navedeno opozarjali na odpravah na delo, v naslednjem letu pa bodo tudi organizirali dodatna usposabljanja za policiste za delo v večkulturni družbi, po potrebi pa bodo v usposabljanja vključeni tudi člani Odbora za integriteto in etiko.

V zvezi z nošenjem identifikacijskih števil ali priimka in začetnice imena na zaščitnih jopičih je pojasnilo, da se strinja z našo ugotovitvijo, da bi bilo navedeno treba urediti, zato bodo proučili možnosti za sistemsko ureditev navedenega vprašanja.

Dostop do pitne vode:

Predlagali smo, da se v sprejemnem centru Dobova – Livarna redno skrbi za sprotno dopolnjevanje cisterne s pitno vodo.¹⁰³

 MNZ je sporočilo, da za lokacijo sprejemnega centra Dobova – Livarna nima podatka, da bi kdaj zmanjkalo pitne vode ali da bi je primanjkovalo. Od novembra 2015 je vsem zagotovljena tudi topla voda.

Možnosti za počitek:

Na lokaciji Dobova – Livarna smo predlagali, da se proučijo možnosti, da bi se vsaj en šotor opremil tudi z ležišči, če bi ponovno prišlo do primera, da bi migranti oziroma begunci morali na nadaljnji prevoz čakati več ur.¹⁰⁴

 V zvezi s predlogom, da se šotori opremijo z dodatnimi ležišči, je MNZ menilo, da je v sprejemnem centru zagotovljeno ustrezno število ležalnih blazin, ki popolnoma zadostujejo za počivanje migrantov za sorazmerno kratek čas, ki ga preživijo v sprejemnem centru. Namestitev dodatnih ležišč bi posledično pomenila tudi bistveno zmanjšanje kapacitete centra. Še vedno ni mogoče izključiti možnosti, da se v centru znajde tudi več kot 2.000 oseb. V teh hladnih vremenskih razmerah bi to pomenilo, da bi določeno število oseb za nujen čas morale ostati zunaj.

Primeri dobre prakse:

- da sta bila na lokaciji Dobova – Livarna postavljena dva šotori s sanitarijami, ki omogočata ločeno uporabo le-teh za moške in ženske,
- da so bili na obeh lokacijah (Dobova ŽP in Dobova – Livarna) izobešeni informativni letaki z osnovnimi informacijami za migrante oziroma begunce tudi v arabskem in angleškem jeziku in
- da je bilo organizirano dnevno čiščenje tirov št. 13 in 14, na katerih so se izvajali postopki z migranti oziroma begunci.

¹⁰² Med izkrcavanjem migrantov oziroma beguncev iz vagonov (policisti vagone praznijo enega za drugim) lahko od enega izmed policistov (po oblačilih sodeč policista posebne policijske enote, saj je imel nameščen neprebojni jopič) slišimo neumestno pripombo: »A boš še mal spal?«, ki jo je namenil enemu izmed migrantov oziroma beguncev, in sicer starejšemu moškemu, ki je v kupeju še zbiral svoje stvari v vrečko. Prav tako smo slišali policiste, ki so se pogovarjali med seboj, in sicer, da »podijo zamudnike z vlaka«.

¹⁰³ Na lokaciji sprejemnega centra Dobova – Livarna je bil za migrante oziroma begunce urejen dostop do pitne vode, in sicer je bila pripeljana dodatna cisterna, ki jo polnijo gasilci. Kasneje smo med obiskom od nekaterih predstavnikov humanitarnih in nevladnih organizacij slišali, da se zgodi, da se prej navedena cisterna občasno s pitno vodo ne dopolni dovolj hitro oziroma ne takoj, ko je prazna.

¹⁰⁴ Po opravljeni registraciji migrante oziroma begunce napotijo v enega od dveh velikih ogrevanih šotorov, ki so namenjeni krajši nastanitvi. V času našega obiska so bili begunci oziroma migranti (približno 540) nameščeni v enem izmed večjih šotorov. Šotor v času našega obiska ni bil opremljen z ležišči oziroma je bilo v njem le nekaj športnih blazin in odej, kar smo ocenili za pomanjkljivost, saj bila je ravno v času našega obiska v sprejemnem centru prej navedena skupina migrantov oziroma beguncev, nameščena od približno 6.00 do približno 14.30, ko jim je bil šele zagotovljen nadaljnji železniški prevoz proti Republiki Avstriji.

Ostale ugotovitve in predlogi za izboljšanje razmer:

Ob obisku je bilo ugotovljeno, da se migrantom oziroma beguncem – vsaj tistim, ki imajo že vročen sklep o zadrževanju – »de facto« omejuje gibanje in imajo odvzeto prostost vsaj začasno. Zato smo predlagali ureditev dejanske prakse z zakonsko.

MNZ je pojasnilo, da je v sprejemnem centru Dobova – Livarna migrantom na podlagi 56. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije začasno omejeno gibanje za nujno potreben čas, da se opravita evidentiranje in v nadaljevanju oskrba s hrano, oblačili in obutvijo. Iz varnostnih razlogov migrantom ni mogoče omogočiti prostega gibanja izven sprejemnega centra. Večina migrantov namreč ne izpolnjuje pogojev za vstop v Republiko Slovenijo, zato bi jim bilo treba zavrniti vstop v državo in jih vrniti hrvaškimi varnostnim organom, kar pa le-ti že od začetka begunske krize dosledno zavračajo. Migranti se praviloma v državi zadržijo manj kot 24 ur, proučujejo pa se možnosti, da bi se v tovrstnih primerih, ko gre za množičen prihod tujcev, zakonsko uredila izjema od posameznih določb Zakona o nadzoru državne meje.

Ugotovljeno je bilo, da je velika težava razdruževanje družin, ki jih nato pri nas ali v nadaljevanju poti združujejo pristojne organizacije, to pa podaljšuje čas trajanja postopkov. Iz več različnih virov prihajajo informacije, da je vir te težave obravnava migrantov oziroma beguncev v RH. V zvezi s tem smo priporočili, da se poskuša s sosednjo državo dogovoriti, da vsaj ne bi oteževali postopkov. Prav tako smo priporočili organiziranje zbiralnega centra, ki bi služil za namene združevanja družin oziroma za čakanje posameznikov, ki čakajo pogrešane člane družine, da se družine še bolj ne razkropijo.

MNZ je sporočilo, da sta problematika razdruževanja družin in morebitno organiziranje posebnega zbirnega centra predvsem v pristojnosti Rdečega križa Slovenije in UNHCR. Sicer pa sodelovanje in dogovarjanja s hrvaškimi varnostnimi organi glede problematike v tovrstnih primerih potekajo konstantno, zaradi velikega prihoda beguncev in migrantov pa tudi v prihodnje ni realno pričakovati, da do podobnih primerov ne bi prihajalo.

Ugotovljeno je bilo, da je velika težava v logističnem smislu sestava vlakovnih kompozicij, saj iz RH prihajajo prevelike kompozicije glede na slovenske vlake, ki vozijo dalje, to pa nato povzroča nepotrebno zadrževanje migrantov oziroma beguncev v sprejemnih centrih, kar le dviguje možnost neželenih dogodkov. Priporočili smo, da bi se poskušali s sosednjo državo dogovoriti, da se organizira enako število odhajajočih vagonov kot tistih, ki pridejo. Če dogovor ni mogoč, pa bo treba sestaviti večje kompozicije na slovenski strani.

V zvezi s predlogom o povečanju števila vagonov v potniških vlakih je MNZ sporočilo, da je pri tem v veliki meri vse skupaj odvisno od zahtev in dogovorov z avstrijskimi varnostnimi organi. Trenutno po dogovoru z njimi iz Dobove na Jesenice oziroma v Področje v Avstriji dnevno običajno odpeljejo vlaki s šestimi vagoni po 540 migrantov, medtem ko se običajno po 400 migrantov z avtobusi odpelje na Karavanke in v Avstrijo.

Navkljub opaženi razmeroma tekoči organizaciji je bilo ugotovljeno, da je uspešnost le-te odvisna bolj od posameznih oseb na delovnem mestu kot od sistema. Glede tega smo priporočili oblikovanje standardov, ki bodo zagotavljali minimalni standard vedenja in ravnanja posameznih oseb na delovnem mestu, še posebej uradnih organov. Hkrati pa smo priporočili, da se vsi deležniki pri delu z migranti oziroma begunci ob vsakokratni zamenjavi izmene dobijo na skupnem koordinacijskem sestanku, kar bi zagotovo pripomoglo k dodatnemu izboljšanju samega dela.

MNZ je pojasnilo, da si v policiji dnevno prizadevajo za boljšo usposobljenost posameznikov na vseh nivojih opravljanja nalog oziroma zagotavljanja varnosti občanom. Prav tako si stalno prizadevajo, da bi policisti poleg zakonitosti in strokovnosti pri opravljanju svojih nalog dosledno upoštevali tudi Kodeks policijske etike in Pravila policije. Vse policiste tudi stalno opozarjajo na ustrezno komunikacijo v postopkih z migranti. Standard vedenja in ravnanja posameznih oseb na delovnem mestu je v policiji določen z zgoraj navedenima aktoma. Ravno tako je bilo od koordinatorja za tuje policiste zahtevano, da jih opozori na standarde obnašanja policistov v razmerju do beguncev in migrantov. Za usklajeno delovanje in oblikovanje standardov delovanja v sprejemnem centru so bila 23. 11. 2015 izdelana pravila o delovanju sprejemnega centra Dobova, ki natančno določajo naloge in pristojnosti posameznih

deležnikov v sprejemnem centru. Z aktom so bile seznanjene vse službe in posamezniki, ki opravljajo naloge v sprejemnem centru. Koordinacija poteka dnevno ob 9.00 in 21.00, neposredno med vodji izmen v sprejemnem centru. Enkrat tedensko, vsak četrtek, ob 11.00 poteka koordinacija vodij vseh služb na Policijski postaji Brežice. Obe koordinaciji vodi policija.

Ugotovljeno je bilo, da z nobene strani (ne s strani migrantov oziroma beguncev ne s strani policistov) nihče ni poročal o kakršnem koli incidentu. Menili smo, da bi bili preveč naivni, če bi slepo verjeli, da bi ob tolikšnem obsegu migrantov oziroma beguncev, ki potujejo skozi sprejemne centre, to potekalo brez enega samega incidenta. Na podlagi tega smo priporočali, da se začne voditi evidenca vseh incidentov/izrednih dogodkov, ki bo na vpogled za potrebe nadzora.

 MNZ je pojasnilo, da se v sprejemnem centru evidenca t. i. incidentov ne vodi. Vsi prekrški in kazniva dejanja se obravnavajo po ustaljenih in predpisanih postopkih in so v pristojnosti Policijske postaje Brežice, Postaje mejne policije Dobova ter Sektorja kriminalistične policije Policijske uprave Novo mesto.

Za obe obiskani lokaciji (Dobova ŽP in Dobova – Livarna) smo ugotovili, da premalo prevajalcev, zaradi česar smo priporočili, da se poskuša zagotoviti več oseb, ki bi bile zmožne opravljati to delo, saj ob trenutnih razmerah tudi ti, ki so zdaj navzoči, lahko prenehajo z delom, še posebej prostovoljci. Priporočili smo tudi, da se poskuša (npr. tudi z oblikovanjem javnega razpisa) zagotoviti večje število ustreznih prevajalcev.

 MNZ je sporočilo, da sta na PMP Dobova in v sprejemnem centru dnevno na voljo po dva prevajalca iz UNHCR, ki se ju po potrebi uporabi na eni ali drugi lokaciji (Dobova ŽP in Dobova – Livarna). Dodatno število prevajalcev v tem trenutku in ob dani varnostni situaciji ni potrebno.

Ugotovljeno je bilo, da velik je razlog razdraženosti in živčnosti na strani migrantov oziroma beguncev njihov strah pred neznanim, ki v veliki meri izvira iz nepoučenosti. V zvezi s tem smo priporočali oblikovanje več informativnih plakatov/zložen, ki bi stali na prihodu v RS oziroma bi se jih lahko delilo ob delitvi hrane/vode ali ob registraciji. Vsebina naj obsega preproste in relevantne informacije, na primer »kje so, koliko časa bodo približno tu, kje in kako zaprosijo za mednarodno zaščito v RS, če želijo, na koga se lahko obrnejo za kakšno stvar in podobno«.

 MNZ je zagotovilo, da bodo v sodelovanju s centrom za zaščito in prevajalci UNHCR v sprejemnem centru na razpolago pisna obvestila v različnih jezikih, ki bodo migrantom nudila osnovne informacije o lokaciji in postopkih za pridobitev mednarodne zaščite.

Ugotovljeno je bilo, da so nekateri policisti na Dobovi – ŽP prek obraza nosili maske, kar pri migrantih oziroma beguncih lahko po nepotrebnem vzbuja strah (ti ne nazadnje prihajajo z območij, kjer je vojna, in so tako verjetno opremljeni tudi vojaki na tistih območjih). V zvezi s tem smo predlagali, da so v prihodnje vsi policisti enotno opremljeni oziroma, če ni kašnega posebnega razloga, naj pri delu uporabljajo zgolj zaščitne maske, ki preprečujejo morebitne okužbe.

 MNZ je sporočilo, da je uporaba negorljivih podkap na glavi in obrazu policistov posebne policijske enote sistemizirana in dovoljena, policisti pa jih smejo uporabljati zaradi mraza. V konkretnem primeru ne gre za maske.

Na nobeni obiskani lokaciji ni bilo možnosti dostopa do brezžičnega interneta in polnjenja telefonskih aparatov za migrante oziroma begunce. Na podlagi tega smo priporočili, da se to poskuša urediti, saj mnogi izmed njih bolj želijo informacije kot pa hrano in pijačo.

 MNZ je sporočilo, da v zvezi s priporočili o zagotavljanju brezžičnega interneta meni, da glede na razmeroma kratek čas bivanja v sprejemnem centru ta storitev ni nujno potrebna, če pa bi bila sprejeta odločitev, da se migrantom to omogoči, glede tega nima zadržkov. Po zagotovilih civilne zaščite bo migrantom kmalu omogočeno polnjenje telefonov prek solarnih polnilcev, saj električno omrežje v sprejemnem centru trenutno ne omogoča novih odjemalcev.

Ugotovljeno je bilo, da na nobeni izmed obiskanih lokacij (Dobova ŽP in Dobova – Livarna) ni bilo mesta, ki bi policistom in drugim, ki opravljajo delo na lokacijah, omogočalo dezinfekcijo – čiščenje obuval. Na podlagi tega smo predlagali, da se na obiskanih lokacijah (in tudi v ostalih centrih, kjer se opravlja delo z migranti oziroma begunci) zagotovi tudi možnost dezinfekcije obuval.

MNZ je sporočilo, da je na vstopu v sprejemni center urejen oziroma postavljen poseben šotor, namenjen dezinfekciji. Ravno tako je pred vstopom v šotor centra za zaščito posoda za dezinfekcijo obutve. Center za zaščito skrbi za redno menjavo dezinfekcijskega sredstva. Tudi na Postaji mejne policije Dobova so zagotovljene posebne posode za dezinfekcijo obuval, ki so nameščene na izhodu iz sprejemnega centra, pred vhodom v objekt Postaje mejne policije Dobova in v podhodu iz smeri tirov št. 13 in 14 na železniško postajo v Dobovi.

4.4 Obisk psihiatričnih bolnišnic

V letu 2015 smo obiskali **tri psihiatrične bolnišnice (PB)**, in sicer **PB Vojnik, Begunje in Ormož**. V okviru obiska PB Vojnik smo opravili redni obisk in preverili tako spoštovanje priporočil, ki jih je DPM podal ob zadnjem obisku, kot tudi druge okoliščine, ki so pomembne za končno oceno primerov morebitnega grdega ravnanja, kaznovanja ali celo mučenja v obiskani ustanovi. V tem letu smo opravili tudi dva kontrolna obiska tovrstnih ustanov, kjer smo preverjali predvsem spoštovanje priporočil, danih ob obiskih leta 2014, in sicer v PB Begunje in PB Ormož. Obiski so bili opravljeni v okviru rednega, vnaprej načrtovanega nadzora, vsi trije obiski so bili nenapovedani.

Obiski so potekali po ustaljenem zaporedju, in sicer smo se praviloma razdelili, tako da je del skupine za nadzor opravil razgovor z vodstvom bolnišnice, del skupine oziroma praviloma predstavniki nevladne organizacije (ob kontrolnem obisku PB Begunje pa tudi predstavnica DPM Črne gore in ob obisku PB Ormož predstavniki DPM Ukrajine) pa so odšli na oddelek, kjer so si ogledali vse prostore oddelka, se pogovorili z zaposlenimi in pacienti in dlje časa spremljali življenje na oddelku, torej predvsem tudi ravnanje s pacienti, njihovo strokovno obravnavo in odnos osebja. V zaključnem razgovoru smo vodstvu podali svoje ugotovitve in prva priporočila. Po vsakem obisku je skupina, ki je obisk izvedla, pripravila poročilo z ugotovitvami in priporočili. Sestavni del poročila PB Vojnik je bilo tudi mnenje izvedenca psihiatrične stroke, ki je bolnišnico obiskal naknadno in na podlagi svojih ugotovitev podal svoje mnenje z vidika zdravstvenega varstva in oskrbe. O vsakem obisku smo pripravili **poročilo**, ki je bilo posredovano bolnišnici, po njenem odzivu pa smo pripravili še končno poročilo, ki je bilo poslano tako bolnišnici kot tudi **Ministrstvu za zdravje in Republiškem strokovnemu kolegiju za psihiatrijo pri tem ministrstvu**.

Bolnišnice so se na naš obisk in podana priporočila odzvale pozitivno, večino naših priporočil so sprejele, veliko so jih tudi že realizirale. Tako je bilo od 34 priporočil 12 že realiziranih in 18 sprejetih. Nesprejeta pa so bila le tri in o enem se obiskana PB ni posebej izrekla, a bomo realizacijo tega priporočila preverili ob naslednjem obisku.

Legenda oznak pri posamičnih priporočilih/predlogih DPM

sprejeto   nesprejeto   realizirano   ni podatka

Oddelki pod posebnim nadzorom psihiatričnih bolnišnic:

Psihiatrična bolnišnica Vojnik ima dva oddelka pod posebnim nadzorom. Na moškem sprejemnem oddelku je 25 postelj, prav takšno število postelj pa je tudi na ženskem sprejemnem oddelku. Dne 27. 5. 2015 smo opravili redni obisk omenjene bolnišnice in ob tem tudi preverili spremembe od obiska, ki smo ga opravili 24. 10. 2012.

Psihiatrična bolnišnica Begunje ima dva oddelka pod posebnim nadzorom, in sicer moški in ženski

sprejemni oddelek. Dne 5. 8. 2015 smo opravili kontrolni obisk omenjene bolnišnice in ob tem tudi preverili predvsem izpolnjevanje priporočil, ki smo jih podali ob predhodnem (rednem) obisku, ki smo ga opravili 24. 7. 2014.

Psihiatrična bolnišnica Ormož ima dva oddelka pod posebnim nadzorom, takšen značaj pa ima po prepričanju DPM tudi oddelek za psihogeriatrijo. Na moškem sprejemnem oddelku je 19 postelj, na ženskem sprejemnem oddelku pa je ena postelja manj. Dne 1. 12. 2015 smo opravili kontrolni obisk omenjene bolnišnice in ob tem tudi preverili spremembe od obiska, ki smo ga opravili 16. 9. 2014.

Obravnavanje pacienta po zaključenem zdravljenju:

V PB Vojnik (Bolnišnica) smo ugotovili, da so nekateri pacienti, pri katerih je zdravljenje že zaključeno, na sprejemnem oddelku še naprej, saj naj ne bi bilo institucije, kamor bi jih lahko napotili. Predlagali smo, da bolnišnica pacienta, ko je zdravljenje zaključeno, vrne v zavod, iz katerega je bil napoten v bolnišnico, ali pa v primeru, ko povratek domov ni mogoč, s pomočjo socialne službe poišče zanj drugo ustrezno namestitev, na primer v (posebnem) socialnovarstvenem zavodu.

 Bolnišnica je pojasnila, da se bolniki iz Bolnišnice praviloma vedno vrnejo v zavod, iz katerega so bili napoteni, zelo redko se namreč zgodi, da ta vrnitev ni mogoča. Če se to zgodi, s pomočjo socialne službe, ki jo imajo v Bolnišnici, zanj najdejo drugo ustrezno domsko namestitev, na katero pa je treba včasih tudi počakati.

V PB Vojnik smo bili v času obiska seznanjeni s težavami pacientov, ki so v socialni stiski, da se ob odločitvi sodišča, da za zadržanje ni (več) pogojev, vrnejo domov. Velikokrat namreč za plačilo prevoza nimajo denarja. Predlagali smo, da se bolnišnica obrne na pristojni center za socialno delo in skuša skupaj z njimi poiskati rešitev v primeru nepričakovanih odpustov pacientov, ki so v socialni stiski in si tudi drugače ne morejo zagotoviti prevoza domov.

 *Bolnišnica je pojasnila, da so v preteklosti res imeli finančni sklad za pomoč takšnim pacientom, ker pa naj bi bil sklad v nasprotju s trenutno zakonodajo, so ga ukinili. Bolnišnica je ob tem menila, da obveščanje centra za socialno delo ne bi bilo uspešno, saj pacient rešitev potrebuje v trenutku odhoda domov. **Glede na odgovor bolnišnice smo predlagali, da se obrne na center za socialno delo in skupaj z njim oblikuje načrt reševanja podobnega primera, če do njega v prihodnosti znova pride. Menili smo, da bi za takšen primer morebiti lahko določena sredstva predvidel center za socialno delo oziroma bi se Bolnišnica lahko zaradi spremembe očitno neustrezne in neživiljenjske zakonske rešitve obrnila na pristojno ministrstvo in o tem seznanila tudi Varuha.***

Prekoračitev kapacitet:

Tako v PB Vojnik kot tudi v PB Begunje smo predlagali, da si bolnišnici še naprej prizadevata, da bi do namestitve na zasilnih ležiščih prihajalo zgolj takrat, ko bi bil posamezni oddelek povsem poln, druge možnosti namestitve oziroma premestitve pacienta pa bi bile izčrpane. Ob tem smo posebej izpostavili, da si je treba prizadevati, da pacienti na teh ležiščih ostanejo najkrajši možni čas.

 PB Vojnik je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da si za to že prizadevajo. Tudi sami se zavedajo, da je zasilno ležišče slaba in neustrezna rešitev za pacienta, ki je sprejet na varovani oddelek.

V PB Begunje smo ob kontrolnem obisku ugotovili, da se začasna namestitev na hodniku še vedno uporablja, in sicer predvsem na moškem oddelku pod posebnim nadzorom. Tam sta na podaljšku skupnega prostora nameščeni dve postelji. Postelji se uporabljata tako takrat, ko je oddelek poln in če se pokaže potreba po dodatni namestitvi, kot tudi takrat, ko je pri posameznem pacientu zaradi (njegove) varnosti potreben stalni nadzor s strani osebja (npr. preprečevanje padca pri demenčnih pacientih).

 Po pojasnilu bolnišnice pacient v dnevnem času praviloma ni na postelji, takrat jo uporablja kvečjemu za krajši dnevni počitek, v nočnem času pa so (drugi) pacienti v sobah in ima tako tak pacient na

hodniku mir oziroma zadosti zasebnosti. Bolnišnica se zaveda, da to ni idealna rešitev, vendar je ob obstoječih prostorskih možnostih, predvsem pa upoštevajoč dejstvo, da gre za starejšo ustanovo, to edina možnost, ki jo imajo. **Pojasnili smo, da se zavedamo, da v določenih primerih pacient zaradi svoje varnosti potrebuje stalni nadzor osebja. Strinjali smo se z bolnišnico, da izolacija takšnega pacienta v sobi ni primerna, bolje je, da je v dnevnem času v stiku z drugimi pacienti, pa vendarle pod stalnim nadzorom osebja. Kljub temu smo menili, da bi bolnišnica morala takšnemu pacientu tudi v dnevnem času zagotoviti prostor, kamor bi se lahko umaknil pred drugimi pacienti, ko bi si torej želel (več) miru in samote, pa bi bil še vedno pod stalnim nadzorom.** Bolnišnica je navedla, da ni vedno lahko ujeti pravega ravnotežja med dvema pomembnima potrebama zdravljenja – potrebo po varnosti in potrebo po zasebnosti. Namestitev videonadzornega sistema se Bolnišnici ne zdi primerna, saj imajo bolniki že brez tega pogosto blodnje v tem smislu, tj. neutemeljena prepričanja o snemanju, prisluškovanju, opazovanju prek različnih elektronskih naprav. Bolnišnica je poudarila, da si bodo še naprej prizadevali, da bodo ob zagotovljeni varnosti bolnikom zagotovili čim večjo stopnjo zasebnosti.

V PB Vojnik smo predlagali, da si bolnišnica prizadeva, da imajo vsi pacienti primerljive pogoje za bivanje, pa čeprav gre za kratkotrajno namestitev. Bolnišnica naj skuša najti prostorsko rešitev, da bi bila pri vseh (tudi zgolj začasnih posteljah) nameščena nočna omarica, da se pacientu omogoči tudi shranjevanje osebnih predmetov in oblačil v (večjo) omaro, ki ni pretirano oddaljena od postelje.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da glede na aktualne prostorske možnosti na sprejemnih oddelkih v bolnišnici zaenkrat v tem smislu ne vidijo drugih realnih možnih rešitev, kot jih imajo do zdaj.

Nošenje osebnih (dnevni) oblačil:

V PB Vojnik smo predlagali, da se tudi na oddelkih pod posebnim nadzorom Bolnišnice omogoči ter spodbuja nošnja osebnih oblačil, še posebej to velja za spodnje perilo, razen v zelo izjemnih primerih, ko to otežkočajo ali celo onemogočajo posebnosti bolnikovega telesnega zdravstvenega stanja oziroma potrebe po medicinskih intervencijah. Predlagali smo, da bolnišnica v primeru zaračunavanja stroškov pranja perila ali dnevnih oblačil pacienta upošteva dejanske stroške pranja in od teh odšteje prihranek, ki ga ima, ker pri posameznem pacientu ni treba (tako pogosto) prati bolnišnične pižame. Verjetno bi bilo pri zaračunavanju stroškov pranja smiselno upoštevati tudi socialni položaj pacienta. Predlagali smo tudi, da se pacientom, ki se jim omogoči izhod v okolico bolnišnice (samostojno ali v spremstvu), zagotovijo dnevna oblačila. To je namreč, upoštevajoč že navedene argumente, zaradi krepitve pacientove osebne identitete in samozavesti še veliko bolj nujno ob izhodih iz (varnega okolja) oddelka, kjer se srečujejo z ljudmi iz okolice in pridejo v vsakdanje življenjske situacije. Ravno tako je to nujno zaradi vplivov okolja, ki lahko ob izhodu v tanki pižami pripeljejo do poslabšanja pacientovega fizičnega zdravstvenega stanja.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da so na obeh timskih sestankih že odprli vprašanje nošnje osebnih oblačil in začeli iskati poti za vsaj delno uresničitev tega. Menijo, da je problem kompleksen. Na sprejemnih oddelkih so pogosto hospitalizirani pacienti, ki sami ne morejo zagotoviti rednega higienskega standarda in velikokrat jim v tem smislu tudi svojci ne morejo pomagati. Tudi v Bolnišnici vidijo potrebo po tem, da to področje uredijo skladno s priporočili RSK za psihiatrijo, predvsem pa skladno s potrebami hospitaliziranih.

V PB Begunje smo ob kontrolnem obisku ugotavljali upoštevanje priporočila, da se pacientom tudi na oddelkih pod posebnim nadzorom zagotovijo ustrežnejša, lahka športna, dnevna oblačila – vsaj na njihovo željo.

*Ugotovili smo, da je bolnišnica že kupila nova oblačila, ki jih bodo pacientom varovanih oddelkov razdelili v kratkem. Ob tem je bolnišnica izpostavila, da nekateri pacienti celo želijo biti v pižamah in zavračajo drugačno obleko. Pri takšnih pacientih bodo sledili njihovi želji in jih ne bodo silili v nova oblačila. Pacienti in pacientke imajo lahko svoje spodnje perilo. Le nedrčki na ženskem oddelku pod posebnim nadzorom niso dovoljeni, saj obstaja nevarnost za pacientke, ki bi jih lahko uporabile kot improvizirano sredstvo pri poskusu samomora. **Pozdravili smo prizadevanja bolnišnice za primerna oblačila pacientov v dnevnem času in ob tem predlagali, da paciente že ob sprejemu ali po njem,***

takoj ko so sposobni razumeti pomen pojasnila, seznanjeni z možnostjo nošnje lahke trenirke namesto pižame. Hkrati smo predlagali, da na ženskem oddelku pod posebnim nadzorom bolnišnica možnost nošnje nedrčka pri pacientkah presoja za vsako pacientko posebej, upoštevajoč varnostno oceno in zaupanje, da bo zvečer nedrček pospravila tako, da ga ne bi mogla dobiti druga, samomorilno ogrožena pacientka.

V PB Ormož smo leta 2014 predlagali, da Bolnišnica še naprej stremi k spodbujanju pacientov, da bi nosili dnevna oblačila.

Bolnišnica je ob kontrolnem obisku pojasnila, da si še vedno prizadevajo, da bi bili pacienti v dnevnem času v dnevni oblačilih. Nekateri pacienti že v bolnišnico pridejo s potovalko, v kateri imajo obleko in ves potreben higienski pribor. Pranje obleke jim omogoča bolnišnica, operejo si jo lahko tudi sami in jo zlikajo – vse pod vodstvom oziroma nadzorom delovne terapevtke. Bolnišnica ima trenirke, ki jih ponudijo tistim, ki nimajo svojih stvari. To velja tudi na oddelkih pod posebnim nadzorom – ponudijo se jim trenirke in se k njihovi uporabi preko dneva spodbuja, saj je njihova uporaba zaželena.

Ob obisku obeh oddelkov pod posebnim nadzorom smo lahko ugotovili, da je večina pacientov in pacientk v dnevni oblačilih, a so bili posamezni med njimi prav tako v pižamah – tudi na hodniku in ne zgolj v postelji. Osebe je pojasnilo, da jih spodbujajo k nošnji dnevnih oblačil, nikakor pa jih v to ne silijo. Predvsem paciente, ki so raje več v postelji, pustijo, da so tudi preko dneva v pižamah.

Bivalni pogoji pacientov:

V PB Vojnik smo pozdravili okrasitev dnevnih prostorov, hkrati pa predlagali, da bolnišnica sobe pacientov, vsekakor pa predvsem tudi v večji meri hodnike, opremi z izdelki pacientov, ki imajo estetsko (pa tudi optimistično) vrednost. Dekoracija prostora za paciente namreč predstavlja tudi določeno vizualno stimulacijo, ki naredi prostor bolj domač in tako pacientu prijazen.

 Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da je vodja delovne terapije o priporočilu že obveščena, v to smer bodo izpeljali tudi nadaljnje korake.

V PB Begunje smo ob predhodnem obisku predlagali, da bolnišnica sobe pacientov, hodnike in skupni prostor na oddelku C1 opremi z izdelki pacientov, ki imajo estetsko (pa tudi optimistično) vrednost. Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da je stanje na oddelkih pod posebnim nadzorom ostalo nespremenjeno. Na ženskem oddelku pod posebnim nadzorom je na stenah nameščenih več slik, pred katerimi je pleksi steklo, kar onemogoča razbitje, na oglasni deski pa je vrsta risb, očitno izdelkov pacientk v delovni terapiji. Na moškem oddelku pod posebnim nadzorom ni nobene okrasitve, prejeli pa smo pojasnilo, da bodo v kratkem v sobo, namenjeno izvajanju PVU, nalepili fototapeto gozda.

Bolnišnica je poudarila, da nimajo zadržkov proti okrasitvi oddelkov, vendar pa je treba upoštevati tudi vidik varnosti. Navedli smo, da se strinjamo z Bolnišnico, da je vsekakor treba ob izbiri okrasnih predmetov v prvi vrsti upoštevati vidik varnosti. Hkrati pa podpiramo prizadevanja Bolnišnice za pacientom čim bolj prijazno bivalno okolje. Menimo namreč, da je možno z ustrezno izbiro varnih materialov in njihovo pravilno namestitvijo oziroma pritrditvijo narediti oddelke na eni strani pacientom bolj prijazne – vnesti torej določeno mero domačnosti – hkrati pa zadostiti tudi vidiku varnosti pacientov in osebja.

Tudi v PB Ormož smo že ob predhodnem obisku predlagali, da bolnišnica sobe pacientk in pacientov, vsekakor pa predvsem tudi hodnike in skupni prostor opremi z izdelki pacientov, ki imajo estetsko (pa tudi optimistično) vrednost.

Bolnišnica je ob kontrolnem obisku poudarila, da se trudijo za boljšo okrašenost oddelkov, ob raznih dogodkih in praznikih pa oddelke še dodatno okrasijo – na vseh bodo v novoletnem času imeli tudi smrekice. Zavedajo pa se, da se vedno da še kaj narediti ali dodati.

Vendar pa smo ob ogledu obeh oddelkov pod posebnim nadzorom ugotovili, da sta še vedno pusta in v barvah, ki niso pretirano živahne. Predvsem pa po stenah ni slik ali predmetov, ki bi delovali

na paciente pozitivno in jim zbuja občutek domačnosti. Razen ene ali dveh risb drugih tovrstnih predmetov nismo mogli ugotoviti. Tako ni bilo ne osebnih predmetov pacientov kot tudi ne predmetov delovne terapije.

V PB Vojnik smo po opozorilu enega od pacientov, da zaradi zdravstvenih težav je počasnejše, zaradi česar ne more pojesti obrokov do konca, predlagali, da se pacientom, ki imajo za to zdravstvene razloge, omogoči daljši čas obrokov, če to želijo in potrebujejo.

Bolnišnica je pojasnila, da so to izvajali že do zdaj, zato tega ne zaznavajo kot težavo. Poudarjajo, da je ustrezen apetit celo eden od kriterijev duševnega zdravja in v tem smislu to spodbujajo.

V PB Vojnik smo po pacientovem opozorilu predlagali, da se pacientom zagotovi varno prižiganje cigaret v kadalnici s pritrjenim vžigalnikom ali prižiganje cigaret s strani osebja oddelkov.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da po navedbi odgovorne osebe zaenkrat v bolnišnici nimajo podatkov o možnosti nakupa pritrjenih vžigalnikov.

V PB Vojnik smo tudi predlagali, da bolnišnica pacientom in pacientkam, ki sami zaradi zadržanja ne morejo pridobiti osnovnih higienskih pripomočkov (zobne krtačke, zobna pasta, higienski vložki), pa ti niso zajeti v stroške zdravstvene oskrbe, le-te zagotovi iz lastnih sredstev oziroma jih pridobi morebiti s pomočjo pristojnega centra za socialno delo, s pomočjo humanitarnih organizacij ali na drug ustrezen način (npr. donacija).

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da imajo to deloma že dogovorjeno in da bodo to izvajali tudi v prihodnje.

V PB Ormož smo že leta 2014 predlagali, naj se redno prezračuje prostor kadalnice na ženskem oddelku.

*Ob kontrolnem obisku so poudarili, da zahtevajo stalno prezračevanje, kar se tudi izvaja. Tako se prezračuje po občutku, na kar daje osebje velik poudarek. **Ob ogledu kadalnice na ženskem oddelku smo lahko ugotovili, da ta ni zakajena, prisilno prezračevanje deluje, možno pa je tudi naravno zračenje z odprtjem (zamreženih) oken.***

Prostori, namenjeni pacientom, morajo biti dostopni. Tako smo ob obisku PB Ormož leta 2014 predlagali, da Bolnišnica prouči možnosti uporabe jedilnice na ženskem oddelku pod posebnim nadzorom tudi v času izven obdobja, namenjenega obrokom.

*Bolnišnica je ob kontrolnem obisku pojasnila, da priporočilo, ki ga je DPM posredoval ob prejšnjem obisku, upošteva in tako zdaj tudi ravna, jedilnica je namreč ves čas odprta. Dejansko naj bi tako ravnali ves čas, tudi že v času prejšnjega obiska DPM, vendar naj bi bilo takrat dano pojasnilo zaposlenih napačno. **V času obiska DPM je bila jedilnica odprta. Ker pa leži izven ožjega dela oddelka pod posebnim nadzorom, je seveda predvsem od osebja odvisno, kdaj se pacientke lahko tam zadržujejo.***

Aktivno preživljanje prostega časa je za paciente zelo pomembno. Zato smo PB Begunje ob obisku leta 2014 predlagali, da na moškem oddelku (C1) zagotovi več družabnih iger.

*Bolnišnica je pojasnila, da bodo v sklopu delovne terapije poskrbeli za ustrezne družabne igre. **Ob obisku smo ugotovili, da je del družabnih iger na samih oddelkih, torej tudi na moškem oddelku pod posebnim nadzorom, del pa v prostorih delovne terapije. Te igre si lahko pacienti tudi izposodijo in jih odnesejo na oddelke, če le v njih ni delov, ki bi za paciente lahko predstavljali nevarnost. Predlagali pa smo, da osebje paciente seznanji z možnostjo izposoje iger oziroma jih k temu tudi spodbuja, saj nedvomno pripomorejo h kvalitetnemu preživljanju časa na oddelku.***

Ob obiskih bolnišnic se večkrat srečamo s pomanjkljivostmi glede tipk klicnih zvoncev, ki naj pacientu omogočijo klic v sili. Ob obisku PB Begunje smo leta 2014 predlagali, da bolnišnica prouči možnost, da se namesti oziroma obnovi sistem klicnih zvoncev, s katerimi bodo pacienti lahko v stiski na varen način poklicali osebje, in da kljub vsemu Bolnišnica posveča posebno pozornost nadziranju, da klicni

zvonce ne bi bili odstranjeni pacientom, ki jih pogosto (po oceni osebja morebiti celo neupravičeno) uporabljajo.

 Bolnišnica je v odgovoru pojasnila, da bi bili klicni zvonci potrebni predvsem v primeru, ko bi šlo za nepokretne paciente in za velike interne oddelke z več kot 30 posteljami, kar pa niso oddelki pod posebnim nadzorom te Bolnišnice. Osebje je na oddelku stalno navzoče in tako na voljo pacientom, ki bi potrebovali pomoč. **Ob kontrolnem obisku smo prejeli pojasnilo, da bolnišnica klicnih zvoncev ni namestila in da resne potrebe po njih še vedno ne vidijo. Vzpostavitev bi bila sicer možna, saj imajo v sobah ob posteljah speljan kanal.** Bolnišnica je ob kontrolnem obisku poudarila, da v primeru, ko so tipke klicnih zvoncev na vrvici, obstaja nevarnost, da bi ga posamezni pacient uporabil ob poskusu samomora. Če so nameščene na steno, pa tipke po prepričanju sogovornikov pacienti v stiski ne morejo doseči, vprašanje, če bi tudi vedeli, čemu je namenjena. Menijo tudi, da zvonci niso potrebni, saj ne gre za somatske intenzivne oddelke. Na oddelkih je veliko osebja, ki opravljajo redne obhode, po zagotovilih sogovornikov vsaj na dve uri. Bolnišnica je tudi izpostavila, da na oddelkih pod posebnim nadzorom nimajo enoposteljnih sob, tako v primeru težav pacienta ali recimo ob njegovem padcu že drugi pacienti takoj obvestijo osebje, odzivni čas je minuto do dve. **Strinjamo se, da je tudi ob namestitvi klicnih zvoncev treba upoštevati vidik varnosti. Hkrati smo predlagali, da Bolnišnica kljub izraženim pomislekom razmišlja v smeri vzpostavitve sistema klicnih zvoncev, ki bi pacientom omogočali še hitrejšo obveščanje osebja o potrebi po nujni pomoči. Morebiti bi bilo (za začetek) smiselno tak sistem vzpostaviti vsaj v posamezni sobi, kamor bi se namestili pacienti, za katere bi se kazala možnost, da bodo pomoč potrebovali, hkrati pa bi bili sposobni razumeti pomen tipke klicnega zvonca in jo tudi uporabiti.**

Tudi v PB Ormož smo že leta 2014 predlagali, da Bolnišnica prouči možnost, da se namestijo klicni zvonci, s katerimi bodo pacienti lahko v stiski na varen način poklicali osebje, ter da kljub vsemu bolnišnica posveča posebno pozornost nadziranju, da klicni zvonci ne bi bili odstranjeni pacientom, ki jih pogosto (po oceni osebja morebiti celo neupravičeno) uporabljajo.

*Bolnišnica je v odgovoru leta 2014 pojasnila, da za namestitev klicnih zvoncev potrebujejo več časa in morda tudi fazno uvedbo. Ob kontrolnem obisku pa je pojasnila, da klicni sistem še vedno ni vzpostavljen, saj bi bila namestitev tipk klicnih zvoncev tehnično težavna, so pa že iskali možnosti in zbirali ponudbe. Menijo, da večjih težav zaradi odsotnosti klicnega sistema ne more biti, saj je na oddelku vedno navzoč kdo od zaposlenih. Ta bi slišal, če bi se kdo od stanovalcev oglašal ali klical na pomoč. **Čeprav pozdravljamo stalno prisotnost osebja na oddelkih pod posebnim nadzorom in verjamemo, da se ob težavah pacientov hitro odzove, vseeno menimo, da bi bila namestitev tipk klicnih zvoncev, če je tehnično možna, pomembna zaradi varnosti pacientov in bi predstavljala skrajšanje odzivnega časa osebja v primeru pacientove stiske.***

Sodni postopki za zadržanje:

Ker je rok za obveščanje sodišča o zadržanju pacienta na oddelku pod posebnim nadzorom kratek in izražen v urah, smo ob obisku PB Vojnik predlagali, da se z ustrezno spremembo obrazca SPR 05 zagotovi, da bo pooblaščen zdravnik vedno zapisal tudi uro, ko je bilo sodišču posredovano obvestilo o zadržanju, saj bo s tem izkazano, da je bil spoštovan zakonsko določen rok. Lahko pa se priloži tudi dokazilo o poslanem sporočilu, na primer izpisek telefaksne naprave.

 Bolnišnica je pojasnila, da to lahko naredijo, želijo pa opozoriti, da je spisek telefaksnega poročila sodišču vedno priložen – spnejo ga z obvestilom strokovnemu direktorju o hospitalizaciji proti volji. Ta mapa je v sprejemni pisarni PB Vojnik.

PB Vojnik je izpostavila težave zaradi ustnega vabljenja zdravnikov na naroke, na katerih se odloča o zadržanju pacienta na oddelku pod posebnim nadzorom. Bolnišnica se je sicer strinjala, da je zaslišanje zdravnikov koristno, saj pacienta najbolje poznajo, izpostavila pa je tudi negativni vidik, saj dejansko lahko pacient pričanje zdravnika razume kot ravnanje proti njemu, kar podere medsebojno zaupanje, nujno za uspešno zdravljenje. Pisno vabilo bi utemeljevalo odsotnost zdravnika z oddelka, hkrati pa bi bilo tudi izkaz pred pacientom, da je sodišče zdravnika pozvalo k pričanju in ni ta samoiniciativno hotel povedati kaj, kar se pacientu morebiti zdi, da zanj ni najbolj ugodno. Zato smo predlagali, da bolnišnica Okrajno sodišče v Celju seznanj z zahtevo, da zdravnike na narok vabijo pisno in ob tem navedejo tudi svoje pomisleke do ustnega vabljenja med samim narokom.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da bodo to vsekakor storili. Naknadno nas je Okrajno sodišče v Celju seznanilo z odgovorom, ki ga je v zadevi vabljenja zdravnikov na zaslišanje posredovalo bolnišnici kot odgovor na njihov dopis. Navajajo, da sodišče lečeče zdravnike dokaj redko vabi na zaslihanje. Za takšno možnost se odloči sodnik predvsem takrat, ko na podlagi drugih izvedenih dokazov presodi, da dejansko stanje še ni zadosti raziskano, in ko meni, da bi lahko pomembne podatke za odločitev posredoval lečeči zdravnik osebe. Ob tem navajajo več razlogov, zakaj v nujnih postopkih in v postopkih podaljšanja zdravljenja zdravnikov ne vabijo pisno. **V odgovoru sodišču smo poudarili, da vsekakor podpiramo prizadevanja, da se postopek sprejema na zdravljenje brez privolitve v nujnih primerih izpelje hitro in brez zastojev. Vendar smo ob tem menili, da bi v večini primerov sodišče, če bi bilo s strani bolnišnice že ob obvestilu o zadržanju seznanjeno s podatki o lečečem zdravniku, tega lahko pravočasno vabilo, morebiti tudi pisno. Razumemo, da se lahko v določenih primerih sodišče morda šele med samim narokom odloči, da bi bilo za ugotovitev obstoja vseh pogojev za zadržanje osebe nujno zaslihanje lečečega zdravnika in njegovo vabljenje drugače kot neposredno med narokom ne bo možno. Toda v vseh ostalih primerih, ko bi sodišče že pred narokom ugotovilo, da bo zaslihanje zdravnika nujno, bi hkrati z odvetnikom in izvedencem lahko povabilo tudi zdravnika. Če bi ga vabilo po telefonu, bi mu pisno vabilo lahko naknadno izročilo tudi na samem naroku, če ga ta morda potrebuje zaradi zagotavljanja ohranitve razmerja zaupanja med njim in pacientom ali zaradi kakšnega drugega razloga (npr. opravičila njegove odsotnosti z oddelka). Upoštevajoč navedeno, smo predlagali, da se sodišče in bolnišnica dogovorita (npr. na sestanku) za boljši način dela oziroma vabljenja lečečih zdravnikov, ki bo zadovoljil tako zahteve hitrosti sodnega postopka, kot sodišču tudi zagotovil sodelovanje zdravnika na naroku, če se bo to pokazalo za potrebno.** Okrajno sodišče v Celju nas je po prejemu našega stališča obvestilo, da so se predstavniki sodišča in Bolnišnice sestali in soglasno dogovorili o načinu vabljenja zdravnikov za zaslihanja v pridržalnih zadevah. Glede na dogovor se v postopkih podaljšanja zdravljenja oseb na oddelku pod posebnim nadzorom zdravnikom vabilo na zaslihanje pošlje pisno, saj se predlog za podaljšanje pošlje sodišču 14 dni pred potekom zdravljenja, kar sodišču omogoča, da pravočasno pridobi podatke o lečečem zdravniku in mu vroči pisno vabilo. V nujnih postopkih bo sodišče zdravnika še vedno vabilo ustno, pri čemer pa mu bo neposredno pred zaslihanjem vročilo še pisno vabilo.

Ob obisku PB Begunje leta 2014 smo ugotovili, da obstajajo težave ob obveščanju sodišča, saj to ni želelo sprejemati obvestil, poslanih v času, ko sodišče ni delalo (npr. ob vikendih). Predlagali smo, da se Bolnišnica s pristojnim sodiščem dogovori o načinu takojšnjega obveščanja, potem pa se naknadno lahko obvestilo pošlje (še) po pošti. Torej, da se Bolnišnica in Okrajno sodišče v Radovljici dogovorita za takšen način obveščanja sodišča o zadržanju posameznika na oddelku pod posebnim nadzorom, da ne bo prihajalo do prekoračitev rokov, ki jih določa ZDZdr.

Bolnišnica je pojasnila, da je v zakonu urejen postopek obveščanja sodišča še en od primerov nerealnosti zakona. Obveščanje je v času, ko sodišče ne dela, praktično nemogoče v zakonskih rokih. Menila je, da bo to vprašanje v prvi vrsti moral rešiti zakonodajalec. Okrajno sodišče v Radovljici nam je pojasnilo, da je Bolnišnica sodišču obvestila v preteklosti pošiljala (tudi) s pomočjo telefaksa. Vendar je informacijska pooblaščenka sodišče opozorila, da tak način obveščanja ni primeren z vidika varovanja osebnih podatkov, saj imajo dostop do telefaksa vsi uslužbenci sodišča. Navedeni način obveščanja je bil po mnenju sodišča neprimeren tudi zaradi spoštovanja zakonskih rokov. Sodišče namreč v postopkih pridržanja nima uvedenih dežurstev, zato predvsem v primeru, ko je sodišče obvestilo prejelo pred koncem tedna, še posebej, če je temu sledil dan ali dva praznika, ni bilo mogoče zagotoviti, da bi bili potrebni sklepi (o začetku postopka, postavitvi odvetnika zadržani osebi in izvedenca) izdani v roku enega dneva in da bi bil pacient v nadaljnjem dnevu obiskan s strani sodišča. Po drugi strani pa je sodišče pojasnilo (kar je nasprotno prvemu delu pojasnila), da se pri upoštevanju zakonskih rokov, skladno s sodno prakso, upoštevajo samo delovni dnevi, ne pa tudi nedelje in prazniki. Sodišče ob tem dodaja, da nikoli ni nasprotovalo možnosti pošiljanja obvestil s pomočjo kurirske službe ali po elektronski pošti, vendar pa s strani psihiatrične bolnišnice nikoli niso prejeli takšnih predlogov niti predloga, da se o drugih možnostih vročanja, poleg vročanja po pošti, dogovorijo naknadno. **Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da težava glede obveščanja sodišča ostaja.** Direktor bolnišnice je še vedno obveščen pravočasno, zakonski rok je spoštovan. Sodišče obveščajo zgolj po pošti. Ker pa ta med vikendom in ob praznikih ne deluje, to avtomatsko pomeni prekoračitev zakonskih rokov s strani Bolnišnice. Tega se zavedajo, vendar so nemočni, menijo, da je zakonodaja rigidna, zato je ni mogoče v celoti upoštevati. **Ugotovili smo, da so si navedbe sodišča – v odgovoru, ki ga je že leta 2014 podalo Varuhu – in Bolnišnice v določeni meri nasprotni. Zato smo predlagali, da se v medsebojnem dialogu proučijo možnosti pošiljanja poštnih pošiljk na način, da bodo spoštovani roki na obeh straneh, predvsem pa tako, da bo pacient v čim krajšem času dobil bodisi odločitev o zadržanju in roku tega ali pa bo na podlagi odločitve sodišča,**

da za zadržanje ni osnove, premeščen na odprti oddelek oziroma odpuščen. Bolnišnica je navedla, da so prepričani, da je treba v Republiki Sloveniji način obveščanja sodišča o zadržanju na oddelku pod posebnim nadzorom poenotiti. Če se sodišče in informacijski pooblaščenec strinjata s pošiljanjem obvestil po elektronski pošti, je ta način obveščanja sprejemljiv tudi za Bolnišnico.

Ob obisku PB Vojnik smo predlagali, da bolnišnica v primerih, ko je posamezniku odvzeta poslovna sposobnost in je bil zadržan na podlagi soglasja zakonitega zastopnika, o namestitvi obvesti sodišče, da izpelje ustrezni postopek po ZDZdr.

 Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da so zdravniki o tem že obveščeni in bodo to tudi izvajali.

Leta 2014 smo PB Ormož opozorili na spoštovanje rokov po ZDZdr. Ti so včasih res neživiljenjsko kratki, vendar smo takrat ob pregledu dokumentacije ugotovili tudi očitne prekoračitve, za katere ni utemeljitve (npr. kljub zahtevi, da je direktorja treba obvestiti takoj po sprejemu pacienta, ta pa obvesti sodišče nemudoma, smo v enem primeru ugotovili, da je bilo obvestilo poslano šele drugi (delovni) dan po sprejemu pacienta, v drugem pa naslednji dan, skoraj 24 ur po sprejemu).

Bolnišnica je v odgovoru pojasnila, da bo dosledno upoštevala Zakon o duševnem zdravju. Ob kontrolnem obisku je poudarila, da se trudijo, da se roki, ko gre za obveščanje sodišča in oseb, ki jih je treba obvestiti na podlagi ZDZdr, spoštujejo. Na to tiste, ki so za obveščanje odgovorni, tudi večkrat opozarjajo in se o tem pogovarjajo. Res pa večina pacientov po pogovoru že ob sprejemu podpiše soglasje za namestitev na oddelek pod posebnim nadzorom – predvsem pri kroničnih pacientih to običajno ni težava. Tako imajo malo prijav sodišču o zadržanju na oddelku pod posebnim nadzorom proti pacientovi volji, praviloma gre za res izjemne (težke) primere.

V psihiatričnih bolnišnicah po naših ugotovitvah posebno težavo predstavlja varovanje pacientov z demenco. Teh ne nameščajo vedno na oddelke pod posebnim nadzorom, njihovo varovanje se zagotavlja na drugačen način. Tako smo že leta 2014 ob obisku PB Begunje predlagali, da bolnišnica ravna skladno z ZDZdr in sodišče obvesti o pacientih, pri katerih gre dejansko za situacijo, ki jo opredeljuje 12. točka 2. člena ZDZdr.

Bolnišnica je pojasnila, da se zapestnice uporabljajo predvsem zaradi varnosti pacientov, ki zaradi dezorientiranosti pogosto odtavajo, in je zato nujna, da ima osebje nadzor, kje se ti pacienti gibljejo. Zapestnice pa niso nadomestilo za pomanjkanje osebja. Bolnišnica je menila, da tu ne gre za omejevanje svobode pacientov na zaprtih oddelkih. **Strinjali smo se z Bolnišnico, da obveščanje sodišča v primeru pacientov, ki sami podajo soglasje za namestitev in so takšno soglasje tudi dejansko sposobni dati (torej razumeti pomen svoje volje), pa čeprav na oddelku pod posebnim nadzorom, ni potrebno. V vseh ostalih primerih, ko se omejuje svoboda pacientovega gibanja, pa čeprav zgolj na način, da ga na (formalno odprti) oddelek vrne osebje po prehodu prek indukcijske zanke, pa je treba o takšni namestitvi obvestiti sodišče. Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da bolnišnica zapestnice še vedno uporablja, predvsem pri dementnih pacientih na odprtih oddelkih. Uporaba je dokaj redka, saj tudi dementne paciente praviloma najprej sprejmejo na enega od intenzivnih oddelkov (oddelek pod posebnim nadzorom). Pacienti, ki so sposobni dati svoje soglasje, ne podpišejo obrazca, ki je namenjen namestitvi na varovani oddelek, temveč soglasje za zdravljenje, saj Bolnišnica zapestnico šteje predvsem kot zdravstveni postopek. O tistih, ki svojega soglasja niso sposobni dati oziroma ga ne dajo, po zagotovitvi Bolnišnice vedno obvestijo tudi sodišče. Menili smo, da bi bilo prav, da bi soglasje, ki ga podpiše pacient na odprtem oddelku, vsebovalo tudi posebno soglasje za namestitev zapestnice in ob tem pojasnilo o omejitvah, ki jih bo nosilcu postavilo osebje (vračanje pacienta na oddelek ob prekoračenju določene točke, kjer je nameščena indukcijska zanka, ki zazna zapestnico). Predvsem pa bi takšen obrazec moral vsebovati opozorilo pacientu, da lahko svoje soglasje kadar koli prekliče – bodisi pisno, ustno ali pa na drug način (npr. s konkludentnimi dejanji).** Bolnišnica je pojasnila, da bolnik, sprejet na odprti oddelek Psihiatrične bolnišnice Begunje, podpiše izjavo z naslednjo vsebino:

- da je v celoti razumel pojasnilo o zdravstveni oskrbi in privolil v takšno oskrbo,
- da je seznanjen s tem, da lahko izjavo kadar koli prekliče,
- da je prejel zloženko s hišnim redom in ga je dolžan upoštevati in
- da pristaja na diagnostično-terapevtske postopke in ukrepe, ki jih bo predpisal lečeči zdravnik. Bolnišnica je sicer prepričana, da sedanja vsebina izjave implicitno vsebuje tudi soglasje glede

morebitne namestitve zapestnice. Če bi hoteli eksplicitno dodati izjavo v zvezi z zapestnico, bi morali dodati še številne druge posamične izjave in obseg izjave o privolitvi v zdravstveno oskrbo bi se s tem povečal preko razumnih meja, predvsem pa preko tega, kar je pacient še sposoben razumeti.

Tudi ob obisku PB Ormož smo leta 2014 predlagali, da Bolnišnica ravna skladno z ZDZdr in sodišče obvesti o pacientih (predvsem s psihogeriatričnega oddelka), pri katerih gre dejansko za situacijo, ki jo opredeljuje 12. točka 2. člena ZDZdr. Obveščanje je potrebno v primeru oseb, ki privolitve v sprejem na ta oddelek ne dajo ali ne morejo dati. S tem bi bolnišnica končno presojo o tem, ali gre pri namestitvi zanke in vračanju pacienta na oddelek za izpolnjevanje pogojev po 2. členu ZDZdr, prepustila sodišču.

*Bolnišnica je v odgovoru pojasnila, da bo dosledno upoštevala Zakon o duševnem zdravju. Hkrati pa je izpostavila dilemo glede prihodnje organiziranosti psihogeriatričnega oddelka, in sicer, ali naj ga tretirajo kot odprti oddelek z določeno specifikko dela ali kot oddelek pod posebnim nadzorom. **Seveda DPM ne more dati odgovora o organiziranosti posameznega oddelka. Ta je namreč v največji meri odvisna od nameščenih pacientov in njihove varnostne ocene. Če so na psihogeriatričnem oddelku nameščeni pacienti, ki so dobro orientirani v času in prostoru in ni nevarnosti glede njihove begavosti, nedvomno ni potrebe za uvedbo oddelka pod posebnim nadzorom. Če pa bi pacienti (vsi ali vsaj kateri izmed njih) zaradi svojega duševnega stanja (npr. napredovana stopnja demence) lahko odtavali z oddelka in s tem spravili v nevarnost sebe ali druge (npr. s tem, da bi se izgubili v gozdu, padli v reko, stopili na prometno cesto), jim je zaradi njihove varnosti treba omejiti možnost prostega odhoda. Vendar je v takšnem primeru – ne glede na poimenovanje oddelka – za zadržanje posameznika potrebna pravna podlaga, ki jo lahko v primeru, ko pacientovega soglasja ni možno dobiti, lahko da zgolj sodišče z odločitvijo v postopku, kot ga predvideva ZDZdr. Bolnišnica je ob kontrolnem obisku pojasnila, da so po priporočilih DPM postali bolj pozorni na to, da se osebam na psihogeriatričnem oddelku svoboda gibanja ne omejuje. Oddelek po navedbah sogovornikov ostaja odprti oddelek, vrata se ne zaklepajo, a so ga kadrovsko okrepili, poleg tega pa je na tem oddelku vedno tudi zaposleni prek javnih del, ki je zadolžen predvsem za pomoč in usmerjanje pacientov. Vendar pa smo ob daljšem bivanju na oddelku ugotovili, da se stanje na oddelku glede na zapisano v poročilu o zadnjem obisku ni spremenilo. Pacienti so pod stalnim nadzorom osebja in tako oddelka ne morejo samostojno zapustiti. Če takšne omejitve obstajajo, mora Bolnišnica ravnati skladno z določili ZDZdr in v primeru, ko ni pacientovega soglasja za namestitev na takšnem oddelku ali pa pacient svoje volje ne more izraziti, o zadržanju obvestiti sodišče.***

Ob obisku PB Ormož smo leta 2014 tudi predlagali, da bolnišnica primerno dopolni obrazec o podaji soglasja za zdravljenje na oddelku pod posebnim nadzorom z rubriko o možnosti preklica soglasja ter morebitno uvedbo rubrike podaje časovno omejenega soglasja ter da obrazec dopolni z obvestilom, da je soglasje mogoče preklicati. Dosledno je treba tudi navajati uro podaje soglasja in uro sprejema na oddelek pod posebnim nadzorom.

*Bolnišnica je v odgovoru pojasnila, da potrebuje več časa in morda tudi fazno uvedbo za dopolnitev obrazca glede soglasja za zdravljenje na Oddelku pod posebnim nadzorom z rubriko o možnostih preklica soglasja in da obrazec dopolni z obvestilom, da je mogoče soglasje preklicati, ter dosledno navaja uro podaje soglasja in uro sprejema na Oddelku pod posebnim nadzorom. **Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da je v obrazcih navedeno, da pacient lahko svoje soglasje prekliče.***

PB Ormož smo leta 2014 opozorili na potrebno skrb, da je pacient na oddelku zadržan vedno z odločitvijo sodišča, ustrezna podlaga za zadržanje pa mora biti vedno tudi ustrezno evidentirana. Tako smo v enem primeru ugotovili, da je sklep sodišča dopuščal zadržanje pacienta do 16. 7. 2014, pacient pa je bil odpuščen 8. 8. 2014.

Bolnišnica je ob kontrolnem obisku poudarila, da je bil to res izjemen primer, ki se ne bi smel zgoditi. To se sicer ne dogaja, temu posvečajo dovolj pozornosti. Pacienta odpustijo vedno, ko poteče rok zadržanja.

V PB Begunje smo ob obisku leta 2014 predlagali, da bolnišnica zagotovi, da so na ženski oddelek (D) nameščene le pacientke, ki s takšno namestitvijo pisno soglašajo oziroma o njihovi namestitvi na oddelek pod posebnim nadzorom odloči sodišče.

*Bolnišnica je pojasnila, da so na obeh intenzivnih oddelkih (oddelkih pod posebnim nadzorom) nameščeni samo pacienti, ki s tem soglašajo oziroma o njihovi namestitvi odloči sodišče. **Tudi ob kontrolnem***

obisku smo lahko ugotovili, da so vse pacientke in tudi pacienti na oddelkih pod posebnim nadzorom nameščeni bodisi s svojim soglasjem ali pa z odločitvijo sodišča.

V PB Ormož smo leta 2014 predlagali, naj bolnišnica opozori zdravstveno osebje na oddelkih pod posebnim nadzorom na skrbnost pri presoji, ali je pacient sposoben izraziti svojo pravo voljo, in na nedopustnost aktivnega nagovarjanja pacienta ali celo siljenja k podpisu soglasja z različnimi oblikami groženj.

*Ob kontrolnem obisku smo s strani bolnišnice prejeli pojasnilo, da temu vprašanju daje ustrezen poudarek. Na začetku so zdravniki jemali potrebo po skrbni presoji zmožnosti pacienta, da podpiše soglasje, in sploh po podpisu soglasja za zadržanje na oddelku pod posebnim nadzorom kot odvečno in nepotrebno delo. Zdaj pa se je pogled na to spremenil – zdravniki se na tem področju zelo trudijo. **Ob tem pa smo znova opozorili, da aktivno nagovarjanje pacienta ali celo siljenje k podpisu nista dopustna.***

Izvajanje posebnih varovalnih ukrepov (PVU):

Nedvomno je ena večjih težav slovenskih psihiatričnih bolnišnic, da bi ob danih prostorskih zmožnostih pacientom, pri katerih je treba izvesti PVU, zagotovile zadostno zasebnost. Tako smo ob obisku PB Vojnik predlagali, da bolnišnica izvede vse potrebne ukrepe, da se pacientu ali pacientki ob izvajanju PVU zagotovi zasebnost – morebiti z odstranitvijo drugih postelj, namestitvijo ustreznih paravanov ali drugo ločitvijo tistega, nad katerim se izvaja PVU, od drugih pacientov.

 Bolnišnica je pojasnila, da se strinjajo, da gre za enega večjih problemov na oddelkih pod posebnim nadzorom v bolnišnici. Navajajo, da odstranitev drugih postelj preprosto ni mogoča zato, ker bi s tem zmanjšali število postelj na teh oddelkih. Tudi ustrežnejši paravani v tem smislu ne bi predstavljali bistvene spremembe v danih razmerah. Bolnišnica meni, da bi zmanjšanje števila postelj pomenilo, da bi večkrat prihajalo do situacij z namestitvami na zasilnih ležiščih, kar spet ne bi bila dobra rešitev za odpravo tega problema.

Ob obisku PB Begunje leta 2014 smo predlagali, da Bolnišnica na oddelku D in C1, kjer se izvaja stalni nadzor nad pacientom pri izvajanju PVU, najde ustrezen način, ki bi ostalim pacientom v popolnosti onemogočal pogled skozi okno na vratih – morebiti z zamenjavo stekla ali vsaj z namestitvijo ustreznih žaluzij, ki bi jih morale osebje ob izvajanju PVU v sobi obvezno zagniti in s tem zagotoviti ustrezno zasebnost pacientov, nad katerimi se izvaja ukrep.

*Bolnišnica je pojasnila, da bo sprejela vse potrebne ukrepe, ki bodo zagotovili ustrezno zasebnost pacientom med izvajanjem PVU. Steklo, ki gleda na hodnik, bodo zatemnili. V primerih, kjer so v sobi, kjer se izvaja PVU, še drugi pacienti, bodo zasebnost zagotovili z ustrezno špansko steno. **Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da sta stekli na ženskem in moškem oddelku pod posebnim nadzorom zdaj prelepljeni s folijo, ki onemogoča pogled v sobo, kjer se izvaja PVU. Na moškem oddelku pod posebnim nadzorom je v sobi ena postelja, na ženskem pa so tri postelje, ki jih po potrebi, torej glede na zasedenost oddelka in potrebo po povečanem nadzoru, uporabljajo tudi za druge pacientke. V primeru izvajanja PVU takšno pacientko od drugih ločijo s špansko steno. Gre za približno 180 centimetrov visoko lahko kovinsko ogrodje, prek katerega obesijo rjuho. S tem onemogočijo pogled drugih pacientk v tej sobi na pacientko, nad katero se izvaja telesno oviranje.***

Tudi ob obisku PB Ormož leta 2014 smo predlagali, da se do ustrežnejše rešitve postelja fizično oviranih pacientov, pri katerih se izvaja PVU, od drugih pacientov na oddelku pod posebnim nadzorom loči z namestitvijo ustrezne španske stene (paravana).

Bolnišnica je ob kontrolnem obisku poudarila, da se trudijo, da pacienta, pri katerem je uveden ukrep, namestijo v sobo, kjer je sam. Imajo manjšo sobo, ki jo uporabijo za namen izvedbe ukrepa. To je v zadnjem času možno, saj pacientov ni več toliko in je soba običajno na voljo. Če bi bil oddelek poln, bi med pacientom, pri katerem bi se izvajal ukrep, in drugimi pacienti namestili špansko steno.

V PB Vojnik smo zaradi opozoril o nevarnosti za paciente in osebje v primeru sprejema pacienta, ki potrebuje uvedbo PVU, predlagali, da bolnišnica izdela navodila za ravnanje osebja ob izvajanju ukrepov ob sprejemu s predvideno potrebo po uvedbi PVU. Hkrati smo predlagali, da se preverijo

možnosti za spremembo lokacije sprejemne ambulante. Bolnišnica lahko pristojno ministrstvo tudi seznaniti s težavami in dilemo glede izvedbe PVU že v sprejemni ambulanti in transportu pacienta z že uvedenim PVU na postelji na oddelek pod posebnim nadzorom, z odgovorom ministrstva pa seznaniti tudi Varuha.

Bolnišnica je pojasnila, da že ima takšna navodila in da skladno z zakonodajo potekajo tudi izobraževanja, ki se jih morajo enkrat letno udeležiti vsi, ki sodelujejo pri izvedbi PVU. Na izobraževanjih se informirajo tudi o deeskalacijskih tehnikah. Če je bolnik sprejet na način protivoljne hospitalizacije in je poleg reševalne ekipe prisotna tudi policija, ga ta s povabilom sprejemnega psihiatra pospremi na oddelek in v primeru potrebe po PVU pri tem tudi sodeluje. Težava nastopi takrat, ko spremstva policije ni, osebje psihiatrične bolnišnice pa je postavljeno v vlogo, da ni samo zdravstveno osebje, temveč je tudi osebje, ki mora izvesti represivni ukrep. Gre za dilemo, ki je postavljena v celoten slovenski prostor.

PB Vojnik smo predlagali, da bolnišnica oziroma njeno osebje zadosten poudarek daje skrbnemu izpolnjevanju obrazcev, torej tudi obrazca »Obvestilo o posebnem varovalnem ukrepu (PVU)«, saj je le tako možen tudi ustrezen nadzor nad postopkom izvajanja PVU in ugotovitev, ali so bile spoštovane vse zakonske zahteve za izvedbo ukrepa. Hkrati smo predlagali, da bolnišnica zdravnike, ki odredijo PVU, posebej opozori, da je PVU skrajni ukrep in da mora biti iz medicinske dokumentacije vedno razvidno, ali in kateri milejši ukrepi so bili izvedeni pred uvedbo PVU. Ob tem smo predlagali spremembo obrazcev za izvajanje PVU. Obrazec bi bilo smiselno dopolniti z rubriko o izvedenih ukrepih pred uvedbo PVU (npr. pogovor, tehnike deeskalacije, dodatna medikamentozna terapija itd.). Smiselno bi bilo na obrazec dodati seznam tehnik in ob izpolnjevanju obrazca le označiti, katere tehnike so bile uporabljene pred uvedbo PVU, podobno, kot je to podano za razlog uvedbe PVU.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da se s predlogi glede spremembe obrazcev, ki jih je treba izpolniti ob uvedbi PVU, strinjajo – o tem so se že pogovarjali, v prihodnje bodo to tudi izvedli.

Podobno priporočilo kot v PB Vojnik smo že leta 2014 podali tudi v PB Begunje. Predlagali smo, da bi bilo smiselno obrazec za izvajanje PVU dopolniti z rubriko o izvedenih ukrepih pred uvedbo PVU (npr. pogovor, tehnike deeskalacije, dodatna medikamentozna terapija itd.). Smiselno bi bilo na obrazec dodati seznam tehnik in ob izpolnjevanju obrazca le označiti, katere tehnike so bile uporabljene pred uvedbo PVU, podobno, kot je to podano za razlog uvedbe PVU.

*Bolnišnica je navedla, da ne vidi razloga za spremembo obrazca. Menijo namreč, da dokumentiranje v pretiranem obsegu pomeni zmanjševanje časa, ki ga zdravnik in drugo osebje posvečajo neposredno pacientu. Vse, kar predlaga DPM, pa je zavedeno v poročilu zdravstvene nege na listu posebnega varovalnega ukrepa in na terapevtskem listu. Ob kontrolnem obisku smo prejeli pojasnilo, da nameravajo obrazce ustrezno prilagoditi. Nekoliko dlje traja uresničevanje tega priporočila, saj nobenega obrazca ne dajo v uporabo, dokler ni usklajen z vsemi strokovnimi službami. Če uskladitve ni, namreč že sami vidijo, da ni rezultatov oziroma se obrazec ne uporablja tako, kot bi se moral. Posebej je bolnišnica tudi poudarila, da je že protokol za uvedbo PVU tak, da se pred telesnim oviranjem poskusi vse drugo. **Bolnišnici smo tako predlagali, da nas seznanijo s spremenjenimi oziroma popravljenimi obrazci.** Bolnišnica je v odzivu na predhodno poročilo o kontrolnem obisku navedla, da podpira poenotenje obrazcev za izvajanje PVU kot tudi drugih obrazcev po Zakonu o duševnem zdravju, in sicer na državnem nivoju. Ob tem navajajo, da kot periferna bolnišnica o tem ne morejo odločati in zato predlagajo, da se poenotenje izpelje v sklopu predvidenih sprememb Zakona o duševnem zdravju. V tej smeri so, kot navajajo, dali že veliko pobud, tako da je po njihovem prepričanju zdaj na potezi Ministrstvo za zdravje.*

Tudi PB Ormož smo že ob obisku leta 2014 predlagali, da osebje opozori na nujnost skrbnega izpolnjevanja obrazcev izvajanja PVU.

Bolnišnica je pojasnila, da bo dosledno izpolnjevala obrazce za izvajanje PVU. Tudi ob kontrolnem obisku je bolnišnica poudarila, da pravilnemu izpolnjevanju obrazcev posvečajo veliko pozornosti. Obrazec mora podpisati zdravnik, ki je odredil ukrep, ravno tako sestra, ki nadzoruje pacienta. Vpisati je treba uro uvedbe, obrazec mora biti pravilno izpolnjen in urejen. Sogovorniki so poudarili, da je vedno možno, da nekdo vpis kakšnega podatka izpusti, se pa res trudijo in osebje opozarjajo, da se to ne bi zgodilo.

Pritožbene poti:

PB Begunje smo leta 2014 predlagali, naj nabiralnike za oddajo pritožb in pohval primerno označi.

*Bolnišnica je pojasnila, da so ustrezno označitev nabiralnikov uredili po celotni bolnišnici. **Ob kontrolnem obisku smo lahko ugotovili, da so nabiralniki ustrezno označeni.***

V PB Ormož smo ob obisku leta 2014 predlagali, da bolnišnica opis pritožbenega postopka namesti v bližino nabiralnika za pritožbe. Hkrati smo menili, da bi bilo primerno, da bi se v bližino nabiralnika namestil papir (morebiti celo obrazec), na katerega bi pacient lahko napisal pritožbo, in pisalo, ki bi bilo takšne vrste ali pritrjeno tako, da ne bi predstavljalo nevarnosti za paciente.

 *Bolnišnica je ob kontrolnem obisku pojasnila, da imajo pacienti možnost, da dobijo potrebne pripomočke za pisanje pritožbe (papir, pisalo) pri osebju na oddelku, v ambulanti ali prostorih delovne terapije. Če je to potrebno, jim pri sestavi pomaga socialna delavka. **Pozdravili smo dostopnost pisal in papirja tistim pacientom, ki bi želeli oddati pritožbo. Vendar smo poudarili, da se bodo posamezni pacienti za oddajo pritožbe odločili težje, če tega ne bodo mogli storiti anonimno. Zato smo ponovili svoje priporočilo, ki smo ga sicer podali ob obisku leta 2014, da si Bolnišnica prizadeva najti način, kjer bi lahko (po možnosti v bližini nabiralnika) pacienti do pisala in papirja prišli tudi samostojno, seveda ob upoštevanju največje možne varnosti za paciente. Hkrati smo predlagali, da bolnišnica pritožbene poti izobesi tudi v neposredni bližini predalčnikov za pritožbe in pohvale, saj jih bodo tako pacienti, ki bi želeli oddati pritožbo, lažje našli. Predlagali smo tudi, da se skrinjice za pritožbe in pohvale praznijo pogosteje. Zavedati se je namreč treba, da mesec dni po oddani pritožbi ta velikokrat ne bo več aktualna ali pa pacienta ob kratkih časih hospitalizacij dostikrat tudi ne bo več v bolnišnici.***

 Ob obisku PB Vojnik smo predlagali, da se informacije o pravicah in dolžnostih ter o možnosti pritožbe pacientom posredujejo v njim razumljivem jeziku ponovno po sprejemu, ko so ob izboljšanju svojega zdravstvenega stanja podane informacije tudi sposobni razumeti.

 Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da so informacije o pravicah in dolžnostih na oglasni deski, pripravljajo pa še brošuro za svojce, s katero bodo tudi njim lahko posredovali potrebne informacije.

 Ob obisku PB Vojnik smo tudi predlagali, da bolnišnica razmisli o ureditvi prostora, kjer bi se pacient lahko z izbranim zagovornikom srečal in pogovoril brez prisotnosti drugih pacientov in zaposlenih in kjer bi jima bila torej zagotovljena zasebnost.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da so bila do zdaj takšna srečanja v prostorih zdravnika, tako da je bila pacientu in zagovorniku tudi zagotovljena zasebnost.

V PB Begunje smo že ob obisku leta 2014 predlagali, da bolnišnica v povezavi z zastopniki po ZDZdr, imenovanimi za območje te bolnišnice, zagotovi zadostno število zloženek, ki bodo pacientom vedno na voljo.

 *Bolnišnica je pojasnila, da zagotavlja zadostno število zloženek, ki so v vsaki ambulanti, kjer jih pacienti lahko dobijo kadar koli, prav tako pa jih dobijo ob sprejemu oziroma kasneje na oddelku. Ob kontrolnem obisku smo prejeli pojasnilo, da pacienti možnost vsekakor imajo, dostopa do zastopnika jim nihče ne omejuje. Bolnišnica pa je pojasnila, da morebiti na potrebo po zastopniku vpliva tudi dejstvo, da večina pacientov pride v bolnišnico prostovoljno, malo je prisilnih hospitalizacij. **Ob tem smo predlagali, da Bolnišnica še naprej skrbi za dobro obveščenost pacientov s pristojnostmi in kontaktnimi podatki zastopnikov po ZDZdr.***

Odnos osebja:

Ob obisku PB Vojnik smo menili, da mora osebje glede udeležbe in sodelovanja pri delovni terapiji paciente predvsem spodbujati in motivirati. Negativni odziv osebja ali celo kaznovanje pacientov pa vsekakor ni dopustno.

Bolnišnica je pojasnila, da se s priporočilom strinja, ob tem pa je poudarila, da imajo zelo vestne in v komunikacijskem smislu dobro usposobljene delovne terapevte, ki so večji pozitivne komunikacije. Bolnišnica je poudarila, da se je treba zavedati, da smo ljudje zelo različni in da informacije, ki jih dobivamo od zunaj, vedno razumemo skozi lasten referenčni okvir.

Psihogeriatrija:

Ob obisku PB Vojnik (v preteklosti pa tudi ob obisku PB Begunje) smo predlagali, da se o možnostih za ustrezno financiranje vzpostavitve psihogeriatričnega oddelka in njegovo ustrezno kadrovske popolnjenost bolnišnica posvetuje s pristojnimi ministrstvi, o odzivu pa po potrebi seznaniti tudi Varuha.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da so v letu 2015 področni ZZSZ obvestili o potrebi po psihogeriatrični enoti, odgovora pristojnih institucij v Republiki Sloveniji pa za enkrat še nimajo.

Hranjenje predmetov:

PB Vojnik smo predlagali, naj se dostop do osebnih predmetov, shranjenih v omarah, omeji le pacientom, kjer bi lahko zaradi njihovega bolezenskega stanja dostop do oblačil in drugih osebnih predmetov predstavljal nevarnost zanje ali druge.

*Bolnišnica je pojasnila, da so pacienti na oddelku pod posebnim nadzorom predvsem zato, ker je narava njihovega bolezenskega stanja taka, da potrebujejo večjo stopnjo nadzora. Čeprav pacienti pogosto navzven – v vedenju – delujejo zadovoljivo urejeni, pa gre za osebe, ki jemljejo večje odmerke medikamentozne terapije, ki vpliva na njihovo sposobnost koncentracije, na oslABLJENO koncentracijo pa vpliva tudi sama bolezen v svoji pojavnih obliki. Pri pacientih, pri katerih so bolj izražene motnje koncentracije, se lahko dogaja, da izgubljajo ključke, puščajo odprte omare in imajo pomanjkljiv nadzor nad svojimi predmeti. Tudi za bolnika je najbolj varno, da v tem stanju bolezn druga oseba – nadzorni oddelk – poskrbi zanj oziroma za njegove vredne stvari. PB Vojnik je tudi pojasnila, da zdravstveno osebje pacientom vedno odpre omare takrat, ko ti to želijo oziroma imajo potrebo, da iz omar vzamejo svoje osebne stvari. **Vsekakor po eni strani sprejemamo in razumemo pojasnilo bolnišnice, če se nanaša na vredne predmete, ki jih imajo pacienti pri sebi ob sprejemu v bolnišnico (denar, mobilni telefoni, nakit ipd.). Vendar po drugi strani vseeno menimo, da bi preostali osebni predmeti, predvsem oblačila, higienski pripomočki in podobno, morali biti pacientom, pri katerih ti ne predstavljajo nevarnosti, stalno na voljo in dostopni, torej brez prošnje osebju. Način delitve bi bil lahko podoben, kot so pacienti, upoštevajoč varnostno oceno, že zdaj deljeni glede možnosti (samostojnih) izhodov.***

Videonadzor:

V PB Vojnik smo predlagali, da se na vratih sob, kjer se izvaja videonadzor, namesti ustrezno opozorilo. Hkrati smo predlagali, da bolnišnica posebno skrb nameni temu, da so v sobah z videonadzorom nameščeni le pacienti ali pacientke, kjer je takšen nadzor nujno potreben zaradi njihove varnosti, ne pa tudi drugi pacienti.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da se strinjajo s potrebo po namestitvi opozorila o videonadzoru in da bodo ustrezno oznako namestili. Hkrati so pojasnili, da so v sobah z videonadzorom že zdaj nameščeni predvsem tisti pacienti, ki ta videonadzor zaradi svoje varnosti potrebujejo. Zaradi prostorske stiske pa se dejansko dogaja, da je v takšno sobo nameščena tudi oseba, pri kateri tolikšna stopnja nadzora ni potrebna.

Stiki s svojci:

PB Vojnik smo predlagali, da bolnišnica prouči možnosti za pridobitev prostora, kjer bi se lahko pacientke oziroma pacienti nemoteno in z določeno mero zasebnosti družili z obiskovalci.

 Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da se na obeh varovanih oddelkih soočajo z zelo veliko prostorsko stisko in vsak poseg v oddelk bi dejansko pomenil zmanjšano število postelj, kar pa bi bilo glede na potrebe regije zaenkrat zelo rizično in dejansko neustrezna rešitev problema.

Leta 2014 smo ob obisku PB Begunje predlagali, da bolnišnica urnik obiskov v primeru, če ni utemeljenih razlogov za razlikovanje, na obeh oddelkih pod posebnim nadzorom poenoti.

Bolnišnica je pojasnila, da bodo priporočilo DPM upoštevali in urnike uskladili. Da je bilo priporočilo upoštevano, smo lahko ugotovili ob kontrolnem obisku in tudi v zapisu na internetni strani bolnišnice.

PB Vojnik smo predlagali, da zagotovi, da se pisma pacientov ne odpirajo, ne glede na to, ali je na pismu najprej navedena bolnišnica ali ime in priimek pacienta, če gre za osebno pošto pošiljko.

 Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da so priporočilo DPM sprejeli.

PB Begunje smo ob obisku leta 2014 predlagali, da o pacientu, ki ni sposoben razumeti vsebine in pomena vročene pošiljke, nemudoma seznaniti center za socialno delo, ki mu bo postavil skrbnika. Nato naj Bolnišnica o priporočeni pošiljki seznaniti skrbnika, ki je dolžan skrbeti za pravice in interese oskrbovanca.

Bolnišnica je pojasnila, da takšen način obveščanja že poteka. Tudi ob kontrolnem obisku smo prejeli pojasnilo, da bolnišnica s pristojnim centrom za socialno delo v Radovljici dobro sodeluje.

PB Begunje smo že leta 2014 predlagali, da se pacientu ob telefonskem klicu zagotovi zasebnost.

 Bolnišnica je pojasnila, da je težava v primeru, ko bi pacient lahko ogrožal (med telefonskim klicem) sebe ali drugega. Razgovor v ambulanti torej ne poteka zaradi nadzora nad vsebino pogovora, temveč zato, da se ve, kdo je klic opravil – torej pacient, ki je zaprosil za klic. **Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da se klici na oddelkih pod posebnim nadzorom še vedno praviloma izvajajo pod nadzorom osebja.** Bolnišnica je pojasnila, da je to potrebno zaradi varnosti pacientov. Hkrati so navedli, da posameznemu pacientu, če vztraja pri klicu brez prisotnosti, to načeloma tudi omogočijo. **Predlagali smo, da se pacientom oziroma pacientkam oddelkov pod posebnim nadzorom, upoštevajoč predvsem varnostno oceno posameznega pacienta, omogoči opravljanje klicev brez prisotnosti osebja tudi v primeru, če tega ne izrazijo izrecno sami. Takšen način klicev naj bi bil prej pravilo kot izjema. Hkrati smo predlagali, da se pacientom, ki morajo klice zaradi varnosti opravljati ob navzočnosti osebja, obrazloži, zakaj je to potrebno in se jim vsaj med samim klicem omogoči čim večja možna mera zasebnosti.**

Podobno kot v PB Begunje smo tudi ob obisku PB Ormož leta 2014 izpostavili neprimernost ravnanja, ko se pacientom omogoči klic s telefona bolnišnice zgolj ob prisotnosti osebja.

Ob kontrolnem obisku smo prejeli pojasnilo, da praksa klicanja ob navzočnosti osebja ostaja nespremenjena. Zavedamo se, da takšna praksa preprečuje zlorabe telefona in s tem na primer neutemeljene klice na policijo. Vendar pa menimo, da je ob tehtanju pacientove pravice do zasebnosti na eni strani in možnih zlorab, ki lahko škodujejo tudi pacientu, na drugi strani, prisotnost osebja možno opravičiti zgolj takrat, ko obstaja resna nevarnost, da bo do zlorabe prišlo. Takšen primer bo predvsem takrat, ko bi pacient telefonski klic že zlorabil, njegovo zdravstveno stanje pa se (še) ni izboljšalo. Ravnanje, ko je osebje kar pavšalno prisotno v vseh primerih, ko pacienti kličejo z bolnišničnega telefona, pa je po našem prepričanju neprimerno. Morebiti bi težave rešila tudi tehnična rešitev, da se na telefonu vključi blokada klicanja posameznih telefonskih števil. Takšna rešitev tehnično ni zahtevna in ne zahteva velikega napora, hkrati pa lahko zagotovi zadostno mero zasebnosti stanovalca brez dodatnih obremenitev osebja.

Nadzorovana obravnava:

Ker smo bili seznanjeni, da PB Vojnik še ne omogoča nadzorovane obravnave, saj še nimajo delavca, ki bi končal izobraževanje za koordinatorja nadzorovane obravnave, smo predlagali, da bolnišnica čim prej vzpostavi pogoje za začetek izvajanja nadzorovane obravnave v primerih pacientov, pri katerih je ta potrebna, v vmesnem času pa se dogovori za izvajanje s katero izmed bližjih ustanov.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da sta dne 15. 9. 2015 dve delavki bolnišnice opravili končni izpit za pridobitev licence za nadzorovano obravnavo. S tem je bil tudi izpolnjen glavni pogoj za začetek izvajanja nadzorovane obravnave.

Nujna medicinska pomoč:

V PB Vojnik smo na podlagi mnenja izvedenca predlagali, da se sklene ustrezeni dogovor s Splošno bolnišnico Celje o zagotavljanju urgentnega laboratorija za analizo vzorcev krvi in dogovor o transportu teh vzorcev med bolnišnico in urgentnim laboratorijem v Celju.

Bolnišnica je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnila, da gre za tehtno in argumentirano vprašanje, na katero bodo odgovor morali šele poiskati. Zato smo predlagali, da nas Bolnišnica seznani o morebitnih težavah zaradi (ne)dostopnosti nujne medicinske pomoči ljudem s psihično motnjo po načrtovani reorganizaciji službe nujne medicinske pomoči v Sloveniji v odročnejših krajih.

Odmerjanje zdravil:

V PB Begunje smo že leta 2014 predlagali, da v primeru predpisovanja odmerkov zdravil, ki so višji od maksimalnih dovoljenih odmerkov, Bolnišnica ravna skladno z določili ZDZdr in skliče ustrezno komisijo.

Bolnišnica je pojasnila, da je v Pravilniku o upravljanju z zdravili določeno, kako se predpisujejo zdravila na terapevtski listi, vključno z zdravili po potrebi. Upoštevali bodo predlog DPM. Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da upoštevajo maksimalne dopustne odmerke za posamezne zdravilo in ne grejo prek te meje. Takšno je tudi stališče strokovnega kolegija Bolnišnice. Spremembo terapije odreja lečeči ali dežurni zdravnik. Pacientu se lahko predpiše tudi zdravilo po potrebi (npr. da se ga uspava, če ne more zaspati). Vendar se ob tem vedno navede poleg predpisanega zdravila tudi njegov maksimalni odmerek.

Podobno kot v PB Begunje smo tudi ob obisku PB Ormož že leta 2014 predlagali, da v primeru predpisovanja odmerkov zdravil, ki so višji od najvišje dovoljenih odmerkov, bolnišnica ravna skladno z določili ZDZdr in skliče ustrezno komisijo.

Ob kontrolnem obisku smo prejeli pojasnilo, da v zadnjem času takšnega primera v Bolnišnici niso imeli. So pa zdravnike opozorili, kako morajo ravnati v primeru potrebe po predpisovanju višjih odmerkov psihotropnih zdravil od najvišjih dovoljenih dnevni odmerkov. Včasih se zdravniki previsokim odmerkom izognejo po navedbah sogovornikov tudi tako, da kombinirajo zdravila, ki imajo podobne sestavine oziroma je z njimi možno doseči enak ali podoben učinek. Bolnišnica je seznanjena, da pri njih praviloma uporabljajo nižje odmerke zdravil v primerjavi z drugimi podobnimi ustanovami.

4.5 Obiski socialnovarstvenih zavodov (domov starejših)

V letu 2015 smo obiskali **21 domov starejših**. Skladno z načrtom obiskov smo opravili **devet rednih obiskov**. Šlo je za domove starejših, ki smo jih obiskali prvič ali pa je bil obisk opravljen že pred časom:

- Dom sv. Jožefa Celje (Martina hiša),
- Dom starejših Laško,
- Dom Lipa Štore,

- Dom sv. Lenarta, Lenart,
- Dom ob Savinji, Celje,
- Dom upokojencev Ptuj, enota Muretinci,
- Dom Janeza Krstnika Trnovo,
- Dom upokojencev Vrhnika,
- Dom starejših občanov Metlika.

Ob teh obiskih smo preverili vse okoliščine, ki so pomembne za končno oceno primerov morebitnega grdega ravnanja, kaznovanja ali celo mučenja v obiskani ustanovi. Ob obiskih Doma starejših Laško in Doma starejših občanov Metlika smo preverili tudi upoštevanje priporočil, ki jih je DPM podal ob svojem zadnjem obisku.

V letu 2015 smo opravili tudi **šest kontrolnih obiskov** tovrstnih ustanov, kjer smo preverjali predvsem spoštovanje priporočil, danih ob predhodnih obiskih:

- Dom upokojencev Ptuj, Enota Olmo,
- Center starejših občanov Lucija,
- Dom starejših občanov Ilirska Bistrica,
- Center starejših Cerknica,
- Dom starejših občanov Novo mesto,
- Dom starejših Rakičan.

V letu 2015 smo opravili tudi **tematski obisk**, v okviru katerega smo obiskali **šest domov starejših**:

- Dom pod Gorco, Maribor,
- Sončni dom, Maribor,
- Dom upokojencev Ptuj,
- Dom Petra Uzarja Tržič,
- Dom slepih, slabovidnih in starejših Škofja Loka,
- Dom starejših občanov Preddvor.

Ob tematskem obisku smo preverjali predvsem **organiziranost oddelkov za osebe z demenco**. Na podlagi ugotovitev smo lahko sklepali, da **domovi starejših s stanovalci z diagnozo demence, ki zaradi svojega zdravstvenega stanja potrebujejo stalno varovanje in nadzor, a ne izpolnjujejo tehničnih pogojev za verifikacijo varovanih oddelkov, varovanje stanovalcev zagotavljajo na druge načine, ki bi jih bilo treba ustrezno urediti**.

Obiski so bili opravljeni v okviru rednega, vnaprej načrtovanega nadzora, **vs obiski domov starejših so bili nenapovedani**. Obiski so potekali po ustaljenem zaporedju, in sicer smo se praviloma razdelili, tako da je **del skupine za nadzor opravil razgovor z vodstvom socialnovarstvenega zavoda, del skupine, praviloma predstavniki nevladne organizacije, pa so odšli na oddelke za osebe z demenco, kjer so si ogledali vse prostore oddelka, se pogovorili z zaposlenimi in stanovalci in dlje časa spremljali življenje na oddelku** – torej predvsem tudi ravnanje s stanovalci, njihovo strokovno obravnavo in odnos osebja. V **zaključnem razgovoru smo vodstvu podali svoje ugotovitve in prva priporočila**. Po vsakem obisku je skupina, ki je obisk izvedla, pripravila poročilo z ugotovitvami in priporočili. O vsakem obisku smo pripravili poročilo, ki je bilo posredovano zavodu, po njegovem odzivu pa smo pripravili še končno poročilo, ki je bilo poslano tako zavodu kot tudi Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) in socialni inšpekciji.

Socialnovarstveni zavodi so se na naš obisk in podana priporočila (skupaj 115) odzvali pozitivno – večino naših priporočil so sprejeli (84), veliko so jih tudi že realizirali (29), le dve priporočili pa nista bili sprejeti.

Ob pripravi letnega poročila smo v večini zavodov že izdelali in naslovníkom posredovali končna poročila, v kar nekaj primerih pa še čakamo na odgovor MDDSZ.

Legenda oznak pri posamičnih priporočilih/predlogih DPM:

sprejeto   nesprejeto   realizirano   ni podatka

Oddelki za osebe z demenco v obiskanih socialnovarstvenih zavodih (z izjemo domov, obiskanih v okviru tematskega obiska, ki so navedeni skupaj s priporočili na koncu):

Dom sv. Jožefa Celje – Martina hiša (Dom sv. Jožefa) je zasebni socialnovarstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti. Kapaciteta doma je 121 postelj, in sicer v 52 enoposteljnih in 36 dvoposteljnih sobah. V času obiska DPM so bile vse zasedene. Oddelek za osebe z demenco ima osem postelj. V domu je bilo v času obiska DPM 38 moških in 83 žensk, štirje stanovalci so bili mlajši od 65 let, sicer pa je povprečna starost moških 77 let in žensk 85 let, skupna pa 82 let.

Dom starejših Laško (DS Laško) je zasebni socialnovarstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti. Kapaciteta doma je 165 postelj, od teh je 13 enoposteljnih, 43 dvoposteljnih in 22 triposteljnih. Na dan obiska je bilo v domu 162 stanovalcev. Dom ima gospodinjstvo enoto, ki je namenjena 12 stanovalcem, od katerih jih nekaj oboleva za demenco.

Dom Lipa Štore (Dom Lipa) je zasebni socialnovarstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti. Kapaciteta doma je 169 postelj. Ima tri (neverificirane) varovane oddelke za stanovalce z demenco (dejansko gre za en povezan prostor in več traktov), katerih kapaciteta je 41 postelj; v času obiska DPM so bile te vse zasedene. Na oddelkih je bilo 22 stanovalk in 19 stanovalcev. V četrtem nadstropju je na varovanem oddelku za stanovalce z demenco 16 postelj, v času obiska DPM sta bili dve postelji prazni. V tem nadstropju je bilo v času obiska sedem stanovalk in prav toliko stanovalcev.

Dom sv. Lenarta, Lenart (Dom sv. Lenart) je zasebni socialnovarstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti. V času obiska DPM je bila kapaciteta doma 165 mest v delu, kjer ponuja klasično domsko varstvo, 40 oskrbovanih stanovanj in 28 mest na varovanem oddelku. Varovani oddelek je bil praktično polno zaseden, saj je bilo na dan obiska DPM v njem 27 stanovalcev (18 žensk in devet moških), ki so razporejeni v tri skupine, odvisno od stopnje demence.

Dom ob Savinji Celje (DS Celje) je javni socialnovarstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti. V času obiska je bila kapaciteta doma 250 postelj. Dom je bil na dan obiska polno zaseden (192 žensk in 58 moških). V domu je 131 posteljnih sob, nekaj sob pa je tudi z dvema, tremi in celo štirimi posteljami. Osnovna dejavnost doma je nudenje socialne oskrbe, osebne pomoči, zdravstvene nege in rehabilitacije stanovalcev. Dom ima dve zdravstvenonegovalni enoti, v vsaki je prostora za 15 stanovalcev, mešanih po spolu.

Dom upokojencev Ptuj, enota Muretinci (Enota Muretinci) je enota javnega socialnovarstvenega zavoda. Kapaciteta v enoti je 124 mest, ob obisku DPM je bilo zasedenih 110 postelj – od tega je 13 mest na oddelku za osebe z demenco, v času obiska DPM so bili tam štirje moški in devet žensk.

Dom Janeza Krstnika Trnovo (DJK Trnovo) je zasebni socialnovarstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti. V domu je prostora za 65 stanovalcev. V času našega obiska je bil poln, od tega je bilo 53 žensk, moških pa 12. Dom nudi bivanje v 11 enoposteljnih sobah, 24 dvoposteljnih sobah in treh garsonjerah. Dom ima tudi varovani oddelek, namenjen 12 osebam z demenco (štiri enoposteljne in dve dvoposteljni sobi).

Dom upokojencev Vrhnika (DU Vrhnika) je javni socialnovarstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti. Kapaciteta je 242 postelj (53 enoposteljnih, 87 dvoposteljnih, pet triposteljnih). Na dan obiska je bilo zasedenih 239 postelj. Na dveh varovanih oddelkih je bilo nastanjenih 37 stanovalcev, od tega 10 moških in 27 žensk (14 dvoposteljnih sob, šest dvoposteljnih, ena triposteljna soba).

Dom starejših občanov Metlika (Dom Metlika) je javni socialnovarstveni zavod. V matični enoti (glavnem delu doma) na Mestnem trgu 11 v Metliki je skupna kapaciteta 116 postelj, v času obiska DPM je bilo tam nameščenih 113 stanovalcev, od tega je 24 oseb z duševno motnjo oziroma motnjo v duševnem razvoju. V dislocirani enoti je 56 postelj, v času obiska DPM je bilo tam nameščenih 54 stanovalcev.

Dom upokojencev Ptuj, Enota Olmo (Enota Olmo), je enota javnega socialnovarstvenega zavoda. Skupna kapaciteta enote je 150 postelj, na dan obiska DPM je bilo v njej 147 stanovalcev, na varovanem oddelku je 15 postelj, trudijo se, da bi število zmanjšali na 12. Oddelek je bil v času kontrolnega obiska DPM poln.

Center za starejše občane Lucija (Center Lucija) je zasebni socialnovarstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti. Center ima skupaj sicer 178 postelj, od tega jih ima za 165 postelj koncesijo. Na

dan obiska DPM je bilo v centru 166 stanovalcev. Na oddelku za osebe z demenco je 44 postelj, na dan kontrolnega obiska DPM je bilo na oddelku 40 stanovalcev.

Dom starejših občanov Ilirska Bistrica (Dom Ilirska Bistrica) je javni (kombinirani) socialnovarstveni zavod. Dom je kombiniran zavod s kapaciteto 231 postelj, 15 mest je namenjenih dnevnomu varstvu. V času kontrolnega obiska DPM so bile vse postelje zasedene. Imajo dva varovana oddelka, vsakega s kapaciteto 18 stanovalcev, skupaj torej 36 stanovalcev.

Center starejših Cerknica (Center Cerknica) je zasebni socialnovarstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti. Uradna zmogljivost centra je 157 postelj, v času našega obiska so bile zasedene vse postelje. Center ima varovani oddelek, ki je bil verificiran 11. 3. 2013. Na oddelku je 23 mest, oddelek je bil ob kontrolnem obisku DPM poln.

Dom starejših občanov Novo mesto (Dom Novo mesto) je javni socialnovarstveni zavod. Kapaciteta doma je 360 stanovalcev. Kapaciteta oddelka za osebe z demenco je 58 postelj, na dan kontrolnega obiska jih je bilo na oddelku 59, saj je bila v eno od triposteljnih sob nameščena dodatna postelja. Na oddelku je 45 žensk in 14 moških.

Dom starejših Rakičan (Dom Rakičan) je javni socialnovarstveni zavod (navedbe se nanašajo na predhodno poročilo, saj odgovora doma ob pripravi poročila še nismo prejeli). Kapaciteta zavoda je 372 stanovalcev, na dan kontrolnega obiska DPM je bilo zasedenih 368 postelj. Na oddelku Lastovka je 18 stanovalcev, na novem oddelku (oddelek Čebelica) pa 12, v času obiska DPM so bile vse postelje polne.

Bivalni pogoji stanovalcev:

V Domu Lipa smo priporočili, da stanovalce spodbujajo k namestitvi slik ali drugih predmetov v sobah, ki jih povezujejo s socialnim okoljem, iz katerega izhajajo.

 Dom je navedel, da bodo stanovalce oziroma njihove svojce od sprejema dalje še bolj spodbujali k namestitvi osebnih predmetov, slik ipd. Odločili so se tudi, da bodo sestavili ekipo, ki bo dodatno stilsko uredila sobe in stene pri stanovalcih z njihovim sodelovanjem in aktivnejšim sodelovanjem svojcev.

Tudi Domu sv. Lenart smo priporočili, da postori več v smeri okrasitve sten sob stanovalcev, kjer bi se lahko namestili izdelki, ki jih stanovalci izdelajo v programu delovne terapije.

 Dom je pojasnil, da stanovalce veskozi spodbujajo k aktivnemu udejstvovanju na vseh področjih dnevnega življenja (kar je prav gotovo lahko zaznala tudi predstavnica nevladne organizacije, ki je aktivno preživela nekaj časa na oddelku), tudi pri spodbujanju, da si sobe opremijo z lastnimi izdelki ali pa slikami, fotografijami, koledarji, stenskimi urami in drugimi zanje pomembnimi predmeti. Dom je ob tem navedel, da je treba upoštevati, da je soba njihov prostor, ki si ga stanovalci, skupaj s svojci, uredijo tako, kot jim ustreza, in ne kot bi morebiti ustrezalo drugim. Vse ostale stene na oddelku, torej predvsem stene skupnih prostorov, pa so, kot navaja dom, okrašene. Ob tem je dom poudaril, da so v okviru skupine za samopomoč, ki že od leta 2009 deluje na oddelku, svojce spodbudili, da so stanovalcem od doma prinesli razne fotografije in osebne predmete, ob katerih se lahko osebje in tudi svojci z njimi pogovarjajo in tako obujajo spomine in krepijo veščine komuniciranja, pozornosti idr. Skupaj z nekaterimi svojci so v ta namen izdelali tudi t. i. knjigo spominov. Z namenom, da bi oplemenitili stene skupnih prostorov in hodnikov, so v domu organizirali štiri likovne kolonije »Umetniki za Dom sv. Lenarta«. Nekaj v likovnih kolonijah nastalih del je našlo svoje mesto tudi na varovanem oddelku. Dom je ob tem kot zanimivost navedel, da je bil pobudnik likovne kolonije ravno svojec, ki je imel svojo mamo na tem oddelku in se ljubiteljsko ukvarja s slikanjem.

Tudi v Domu Metlika smo priporočili, naj si dom prizadeva, da se okolje naredi stanovalcem čim bolj domače, predvsem z okrasitvijo prostorov z njihovimi izdelki ali predmeti, ki se jih morebiti spomnijo iz otroštva in mladosti.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da se zavedajo pomena domačnosti okolja, v katerem bivajo stanovalci, in jo spodbujajo, ob tem pa opozarjajo, da je enota šele dobro zaživela.

DPM je ob obisku DU Vrhnika priporočal, da police v sobah stanovalcev, ki so bile v času našega obiska brez osebne note, popestrijo z izdelki, ustvarjenimi pri delovni terapiji.

DU Vrhnika je v odzivu na predhodno poročilo zapisal, da bodo stanovalce in svojce še naprej spodbujali, da si skromno opremljene sobe popestrijo s predmeti in fotografijami iz svojega življenja.

Ob kontrolnem obisku Centra Lucija (Center) smo predlagali, da Center še večji trud vloži v vzpostavitev bolj domačega vzdušja tako v skupnih prostorih kot tudi sobah stanovalcev – morebiti z namestitvijo predmetov, ki so stanovalcem poznani, z njihovimi osebnimi predmeti ali pa izdelki delovne terapije.

Dnevni prostor, kjer se stanovalci zadržujejo, bodo, kot pojasnjuje Center v odzivu na predhodno poročilo, po Varuhovem predlogu dodatno opremili tako, da bo izražal še večjo domačnost.

Priporočilo, da se še večji poudarek da okrašenosti sob in s tem domačemu vzdušju stanovalcev, smo dali tudi ob obisku Doma Ilirska Bistrica leta 2009.

Ob obisku v letu 2015 pa je dom pojasnil, da zelo spodbuja okrasitev sob s strani stanovalcev, vendar niso vedno uspešni, predvsem na varovanem oddelku ne. So pa prenovili dnevni prostor, naredili bolj domač prostor. Vgradili so žaluzije, izvedli določene spremembe v ureditvi prostorov, tako da je zdaj bolj prijetno. V sobah niso izvajali posebnih sprememb, saj čakajo na načrtovano adaptacijo oddelkov. Na vratih so imeli nameščene fotografije, vendar so jih stanovalci snemali. Še vedno se dogaja, da določeni stanovalci zaidejo v drugo sobo, nekateri enostavno radi hodijo naokoli. Tudi na podlagi želje svojcev zato sobe, ko so prazne, ker so stanovalci na različnih aktivnostih, zaklepajo. Stanovalki, ki je sposobna sama odklepiti sobo in skrbeti za ključ, so tega dali, drugim pa sobo, ko se vrnejo z aktivnosti, odklene osebje.

Menili smo, da je ravnanje doma, predvsem z vidika individualne obravnave stanovalcev, primerno. Vseeno pa smo priporočali pazljivost, da ne bi zaklepanje sob postalo namenjeno siljenju stanovalcev k prisotnosti pri dnevnih aktivnostih ali celo kaznovanju.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da sta glede personalizacije sob stanovalcev opis in priporočila DPM usklajena s trenutnim stanjem v varovanem oddelku. Kot je navedeno v poročilu DPM, so načrti za adaptacijo centralne stavbe končani, izvedba pa je načrtovana za leto 2016. V prvo fazo adaptacije je vključen varovani oddelek, ki je v načrtih na novo oblikovan v I. nadstropju celotnega D-oddelka s prostim izhodom na teraso, ki jo že zdaj v dopoldanskem času uporabljajo stanovalci z demenco. V gospodinjski skupini v I. nadstropju bo devet stanovalcev, na tretjem pa dve skupini po 13 stanovalcev. Načrti so usklajeni s predpisanimi standardi in normativi s poudarkom na kakovosti življenja in novih konceptih dela.

DPM je predlagal DU Vrhnika, da se pogostost prezračevanja v moški sobi na oddelku za dementne osebe prilagodi razmeram in potrebam.

DU Vrhnika je v odzivnem pismu zapisal, da so bili na prezračevanje sob in drugih prostorov že doslej pozorni in bodo temu v prihodnje namenjali še večji poudarek.

DPM je ob obisku DJK Trnovo predlagal, naj stanovalce in sorodnike še nadalje spodbujajo, da z od doma prinesenimi predmeti in fotografijami v svoje sobe vnesejo osebno noto, saj prostor, ki spominja na dom, omogoča možnost za boljše počutje. Sicer pa smo menili, da so sobe primerno opremljene in urejene.

DJK Trnovo na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

DPM je ob obisku Doma Rakičan leta 2012 predlagal, naj stanovalce na oddelku za osebe z demenco spodbujajo, da svoje sobe opremlijo z manjšimi osebnimi predmeti, slikami, morebiti fotografijami in izdelki, ki jih ustvarjajo sami, ter tako vnesejo osebno noto v prostor.

 Ob obisku v letu 2015 so nam sogovorniki pojasnili, da to tudi spodbujajo, saj si lahko vsakdo izmed stanovalcev opremi sobo po lastnem okusu in namesti slike in osebne predmete. Hkrati so pojasnili, da imajo po skupnih prostorih izdelke delovne terapije, ki jih redno nameščajo. Tudi ko so pred kratkim belili skupne prostore, so stanovalcem dali možnost, da si lahko izberejo barvo, v katero želijo, da jim prepleskajo sobo.

Na oddelku Čebelica smo opazili veliko osebnih stvari stanovalcev – fotografije, knjige, revije, ročne izdelke, kozmetiko, radio in podobno – kar daje občutek domačnosti. **DPM je navedeno pozdravil in hkrati domu predlagal, da stanovalce še naprej spodbuja k opremljanju sobe in ob pomoči delovne terapije tudi skupnih prostorov.**

Dom je v odzivu pojasnil, da stanovalce spodbujajo k opremljanju svojih sob z osebnimi predmeti, saj tako ohranjajo stik s svojim preteklim življenjem in bivalnim okoljem kakor tudi družino.

DPM je že ob obisku Centra Cerknica leta 2010 opozoril na prakso nekaterih drugih zavodov, ki na vrata nameščajo fantazijske motive ali slike živali in s tem preprečijo, da bi stanovalci vstopili v napačno sobo, misleč, da je njihova. Center je namreč opozoril, da se namestitev slik stanovalcev ni izkazala za ustrezno, saj pomot ni bilo nič manj. Čeprav je delovna inštruktorica pojasnila, da svojci takšne prakse navadno ne sprejmejo najbolje, ker se jim zdi otročja, DPM meni, da bi s primernim pojasnilom tudi svojci namestitev takšnih podob lažje sprejeli, saj se je takšna praksa potrdila kot dobra v drugih obiskanih domovih.

Ob obisku v letu 2015 je DPM s strani centra prejel pojasnilo, da so nekateri stanovalci res imeli svoje fotografije, a se niso prepoznali, še posebej, če je šlo za fotografije, ko so bili mlajši. Nekateri so nato te fotografije strgali z vrat, drugi jih imajo še vedno, tretji imajo drugačne označbe. To smo ob ogledu varovanega oddelka ob tokratnem obisku tudi lahko ugotovili. Zdaj stanovalcem namestijo slike, ki so jih posneli v centru običajno na kakšnem dogodku, ki je bil razveseljiv tudi za stanovalce, nekateri stanovalci so imeli nameščen tudi velik napis, predvsem tisti, ki niso našli sobe. Zaposleni jim poskušajo pomagati.

V Domu Metlika smo ugotovili, da je v dislocirani enoti osvetljenost hodnikov slabša. Zato smo predlagali, da dom poskrbi za zadostno osvetljenost hodnikov, saj se v temnih prostorih starostniki, ki imajo dostikrat slabši vid, lahko počutijo neprijetno, v primeru na hodniku postavljenih predmetov, pa so ti kot ovira lahko ob slabi vidljivosti tudi vzrok za padec stanovalca.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so hodniki dovolj osvetljeni in v skladu z vsemi predpisanimi parametri standardov. Hodniki in sanitarije imajo samodejno osvetlitev s pomočjo senzorjev, ko se uporabnik giblje po hodniku in se tudi po oddaljitvi osebe samodejno ugasnejo. Takšen način osvetlitve ima dva namena, in sicer varnost oseb in varčno ravnanje z energijo. Vsak hodnik ima na koncu hodnika tudi naravno osvetlitev, ki jo predstavlja večja steklena površina. Tudi v matični enoti imajo razsvetljavo v skladu s standardi, opažajo pa, da se uporabniki obnašajo pretirano varčno in ugašajo luči. Pomen razsvetljave za večjo varnost stanovalcev obravnavajo tudi na sestankih z uporabniki (stanovalci). Dom je predložil tudi zapisnik takšnega sestanka z dne 4. 11. 2015, na katerem so stanovalci očitno opozarjali na nepotrebno prižgane luči.

Domu sv. Jožefa smo po ugotovitvi, da je na tabli na oddelku zapisani datum napačen, priporočili, da je osebje pozorno na zapis podatkov o dnevu in datumu na tabli v skupnem prostoru oddelka za osebe z demenco in jih vsakodnevno takoj zjutraj posodobi.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da je nesprejemljivo, da je bil datum na tabli, ki naj bi bila v pomoč pri časovni orientaciji, zapisan napačno. Obžaluje, da je do tega prišlo. Z zaposlenimi so se nadrejeni o tem že pogovorili in določili program dela tako, da naj bi v prihodnje ne prihajalo do napak.

Ker smo menili, da zavarovanje oken ni najboljšo, smo v Domu sv. Jožefa priporočili, da je pozoren na primere stanovalcev, pri katerih bi obstajala nevarnost plezanja skozi okno in padca in da vsaj pri teh namesti ustrezna varovala, ki bi omogočala zračenje sobe, hkrati pa bi preprečevala možnost nesrečnega primera.

Dom je pojasnil, da je o vgradnji zaščitnih elementov (varoval) na oknih, kjer bi obstajala možnost plezanja skozi okno oziroma padca v preteklosti že razmišljal. Do realizacije ni prišlo, ker je trenutna struktura uporabnikov oskrbe IV takšna, da po navedbah doma ne obstaja nevarnost nesrečnega dogodka.

Ker smo ob ogledu varovanega oddelka opazili nekaj predmetov, ki bi za stanovalce lahko predstavljali nevarnost, smo Domu sv. Lenarta priporočili, da se na varovanem oddelku odstranijo žebli ter drugi predmeti, ki predstavljajo nevarnost za stanovalce in ne služijo svojemu namenu.

Dom na to priporočilo ni izrecno odgovoril, vendar smo prepričani, da ga lahko razumemo skladno z uvodno ugotovitvijo njihovega odgovora na predhodno poročilo, da bo priporočila DPM realiziral in upošteval pri svojem delu.

Ob obisku Doma Ilirska Bistrica smo ugotovili, da so nekatera električna stikala in vtičnice neustrezno nameščene – med ohišjem vtičnice ali stikala, nameščenega ob postelji stanovalca in zidom, je zevala špranja, kar lahko predstavlja morebitno nevarnost za stanovalca.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da je vzdrževalec po opozorilu pregledal vse prostore in ustrezno namestil ohišja vtičnic in stikal.

V Domu Novo mesto smo ugotovili, da na oddelku zdravila hranijo v zaklenjeni omari v sobi za osebje, inzulin pa v hladilniku v predprostoru ene od jedilnic. Hladilnik ni zaklenjen, saj po pojasnilu vodje niso še imeli primera, da bi kateri od stanovalcev odpiral hladilnik. Vseeno smo menili, da bi hladilnik glede na vsebino moral biti zaklenjen ali umaknjen v prostor, do katerega stanovalci nimajo dostopa.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da bodo upoštevali opozorilo glede nezaklenjenega hladilnika z zdravili. Nabavili bodo manjši vgradni hladilnik, ki bo nameščen v vgradno omaro z možnostjo zaklepanja.

Ob obisku Centra Cerknica leta 2010 je DPM podal mnenje, da bi ob vpogledu v omaro in odbiri umazanega perila stanovalec moral biti vedno navzoč. Če bi imel določene pripombe ali želje, bi mu morale osebje na primeren način tudi pojasniti, zakaj se bodo določena oblačila odnesla na pranje.

Ob obisku v letu 2015 smo prejeli pojasnilo, da zdaj to delajo vedno skupaj, torej zaposleni in stanovalec.

Ob prejšnjem obisku Enote Olmo smo ugotovili, da se sobe stanovalcev na varovanem oddelku zaklepajo.

Ob kontrolnem obisku smo s strani vodstva prejeli zagotovilo, da sob ne zaklepajo več, za kaj takšnega tudi ni potrebe. Tudi predstavnica nevladne organizacije je s strani socialne delavke prejela pojasnilo, da sobo na lastno željo zaklepata zgolj dve stanovalki sami. Kasneje na oddelku smo s strani zaposlenih prejeli drugačno pojasnilo. Sobe so večino časa odklenjene, zaklepajo pa jih, ko so stanovalci na dnevnih aktivnostih, saj se je dogajalo, da so vanje zašli drugi stanovalci.

Nedvomno ni narobe, da se posamezne sobe zaklepajo, ko so vsi stanovalci posamezne sobe na dnevnih aktivnostih. Ob tem pa smo opozorili, da je v primeru, ko sobo zaklepa osebje, in ne stanovalci sami, treba biti še posebej pozoren na željo stanovalcev posamezne sobe, da želijo vanjo vstopiti in jim jo v tem primeru tudi nemudoma odkleniti. Nikakor namreč zaklepanje sobe ne sme biti ukrep, s katerim bi stanovalce silili k sodelovanju pri dnevnih aktivnostih ali bi se na ta način zagotavljal povečan nadzor nad njimi.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je pojasnil, da bodo predloge vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.

Domu sv. Lenarta smo priporočili namestitev klicnih naprav vsaj ob posteljah in v kopalnicah stanovalcev varovanega oddelka.

 Dom je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnil, da je uveden klicni nadzorni sistem, ki je sestavljen iz prenosne signalne naprave, ki jo ima vsak stanovalec in ki se uporablja za poziv SOS. Naprava je prenosna v obliki ročne ure, vodotesna, tako da jo ima vsak stanovalec pri sebi na roki, bodisi ob postelji bodisi pod tušem ipd. Skratka vedno jo ima lahko pri sebi ali ob sebi. Vsak stanovalec na varovanem oddelku ima po zagotovitvi doma takšno napravo, ki pa je ne zna uporabljati oziroma jo preprosto zavrže (največkrat kar v WC-školjko), zato jih stanovalci tega oddelka nimajo pri sebi. Predlagana rešitev, da bi se takšne naprave namestile ob posteljah in v kopalnicah na varovanem oddelku, je po mnenju doma z vidika učinkovitosti ter uporabnosti povsem nesmiselna, saj stanovalec, če ne zna uporabljati naprave, ki ga lahko spremlja povsod, tudi ne bo znal uporabljati naprave, ki bo nameščena ob postelji ali v kopalnici. Prav zaradi tega sta na varovanem oddelku povečani pozornost in skrb. Dom je poudaril, da stanovalec aktivno spremlja, vedno znova ugotavlja njihove potrebe, želje in kar je najpomembneje, da so zaposleni vedno na tekočem z njihovim stanjem prek dneva (večkratni obhodi po sobah, tudi ko počivajo, skrb pred umivanjem in po njem, da ne pride do zdrsa, padca, večkratno vprašanje, ali kaj potrebujejo, si kaj dodatno želijo itd.). Dom izpostavlja, da ne trdijo, da je sistem s senzorjem gibanja na hodniku varovanega oddelka zadostno nadomestilo za klicne zvonce ali celo kot senzor zaznavanja padcev. Sistem je po navedbah doma namenjen izključno zaznavanju gibanja na oddelku, torej v času, ko stanovalci spijo in ko mora dežurni, ki je večino časa navzoč na varovanem oddelku, iti pomagat sodelavcu pri nočnem obhodu (obračanje stanovalcev po sobah, zamenjava pleničke in druga pomoč, kjer sta potrebna dva). V takšnem primeru ga senzor prek pozivnika opozori na gibanje na hodniku oddelka. Dom navaja, da se dogaja, da stanovalci s starostno demenco, potem ko se zbudijo in pridejo iz sobe ter malce posedijo v skupnem prostoru, ne znajo najti poti v svojo sobo. V takšnem primeru se lahko zgodi, da gredo v drugo sobo, kjer prebudijo še drugega stanovalca. Dom ob tem meni, da naprave, bodisi ročne prenosne bodisi fiksne nameščene ob postelji ali v kopalnici, praviloma ne zaznavajo padcev, temveč zgolj pomagajo, da lahko stanovalci priključijo pomoč ob takšnem dogodku, seveda pa mora biti naprava na dosego roke (kar pri prenosnih v obliki zapestne ure lahko trdimo, da je, ni pa nujno, da je tudi fiksno nameščena naprava) in kar je najbolj pomembno, stanovalci jo moramo znati tudi uporabljati.

Strinjamo se z domom, da je klicna tipka, ki jo ima stanovalec vedno pri sebi (npr. pritrjeno na zapestni trak) dobra rešitev. Ravno tako se strinjamo, da je zelo pomembno, da stanovalec ve, čemu tipka služi in jo tako v primeru stiske tudi zna uporabiti. Zavedamo se, da to pri vseh stanovalcih zaradi njihovega zdravstvenega stanja ne bo možno. Tisti, ki se ne zavedajo pomena tipke in jih tako pas na roki moti, jo skušajo odstraniti; verjamemo, da so se v preteklosti že zgodili primeri, da so jo odvrgli, tudi v straniščno školjko. Strinjamo se tudi, da je ustrezno pogost nadzor s strani osebja najboljši. Vendar po drugi strani vemo, da zaposleni ne morejo stati ves čas ob vsakem stanovalcu. In ravno pojasnilo doma, da (nekateri) stanovalci varovanega oddelka zaradi odstranjevanja oziroma odmetavanja tipke te nimajo pri sebi, je bilo povod za dano priporočilo. V primeru takšnega stanovalca bi bilo primerno, da se namestijo fiksne tipke na primerna mesta, morebiti ob posteljo in v kopalnico. Domnevamo, da bi se tovrstne tipke lahko vključile v brezžični sistem, tako da večjih posegov (razen seveda nakupa tipk) morebiti ne bi bilo potrebnih. Z namestitvijo takšnih tipk se stanovalcem da možnost, da lahko pokličejo. Ob tem ni pomembno, ali bo v trenutku stiske posamezni stanovalec znal tipko uporabiti (v primeru t. i. »svetlega« trenutka je to popolnoma možno), temveč predvsem, da se mu to omogoči, torej pripravi možnost za klic. Opozorimo naj, da je v primeru (nekaterih) drugih zavodov, kjer so zadržane osebe s težavami v duševnem zdravju, tudi izvedenec psihiater, ki sodeluje z DPM, podal mnenje o nujnosti zagotovitve ustrezne možnosti za klic v sili.

Ureditev delovanja klicnih zvoncev na način, da bo v primeru klica iz varovanega oddelka dospel poziv oddelčnemu osebju takoj, smo priporočali tudi v Enoti Muretinci.

 Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambienta, namenjenega osebam z demenco.

V Enoti Olmo smo že leta 2013 predlagali namestitev klicnih zvoncev na varovanem oddelku, da vzpostavi nadzor nad merjenjem odzivnega časa na klicni zvonec tudi v enoti Koper oziroma redno pridobiva podatke o odzivnosti osebja na klicni zvonec iz matične enote Ptuj.

 Ob kontrolnem obisku smo po vpogledu na varovanem oddelku ugotovili, da so v sobah stenske tipke klicnih zvoncev, niso pa nameščene vrvice, ki bi omogočale klic iz postelje. V sanitarijah so klicne tipke zvoncev nameščene visoko, vanje so vključene vrvice, ki bi omogočale klic stanovalcu, ki bi potreboval pomoč. Vendar so bile vrvice na višini dobrega pol metra zvite in prilepljene na steno. S tem klicni zvonec nedvomno ne opravlja več svoje funkcije. **Zato smo predlagali, da Enota Olmo preveri razloge**

za umik vrvic, na katerih so tipke klicnih zvoncev v sanitarijah varovanega oddelka, in poišče rešitev, ki bo na eni strani zagotavljala varnost stanovalcem, na drugi strani pa vsakemu stanovalcu v stiski omogočala takojšen klic v sili.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je pojasnil, da bodo predloge vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.

Centru Lucija smo leta 2012 predlagali, da dosledno preverja, ali klicni sistem deluje, oziroma da preveri vse zvonce v stavbi in nedelujoče popravi.

Ob kontrolnem obisku leta 2015 smo ugotovili, da so tipke klicnih zvoncev nameščene – če nekdo pokliče, se pokažeta obvestilo o klicu pri zaposlenih in tudi številka sobe. Ravno tako so na posebnih terminalih, razporejenih po oddelku, podatki o klicih. Glede odzivnosti do zdaj niso prejeli pripomb ali pritožb stanovalcev, je pa tudi niso preverjali. Ob obisku DPM smo preizkusili delovanje zvonca v eni od sob. Odzivnost osebja je bila dobra. Predstavnici nevladne organizacije je bilo pojasnjeno, da klicne naprave v sobah enkrat letno pregleduje zunanji izvajalec. Ob tem so zaposleni opozorili, da v primeru, če je baterija v klicni napravi šibka, začne nepretrgoma zvoniti, o čemer obvestijo hišnega vzdrževalca, ki baterijo zamenja.

Ob obisku Doma Ilirska Bistrica leta 2009 smo izpostavili pomanjkljivosti v delovanju klicnega sistema in predlagali izboljšave.

*Ob obisku v letu 2015 smo prejeli pojasnilo, da se delovanje klicnega sistema stalno preverja, predpisano je, kolikokrat in kdo ta nadzor opravi. Prejeli smo pojasnilo, da se celoten sistem vodi računalniško, vsi dogodki se tam tudi beležijo, razvidni so odzivni časi. Vendar nam v času obiska ob odsotnosti vzdrževalca ni bilo možno prikazati delovanja in evidence klicev. Naknadno smo prejeli pojasnilo, da so računalniško vodeni klici zgolj za stavbo drugega prizidka. Vsi drugi oddelki, vključno z varovanima oddelkoma, pa se bodo v računalniški sistem vklopili šele ob prenovi oddelkov. Glede na to pojasnilo **ponavljamo vsa priporočila glede klicnih zvoncev, ki smo jih podali že ob obisku leta 2009. Dom naj nemudoma vzpostavi učinkovit nadzor nad delovanjem tipk klicnih zvoncev in odzivnostjo osebja. Takšen sistem je nedvomno nujen, dokler ne bo prišlo do prenove klicnih naprav in vklopa teh v računalniški sistem.***

Predstavnica nevladne organizacije je ugotovila, da je na varovanem oddelku soba, ki so jo preuredili v bivalno in tja namestili stanovalko. V tej sobi ni klicnega zvonca, a bi ga po njenem prepričanju stanovalka potrebovala in po predvidevanju zaposlenih tudi znala uporabljati. Sogovorniki so nam pojasnili, da zaradi odsotnosti zvonca izvajajo v tej sobi zelo pogoste kontrole.

Dom nas je naknadno, po samem obisku, seznanil tudi z dokumentom Varstvo stanovalcev in posebna zaščita v varovanem oddelku Doma starejših občanov Ilirska Bistrica. V njem je med drugim navedeno, da imajo vsi stanovalci doma pravico do klicnega sistema in zvonca, ki je podaljšek klicnega sistema pri vsaki postelji in v sanitarnih prostorih. V primeru, ko stanovalec ne zna uporabljati klicnega sistema ali ne ve, zakaj se klicni sistem uporablja, se lahko poškoduje s podaljškom klicnega sistema (vrvico), zato lahko odgovorna oddelčna sestra dovoli odstranitev podaljšanega klicnega sistema – vrvice. Odstranitev se vpiše na izdelani obrazec, v katerem je poleg podatkov stanovalca treba vpisati tudi razlog odstranitve in namen. Osebje mora v tem primeru povečati nadzor in spremljanje stanovalca. Odgovorna oddelčna sestra o odstranitvi obvesti namestnico direktorja za področje zdravstvene nege in oskrbe.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so po priporočilu DPM leta 2009 uredili protokol in dokumentacijo glede klicnega sistema varovanega oddelka. Z osebjem varovanega oddelka so se 9. 12. 2015 pogovarjali o odzivnosti na stanovalčev zvonec. Glede na to, da je v varovanem oddelku osebje navzoče 24 ur na dan, je tudi odzivnost na zvonec hitra, ni pa dokumentirana. Ravno tako so povečani obhodi osebja pri stanovalcih, ki jim je zaradi varnosti odstranjena vrvica zvonca, in pri gospe, ki v preurejeni sobi nima zvonca. Dom navaja, da so bili sodelavci seznanjeni z zahtevo obiska DPM, da morajo nemudoma vzpostaviti učinkovit nadzor nad delovanjem tipk klicnih zvoncev in odzivnostjo osebja. Vzdrževalec je povedal, da klicni sistem v varovanem oddelku ni kompatibilen s klicnim sistemom, ki je računalniško voden in sledljiv glede odzivnosti (prizidek II).

Ob obisku Centra Cerknica leta 2010 smo pozdravili redne kontrole odzivnega časa osebja ob klicu stanovalca prek sistema klicnih zvoncev, saj je v primeru stiske stanovalca hiter odziv bistvenega pomena. V tej smeri smo predlagali, da center prouči možnost vključitve pozivnikov v obstoječi sistem.

Center je ob obisku v letu 2015 pojasnil, da so opravili poizvedbo o tehničnih možnostih vključitve pozivnikov v obstoječi sistem, vendar so prejeli pojasnilo, da tehnično to ni izvedljivo. Zdaj sistem deluje torej enako. Ko stanovalec pozvoni nad vrati, zasveti lučka, na hodniku je »semafor«, na katerem se pokaže, v kateri etaži (teh je pet) je bil klic sprožen, ravno tako se obvestilo izpiše v sestrski sobi. Tudi v nočnem času, ko sta za cel center zadolžena dva zaposlena, vidita, kje zvoni, v katerem nadstropju. Ko zaposleni pride v nadstropje, iz katerega je prišel klic, pa vidi, nad katero sobo gori lučka.

DPM je leta 2010 ob obisku Centra Cerknica ugotovil, da je v eni od kopalnic vrvica tipke klicnega zvonca navita na stropnem kovinskem vodilu, predlagal, da se osebje opozori na pomen tipk klicnih zvoncev za varnost stanovalcev ter zagotovi ustrezen nadzor, da brez res utemeljenega razloga do onesposobitve vzvodov klicnega zvonca ne bo več prihajalo.

Center je ob obisku v letu 2015 pojasnil, da imajo vsi stanovalci možnost, da pokličejo. Zaposleni nikomur ne umaknejo ali izklopijo zvonca, takšne prakse ob obisku DPM tudi nismo mogli ugotoviti. Zaposleni pa so opozorili, da se zgodi, da stanovalci potegnejo pomotoma za vrvico klicnega zvonca v stranišču, saj mislijo, da bodo potegnili vodo.

V sobah Doma Novo mesto so nameščene tipke klicnih zvoncev, tipk pa ni v toaletnih prostorih, kar je po mnenju DPM vsekakor pomanjkljivost, zato smo predlagali, da dom prouči tehnično možnost za namestitev klicnih tipk tudi v te prostore.

 Zaradi stalne prisotnosti zaposlene osebe na oddelku in koncepta dela z osebnim spremljanjem so ob načrtovanju obnove menili, da klicne tipke v toaletnih prostorih niso potrebne, bodo pa proučili tehnične možnosti za namestitev klicnih tipk.

Ob obisku Doma Rakičan leta 2012 je DPM predlagal, da se osebje opozori na potrebo po takojšnjem odzivu na klicne zvonce in vzpostavi sistem preverjanja odzivnega časa zaposlenih ter hkrati tudi redno preverja, ali klicni zvonci oziroma klicni sistem delujeta, in vse morebitne nepravilnosti sprotno odpravlja.

Ob obisku v letu 2015 smo prejeli pojasnilo, da je Dom po priporočilu, ki ga je podal DPM, ugotovil, da je klicni sistem res oviran. Zato so premestili anteno klicnega sistema, težav zdaj po zagotovitvi doma ni več. Dom je zaposlil informatika, katerega naloga je med drugim tudi nadzor sistema klicnih zvoncev in preverjanje, da ni motenj pri delovanju. Delovanje sistema preverja tudi zunanji izvajalec, ki je sistem vzpostavil in je tako tehnično za to najbolj usposobljen. S strani direktorja smo prejeli pojasnilo, da ni točno določeno, na koliko časa se nadzor izvaja, kasneje na oddelku pa s strani zaposlenih, da se to opravi približno enkrat letno.

Ko smo preverili delovanje klicnih zvoncev, smo ugotovili, da ti delujejo ter da je odzivni čas osebja takojšen, kar je treba pohvaliti.

Dom je v odzivu pojasnil, da bodo priporočilo za izpis odzivnosti predali izvajalcu in prosili za izpise, sistem pa bo ob vzpostavitvi celotnega sistema »Nurse Tab« to omogočal tudi na lokaciji v domu.

V Enoti Muretinci smo priporočili odstranitev kamer na varovanem oddelku, saj smo prejeli pojasnilo, da se od zamenjave vodstva zavoda ne uporabljajo več.

 Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojujencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambience, namenjenega osebam z demenco.

V Enoti Olmo smo leta 2013 predlagali, da prouči vprašanje, ali ne bi bilo morebiti smiselno vzpostaviti videonadzora hodnikov in dnevnega prostora na varovanem oddelku v nočnem času tako, da bi lahko tudi zaposleni v Enoti Koper spremljali dogajanje na hodnikih in skupnih prostorih s pomočjo videonadzora.

Ob kontrolnem obisku smo bili seznanjeni, da kamere še vedno ostajajo na varovanem oddelku, vendar slike oni še vedno ne vidijo, temveč se prenaša neposredno na Ptuj. Menimo, da takšen način nadzora ni potreben. Smiselni bi bil nadzor, kjer bi se slika prenašala (tudi) v sestrsko sobo enote, ko bi torej zaposlena tudi v nočnem času lahko ob odsotnosti z oddelka videla, ali se tam dogaja kaj nenavadnega. Glede na to, da na oddelku namreč ni stalno prisotnega zaposlenega (oskrbovalka in sestra sta ponoči v sestrski sobi, opravljata pa redne obhode na dve uri tudi na varovanem oddelku), bi to nedvomno pripomoglo k varnosti stanovalcev. Predlagali smo, da se opozorilo o videonadzoru namesti tudi na vhodu v varovani oddelek.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je pojasnil, da bodo predloge vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.

Ob obisku Centra Cerknica leta 2010 je center pojasnil, da sta ponoči navzoča dva zaposlena, bolničar in zdravstveni tehnik, ki varovani oddelek nadzorujeta fizično, z obhodom na vsaki dve uri, če razmere to narekujejo, pa tudi pogosteje. DPM je ob tem predlagal, da se frekvenca teh obhodov tudi ustrezno protokolira, saj zgolj interni dogovori ne morejo biti zadostna podlaga za ureditev tako pomembnega področja, kot je občasna navzočnost osebja na varovanem oddelku v času, ko na njem ni stalno prisoten nihče od njih.

V odzivnem poročilu je center pojasnil, da se na varovani enoti takoj uvede evidentiranje nočnih obhodov, in sicer tako, da se vzpostavi Knjiga evidenc nadzora z vložnimi listi, ki izkazujejo pogostost nadzora in podpis dežurne medicinske sestre. Pri tem nam je en izvod vložnega lista tudi priložil.

Ob obisku DPM v letu 2015 smo prejeli pojasnilo, da morajo zaposleni ob nadzoru oddelka navesti svoja opažanja v poseben obrazec, in sicer do polnoči vsako uro, po polnoči pa ob dveh, štirih in nato znova vsako uro. Ob obisku smo pogledali evidenco zapisov in ugotovili, da je skrbno vodena, skladno s pojasnilom, ki smo ga prejeli. Čeprav DPM meni, da bi bilo nujno, da je na varovanem oddelku tudi v nočnem času prisoten vsaj en zaposleni, pa se hkrati zaveda, da je to ob obstoječem kadrovskem normativu verjetno težko zagotoviti.

Enoti Muretinci smo priporočili, da si v primeru stanovalcev, ki želijo živeti skupaj, ne glede na to, ali gre za osebe istega ali različnega spola, prizadeva, da jim to omogoči. Ravno tako priporočamo, da si dom prizadeva, da omogoči stike stanovalcem, ki to želijo in za to ni posebnih zadržkov.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambience, namenjenega osebam z demenco.

V Domu sv. Jožefa smo ugotovili, da stanovalcem niso zagotovljeni vsi osnovni pripomočki za vsakodnevno higieno. Zato smo priporočili, da je dom pozoren na potrebno skrbnost osebja, da zagotavlja stanovalcem vse toaletne potrebščine, ki jih potrebujejo za vsakodnevno samostojno ohranjanje higiene.

Dom je navedel, da stanovalcem, ki lahko samostojno ohranjajo higieno in so uvrščeni v oskrbo I in oskrbo II, dnevno ali po potrebi zaposleni menjajo brisače v kopalnicah. Pri stanovalcih, ki potrebujejo pomoč osebja pri ohranjanju nege in so uvrščeni v oskrbo III, brisač ne dajejo, razen v primerih, kjer je izražena želja s strani njihovih svojcev. DPM je odsotnost brisače opazil v sobi, kjer je stanovalka popolnoma odvisna od pomoči osebja, a ne želi preselitve.

Domu sv. Lenarta smo priporočili, da prouči možnosti za ustrezno rešitev, ki bi hkrati omogočala stanovalcem ustrezne pripomočke za izvajanje osebne higiene in predvsem umivanje rok, hkrati pa bi bila zanje tudi zadosti varna.

Dom je pojasnil, da so v vse kopalnice v sobah na varovanem oddelku namestili dozirnike tekočega mila, tako da bodo stanovalci imeli na voljo, poleg trdega mila, tudi tekoče milo. Za stanovalce so izvedli tudi praktično usposabljanje, tako da so seznanjeni z načinom uporabe takšnega higienskega pripomočka v kopalnici.

Domu sv. Lenart smo priporočili, da zagotovi na varovanem oddelku zadosti razkužilnikov, da bo ob primerni uporabi onemogočen oziroma otežen prenos okužb (npr. bolnišničnih bakterij).

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da so dodatno namestili še tri avtomatske razkužilnike, ki so prosto dostopni stanovalcem. Dom je poudaril, da so tudi do zdaj skrbeli za razkuževanje rok stanovalcev, saj je osebe stanovalce vedno znova k temu spodbujalo oziroma jim je pri tem tudi aktivno pomagalo.

DPM je ob obisku DU Vrhnika predlagal, da dom preuči možnost za ponovno varno namestitev nočnih lučk vsem stanovalcem. DPM tudi predlaga, da dom nameni posebno pozornost izbiri ustreznih lučk in njihovo pritrditev na steno, ki bo preprečevala vnovične poškodbe in ki bo varna za stanovalce.

 DU Vrhnika je v odzivnem pismu na predhodno poročilo pojasnil, da že iščejo najprimernejše in najvarnejše rešitve za namestitev nočnih lučk tudi za tiste obiskovalce, ki z njimi ne morejo ustrezno ravnati.

DPM je DU Vrhnika tudi predlagal, da prouči možnost za ponovno namestitev klicnih zvoncev, čeprav se nekateri stanovalci z demenco po izjavah prisotnega osebja niti ne zavedajo več njihove namembnosti. DPM svetuje, da v takih in podobnih primerih osebe stanovalcem skuša znova razložiti, čemu so namenjeni zvonci za klic v sili.

 DU Vrhnika je v odzivnem pismu na predhodno poročilo pojasnil, da že iščejo najprimernejše in najvarnejše rešitve za namestitev klicnih zvoncev tudi za tiste stanovalce, ki z njimi ne morejo ustrezno ravnati.

Ob obisku Doma Ilirska Bistrica leta 2009 smo opozorili na neprijetne vonjave, ki jih je bilo zaznati na varovanih oddelkih.

Ob obisku v letu 2015 nam je dom pojasnil, da dajejo velik poudarek zračenju, da se to izvaja pravilno – poleti drugače in pozimi ravno tako drugače, kar je nujno tudi zaradi potreb ogrevanja. Na nujnost prezračevanja stalno opozarjajo osebe in prepričani so, da so zdaj razmere že dosti boljše.

Ob samem obisku sprva nismo zaznali neprijetnih vonjav, smo pa opozorili na močan vonj po vlagi oziroma plesni, ki je bila tudi vidna v stikih med steno in stropom ene sobe. Kasneje smo ob ogledu varovanega oddelka v nekaterih sobah še vedno zaznali močan neprijeten vonj, kar seveda kaže na potrebo po nadaljnji in še večji skrbi za ustrezno zračenje prostorov.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so z zaposlenimi govorili o prezračevanju sob in oddelka. Povedali so, da prostore redno zračijo, bodo pa na opozorila še bolj pozorni pri zračenju sob. Plesen, ki je bila videna v kopalnici na oddelku D, je vzdrževalec odstranil takoj po opozorilu obiska DPM.

V Domu Lipa smo prejeli pojasnilo, da nekaterim stanovalcem diete uvedejo tudi na podlagi želje svojcev. Zato smo priporočili, da se ob željah svojcev, ki bi lahko imele posledice na zdravje stanovalca, obvesti zdravnik, da poda svojo oceno zdravstvene ustreznosti (npr. diete).

Dom je v odzivu navedel, da so želje svojcev, ki bi lahko imele posledice na zdravje stanovalca, vedno usklajene z zdravnikovim mnenjem. Dom je ob tem navedel primer stanovalke, ki ima polovične obroke, vendar ne zgolj na željo hčere, temveč tudi stanovalke same in v dogovoru z zdravnikom. Ob tem se teža stanovalke veča, v januarju je znašala 82,7 kilograma, v maju pa skoraj dva kilograma več. Stanovalka namreč obožuje sladkarije in gre vsakodnevno poleg rednih obrokov na sladico v domski bife (tortica, kremna rezina ipd.). Zdravnik jo stalno nadzoruje, opravljajo se pregledi krvi. Dogovor zdravnika, stanovalke in svojcev je bil, da je boljše zaradi stanovalke same in upoštevanja njenih želja, da gre vsak dan popoldne v bife, kjer se družijo z drugimi stanovalci, svojci in s tem ohranja socialne stike in mrežo. Ker si ob tem privoščijo sladico, ji dom glede na sprejeti dogovor zmanjša obrok. Če želi in izrazi željo, pa ji ne glede na dogovor omogočijo celo porcijo ali dodaten kruh. Dom tudi navaja, da pri stanovalcih nikakor ne more priti do podhranjenosti, saj jih redno tehtajo in spremljajo nihanja v telesni teži ter se ob ugotovljenih odstopanjih ustrezno odzovejo.

V Enoti Muretinci smo priporočili zagotovitev ustreznega števila mest za mizo v skupnem prostoru varovanega oddelka.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambienta, namenjenega osebam z demenco.

Centru Lucija smo leta 2012 predlagali, da skrbno preverja, ali je čaj primerne temperature.

Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da imajo v poletnem času stanovalci na oddelku stalno na voljo čaj in sok, v zimskem pa čaj. Ker naj bi bil čaj stanovalcem na voljo en teden po obisku DPM, primernosti njegove temperature nismo mogli preveriti. Smo pa prejeli zagotovilo, da zaposleni javijo kuhinji, če bi bil čaj, ki ga dobijo na oddelek, prevroč. Do zdaj sogovornikom ni znan primer, da bi se kdo poparil z vročim čajem.

Domu sv. Lenarta smo predlagali, da se odpadna hrana, četudi je ta namenjena za hišne ljubljence, hrani v prostorih, kjer je možnost širjenja neprijetnih vonjav občutno manjša kot pa sredi kuhinje oziroma hodnika.

Dom je pojasnil, da hranjenje psičke Pike v skupnem prostoru želijo stanovalci. Poskušali bodo navaditi stanovalce, da ji hrano dajejo drugje oziroma v drugem skupnem prostoru, ki ga lažje in hitreje prezračijo.

V Enoti Muretinci smo priporočili zaklepanje shrambe na varovanem oddelku, saj bi sicer stanovalci lahko nenamerno prišli do zanje škodljivih substanc.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambienta, namenjenega osebam z demenco.

V Domu Lipa smo priporočili, da dom še večji poudarek daje bivanju stanovalcev na svežem zraku in jim izhode omogoča v primeru zasedenosti osebja s pomočjo sodelovanja prostovoljcev.

Dom je navedel, da bodo pri pregledu dopoldanskih in popoldanskih aktivnosti skupin na varovanem oddelku – tako v sklopu skupin kot tudi individualno – vsekakor še bolj spodbujali stanovalce in njihove svojce za gibanje na svežem zraku in v sklopu skupin uvedli še več sprehodov, kamor bodo vključili tudi prostovoljce. Prilagodili se bodo letnemu času in vremenskim razmeram. Dom je poudaril, da se zavedajo pomena sprehodov in svežega zraka za stanovalce na varovanem oddelku.

DPM je ob obisku Doma Rakičan leta 2012 predlagal, da dom stanovalcem na oddelku za osebe z demenco zagotovi čim več gibanja na svežem zraku.

Ob obisku v letu 2015 smo ugotovili, da na starem oddelku za osebe z demenco stanovalci hodijo na sprehode praviloma skupinsko. Prejeli smo tudi pojasnilo, da samostojnih izhodov ni veliko, saj je že do recepcije nekoliko daljša pot, tako da se jih večina prej obrne ali pa jih osebje pospremi nazaj na oddelek. Na novem oddelku z demenco lahko stanovalci sami odidejo na zunanje površine, ob obisku DPM so bila vrata v zunanji ograjeni park odprta, prehod iz njega pa, kot smo že navedli, zaklenjen.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da gibanje na svežem zraku spodbujajo že ves čas, še posebej je to izraženo ob višjih temperaturah in vremenu.

Ob obisku leta 2010 je DPM ugotovil, da zunanji park Centra Cerknica ob varovanem oddelku obdaja kovinska ograja zelene barve. Ta je sicer lična, vendar bi jo bilo mogoče, vsaj do določene višine, obdati z rastlinjem. Na ta način bi bil pogled v okolico Centra še vedno mogoč, obenem pa bi bil občutek prepreke z zunanjim svetom vsaj nekoliko omiljen.

Ob obisku v letu 2015 smo prejeli pojasnilo, da je center ob ograji zasadil bolj enoletne rastline, in sicer sončnice, pozimi pa je ograja še vedno dobro vidna, zakriva jo le nekaj smrek, ki so očitno ostale od prvotne zasaditve. Center je pojasnil, da to za stanovalce ni tako moteče, saj je park v uporabi predvsem v letnem času, pozimi na njem zgolj postavljajo snežaka ipd.

Center je v odzivu na predhodno poročilo o kontrolnem obisku pojasnil, da bodo v spomladanskem času na varovanem oddelku ponovno zasadili primerno trajno rastlinje in tako delno zastrli oziroma zakrili ograjo.

Domu sv. Lenarta smo priporočili, da se v skupnem prostoru na varovanem oddelku uredi način prezračevanja tako, da bo stanovalcem zagotovljen svež in čist zrak.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da ima varovani oddelek tri skupne prostore, od katerih sta dva na vsaki strani pritličnega kraka in eden na sredini. Vsi ti prostori imajo neposreden izhod na zunanje površine, ki so primerno zaščiteni. Dom navaja, da je v predhodnem poročilu omenjeni skupni prostor nedvomno tisti, ki je na sredini in je namenjen, da se lahko tudi tam stanovalci zadržujejo. Gre za prostor, kjer se »stikajo« poti oddelka in ki vodi do zunanje površine, kjer stoji baldahin, zdaj na novo lesen nadstrešek. Vse tri prostore redno zračijo, res pa je, da je za sredinski prostor potrebno več časa, da se prezračijo, saj se zrači samo prek izhoda na zelenico. Glede boljšega prezračevanja so se že povezali z izvajalcem, ki naj bi pripravil predlog za dodatno prisilno prezračevanje sredinskega prostora. Tega bodo izvedli ob adaptaciji oziroma preureditvi sredinskega skupnega prostora, tako da bodo pridobili večjo površino steklenih površin (odstranitev sobe, ki meji na hodnik, ki vodi na zunanje ograjeno zelenico). Predvidevajo, da bodo omenjeno adaptacijo oziroma prerazporeditev prostorov izvedli v prihajajočem letu.

Centru Lucija smo leta 2012 predlagali, da vztraja pri opozorilih, da kajenje na oddelku ni dovoljeno.

Sogovorniki so DPM ob kontrolnem obisku pojasnili, da je kadil le en stanovalec, ki pa je s kajenjem prenehal. Zato tudi težav, ki smo jih zaznali ob obisku leta 2012, ni več.

Centru Lucija smo ob obisku leta 2012 predlagali, da redno meri temperaturo in vlažnost v sobah in na hodnikih ter upošteva počutje stanovalcev in temu prilagodi hlajenje prostorov.

Ob kontrolnem obisku smo prejeli pojasnilo, da so sobe klimatizirane in ogrevane. Stanovalci temperature v sobi ne morejo spremeniti sami, saj jo nastavlja vzdrževalec; do zdaj večjih pritožb ni bilo. Le poleti, ko so bile visoke temperature, so prejeli eno pritožbo stanovalca.

Enoti Muretinci smo priporočili ureditev prostega dostopa do večjega dela parka stanovalcem varovanega oddelka.

 Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambienta, namenjenega osebam z demenco.

Domu Metlika smo predlagali, da zagotovi, da se seznam načrtovanih aktivnosti stanovalcev, tudi v dislocirani enoti, redno pripravlja in tudi ustrezno objavi po celotni enoti (torej tudi na oglasnih deskah, ki bi bile nameščene v dnevne prostore posameznih gospodinjskih enot).

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da je seznam načrtovanih aktivnosti že obstajal na oglasni deski, ki je pretežno namenjena zaposlenim. Po predlogu DPM so ga izobesili tudi na glavno obvestilno tablo, ki je na steni vstopnega prostora in je vidna vsem, pa tudi po bivalnih skupnostih.

Enoti Olmo smo ob obisku leta 2013 predlagali, da čim prej pripravi seznam aktivnosti za stanovalce na varovanem oddelku in ga izobesi na vidno mesto na oddelku.

Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da je seznam aktivnosti pripravljen, in sicer za celotno enoto; v aktivnosti se po zagotovitvi vodstva vključujejo tudi stanovalci varovanega oddelka. Seznam aktivnosti in njihov urnik sta obešena (tudi) na oglasni deski varovanega oddelka.

Ob kontrolnem obisku Centra Lucija smo predlagali, da center in njegovi zaposleni še večjo skrb namenijo pritegnitvi stanovalcev v skupinske in individualne aktivnosti ter s tem preprečijo posedanje stanovalcev pred televizijskim sprejemnikom (izjema so stanovalci, ki določeno oddajo želijo gledati in so ji sposobni tudi slediti).

Glede pritegnitve stanovalcev v skupinske in individualne aktivnosti z namenom preprečitve posedanja stanovalcev pred televizorjem je center v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so dejavnosti, v katere se stanovalci želijo vključevati, načrtovane v individualnem načrtu. Center je med drugim navedel tudi, da so sami opazili, da nekateri uporabniki potrebujejo nekoliko več spodbude za vključevanje. Vendar so pri nekaterih delavnicah, kot sta na primer vrtnarska in kuharska, zaznali, da so nekatere stanovalce z demenco zelo vznemirile, predvsem zaradi prezahtevnih procesov, ki jih zaradi kognitivnega upada niso bili sposobni izvesti. Pri določenih stanovalcih so na primer zaznali velike frustracije pri vključevanju v aktivnosti za krepitev kognitivnih funkcij. Nerazumevanje navodil ali pa nezmožnost opraviti najpreprostejšo vsakdanjo nalogo sta pri nekaterih stanovalcih sprožila agresijo in nejevoljo. Pri takih stanovalcih ne vztrajajo z vključevanjem v skupinske aktivnosti, temveč jih spodbujajo k drugim oblikam individualnih aktivnosti ali zaposlitev, ki jim ne vzbujajo nejevolje in jim dodatno ne znižujejo samopodobe. Če izhajajo iz individualnih potreb, je po njihovem mnenju veliko bolj etično, če stanovalca, ki se v neko skupinsko dejavnost ne želi vključiti, ker ga ta spravlja v neprijeten položaj, pustimo za ta čas pred televizorjem.

Enoti Olmo smo ob obisku leta 2013 predlagali, da v najkrajšem možnem času pripravi individualne načrte za stanovalce, ki so že sprejeti, in da jih v predvidenem roku sprejema za stanovalce, ki bodo šele sprejeti.

Enota je ob kontrolnem obisku pojasnila, da za vse stanovalce pripravijo individualne načrte že ob sprejemu. V pogovoru s svojci in stanovalcem poskušajo pridobiti vpogled v njegovo življenje pred boleznijo in med njo. Vse, kar jim stanovalci zaupajo, predvsem interese, potrebe in posebnosti, se uporabi za ustrezno ravnanje in prilagoditev stanovalcu. Evalvacijo opravijo ob spremembi stanja pri varovancu.

Ob obisku leta 2010 smo Centru Cerknica predlagali, da se še bolj aktivno poveže z društvi, ki bi stanovalcem lahko predstavila in tako približala posamezne domače živali. Na tej podlagi bi se potem morebiti, tudi po posvetu s strokovnjaki iz omenjenih društev, lahko tudi odločili, katera žival bi bila (tudi iz terapevtskih razlogov) za oddelek in stanovalce na njem, najboljša.

Ob obisku v letu 2015 so nam sogovorniki pojasnili, da so na varovanem oddelku imeli ptico, ki pa so jo stanovalci včasih hranili preveč, drugič premalo, zato so jo premestili na drug oddelek. Tako trenutno na oddelku ni nobene živali, jo pa včasih pripeljejo prostovoljci, sorodniki. S prostovoljci se dogovorijo, da kdo, ki ima majhna psa, tega pripelje s seboj.

V Domu sv. Jožefa smo posebej priporočili, da dom zadosten poudarek daje ohranjanju kontinence stanovalcev z ustreznim treningom, kar vsekakor pomeni večjo obremenjenost osebja, vendar ohranja (večjo) kakovost življenja stanovalcev.

Dom je v odzivnem poročilu navedel, da se popolnoma strinja s poudarkom, da je treba ohranjati kontinenco pri stanovalcih. Ob tem poudarja, da morda njihovo pojasnilo ni bilo dovolj razumljivo. V število inkontinentnih stanovalcev so všteti tudi stanovalci, ki jim zaposleni nameščajo vpojne hlačke za enkratno uporabo, ki se nosijo kot spodnje perilo. S tem dlje časa ohranjajo samostojnost stanovalcev pri opravljanju fizioloških potreb. Pri tem pa jih spodbujajo, usmerjajo in vodijo. Stanovalci so vključeni v vsakodnevno telesno vadbo s pripomočki, ki ohranjajo njihovo telesno kondicijo, vzdržljivost mišic, gibljivost, koordinacijo. Z vadbo se izboljšuje tudi delovanje prebavnega in urogenitalnega sistema ter ohranja zaznavanje telesa.

Tudi v Domu sv. Lenarta smo priporočili, da zadosten poudarek daje ohranjanju kontinence stanovalcev z ustreznim treningom, kar vsekakor pomeni večjo obremenjenost osebja, vendar ohranja (večjo) kakovost življenja stanovalcev.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so bili zaposleni na oddelku začudeni nad priporočilom, saj so, kot navajajo, tudi v času obiska nenehoma nagovarjali in spodbujali stanovalce k skrbi za lastno čistočo. Dom je poudaril, da je sicer priporočilo možno razbrati kot opozorilo, da se zaposleni ne trudijo dovolj, vendar verjamejo, da je bilo mišljeno kot opozorilo, da obstajajo boljši načini in sistemi treninga. Zato poudarjajo, da bi jih veselile usmeritve, kako izboljšati njihov dosednji sistem spodbujanja stanovalcev k osebni higieni in lastnemu ohranjanju čistoče, ali pa vsaj namig, kakšen

sistem treninga je DPM imel v mislih. Ob tem sprašujejo, ali jim DPM lahko svetuje kakšnem dom, ki takšen sistem treninga že izvaja in bi jim lahko služil za izmenjavo »dobrih praks«.

Želimo pojasniti, tudi skladno s stališčem predstavnice nevladne organizacije, ki je bila v času obiska DPM dlje časa na oddelku, da priporočilo ni bilo mišljeno kot kritika dosedanjega dela zaposlenih na oddelku, izvajanja higienskega treninga (torej spodbujanja stanovalcev, da čim dlje skrbijo za lastno čistočo) ali prakse zaposlenih, temveč bolj kot spodbuda, da se temu vprašanju tudi vnaprej da dovolj velik poudarek.

Domu Lipa smo priporočili, da posebno pozornost posveti skrbi za zasebnost stanovalcev in temu, da so toaletni prostori medtem, ko je stanovalec na stranišču, zaprti.

 Dom je pojasnil, da so bili zaposleni opozorjeni na spoštovanje zasebnosti stanovalcev in še posebej na to, da morajo biti toaletni prostori, medtem ko je stanovalec na stranišču, zaprti. Navedel je, da se zaveda, da mora biti med opravljanjem toalete stanovalcu zagotovljena intima. Ob tem je izpostavil, da je težava, ki jo zaposleni ugotavljajo, da stanovalci po opravljeni mali oziroma veliki potrebi kljub naročilu, da pokličejo, ko so gotovi, poskušajo sami vstati s školjke. Zaradi tega je v preteklosti že prišlo do več padcev in poškodb. Dom je navedel, da bodo rešitve poiskali na drug način.

Ker je Dom Lipa izpostavljal nemožnost verifikacije varovanega oddelka zaradi neizpolnjevanja tehničnih pogojev, smo priporočili, da o nemožnosti verifikacije oddelka in težavah pri svojem delu, ki so se že pokazale in jih še bolj pričakuje v prihodnje, obvesti MDDSZ in nas z odgovorom ministrstva seznaniti.

 Dom je v odzivnem poročilu navedel, da bodo v najkrajšem času poslali dopis na MDDSZ glede vprašanja, kako rešiti težavo neposrednega izhoda na zelene površine in vzporedno s tem verifikacijo varovanega oddelka. Kontakt so poskušali vzpostaviti že telefonsko, žal zaenkrat neuspešno. Dom je tudi navedel, da nas bo z odgovorom ministrstva, ko ga bo prejel, seznanil.

V Enoti Muretinci smo priporočili ureditev verifikacije varovanega oddelka.

 Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambience, namenjenega osebam z demenco.

Ker smo v Domu Lipa ugotovili, da prihod na oddelek, predvsem ko pridejo obiskovalci, zahteva posredovanje zaposlenih, smo predlagali, da dom prouči možnosti za olajšan prihod obiskovalcev na varovani oddelek, po možnosti pa tudi z varovanega oddelka, saj bi se s tem zmanjšala (tudi) obremenitev osebja.

 Dom je navedel, da bodo proučili možnost rešitve glede kodne ključavnice z vrati na električno odpiranje na varovani oddelek, za tehnično rešitev so že v stiku z izvajalcem.

Menimo, da je spletna stran DS Laško dobro zasnovana, predlagamo pa, da bi bilo smiselno predstaviti tudi gospodinjsko enoto, kar bi bilo v pomoč tako starostnikom, ki se za namestitev v dom odločajo, kakor tudi njihovim svojcem.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da načrtujejo celovito prenovo internetne strani za celotno družbo Thermana, d. d., ter da bodo predlog DPM upoštevali.

Enoti Muretinci smo priporočili ažurnost pri urejanju spletne strani, in sicer z dodajanjem fotografij posameznih prireditev in aktualnih dogajanj pod zavihkom »aktualno«.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambientsa, namenjenega osebam z demenco.

Po ogledu spletne strani Doma Novo mesto smo ugotovili, da so podatki stari, vsaj kar se tiče oddelka za osebe z demenco, saj je kljub novi organizaciji oddelka in umiku oddelkov s povečano pozornostjo iz Usmeritev za delo z osebami z demenco ta na spletni strani še vedno označen kot oddelek s povečano pozornostjo. Tako smo priporočili, naj dom redno posodablja spletno stran, saj je spletna stran vsaj za svojece nedvomno ena od prvih izbir pridobivanja podatkov o ustanovi.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da je bila napaka na spletni strani že odpravljena.

Menimo, da je spletna stran DU Vrhnika dobro postavljena, predlagamo pa, da bi bilo smiselno napisati nekaj obvestil tudi o obeh varovanih oddelkih. Poleg posodabljanja novic bi bilo smiselno razmisliti še o bolj obsežni predstavitvi doma, ki bi bila v pomoč tako starostnikom, ki se za namestitev v dom odločajo, kakor tudi njihovim svojcem.

DU Vrhnika je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da bodo na spletni strani doma v prihodnje predstavitev doma dopolnjevali z obvestili o novostih in z opisom delovanja varovanih oddelkov.

Čeprav je ideja za uvedbo monitorja, ki obiskovalcem DU Vrhnika omogoča, da sami poiščejo številko sobe svojega sorodnika ali prijatelja, dobronamerna in inovativna, pa menimo, da obstaja velika možnost za nastanek zlorab. DPM predlaga, da vodstvo doma zaradi varovanja osebnih podatkov za mnenje o uporabi zaslona zaprosi Informacijskega pooblaščenca RS.

DU Vrhnika je v odzivnem pismu zapisal, da bodo informacijsko pooblaščenko seznanili z inovativno pridobitvijo doma, ko si lahko svojci na ekranu na dotik ob recepciji v primeru, da v bližini ni receptorja, sami najdejo informacijo o številki sobe za svojca, ki ga želijo obiskati. Posebej bomo prosili za usmeritve, kako preprečiti morebitne zlorabe zgolj ene informacije za konkretno ime in priimek, tj. informacije o številki sobe, v kateri je nastanjen.

DPM meni, da bi bilo mogoče ravnanje in kontrola nadzora glede požarne varnosti v kapelici DU Vrhnika še izboljšati. Priporočamo namestitev ustreznega javljalnika požara in po možnosti sistema za samodejno gašenje (sistem Bonpet).

DU Vrhnika je v odzivnem pismu na predhodno poročilo pojasnil, da so izvajalcu del opremljanja s protipožarnim javljalnim sistemom naročili namestitev sistema še v domski kapelici.

Osebe in oskrba:

Domu sv. Jožefa smo priporočili, da zadosten poudarek nameni individualnemu ali skupinskemu ugotavljanju težav, stisk in morebitnega nezadovoljstva zaposlenih. Takšno priporočilo smo podali tudi Domu sv. Lenarta.

Dom sv. Jožefa je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da se strinja z ugotovitvijo, da je kakovost bivanja stanovalcev odvisna tudi od zadovoljstva zaposlenih. Ustanovitelj Doma sv. Jožefa temu namenja posebno pozornost; direktor je v nenehnem stiku z zaposlenimi in stanovalci, ker tudi sam z ostalimi člani ustanovitelja stanuje v domu. Življenje članov ustanovitelja in zaposlenih je povezano še ob skupni mizi, kjer pogovor prosto teče tudi o stiskah. Dom meni, da k zadovoljstvu zaposlenih izdatno pripomorejo redna mesečna srečanja, neformalno druženje, ki poteka dvakrat letno, in možnost neposredne komunikacije z nadrejenimi brez predhodne najave. Ob tem pa vodstvo razmišlja, kako bodo po priporočilu zadostno poudarili individualno ali skupinsko ugotavljanje težav, stisk in morebitnega

nezadovoljstva zaposlenih. Stekli so prvi pogovori o morebitni superviziji, konkretne odločitve dom pričakuje do poletja.

- Dom sv. Lenarta je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da imajo redne dnevne sestanke z zaposlenimi, poleg teh pa tudi mesečne in letne sestanke. Odgovorni na oddelku so vsak dan navzoči za pogovor o težavah in stiskah zaposlenih. Zaposleni imajo možnost predlagati spremembe, aktivno s svojimi željami sodelujejo pri pripravi razporedov, da se zagotovi optimalna vez med službenimi in družinskimi obveznostmi. Dom je posebej poudaril, da ima vsak zaposleni dnevno možnost, da se pogovori z direktorjem bodisi osebno bodisi prek telefona, če v danem trenutku ta ni navzoč.
-

V Enoti Muretinci smo priporočili ponovno uvedbo supervizije in merjenja zadovoljstva med zaposlenimi.

- Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambientsa, namenjenega osebam z demenco.
-

DPM pozdravlja vsakoletno ugotavljanje zadovoljstva stanovalcev ter skrbnikov oziroma svojcev s storitvami v DJK Trnovo in predlaga, da to prakso nadaljujejo. Vodstvu pa hkrati predlaga tudi uvedbo spremljanja zadovoljstva zaposlenih na delovnem mestu, ker je od ugodnega delovnega počutja zaposlenih odvisno tudi počutje in zadovoljstvo stanovalcev.

- DJK Trnovo na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.
-

DPM predlaga DU Vrhnika redno spremljanje zadovoljstva zaposlenih na delovnem mestu, in sicer z anketami, saj je od ugodnega delovnega počutja zaposlenih odvisno tudi počutje in zadovoljstvo stanovalcev.

- DU Vrhnika je v odzivnem pismu na predhodno poročilo DPM zapisal, da so pridobili standardiziran anketni vprašalnik glede zadovoljstva zaposlenih, ki ga bodo še pred koncem leta 2015 razdelili vsem zaposlenim in jih zaprosili, da ga izpolnijo.
-

DPM je Enoti Olmo leta 2013 predlagal, da zaposlenim, ki so zadolženi za stanovalce na varovanem oddelku, omogoči izobraževanje na temo demence in sorodnih stanj, saj bodo tako lahko bolje prepoznali želje in potrebe teh stanovalcev.

Enota je ob kontrolnem obisku poudarila, da so imeli predvsem notranje izobraževanje. V enoti bodo zdaj začeli projekt E-qalin (European quality-improving learning) – vseevropski model upravljanja kakovosti v ustanovah socialnega varstva, katerega razvoj je v okviru sklada Leonardo da Vinci podprla Evropska skupnost. Prepričani so, da bo to izboljšalo tudi raven izobraženosti zaposlenih, zato ta projekt vidijo kot pozitiven.

DPM se zaveda pomena izobraženosti kadra, še posebej, ko gre za zaposlene, ki dnevno delajo z osebami s težavami v duševnem zdravju, predvsem torej s stanovalci s postavljeno diagnozo demence. Zato smo Domu upokojencev Ptuj in vodstvu Enote Olmo predlagali, da svoj trud usmerita v ustrezno izobraževanje zaposlenih – tako eksterno kot vsekakor tudi interno. Že prenos dobrih praks med zaposlenimi v posameznih enotah Doma upokojencev Ptuj namreč lahko po prepričanju DPM pripomore k izboljšanju kakovosti dela s tovrstnimi stanovalci.

- Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da so zaposlene v enoti seznanili z ugotovitvami in predlogi DPM. Z navedbami se strinjajo, predloge pa bodo vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.
-

V Domu Lipa smo priporočili, da skladno z opozorili DPM preveri kadrovske sestavo varovanih oddelkov in v primeru ugotovljenih primanjkljajev poskrbi za ustrezno zapolnitev delovnih mest ter

tako na eni strani zagotavlja stanovalcem najboljšo možno oskrbo, po drugi strani pa tudi manjšo obremenjenost osebja.

Dom je navedel, da so preverili kadrovske strukturo na varovanih oddelkih in kadrovske normative ter zaključili, da sta tako struktura kot tudi število zaposlenih ustrezna.

V priporočilu je po navedbi doma pravilno naveden kadrovski normativ, ki predvideva za 40 stanovalcev 20 zaposlenih, če so vsi stanovalci v najvišji kategoriji oskrbe in nege. Kategorizacijo zdravstvene nege in oskrbe dom preverja mesečno v skladu s Pravilnikom o razvrščanju stanovalcev v ustrezno kategorijo oskrbe glede na storitve, ki jih potrebujejo, in glede na Merila za razvrščanje stanovalcev v ustrezno kategorijo zdravstvene nege.

Dom poudarja, da je glavnina stanovalcev razvrščena v najvišje kategorije, ne pa vsi, kar pomembno vpliva na število kadra – ravno tako kot dejstvo, da je kadrovski normativ oblikovan na letni ravni. Tako je po prepričanju doma vanj treba vključiti tudi redne in izredne odsotnosti zaposlenih (letni dopust, bolniška odsotnost ipd.).

Dom je navedel, da je pri številu kadra treba dodati še fizioterapevtko, delovno terapevtko in socialno delavko ter strokovnega vodjo, ki na tedenskem razporedu dela niso vpisani.

Dom pojasnjuje, da je v oceni tveganja, vključeni v »Program dela varovanega oddelka«, res kot eno izmed možnih tveganj navedeno tudi tveganje pomanjkanja kadra. Vendar po njihovih zagotovilih to ne pomeni, da je to ugotovitev doma, temveč gre za potencialno tveganje, ki ga je treba predvideti (npr. daljša bolniška odsotnost socialne delavke, ki je samo ena).

Enoti Olmo smo ob obisku leta 2013 predlagali, da razmisli v smeri povečanja števila zaposlenih ali kako drugače prerazporedi delovne obremenitve.

Vodstvo Enote Olmo je tudi ob kontrolnem obisku izpostavilo pomanjkanje kadra kot največjo težavo, s katero se srečujejo. Zaradi preobremenjenosti opažajo izgorelost kadra, veliko je bolniških odsotnosti, tudi po 10 delavcev naenkrat, kar pomeni še večjo obremenitev ostalih zaposlenih.

Ker je tudi DPM prepričan, da zadostno število zaposlenih ob ustrezni usposobljenosti lahko res kvalitetno skrbi za stanovalce varovanega oddelka in tudi drugih oddelkov enote, hkrati pa preprečuje preobremenjenost osebja, predlagamo, da Dom upokojencev Ptuj (znova) preveri kadrovske normative za Enoto Olmo in trud usmeri v iskanje ustreznega kadra in popolnitev prostih mest.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je pojasnil, da bodo predloge vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.

DPM je ob obisku DS Laško priporočal, da dom prouči možnost za uvedbo konstantne prisotnosti zaposlenega v gospodinjski enoti (GE) tudi v nočnem času.

Dom je pojasnil, da trenutni kadrovski normativi ne dopuščajo takšne reorganizacije dela in dodal, da stanovalce GE nočna ekipa obišče trikrat na noč, v vmesnem času pa dogajanje spremljajo prek kamer. Ko se obhod izvaja, imajo zaposleni pri sebi pozivnik, prek katerega lahko spremljajo, če bi kateri od stanovalcev zapustil oddelek. Med obiskom DS Laško smo dobili zelo prijeten vtis o zaposlenih, saj so pozitivno naravnani in si prizadevajo, da je za stanovalce kar najboljše poskrbljeno.

Domu Lipa smo priporočili, naj zagotavlja, da je odnos osebja do stanovalcev vedno spoštljiv – tako ob ravnanju (kot je izvajanje nege, pomoč pri hranjenju ipd.) kot naslavljanju. Predlagamo, da je treba stanovalce praviloma vikati.

Pri odnosu osebja do stanovalcev Dom Lipa pojasnjuje, da bodo še naprej gradili odnos, ki bo temeljil na zaupanju, spoštovanju in vikanju. Vsekakor so po navedbi doma najpomembnejši stanovalci, upoštevanje njihovih odločitev in pravic in njihovo zadovoljstvo in dobro razumevanje med zaposlenimi

in njimi. Osebe tika zgolj tri stanovalce, in sicer na njihovo izrecno željo, saj gre za znanstva, ki so bila vzpostavljena že pred prihodom v dom.

V Enoti Muretinci smo priporočili zagotovitev pogostejše psihiatrične oskrbe.

 Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambientsa, namenjenega osebam z demenco.

Enota Olmo je ob kontrolnem obisku izpostavila (tudi) težave z zdravnikom in s tem z zagotavljanjem zdravstvene oskrbe.

DPM je zato predlagal, da Enota Olmo čim prej uredi vprašanje zdravnika, bodisi z dosedanjim ponudnikom tovrstnih storitev bodisi z bližnjim ZD Koper. DPM namreč meni, da pogoste menjave zdravnikov ne omogočajo razvoja zaupnega razmerja med njimi in posameznim stanovalcem, kar lahko vpliva tudi na diagnostiko in samo zdravljenje.

 Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je pojasnil, da bodo predloge vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.

Enota Olmo je ob kontrolnem obisku izpostavila tudi težave s psihiatrom, ki prihaja po mnenju enote premalokrat, občasno tudi ne pride, kar povzroča nezadovoljstvo pri stanovalcih in svojcih.

DPM meni, da je zagotavljanje ustrezne psihiatrične obravnave nujno zaradi ustrezne obravnave pacientov s težavami v duševnem zdravju, in sicer z zagotavljanjem rednih obdobjih pregledov in po potrebi tudi izrednih pregledov ob bolj izrazitih težavah ali nenadnem poslabšanju zdravstvenega stanja.

 Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je pojasnil, da bodo predloge vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.

Enota Olmo ima zvezek za psihiatrinjo, v katerega zapisujejo potrebe po pregledu in ji ga ob njenem prihodu tudi predložijo. Nimajo pa spiska stanovalcev, ki bi potrebovali obdobjni pregled, zato smo priporočili, naj enota takšen spisek oziroma evidenco uredi.

 Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je pojasnil, da bodo predloge vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.

Domu Lipa smo priporočili, da zdravnika opozori, da je v primeru, ko predpisuje za posameznega stanovalca zdravilo »po potrebi«, nujno, da tudi točno zapiše največjo dopustno dnevno količino zdravila, ki ga posamezen stanovalec lahko prejme. Takšno priporočilo smo podali tudi ob obiskih Doma Metlika in Enote Olmo.

 Dom Lipa je pojasnil, da so zdravnika opozorili na priporočilo, da je nujno potrebno v primeru, ko za posameznega stanovalca predpisuje zdravilo »po potrebi«, točno zapisati največjo dopustno dnevno količino zdravila, ki jo stanovalec lahko prejme.

 Dom Metlika na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

 Dom (odgovor za Enoto Olmo smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je pojasnil, da bodo predloge vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.

Domu Lipa smo priporočili, da zapisane omejitve pri posameznem zdravlju, ki jih zapiše zdravnik v zdravstveni karton stanovalca, dosledno prepiše na druge dokumente, kjer se zapisuje oziroma odreja, katero zdravlje naj posamezni stanovalec prejme.

Dom je pojasnil, da so odgovorne medicinske sestre opozorili na doslednost pri predpisovanju zdravljev iz zdravstvenega kartona stanovalca na ostale potrebne dokumente. Poudarjajo, da so to že do zdaj dosledno izvajali, posebno pozornost pa bodo namenili terapijam »po potrebi«, kjer bodo še posebej pozorni na najvišji dnevni odmerek. Pri kontrolnem pregledu stanovalcev za mesec maj so pri stanovalcih, ki imajo predpisano terapijo »po potrebi«, ugotovili, da imajo štiri stanovalci tovrstno terapijo predpisano trikrat dnevno »po potrebi«. Dejansko so prejeli terapijo »po potrebi« le enkrat dnevno. Pet stanovalcev ima terapijo »po potrebi« predpisano enkrat dnevno. Dom poudarja, da izhajajo iz dobre prakse, ko ugotavljajo vzrok poslabšanja zdravstvenega stanja pri posameznem stanovalcu (nemir, napetost ipd.) in ga odpravljajo v 90 odstotkih z rešitvijo problema, in ne z zdravlji.

Domu Lipa smo priporočili, da zagotovi, da se bo v raportno knjigo, še posebej pri terapiji »po potrebi«, vedno navedlo, kolikšno količino zdravlja je posamezni stanovalec prejel.

Dom je pojasnil, da so odgovorne medicinske sestre opozorili, da v raportno knjigo dosledno navajajo, kolikšno količino zdravlja je prejel posamezni stanovalec, še posebej pri terapiji »po potrebi«. S tem bodo lahko tekoče ugotavljali, ali je največji dovoljeni dnevni odmerek prekoračen. Poudarili pa so, da so to izvajali že do zdaj.

Domu sv. Jožefa smo priporočili, da nastavi posebno evidenco oseb (npr. zvezek), ki ga potrebujejo za izredni pregled pri psihiatru ali splošnem zdravniku.

Dom je pojasnil, da so se z zaposlenimi po prejemu predhodnega poročila DPM znova pogovarjali o nastavitvi posebne evidence izrednih pregledov pri psihiatrinji. Vodja tima in ambulantna medicinska sestra, ki sodelujeta pri obravnavi stanovalcev pri domski psihiatrinji in osebnem zdravniku, sta vedno navzoči na jutranji in opoldanski predaji službe, kjer oddelčne medicinske sestre poročajo o posebnostih zdravstvenega stanja stanovalcev. Evidenco stanovalcev, ki potrebujejo izredne preglede in pogovore domske psihiatrinje, vodita v svojih rokovnikih. Tega ob obisku niso omenili, saj v razgovoru ni sodelovala vodja tima. Prav tako vodita lastno evidenco potrebnih obravnav pri osebnem zdravniku.

V Enoti Muretinci smo priporočili natančnejšo opredelitev (dnevni) odmerkov terapije za posameznega stanovalca s strani zdravnika.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambientsa, namenjenega osebam z demenco.

DPM meni, da kopanje stanovalcev na 14 dni ne zadošča potrebam po zadostni osebni higieni, zato apeliramo na vodstvo DU Vrhnika, da poskrbi za kopanje vsakih sedem dni.

V odzivnem pismu je DU Vrhnika odgovoril, da bo strokovni svet doma ponovno pretehtal, v kolikšni meri bodo še naprej izvajali temeljito celostno jutranjo higieno in v kolikšni meri bodo le-to zaradi preskromnega kadrovskega normativa nadomestili s pogostejšim kopanjem. Poudarili so, da bodo odgovorno strokovno odločitev strokovnega sveta potem dosledno izvajali.

Sodni postopki:

V vrsti domov smo po ugotovitvi, da sodišča ne obveščajo o namestitvah na oddelke, ki jih sicer ne opredeljujejo kot varovane, hkrati ugotovili, da so stanovalci zaradi svojega zdravstvenega stanja deležni varovanja in tako teh oddelkov ne morejo zapustiti samostojno. Priporočali smo, da domovi v takšnem primeru ravnajo skladno z ZDZdr in sodišče obvestijo o osebah, ki doma ne morejo zapustiti po lastni volji, pa tudi o osebah, pri katerih bo tak režim vzpostavljen v prihodnosti, če gre za osebe,

ki jih opredeljuje 2. člen ZDZdr in te ne dajo ali ne morejo dati (same oziroma zakoniti zastopnik, če gre za osebe z odvzeto poslovno sposobnostjo) soglasja skladno s 74. členom ZDZdr.

 Dom sv. Jožefa je pojasnil, da je pri delu z osebami z demenco vedno sledil Usmeritvam za delo z osebami z demenco Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter ob tem upošteval aktualno zakonodajo. Res je, da je Okrajno sodišče v Celju obveščal o namestitvah stanovalcev na oddelek z osebami z demenco, vendar z njihove strani ni bilo odziva niti niso prejeli obvestila o kakršni koli obravnavi. V prihodnje bo dom na to še bolj pozoren in bo sodišče opozoril na potreben odziv z njihove strani, saj je sodišče tisto, ki naj bi presojalo o tem – zlasti v vseh dvomljivih primerih.

 Dom sv. Lenarta je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da od začetka delovanja izvaja dosledno prakso z obveščanjem sodišča o sprejemih oziroma o zadržanju na varovanem oddelku. Dom sicer ne izključuje možnosti napake, vendar meni, da je bolj verjetno, da je bil stanovalec najprej sprejet na stanovanjsko-negovalni oddelek, kasneje pa je bil zaradi sprememb v duševnem zdravju premeščen na varovani oddelek, ko je bilo o tem obveščeno tudi sodišče.

 Enota Muretinci je poudarila, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambienta, namenjenega osebam z demenco.

 Dom Metlika na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

Dom Ilirska Bistrica smo ob obisku leta 2009 opozorili na potrebo po obveščanju sodišča o zadržanju stanovalcev na varovanem oddelku.

Ob obisku v letu 2015 je dom pojasnil, da je na varovanem oddelku 35 stanovalcev zadržanih z odločitvijo sodišča. En stanovalec je zadržan z lastnim soglasjem, ki ga je poleg njega sicer podpisala tudi njegova sestra. Obrazec o privolitvi za namestitev na varovanem oddelku je sicer primeren in vsebuje tudi izrecno pojasnilo o možnosti preklica soglasja.

Ker je dom izpostavil težave pri razumevanju demence s strani odvetnikov, ki zastopajo stanovalce v sodnih postopkih, smo menili, da bi bilo zato koristno, če bi dom s svojim strokovnim znanjem in ob sodelovanju domskega psihiatra ali drugega strokovnjaka s področja demence organiziral izobraževanje, ki bi bilo zanimivo tako za zaposlene kot odvetnika in sodnike.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so v okviru Primorske Spominčice, skupine za pomoč pri demenci Ilirska Bistrica, ki ima sedež v Domu Ilirska Bistrica, že imeli izobraževanje, na katero so povabili predstavnike služb, ki se pogosto srečajo z osebami z demenco. Izobraževanje je bilo dobro obiskano in ga bodo še ponovili.

Ob kontrolnem obisku Centra Lucija so nam sogovorniki pojasnili, da o namestitvi stanovalcev na oddelek za osebe z demenco sodišča ne obveščajo več. Dejansko so ga po pojasnilu sogovornikov obveščali zgolj na začetku, kasneje, tudi v času, ko so imeli oddelek organiziran po načelu oddelka s povečano pozornostjo, pa ne več. Pojasnili so, da so začeli razvijati koncept varovanja stanovalcev z osebnim spremljanjem. Velikih sprememb pri delu in varovanju stanovalcev glede na pojasnilo ni.

O uspešnosti takšnega načina dela imamo pomisleke, saj smo hkrati prejeli opozorilo, da je kadrovski normativ za oddelke z osebami z demenco prenizek, kar nedvomno še toliko bolj drži za oddelke z osebnim spremljanjem. Razumemo sicer, da tudi spremljanje stanovalcev center v precejšnji meri zagotavlja s povečanim številom prostovoljcev. Toda ti so prisotni nedvomno krajši čas in niso vedno na voljo. Zato se nam postavlja vprašanje, ali v primeru njihove odsotnosti ali zasedenosti že tako preobremenjeni zaposleni lahko zagotovijo (tudi) spremljanje stanovalca, ki bi želel oditi z oddelka.

V času obiska DPM smo lahko opazili gospo, ki je hodila po oddelku in bila očitno dokaj nemirna. Ko smo stali pred oddelkom, je za nami prišla na vrh stopnic. Do nje je stopila zaposlena in jo odločno pospremila nazaj na oddelek. Predstavnica nevladne organizacije je v pogovoru s stanovalkami

prejela jasno izraženo željo po izhodu in sprehodu ter nezadovoljstvo zaradi vračanja nazaj v prostore s strani »gospoda spodaj«. Ena od stanovalk je tudi povedala, da že dolgo ni bila na sprehodu zunaj oddelka, to ji ni bilo omogočeno niti, ko je bilo zunaj toplo sončno vreme.

Center je na omenjeno priporočilo DPM obširno odgovoril in predvsem opredelil način dela »z osebnim spremljanjem«. Z osebnim spremljanjem skrbijo za varnost uporabnikov, razvrščenih v oskrbo IV. Gre za nevsiljivo individualno obravnavo, ki je vezana na želje uporabnika in temelji na zaupanju, motiviranju in sodelovanju uporabnika ob spremljanju ter skrbi za varnost uporabnika in po navedbah centra ne pomeni oviranja ali odvrčanja. Center ob tem navaja, da je preusmerjanje pozornosti pri obolelih, ki ga DPM razume kot omejevanje svobode gibanja, bistveno manjše zlo kot pa zaklepanje oddelka in omejevanje gibanja na zgolj nekaj kvadratnih metrov površine. Center meni, da 22. člen ZDZdr omeji gibanje stanovalca zgolj na nekaj kvadratnih metrov površine znotraj oddelka. To po njihovem mnenju pomeni, da je stanovalec omejen na oddelek in ne sme prehajati v druge prostore zavoda. Po izdanem sklepu, tako navaja center, oboleli za demenco v nobenem primeru ne sme več zapustiti tega oddelka, dokler je sklep v veljavi. Tudi eventualni začasni odhodi v domače okolje skupaj s svojci niso dopustni, četudi bi domače okolje in bližina svojcev lahko imela pozitiven vpliv na njihovo psihično stanje. Zato tak način varovanja ocenjujejo kot izjemno omejujoč in nehuman in menijo, da zagotovo zavira razvoj sodobnih pristopov k skrbi in varovanju oseb z demenco.

DPM vsekakor spodbuja čim bolj kakovostno delo z osebami z demenco, skrb za njihovo osebnost, zdravje in tudi varnost. Opis dela, kot ga opredeljuje Center Lucija, je primeren. Vendar pa ZDZdr v 22. členu določa pravico zadržane osebe do gibanja znotraj oddelka. Ta pravica se posamezniku ne sme omejiti. Upoštevajoč tudi zahteve za verifikacijo varovanega oddelka, bi posamezniku moral biti vedno dostopen tudi zunanji del (parkovni del) in s tem dostop do svežega zraka. V primeru oddelkov, ki ne izpolnjujejo tehničnih zahtev za verifikacijo, je seveda stanovalcem ravno tako treba omogočiti dovolj bivanja na svežem zraku, vendar se zunaj oddelka ti stanovalci ne morejo gibati svobodno, temveč zgolj pod nadzorom osebja ali druge zaupanja vredne osebe (npr. svojcev), kar je nujno zaradi zagotavljanja njihove varnosti. Upoštevajoč navedeno, je po prepričanju DPM tudi napačno mnenje centra, da se stanovalec ne sme prepustiti svojcem za kratkotrajni ali daljši izhod. Če je varnostna ocena stanovalca ugodna, svojec pa zaupanja vreden, za to verjetno ni zadržka. Popolnoma napačna pa je razlaga centra, da zadržani do izteka veljave sklepa ne sme več zapustiti oddelka. Že ZDZdr v 71. členu (ki se, upoštevajoč 78. člen istega zakona, upošteva tudi v primeru zadržanja na varovanem oddelku socialnovarstvenega zavoda) določa, da je stanovalca možno predčasno odpustiti z varovanega oddelka oziroma ga premestiti na odprti oddelek, zavod pa mora o tem zgolj obvestiti sodišče.

Ob obisku leta 2010 smo ugotovili, da je Center Cerknica obveščal sodišče o namestitvi osebe na varovani oddelek šele z dnem sprejema stanovalca. Razlog je bil v tem, da bi center na končanje sodnega postopka težko čakal s prazno posteljo. Opozorili smo, da takšno ravnanje centra ni skladno s postopkom za sprejem v obravnavo na varovani oddelek socialnovarstvenega zavoda brez privolitve na podlagi sklepa sodišča, kot ga določa ZDZdr.

Ob obisku v letu 2015 smo ugotovili, da je bila na oddelek nameščena večina stanovalcev s sklepom sodišča, razen treh, ki jim je bila odvzeta poslovna sposobnost. Za slednje je bila podlaga za namestitev privolitev skrbnika (zakonitega zastopnika). Že ob samem obisku smo opozorili na odločitev Ustavnega sodišča Republike Slovenije, opr. št. U-I-294/12 z dne 10. 6. 2015, s katero je to sodišče razveljavilo tretji stavek drugega odstavka in tretji stavek tretjega odstavka 74. člena ZDZdr in hkrati ob odložitvi učinkovanja omenjene odločitve tudi določilo način ravnanja socialnovarstvenih zavodov do drugačne zakonske ureditve oziroma izteka omenjenega roka. **Predlagali smo, da se center z omenjeno odločitvijo seznanil in po njej nemudoma ravna.**

Center je v odzivu na predhodno poročilo o kontrolnem obisku pojasnil, da se je z odločitvijo ustavnega sodišča seznanil in socialna služba je nemudoma v treh omenjenih zadevah sodišču posredovala predloge za zadržanje, prav tako pa bo odločitev ustavnega sodišča upoštevala tudi v prihodnje.

Enoto Olmo smo ob obisku leta 2013 pozvali, da za stanovalce, ki so zadržani v OPN zgolj s privolitvijo skrbnika za poseben primer, pri pristojnem sodišču nemudoma vloži predloge za sprejem v varovani oddelek na podlagi sklepa sodišča.

 Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da o stanovalcih na varovanem oddelku Enota Olmo obvešča sodišče – prošnjo za podaljšanje pošlje 14 dni pred potekom roka za zadržanje po prejšnji sodni odločbi. Na oddelku je bilo v času obiska DPM 15 stanovalcev, od tega jih je bilo 14 zadržanih z odločbo sodišča, ena stanovalka pa je tam na podlagi lastnega soglasja.

Ob obisku leta 2009 je Dom Novo mesto pojasnil, da nima varovanega oddelka, ima pa oddelek za dementne osebe, ki je del stanovanjskega oddelka in je v pritličju. Ob tem smo ob obisku oddelka leta 2009 ugotovili, da se vrata na zunanji strani odpirajo s kljuko, z notranje strani pa s pomočjo bunke, ki jo je treba zavrteti.

DPM je takrat menil, da ne moremo ugotoviti smiselnosti namestitve bunke na notranjo stran vrat. Drugačen, neobičajen način odpiranja vrat se po našem mnenju uporablja predvsem z namenom preprečevanja odhodov (vsaj nekaterih) stanovalcev z oddelka. Zato smo predlagali, da dom, če ni potrebe po omejevanju svobode gibanja posameznikov, na vrata tudi na notranji strani oddelka za osebe z demenco namesti običajno kljuko. V nasprotnem primeru pa bi bilo treba, da bi dom pred namestitvijo stanovalca na ta oddelek ravnal skladno z določili Zakona o duševnem zdravju, ki v 75. in 79. členu ureja postopek sprejema v varovani oddelek socialnovarstvenega zavoda.

Ob obisku leta 2015 je Dom Novo mesto pojasnil, da so takoj po sprejemu Usmeritev za delo z osebami z demenco s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti organizirali delo na oddelku za osebe z demenco skladno z opredelitvijo oddelka s povečano pozornostjo. Dom pa se je že v tistem času približeval konceptu gospodinjskih skupin, ki ga imajo danes, vendar prostorski pogoji še niso bili ustrezni. Tako niso imeli štirih zaokroženih skupin stanovalcev, štirih kuhinj. Zdaj vse to imajo, skladno s prenovljenimi usmeritvami pa so se odločili za koncept varovanja stanovalcev z osebnim spremljanjem.

Vsa vrata, ki vodijo na oddelek, imajo zdaj običajne kljuke, kar pomeni, da je tudi stanovalcem z demenco olajšan izhod z oddelka. Dom je pojasnil, da osebno spremljanje poteka tako, da stanovalce, ki želijo oditi z oddelka, pospremi. Izhod je lahko posamični ali pa v skupini. Zlasti če gre za begave stanovalce, so pozorni, da so v skupini ob izhodu največ trije stanovalci, saj jih zaposleni v primeru njihove oddaljitve od skupine ne morejo »obvladati«. Če je nekdo zelo nemiren, ga zaposleni pospremi samostojno, tako da lahko nanj ves čas aktivno pazi in ga s tem tudi varuje.

DPM poudarja, da je vsako odvrčanje stanovalcev od poti, ki so si jo zamislili, prepričevanje ali celo izkoriščanje posebnosti njihovega bolezenskega stanja zato, da se vpliva na smer njihovega gibanja, seveda dopustno, še posebej, če to zahteva vidik varnosti stanovalca. Vendar pa je treba v primeru, ko stanje stanovalca zahteva aktivno vplivanje na njegovo gibanje, upoštevati 17. točko 2. člena ZDZdr, ki opredeljuje varovani oddelek – tj. oddelek v socialnovarstvenem zavodu, kjer so osebe zaradi svojih potreb nepretrgoma deležne posebne zaščite in varstva ter zavoda ne morejo zapustiti po lastni volji. V primeru vsakršnega odvrčanja stanovalca od poti, ki bi jo sicer izbral, pa čeprav morebiti zgolj zaradi svojega bolezenskega stanja, je treba šteti, da so zakonski pogoji izpolnjeni.

Menimo, da omejitve gibanja, predvsem stanovalcev, ki jim je omogočen zgolj skupinski ali voden izhod v spremstvu osebja ali sorodnikov, toliko posegajo v svobodo posameznega stanovalca, da mu je z njimi že de facto omejena svoboda gibanja.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo med drugim navedel, da se v poročilu izpostavlja, da je iz predhodnega poročila razvidno, da se stanovalcem tega oddelka omejuje svoboda gibanja. Dom poudarja, da na oddelku za osebe z demenco uporabljajo model strokovnega dela z osebnim spremljanjem in tako stanovalcev ne odvrčajo od njihovih zastavljenih poti, temveč jih na njihovi poti spremljajo in s tem poskrbijo za njihovo varnost. S takim načinom dela so zadovoljni tako stanovalci kot tudi njihovi svojci. Tudi zaposleni pri izvajanju dejavnosti ne vidijo težav.

DPM je leta 2012 Domu Rakičan postavil vprašanje, kako se zagotavlja varnost stanovalcev z demenco, če le-ti lahko tudi (sami) odidejo iz doma – še posebej takšnih, ki so dezorientirani v prostoru in času in sta zanje potrebna stalna pomoč in nadzor. Če lahko prosto odidejo, namreč vedno obstaja možnost, da se zunaj doma izgubijo, poškodujejo ali povzročijo položaj, ki bi bil lahko nevaren zanje ali druge.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo leta 2012 pojasnil med drugim, da vsekakor stanovalec lahko iz doma odide le mimo recepcije, kjer pa imajo tudi zaposleni navodila, kako morajo ukrepati, če opazijo stanovalca, pri katerem je podana demenca ali begavost. Dom je v letu 2013 načrtoval tudi postavitev kamer na izhodih stavb, s čimer bi bila vzpostavljena še dodatna zagotovitev kontrole izhoda in vhoda.

Tako smo v končnem poročilu o obisku leta 2012 predlagali, da Dom Rakičan ravna skladno z ZDZdr in sodišče obvesti o osebah, ki so nameščene na oddelku v tretjem nadstropju (Lastovka), pa tudi o osebah, ki jih bo na ta oddelek nameščal v prihodnosti, če gre za osebe, ki jih opredeljuje 2. člen ZDZdr in te ne dajo ali ne morejo dati soglasja skladno s 74. členom ZDZdr.

Ob obisku v letu 2015 smo s strani sogovornikov prejeli pojasnilo, da dom ostaja v celoti odprt in da niso uvedli varovanega oddelka in o njem za zdaj ne razmišljajo. Vendar smo po drugi strani prejeli tudi pojasnilo, da koncept dela s stanovalci (in posledično nedvomno tudi varovanje) ostajata enaka. Stanovalcem varnost zagotavljajo z osebnim spremljanjem stanovalcev. Ti naj bi vedno imeli možnost samostojnega izhoda. Hkrati pa so sogovorniki tudi pojasnili, da je receptorka opozorjena na stanovalce z demenco. Tako je pozorna in zadrži stanovalca, pri katerem bi bilo nevarno, da bi ob odhodu iz doma zablodil in se poškodoval, ravno tako tudi tistega, ki ni ustrezno oblečen za izhod. Za stanovalce so odgovorni, morajo paziti nanje. Na klic receptorja se odzove zaposleni, pride po stanovalca in ga povabi, da gresta skupaj po ustrezno oblačilo. Velikokrat ugotavljajo, da si stanovalci že ob tako kratkem sprehodu premislijo oziroma na svojo željo, da bi šli iz doma, pozabijo.

Dom Rakičan je v zvezi z (ne)omejevanjem svobode gibanja očitno upošteval Varuhova priporočila glede izdelave predhodne varnostne ocene, kar je treba izrecno pohvaliti. Glede na dobro prakso in pozitivne izkušnje DPM vsekakor priporoča, da dom na tak način ravna še v prihodnje, hkrati pa ob oceni, da je posameznemu stanovalcu treba zaradi njegove varnosti omejiti možnost izhoda, pa čeprav zgolj z odvrčanjem oziroma usmerjanjem s strani osebja, ravna skladno z že danim priporočilom in presojo o zadržanju stanovalca prepusti stanovalcu samemu (če je soglasje zmožen dati) ali sodišču.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da se trudijo, da upoštevajo voljo stanovalcev – tudi ko stanovalec pride sam do recepcije, pokličejo koga od zaposlenih, da ga pospremi. Navajajo, da jim ni znano, da bi jih moral kdo pospremiti nazaj v objekt in zaposleni nimajo takšnih navodil. Zagovarjajo humane načine dela, zato sledijo konceptom, ki ne posegajo v človekove pravice. Menijo, da pa je od posameznika odvisno, ali je sposoben lastna dejanja presojeti v celoti in ali jasno izraža svojo voljo. To je odvisno tudi od trenutnega stanja vsakega posameznika. Dom bo še večji poudarek dajal izobraževanju in ozaveščanju zaposlenih, vendar bodo tudi vztrajali, da so odprti oddelki za takšne stanovalce najbolj primerni iz humanih razlogov. Ker dom razpolaga z velikimi površinami v okolici, imajo tudi pripravljene načrte za njihovo ureditev v obliki velikega parka in sprehajalnih poti, ki bodo vsakega stanovalca pripeljale nazaj v stavbo, ne glede na njegovo stanje, saj druge možnosti niti ni. Tudi s tem bosta omogočeni večja avtonomija gibanja in lastna volja stanovalcev.

V Domu Lipa smo priporočili, da je domski psihiater ob obdobjih pregledih stanovalcev pozoren, ali je stanovalec še sposoben izraziti svoje (ne)strinjanje z nadaljnjo namestitvijo na oddelku. Če (ne) strinjanja ni več sposoben izraziti, pa smo predlagali, da dom ravna tako, kot da je stanovalec svoje soglasje preklical.

Dom je poudaril, da so psihiatra seznanili s priporočilom in ga opozorili na posebno pozornost, ali je stanovalec še sposoben izraziti svoje (ne)strinjanje z namestitvijo na varovanem oddelku. Psihiater je že do zdaj na podlagi strokovne ocene in izvedenih testov KPP ocenil, ali je stanovalec sposoben izraziti svoje mnenje. Če je podal oceno, da ni tako, je dom začel postopek prijave na sodišču. Dom je ob tem poudaril, da bodo vsekakor upoštevali tudi priporočilo, da lahko stanovalec izjavo kadar koli prekliče tudi s konkludentnimi dejanji.

Domu Lipa smo priporočili, da obrazec Izjava o privolitvi za namestitev na varovani oddelek dopolni tako, da bo jasno navedeno, da lahko stanovalac izjavo prekliče kadar koli tudi s konkludentnimi (očitnimi) dejanji.

 Dom je v odzivnem poročilu navedel, da bodo izjavo o privolitvi na varovani oddelek v skladu s priporočilom ustrezno dopolnili.

Ob obisku leta 2009 je Dom Novo mesto pojasnil, da socialna delavka obvesti o prispeli priporočeni pošti skrbnika, ki potem na matični pošti s pomočjo odločbe prevzame pošto. Takšno prakso smo pohvalili, hkrati pa opozorili, da mora biti obvestilo predvsem v primeru sodnih pisanj zadosti hitro, da se ne bi zgodilo, da bi zaradi zamude pri obveščanju potekli roki, kot jih za primer nadomestne vročitve določajo nekateri procesni zakoni.

Tudi ob obisku leta 2015 smo ugotovili, da je način dela s pošto, tudi s priporočenimi pošiljkami oziroma uradnimi pošiljkami, ostal enak. Do zdaj niso imeli primera, ko bi kdo od stanovalcev ali svojcev očital domu, da je skrbnika obvestil prepozno. Če poštar pošiljko prinese med tednom, jo vroči domu, socialna služba pa poskrbi, da o tem nemudoma obvestijo skrbnika. Če v domu ni nikogar, ki bi lahko prevzel pošiljko, poštar v nabiralniku doma pusti obvestilo o pošiljki, o čemer ravno tako dom obvesti skrbnika. Do zdaj s tem postopkom po zagotovilih sogovornikov še ni bilo težav.

Posebni varovalni ukrepi (PVU):

Priporočali smo, da Dom sv. Jožefa v vseh primerih, kjer se z ukrepom nemirnemu stanovalcu omeji svoboda gibanja, ravna skladno z določili ZDZdr (tako glede odrejanja oviranja, obveščanja z zakonom določenih oseb kot tudi vodenja ustreznih evidenc).

 Dom je pojasnil, da mu je v zadovoljstvo, da so zaposleni in stanovalci potrdili navedbe, da ne izvajajo PVU. Sledeč različnim strokovnim razpravam o uporabi varovalnih in prisilnih varovalnih ukrepov, so v domu pripravili protokole in dokumentacijo, ki je bila DPM predstavljena ob obisku. Zavedajo se, da nimajo varovanega oddelka, zato tudi ne uporabljajo pasov segufix ali drugih prisilnih varovalnih ukrepov. Dom je navedel, da trenutno nima nobenega stanovalca, ki bi zaradi omogočanja zdravljenja potreboval uporabo posebnih varovalnih ukrepov. Če bi se pojavila potreba po izvajanju posebnih varovanih ukrepov, bi ravnal skladno z določili ZDZdr.

Dom Lipa smo opozorili, da mora biti pri izvedbi PVU pozoren na to, ali gre za stanovalca, ki je na oddelek nameščen z odločitvijo sodišča ali na podlagi lastnega soglasja. V slednjem primeru izvedba PVU, kot je na primer telesno oviranje, ni dopustna.

 Dom je pojasnil, da so že naredili seznam stanovalcev, ki so nameščeni na varovanem oddelku z odločitvijo sodišča oziroma na podlagi lastnega soglasja. Odgovorne medicinske sestre so ponovno opozorili glede PVU, ki niso dopustni pri stanovalcih, ki so na oddelku nameščeni na podlagi lastnega soglasja.

Domu Metlika smo priporočili, da upošteva, da je izvedba PVU dopustna samo na varovanem oddelku. Če dom nima varovanega oddelka (vsekakor po ugotovitvah DPM takšnega značaja nimajo oddelki matične enote, kjer so osebe s težavami v duševnem razvoju), za izvedbo ukrepa ni pravne podlage in torej ni bil dopusten.

 Dom Metlika na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

Domu Metlika smo tudi priporočili, da v primeru zlorabe alkohola s strani posameznih stanovalcev išče najprej rešitve, ki bi preprečile, da bi do zlorabe alkohola s strani stanovalcev ne prihajalo. Vsekakor pa bi bilo treba v primeru potrebe po uporabi telesnega oviranja v sodelovanju z zdravnikom poiskati ustrezen rešitev – morebiti s hospitalizacijo v psihiatrični bolnišnici, po potrebi pa (dokler dom nima varovanega oddelka za tovrstne stanovalce) tudi s premestitvijo v (posebni) socialnovarstveni zavod.

Dom Metlika na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

Domu Lipa smo priporočili, da osebje opozori na pravilni postopek, ki ga je treba izpeljati v primeru telesnega oviranja, torej izvedbe PVU skladno z 29. členom ZDZdr, predvsem z vidika, kdo lahko po pregledu stanovalca odredi izvedbo ukrepa.

Dom je poudaril, da so zaposlene ponovno seznanili s pravilnim postopkom izvedbe PVU v skladu z 29. členom ZDZdr – torej kdo ga lahko odreja, pri katerih stanovalcih ga lahko odreja, o neprekinjenem nadzoru v času trajanja PVU, o nujnosti takojšnjih evidenc, stalnem nadzoru in spremstvu v času trajanja PVU. Prav tako so bili ponovno seznanjeni o varovalnih ukrepih drugih vrst in razliki med omenjenima varovalnima ukrepoma.

Dom je (v preteklosti) izhajal s stališča, da gre za klasičen ukrep PVU samo v primeru, kadar stanovalec ogroža sebe, svoje življenje oziroma življenje drugih in se izvaja v posebni sobi s pasovi segufix na vseh štirih okončinah. Šteli so tudi, da gre v primeru nastavljanja infuzije za ukrep druge vrste.

Dom je pojasnil, da razumejo priporočilo DPM, da gre za PVU vedno, ko je stanovalec telesno omejen – ne glede na vzrok ali razlog uvedbe in ne glede na to, ali gre za ogrožanje sebe ali drugih (pa tudi, če gre za ukrep v postopku zdravljenja, npr. infuzija ipd.). O tem so podučili tudi osebje. Tako bodo pri nastavljenih infuzijah, kadar so stanovalci nemirni, uvedli v času trajanja infuzije stalni nadzor zaposlenih ob stanovalcu, pri reševanju NGS (nazogastrične sonde) pa že zdaj uporabljajo t. i. rokavičke. Če gre za trajnejše stanje, pa jih v soglasju s svojci, zdravnikom in stanovalcem usmerjajo na PEG (perkutano endoskopsko gastrostomo).

Ob obisku Centra Cerknica smo s strani centra prejeli pojasnilo, da ne uporabljajo pasov segufix za telesno oviranje. Na vozičkih občasno uporabijo pas, ko želijo preprečiti zdrs oziroma padeč stanovalca (npr. ob obisku prireditve oziroma ko stanovalca odpeljejo z oddelka). Vendar po zagotovitvi sogovornikov vozička v takšnem primeru ne blokirajo. Pojasnili so tudi, da so imeli že primer, ko so morali stanovalcu (na negovalnem oddelku) zaradi infuzije privezati roke, saj je pulil nameščene cevke, vendar ne na varovanem oddelku in tudi ne v zadnjem času, saj se sedanja domska zdravnica za to nerada odloča.

Prejeli pa smo tudi pojasnilo, da so v letu 2015 imeli stanovalca, pri katerem so uporabljali telesno oviranje. Nameščen je bil na varovanem oddelku, vendar začasno, dokler se žena ni upokojila in se je vrnil v domače okolje. Telesno oviranje se je uporabljalo samo v nočnem času, in sicer trebušni pas. Žena je podpisala soglasje za uporabo PVU, vsak dan so izpolnili obrazec Evidenca PVU, kjer so bili navedeni datum in ura uvedbe in čas ukinitve. PVU je uvedel strokovni delavec, potrdil pa naknadno zdravnik s svojim podpisom na tem obrazcu. Ob pregledu evidence smo lahko ugotovili, da je bilo oviranje (skoraj) vsak dan od 19. ali 20. ure zvečer do zjutraj okoli 7. ure. Na nekaterih obrazcih je bilo navedeno, da je bila fiksacija uvedena en dan ob 7. uri, trajala pa je do 7. ure naslednjega dne. Vendar so sogovorniki pojasnili, da gre zagotovo za pomoto in je do uvedbe prišlo ob 7. uri zvečer. Telesno oviranje je potekalo v njegovi postelji na varovanem oddelku, osebje ga je hodilo nadzorovat ob rednih obhodih v nočnem času. Takrat so izpolnili tudi obrazec List zdravstvene nege ob PVU. Vsak večer so o telesnem oviranju po telefonu obvestili ženo, tak je bil dogovor.

Izvajanje PVU v konkretnem primeru po mnenju DPM ni bilo skladno z zahtevami 29. člena ZDZdr. Telesno oviranje je trajalo (vsaj) dvanajst ur, ne da bi se ukrep vsake štiri ure ukinitil in nato po potrebi (s strani zdravnika) znova uvedel. Med izvajanjem ukrepa ni bilo stalnega nadzora nad stanovalcem s strani zaposlenega. Z obrazcev o uvedbi PVU tudi ni bilo razvidno, da bi bil zdravnik obveščen nemudoma po uvedbi ukrepa. Ukrep se je izvajal v sobi skupaj z drugimi stanovalci, kar vsekakor ni ustrezno. Na to je ob svojem obisku leta 2012 opozoril tudi Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (CPT) ob obisku ene izmed psihiatričnih bolnišnic. Po njegovem mnenju ni primerno, da je nemočen pacient na očeh drugih pacientov, razen če to, kot je opozoril CPT, sam zahteva ali če je znano, da bi bil raje v družbi. Poleg tega stalno odpiranje vrat v sobo pomeni tudi večjo možnost pogleda na pacienta s hodnika – tako s strani drugih pacientov kot tudi svojcev in drugih obiskovalcev, ki pridejo na obisk. Mnenje, da izvedba PVU na očeh drugih pacientov ni primerna, je večkrat ob obiskih psihiatričnih bolnišnic in socialnovarstvenih zavodov podal tudi izvedenec psihiatrične stroke, ki pogodbeno sodeluje z DPM. Vsekakor predlagamo, da center ob izvajanju PVU upošteva vsa potrebna določila ZDZdr in se po njih tudi ravna.

 Center je v odzivu na predhodno poročilo o kontrolnem obisku pojasnil, da bo v prihodnje ob izvajanju PVU upošteval vsa potrebna določila ZDZdr in se po njih tudi ravnal.

Ob obisku leta 2009 nam je vodstvo Doma Ilirska Bistrica zavrnilo, da telesnega oviranja ne izvajajo. Stanovalca izjemoma »fiksirajo« na voziček, če je to potrebno zaradi njegove varnosti oziroma preprečevanja padcev (varovalna fiksacija). Uporabo tovrstnega posebnega varovalnega ukrepa (PVU) vedno predpiše psihiater.

Ob obisku v letu 2015 pa smo prejeli pojasnilo, da se telesno oviranje ne izvaja, se pa na invalidskih vozičkih uporabljajo pasovi za preprečevanje zdrsa. Prejeli smo zagotovilo, da se vozički ne blokirajo, nekateri stanovalci se vozijo po oddelku, drugi ne. Pasove (klasične pasove segufix) uporabljajo tudi za preprečevanje zdrsa s počivalnika. Ob ogledu oddelka smo tako videli ležalnik, ki je že imel pripravljene pasove segufix, pri enem od stanovalcev, ki je imel na vozičku nameščen pas za preprečevanje zdrsa, pa smo tudi opazili, da je bil voziček zablokiran.

Ne dvomimo, da je bilo omenjene ukrepe treba izvesti zaradi varnosti stanovalcev. Ti bi se lahko sicer, predvsem če so hiperaktivni (kot smo prejeli pojasnilo o razlogih za telesno oviranje), poškodovali. Toda v primeru, ko se posamezniku z uporabo posebnega pripomočka fizično omeji svoboda gibanja, gre za PVU. V tem primeru je treba spoštovati vse zahteve, ki jih za tak primer določa 29. člen ZDZdr (pogoji za odreditev telesnega oviranja, kdo ga lahko odredi, kakšne evidence je treba voditi, koliko lahko najdlje traja, potreba po stalnem neprekinjenem nadzoru, koga je treba obveščati ipd.). Dom, kot smo lahko ugotovili, ni ravnal skladno s temi določili 29. člena ZDZdr. Zato predlagamo, da svoje ravnanje uskladi z zakonskimi zahtevami ali pa z uporabo PVU nemudoma preneha.

Dom je ob tokratnem obisku pojasnil, da so evidence v primeru izvedbe PVU uskladili z zahtevami ZDZdr. Tako je pripravil obrazec Evidenca omejevanja stanovalcev na varovanem oddelku Doma starejših občanov Ilirska Bistrica in pa ločen obrazec, kjer se vpisuje, od kdaj do kdaj je ukrep trajal. Vendar se nam tudi po vpogledu v obstoječe evidence tak način vodenja evidenc ne zdi najboljši. Zdalj namreč, kot smo lahko ugotovili, stanovalci, ki ukrep potrebujejo večkrat, izpolnijo osnovni obrazec zgolj enkrat, potem pa posamezne uporabe (dnevno) vpisujejo v evidenco izvedbe ukrepa. To pa ni skladno z zahtevami ZDZdr.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so s počivalnika umaknili pas segufix, ki ga bodo po potrebi nadomestili s pasom za preprečevanje zdrsa. Uporabljajo ga v skladu z 29. členom Zakona o duševnem zdravju (Uradni list RS, št. 77/2008).

Ob obisku Doma Novo mesto smo ugotovili, da so imeli na oddelku stanovalca, ki je bil večkrat močno nemiren. Ker osebe ni moglo biti stalno z njim, so na podlagi vnaprejšnje odreditve zdravnice uporabili trebušni pas – šlo je za oviranje s klasičnim pasom segufix. Oviranje se je uporabilo po zagotovilih doma zgolj za čas, da se je stanovalec umiril in zaspal, nikoli pa več kot štiri ure.

Dom smo opozorili, da ZDZdr v drugem odstavku 29. člena določa, da se PVU uporabljajo na oddelkih pod posebnim nadzorom in varovanih oddelkih. S tem zakon uporabo tovrstnih ukrepov omejuje zgolj na te oddelke in ne daje pravne podlage za uporabo zunaj njih. Ker dom po lastnih navedbah nima varovanega oddelka, bi to pomenilo, da za izvedbo ukrepa ni bilo pravne podlage in torej ni bil dopusten. Če pa bi glede na značaj oddelka lahko šteli, da kljub drugačni opredelitvi izpolnjuje vse elemente varovanega oddelka, kot jih opredeljuje ZDZdr (glej mnenje in priporočilo DPM zgoraj), bi bilo sicer telesno oviranje dopustno, vendar ob upoštevanju vseh pogojev za izvedbo in potrebnih dejanj, ki jih je ob tem treba izvesti, upoštevajoč 29. člen ZDZdr (izpolnjevanje potrebnih evidenc, uvedba ukrepa zgolj s strani zdravnika oziroma po njegovi naknadni odobritvi s strani strokovnega delavca, obveščanje direktorice, najbližje osebe, zastopnika in odvetnika, če jih stanovalec ima oziroma jih je določil).

Domu smo predlagali, da pripravi ustrezne obrazce, potrebne za uvedbo in spremljanje PVU, če bi se v prihodnje še pokazala potreba po njegovi izvedbi, strokovne sodelavce, ki PVU uvedejo, pa posebej opozori, da je PVU skrajni ukrep in da mora biti iz dokumentacije vedno razvidno, če in kateri milejši ukrepi so bili izvedeni pred uvedbo PVU. Zato smo predlagali, da se ob pripravi obrazcev za izvedbo PVU vanje vnese tudi rubrika o izvedenih ukrepih pred uvedbo PVU (npr. pogovor, tehnike deeskalacije, dodatna medikamentozna terapija itd.). Opozorili smo tudi, da dom nima posebnih

prostorov, namenjenih telesnemu oviranju stanovalca. Čeprav se zavedamo, da se PVU uvaja predvsem v večernem času, ko stanovalci odhajajo spat, bi se vseeno lahko zgodilo, da bi bil ovirani stanovalec izpostavljen pogledom drugih tam nameščenih stanovalcev. Zato smo predlagali tudi, da se v primeru izvedbe ukrepa skuša zagotoviti, da je stanovalec v sobi v času trajanja ukrepa sam ali pa, da je na primeren način ločen od pogledov drugih stanovalcev. Opozorili smo tudi, da ZDZdr določa obvezen stalen nadzor nad ovirano osebo. Čeprav se zavedamo, da bo predvsem v nočnem času to ob omejenem številu zaposlenih v domu težavno, pa bo to, morebiti tudi s prerazporeditvijo zaposlenih, dom moral zagotoviti.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da PVU ne izvajajo. Oviranje s pasom (klasičen pas segufix) se v redkih primerih uporabi za stanovalca doma, ki zaradi svoje fizične nezmožnosti nima ravnotežja pri sedenju na invalidskem vozičku in zanj obstaja velika verjetnost padca in s tem posledično verjetnost trajne poškodbe. To tveganje nevarnosti padca ocenjujejo s pomočjo Moslovove lestvice. Za te primere imajo izdelane ustrezne obrazce, ki so skladni z navodili, in ustrezno vodijo evidence.

DPM je leta 2012 ob obisku Doma Rakičan opozoril, da je treba pri fiksaciji, ki izpolnjuje pogoje po 29. členu ZDZdr in jo torej lahko opredelimo kot posebni varovalni ukrep, upoštevati vse pogoje za izvedbo, čas trajanja, obveščanje in izpolnjevanje evidenc, kot so opredeljeni v omenjenem členu.

Ob obisku v letu 2015 pa je dom pojasnil, da PVU ne uporabljajo. Pasov za telesno oviranje, kot smo prejeli pojasnilo, nima, na oddelkih jih tudi nismo videli. Vrat oddelka, pa tudi posameznih sob osebje ne zapira, stanovalci se ves čas lahko prosto gibajo. Včasih so zaposleni uporabljali oviranje v primeru nevarnosti, da bi si stanovalec izpulil kanilo. Zdaj v dogovoru z zdravnico uporabljajo drugačne načine (subkotano infuzijo), pri katerih nevarnosti izpuljenja kanile ni več, s tem pa je odpadla tudi potreba po oviranju.

Dom uporablja varovalne ukrepe, in sicer ograjice na postelji (soglasje za uporabo podpišejo praviloma svojci) in pa redko tudi pasove za preprečevanje zdrsa z invalidskega vozička. **Opozorili smo, da blokada invalidskega vozička, predvsem če je v nasprotju z voljo stanovalca, lahko predstavlja PVU. Vendar je tega dopustno, skladno z določilom ZDZdr, v socialnovarstvenem zavodu uporabljati zgolj na varovanem oddelku, pri čemer je seveda treba spoštovati zakonska določila glede odrejanja ukrepa, vodenja evidenc in obveščanja. Če sledimo zagotovitvi doma, da takšnega oddelka nimajo, tudi uporaba PVU ni dopustna.**

Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da bodo glede PVU upoštevali vsa dana navodila DPM.

Enoti Olmo smo ob obisku leta 2013 predlagali, da zaposlene seznanijo z uporabo PVU in določbami ZDZdr, ki se nanašajo na PVU.

Ob kontrolnem obisku je Enota Olmo pojasnila, da PVU ne uporabljajo več. Pred časom so pas za telesno oviranje res uporabljali le pri enem stanovalcu, vendar je od tega že vsaj leto in pol. Pas segufix sicer imajo, vendar samo del, ki je namenjen vezanju prek trupa, ne pa tudi delov, namenjenih vezanju okončin. Enota je ob tem tudi pojasnila, da stanovalci že ob sprejemu podpišejo soglasje za možne ukrepe.

DPM je ob tem izpostavil stališče, da soglasje lahko jemljemo predvsem kot seznanitev stanovalca z možnimi ukrepi, in ne kot pravno podlago za namestitev na varovani oddelek ali celo uporabo PVU, saj pogoje za tovrstne ukrepe oziroma ravnanje določa zakon.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je pojasnil, da bodo predloge vsekakor upoštevali pri načrtovanju izboljšav in izvajanju storitev v prihodnje.

Domu Lipa smo priporočili, da v primeru telesnega oviranja stanovalca zagotovi stalen, torej neprekinjen, nadzor osebja ves čas trajanja PVU.

 Dom je poudaril, da bodo v času izvajanja telesnega oviranja vsekakor pozorni, da bodo stanovalcu zagotovili stalen, neprekinjen nadzor.

Domu sv. Lenarta smo priporočili, da osebje doma ob (morebitnem) izvajanju PVU v zdravstveno dokumentacijo osebe vpiše natančne podatke o razlogih, namenu, trajanju in nadzoru nad izvajanjem ukrepa.

 Dom je v odzivu na prehodno poročilo pojasnil, da so odgovorno zdravstveno osebje opozorili, da morajo v zdravstveno dokumentacijo ob izvajanju PVU-ja dosledno vpisovati natančne podatke o razlogih, namenu, trajanju in nadzoru nad izvajanjem ukrepa.

Domu sv. Lenarta smo tudi priporočili, da osebje doma, ki sodeluje v postopku uporabe PVU zdravnika, ki je odredil PVU, a se ni pod odredbo podpisal, na to opozori.

 Dom je v odzivu na prehodno poročilo pojasnil, da bodo zdravnika vljudno opozorili, če se ne bo pod odredbo podpisal.

Dom Lipa smo priporočili, da osebje opozori na nujnost skrbnega vodenja evidenc, ob čemer smo predlagali, da dom evidenco v primeru PVU uskladi z zahtevami ZDZdr.

 Dom je osebje opozoril na nujnost skrbnega vodenja evidenc. Vodenje evidenc bodo uskladili z zahtevami ZDZdr.

Domu Metlika smo priporočili, da obrazec ZNO3 o uporabi pasu segufix popravi tako, da bo jasno označeno, kje je treba navesti uro uvedbe ukrepa in uro njegove ukinitve.

 Dom Metlika na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

Domu Metlika smo tudi priporočili, da se v obrazec poleg rubrike o tem, kdo je ukrep odobril, doda tudi rubrika, kjer zdravnik, ki ob izvedbi ukrepa ni bil navzoč, odobritev kasneje potrdi z navedbo svojih podatkov oziroma podpisom.

 Dom Metlika na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

Domu Lipa smo priporočili, da ravna skladno z zahtevo ZDZdr in tudi vnaprej pristojnemu ministrstvu podaja poročilo o omejevanju pravic oseb in uporabi posebnih varovalnih ukrepov in ob tem upošteva, da je fiksacija ene roke ali obeh na posteljo ukrep, ki ga po prepričanju DPM lahko štejemo kot PVU.

 Dom je navedel, da bodo v letnem poročilu ministrstva o omejevanju pravic oseb upoštevali razmejitev glede PVU in ukrepov drugih vrst in jih ustrezno prikazovali.

Dom Janeza Krstnika Trnovo smo priporočili, da v primerih, kjer se z ukrepom nemirnemu stanovalcu omeji svoboda gibanja, ravna skladno z določili ZDZdr tako glede odrejanja oviranja, obveščanja z zakonom določenih oseb kot tudi vodenja ustreznih evidenc. Ob tem posebej opozarjamo, da ZDZdr uporabo PVU dopušča samo v varovanih oddelkih socialnovarstvenih zavodov. Za uporabo tovrstnih ukrepov zunaj teh oddelkov ni pravne podlage.

DJK Trnovo na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

DU Vrhnika smo ob obisku priporočili, da v primerih, kjer se z ukrepom nemirnemu stanovalcu omeji svoboda gibanja, ravna skladno z določili ZDZdr tako glede odrejanja oviranja, obveščanja z zakonom določenih oseb kot tudi vodenja ustreznih evidenc. Ob tem smo posebej opozorili, da ZDZdr uporabo PVU dopušča samo v varovanih oddelkih socialnovarstvenih zavodov. Za uporabo tovrstnih ukrepov izven teh oddelkov ni pravne podlage.

DU Vrhnika je v odzivnem pismu na predhodno poročilo zapisal, da bodo uvedli evidenco morebitnih posebnih varovalnih ukrepov za posameznega stanovalca, ki bi jih predpisal domski zdravnik ali specialist medicine (npr. mizica na vozičku ali ograjica na postelji). Evidenca bo v skladu z varovanjem osebnih podatkov v domski ambulanti.

Domu Lipa smo priporočili, da je pozoren, da v primeru, ko je za zagotavljanje varnosti stanovalca treba uporabiti varovalni ukrep, izbere ukrep, ki je za stanovalca ob maksimalni možni varnosti najmanj omejujoč.

Dom je poudaril, da bodo upoštevali priporočilo in poiskali ustrezne rešitve za najmanj omejujoče varovalne ukrepe za stanovalce (ograjice, pasovi ipd.) z namenom, da se zagotovi varnost in zmanjša tveganje poškodb. Ravno tako bodo posvetili pozornost usposabljanju kadra, s katerim želijo povečati njihovo ozaveščenost, ki ne temelji samo na tveganjih in nevarnostih, temveč tudi na manj omejujočih rešitvah, s katerimi lahko zmanjšajo ta tveganja. Ti ukrepi se uporabljajo zgolj in samo zaradi preprečevanja padcev, ki so najbolj izraziti ob sprejemih in nekaj dni po sprejemu, dokler stanovalci ne dobijo prostorske orientacije. Vsekakor so po prepričanju doma rešitve – kot so na primer spuščena postelja in invalidski vozički z varovalnimi loki in pasovi, ki zmanjšujejo tveganje za padce, medtem ko fizičnega gibanja ne ovirajo – ustrezne.

Domu Metlika smo po ugotovitvi, da stanovalci oziroma svojci dajo tudi soglasje za uporabo PVU, predlagali, da obrazec »Seznanitev in soglasje za uporabo PVU« popravi tako, da bo soglasje možno dati le za varovalne ukrepe, ne pa tudi za PVU.

Dom Metlika na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

Pritožbene poti:

Enoti Olmo smo ob obisku leta 2013 predlagali, da se na varovani oddelek namesti nabiralnik, v katerega bodo stanovalci lahko oddali svoje pritožbe, in stanovalce seznanili, čemu je nabiralnik namenjen.

Ob obisku v letu 2015 pa smo lahko ugotovili, da je nabiralnik na Enoti Olmo nameščen in tako stanovalcem in svojcem na voljo, če želijo oddati pritožbo ali pohvalo. Smo pa priporočili, da enota določi osebo, ki bo redno, na primer tedensko, preverila nabiralnike za pritožbe in pohvale po celotni enoti, saj se bo s tem zagotovilo ažurno obravnavanje morebitnih pritožb, dokler so (sploh) še aktualne.

Domu sv. Jožefa smo priporočali, naj poskrbi za bolj jasno označitev zvezka za pritožbe, pohvale in predloge, ki je na oddelku za osebe z demenco.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so upoštevali predlog DPM in poskrbeli za ustrežnejšo označbo namena zvezka.

Tudi Domu sv. Lenarta smo priporočili, da poskrbi za namestitev škatle in zvezka za pritožbe, pohvale in predloge na varovanem oddelku tako, da ga stanovalci ne bi mogli vedno znova zbiti na tla.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da so na varovanem oddelku ponovno namestili poličko, na kateri sta nameščena škatla in zvezek za pritožbe, pohvale in predloge.

Ob obisku leta 2009 smo zaradi dejstva, da je bilo treba za pritožbeno knjigo na recepciji posebej zaprositi, predlagali, da jo Dom Ilirska Bistrica namesti tako, da bo stanovalcem oziroma svojcem neposredno dostopna. Ravno tako smo predlagali, da se na varovani oddelek namesti nabiralnik za pritožbe, saj nam ga tam ni uspelo najti.

Ob obisku v letu 2015 smo ugotovili, da je pritožbena knjiga založena z razglednicami in papirji za stekleno steno, ki je nameščena na pultu receptorja. Za knjigo je bilo treba zaprositi. Zadnji zapis v knjigi je bil datiran z dne 19. 3. 2012. Omenjeno kaže, da se stanje po letu 2009 ni spremenilo oziroma kljub priporočilu DPM ostaja enako.

Ob tokratnem obisku smo prejeli tudi pojasnilo, da so nabiralnik za oddajo pritožb že namestili, z mnenjem DPM se strinjajo, nabiralnik je potreben že zaradi svojcev, imajo pa tudi nekaj stanovalcev, ki bi bili sposobni zapisati pritožbo. Nabiralnik je bil ob obisku DPM brez napisa, čemu je sploh namenjen, sogovorniki pa so nam pojasnili, da je sicer bil opremljen z napisom, a so le-tega stanovalci odstranili.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so Knjigo pripomb in pritožb, ki je bila za steklom v recepciji, prestavili pred steklo, na levo stran, da je lahko stanovalcem, svojcem in obiskovalcem dostopna brez posredovanja receptorja in da je na vidnem mestu. Na varovanem oddelku so takoj po opozorilu obiska DPM na nabiralnik pohval in pritožb ponovno dodali napis (oznako) pohvale in pritožbe.

Ob obisku leta 2009 je DPM ugotovil, da se nabiralnika za pohvale, predloge in pripombe v Domu Novo mesto nahajata na stanovanjskem delu, vendar zunaj oddelka za dementne osebe, in na negovalnem delu. Menili smo, da bi moral dom takšen nabiralnik namestiti tudi na oddelek za dementne osebe, ne glede na pomisleke o tem, da dementni stanovalci niso sposobni sami podajati pritožbe. Stanovalcem je namreč treba dati možnost, da oddajo (anonimno) pritožbo. Ali bodo to možnost v praksi res (lahko) izkoristili, ni pomembno.

 *Tudi ob obisku v letu 2015 so nam pojasnili, da imajo stanovalci, pa tudi svojci, še vedno tri možnosti za oddajo pritožbe ali pohvale. Ena skrinjica je na negovalnem oddelku, druga na stanovanjskem, poleg tega pa je na recepciji še knjiga pritožb in pohval. Prav na oddelku za osebe z demenco nabiralnika (še) ni, je pa eden od navedenih na poti do oddelka, točneje pred klančino, ki vodi do vstopnih vrat. Na oddelku za osebe z demenco je obešen hišni red, ki povzema tudi pritožbene poti. **Tako smo svoje priporočilo iz leta 2009 ponovili.***

Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da so predlog DPM upoštevali in tako skrinjico za pritožbe, pohvale in predloge že naročili in bo nameščena v najkrajšem možnem času.

Ob obisku Doma Rakičan smo ugotovili, da na oddelkih za osebe z demenco ni nameščenih nabiralnikov za pritožbe. Takšen nabiralnik je v avli doma, pri recepciji. Zato smo predlagali, da se ustrezni nabiralniki za pritožbe namestijo tudi na oddelke za osebe z demenco in se tako njim, če bodo to sposobni, kot tudi svojcem, še olajša oddaja pisne pritožbe. Nabiralniki naj se tudi ustrezno označijo, da bo takoj jasno, čemu so namenjeni.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da bodo nabiralnike, skladno s priporočilom, DPM namestili na ostale oddelke.

Ob obisku leta 2010 smo pri Centru starejših Cerknica ugotovili, da v 5. členu Pravilnika o reševanju pritožb stanovalcev Centra starejših Cerknica, ki je bil sicer sprejet za vse poslovne enote družbe, ni opredeljena tudi možnost oddaje pritožbe v nabiralnik, ki ga je center sicer imel nameščenega v

avli in tudi na varovanem oddelku. DPM je zato predlagal, da se ta pomanjkljivost odpravi z ustrezno dopolnitvijo oziroma spremembo pravilnika. Pozdravili pa smo namestitev posebnega nabiralnika na varovanem oddelku, saj je prav, da imajo tudi stanovalci takega oddelka možnost oddati pritožbo po tej poti.

Ob obisku v letu 2015 so nam sogovorniki posredovali Pravilnik o poteh sodelovanja uporabnika institucionalnovarstvenih storitev družbe, v katerem je urejeno tudi obravnavanje predlogov in pripomb stanovalcev. V tem pravilniku je v 4. členu navedeno, da lahko stanovalci pisne pripombe, predloge in pohvale podajo (tudi) v nabiralnik, ki je nameščen v avli in na varovanem oddelku posameznega doma (omenjeni pravilnik je namenjen urejanju razmerij v vseh enotah gospodarske družbe).

Domu Metlika smo priporočili, da se v pritožbenih poteh natančno določi, na koliko časa je treba preveriti, ali so bile oddane morebitne pritožbe, ob čemer rok ne sme biti predolg (ne več kot en teden).

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da ugotovitev DPM ni pravilna, kajti vse pritožbe obravnavajo v »navedenem« roku. Navajajo, da je socialna delavka odgovorila, da obravnavajo pritožbe na tri mesece, ker je imela v mislih »Skrinje pobud, predlogov ...«. Te komisija pregleduje na tri mesece, vse pisne pritožbe, naslovljene na dom pa tekoče obravnavajo in tudi pritožniki prejmejo pisni odgovor v skladu s časovnimi roki ZUP, če ni navedeno drugače. Na vsakokratno pritožbo pa direktorica od vodij ali strokovnih delavcev zahteva pisno pojasnitev.

Ob odgovoru Doma Metlika želimo pojasniti, da dom očitno ni pravilno razumel priporočila. To se je namreč nanašalo prav na skrinjice, v katere lahko stanovalci ali njihovi svojci oddajo pritožbe zoper razmere na oddelku ali zaposlene. Menimo namreč, da je skrinjice treba prazniti redno in predvsem občutno pogosteje kot na tri mesece, ko pritožba morebiti ni več aktualna ali pa se je stanje v času od oddaje še močno poslabšalo.

Domu sv. Jožefa smo priporočili, da v svojih internih aktih o pritožbenih poteh določi, da stanovalec v primeru, če je pritožbo podal pisno, tudi prejme pisno odločitev z obrazložitvijo obravnave njegove pritožbe in poukom o pravnih sredstvih, ki jih ima zoper zanj neugodno odločitev.

Dom je pojasnil, da stanovalce varstva starejših v Domu sv. Jožefa spodbuja k podajanju mnenj, predlogov in ugovorov. Uporabnike zaposleni seznanjajo tudi s pravico do vlaganja pritožb. V Pravilniku Doma sv. Jožefa ter dogovoru, ki se s stanovalcem sklene ob sprejemu, je zapisano, da stanovalec, če se pripomba nanaša na storitve za posameznika, poleg ustnega pojasnila dobi tudi pisno. Na sprejeti akt (sklep, odločba) doma pa je možna pritožba, o kateri odloča Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve, s čimer so stanovalci in njihovi svojci seznanjeni. Stanovalci informacije o pritožbenih poteh pridobijo ob sprejemu, poleg tega pa so Navodila o izvajanju pravice do pripomb, mnenj, ugovorov in pritožb v Domu sv. Jožefa – varstvo starejših objavljeni na oglasnih deskah po domu in na internetni strani.

Domu Metlika smo priporočili, da v zloženki »Poti sodelovanja uporabnikov pri uveljavljanju pravic na področju institucionalnega varstva starejših« in »Kako lahko uveljavite pravice na področju socialnovarstvenih storitev« poleg navedbe organa in njegovega naslova navede tudi kontaktno telefonsko številko (npr. v primeru Varuha brezplačno številko 080 15 30) in elektronski naslov organa.

Dom Metlika na naše priporočilo ni posebej odgovoril, zato smo šteli, da se s priporočilom strinja in ga bo upošteval pri svojem nadaljnjem delu.

Enoti Olmo smo ob obisku leta 2013 predlagali pripravo zloženke, kjer bodo povzete pravice oseb na varovanem oddelku in navedena imena zastopnikov in njihovi kontaktni podatki ter prilagoditev hišnega reda, da bo vsebovala ustrezna pojasnila glede izhodov z oddelka oziroma iz doma.

Ob kontrolnem obisku smo lahko ugotovili, da ima Enota Olmo pripravljeno splošno zloženko, namenjeno stanovalcem ob sprejemu. V njej so osnovne informacije glede življenja v enoti, ki jih stanovalec potrebuje. Vendar pa enota še vedno nima posebne zloženke z navedenimi posebnostmi varovanega

oddelka (omejitev svobode gibanja, pravice stanovalcev tega oddelka ipd.). Zato smo z zadovoljstvom sprejeli pripravljenost vodstva enote, da v prihodnje pripravi takšno zloženko.

Ob obisku Centra Cerknica leta 2010 smo opozorili, da brošura o pravicah oseb na varovanem oddelku v rubriki »seznam zastopnikov na območju centra«, nima napisanega nobenega kontakta. Ob tem smo hkrati tudi ugotovili, da je na oglasni deski pripeto obvestilo, da bo seznam zastopnikov izdelan takoj, ko bodo imenovani.

Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da je stanovalcem zdaj na voljo zloženka »Iščem zastopnika«, v kateri so navedeni tudi zastopniki oseb s težavami v duševnem zdravju. Do zdaj se je v centru oglasila zastopnica zgolj enkrat, po klicu stanovalca, ki mu je odvzeta poslovna sposobnost.

Ob obisku Centra Lucija leta 2012 smo predlagali, da center v skladu s 57. členom Zakona o pacientovih pravicah za zdravstveno osebje znotraj centra določi osebo za sprejemanje in obravnavo zahteve (pritožbe) za prvo obravnavo kršitve pacientovih pravic.

Ob kontrolnem obisku smo ugotovili, da ima ta določeno osebo za sprejemanje in obravnavo zahteve za prvo obravnavo kršitve pacientovih pravic. Navedena je na oglasni deski oddelka za osebe z demenco – skupaj z naslovi, na katere lahko posamezni stanovalec sicer naslovi svojo pritožbo zaradi obravnave na oddelku.

Verska oskrba:

Ker smo ugotovili, da je na seznamu dnevnih aktivnosti Doma sv. Jožefa, katerega ustanovitelj je verska skupnost veliko verskih aktivnosti, smo priporočili, da dom še večji poudarek da dejavnostim, ki so prilagojene vsem stanovalcem, ne le verujočim. Nedvomno bi bilo smiselno med dnevne aktivnosti vključiti tudi čas za izhode in gibanje na svežem zraku, kar bi bilo še posebej pomembno za stanovalce na oddelku za osebe z demenco.

 Dom je pojasnil, da želi s programom prostočasnih dejavnosti stanovalcem ponuditi pestro ponudbo druženja v različnih dejavnostih, ki stanovalcem s svojo raznolikostjo omogočajo vključevanje v razne oblike druženj. Dejavnosti so bile izoblikovane na podlagi prepoznavanja potreb ter izraženih želja in interesov stanovalcev. Prostočasne dejavnosti, ki jih stanovalci izbirajo glede na osebne odločitve, interese in želje, so namenjene vsem stanovalcem, pri čemer prek dneva (razen srede) in celotnega tedna prevladujejo vsebine, ki niso versko naravnane (telovadba, glasbena ura, ustvarjalna ura, potujoča knjižnica, pogovorna ura, srečanje skupine stanovalcev (kognitivni trening), moška skupina, Knjiga nam pripoveduje). Pojasnjuje, da je treba upoštevati, da med zgoraj naštetimi ni prireditev, ki jih pripravijo ob praznikih slovenskega ljudskega izročila skozi vse leto in ob katerih čutijo, da jih stanovalci doživljajo še najbolj kot svoje, saj jih spominjajo na mladost in domača okolja. To so na primer: koline, martinovanje, miklavževanje, materinski dan, pastirski piknik, gregorjevo, velikonočni žegen jedi, praznik kulture na Jožefovem hribu, kajenje hiše ob sklepu leta, pustovanje.

Domu sv. Jožefa smo priporočili, da stanovalce opozori na možnost pomoči pri vzpostavitvi kontaktov s predstavniki njihove veroizpovedi in posledično dogovor o verskih obredih, bodisi na oglasnih deskah ali pa v zloženki, ki jo prejmejo stanovalci. Velikokrat se namreč posameznik, še posebej upoštevajoč lastništvo doma, ne bo hotel izpostavljati ali zgolj ne bo znal izraziti svoje želje po tovrstni oskrbi.

 Dom je pojasnil, da stanovalcem želi približati in ohraniti način življenja, kot so ga ti preživljali v svojih aktivnih letih. Hkrati jim želi omogočiti izražanje vseh potreb in zagotavljati oskrbo na ravni, ki jo zahteva sodoben človek na temelju njegovih pravic in človeškega dostojanstva. V vseh letih delovanja dejavnosti varstva starejših zaposleni niso zaznali potrebe po verski oskrbi druge veroizpovedi, vsekakor pa bodo stanovalcem, če bo izkazana potreba oziroma izražena želja, v prihodnje pomagali pri navezavi stikov s predstavniki njihove vere. Ob tem dom navaja, da tega zaposleni ne morejo početi, če v hiši ni stanovalcev s takšnimi potrebami, saj bi v tem primeru šlo za vsiljevanje. Dom bo stanovalcem, ki bodo to želeli, ponudil tudi pomoč pri navezavi stikov oziroma obisku molitvene skupine, pri verskih obredih ipd. Nikoli pa do zdaj zaposleni niso zaznali negodovanja stanovalcev, ki jih verske vsebine ne zanimajo; nasprotno, dom je bil deležen priznanja, da jim jih ne vsiljuje.

Enoti Muretinci smo priporočili, da se na varovanem oddelku na oglasni deski ali na drug ustrezen način izobesi urnik oziroma termin molitve.

Dom (odgovor smo prejeli od Doma upokojencev Ptuj) je poudaril, da bodo priporočila in predloge DPM upoštevali pri načrtovanju strokovnega dela in urejanju ambienta, namenjenega osebam z demenco.

Tematski obisk:

Namen tematskega obiska DPM v več domovih starejših je bilo (zgolj) ugotavljanje sprememb na oddelkih z demenco, potem ko je MDDSZ iz Usmeritev za delo z osebami z demenco (usmeritve) črtalo t. i. Oddelke s povečano pozornostjo (OPP). Zato smo ob obiskih izpostavili zgolj problematiko, ki je povezana s tem vprašanjem in se nanjo v poročilu tudi osredotočamo. DPM je ob drugih rednih obiskih po omenjeni spremembi namreč ugotavljal, da so se številni socialnovarstveni zavodi znašli v stiski, saj pogojev za verifikacijo varovanih oddelkov niso izpolnjevali in zaradi arhitektonskih omejitev velikokrat tudi ni bilo možno pričakovati, da bodo pogoje izpolnili v prihodnosti, ali pa jim je prenovo oddelka in s tem izpolnitev pogojev za verifikacijo onemogočalo pomanjkanje sredstev. S tem so se znašli pred vprašanjem, kako ravnati, ker (vsem) osebam na oddelkih za osebe z demenco ne morejo dovoliti (samostojnega) izhoda, saj bi to predvsem pri dezorientiranih in begavih osebah lahko predstavljalo nevarnost.

Dom pod Gorco, Maribor:

Dokler so usmeritve omogočale OPP, so imeli delo na oddelku organizirano na tak način, zdaj pa imajo po navedbah Doma pod Gorco integrirano enoto z osebnim spremljanjem. Vendar glede na prejeta pojasnila ugotavljamo, da se delo na oddelku (še) ni bistveno spremenilo, še vedno namreč poteka na podobno, kot je potekalo pred spremembo usmeritev. Upoštevač kadrovske sestavo Doma pod Gorco, tudi menimo, da način dela, ko bi ne bila posameznikova svoboda gibanja (nikoli) omejena, (še) ni možno izvesti. V popoldanskem času so na oddelku (zgolj) trije do štiri zaposleni. Tako si ne predstavljamo organizacije dela na oddelku v primeru, če bi na primer trije (begavi) stanovanjci odšli z oddelka ali celo v okolico doma, saj bi v primeru, ko bi jih osebje spremljalo, ostali stanovanjci ostali brez kogar koli, ki bi zanje skrbel.

Posebej smo opozorili na ravnanje, ko se posameznemu stanovalcu s fiksacijo prepreči možnost gibanja. Čeprav je cilj, ki se ga na ta način zasleduje, razumljiv in (najverjetneje) v korist stanovalca, bi moral Dom pod Gorco v primeru nemožnosti drugih načinov preprečitve izpulitve kanile, ki za stanovalca z vidika možnosti gibanja niso omejujoče (rokavičke, nastavitvev kanile na nogo, uporaba povoja ipd.), ravnati, kot da gre za izvajanje PVU po ZDZdr. Ker za izvajanje tega ukrepa zunaj varovanega oddelka ni pravne podlage, bi moral do ustrezne ureditve telesnega oviranja v primeru zdravljenja na splošno to reševati bodisi z začasno namestitvijo v (psihiatrično) bolnišnico ali začetkom ustreznega postopka za zadržanje stanovalca na (varovanem) oddelku pred pristojnim sodiščem.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da stanovalcem fiksirajo kanilo s povojem. Poudarili so, da nikakor ne fiksirajo roke oziroma ne izvajajo fizičnega omejevanja gibanja. V namene preprečitve izpulitve kanile pri stanovalcih uporabljajo povoje kot tudi rokavičke. Takšna navodila poda zdravnik in tudi predpiše te vrste PVU. V domu nimajo pasov segufix in kot navajajo, jih tudi nikoli niso imeli.

Sončni dom Maribor ne glede na spremembe usmeritev po naših ugotovitvah nadaljuje z delom, kot ga je poznal do zdaj. Gre torej za obliko varovanih oddelkov, saj je izhod stanovalcem onemogočen ali vsaj močno otežen tako s tehničnimi sredstvi kot z osebjem. Dom glede na obstoječe stanje nima možnosti za verifikacijo varovanega oddelka, ravno tako, upoštevač obstoječi kader, nima možnosti za vzpostavitev oddelkov s spremljanjem, saj bi v primeru odhoda več stanovalcev z oddelkov vsem ne mogel zagotoviti spremstva. V takšnem primeru je seveda treba stanovalce – zaradi njihove varnosti – tudi zadržati na oddelku ali vsaj prestreči pred odhodom z območja zavoda.

Posebej skrb zbujačo je ravnanje Okrajnega sodišča v Mariboru, ki se kljub obvestilom o zadržanju in zahtevi ZDZdr, da v takšnem primeru izpelje sodni postopek, ne odziva. Tudi če sodišče ne ugotavlja pravne podlage za izvedbo zadržalnega postopka, bi moralo o prijavi odločiti in tako stanovalcu na eni strani in Sončnemu domu na drugi strani dati možnost presoje odločitve v postopku s pravnimi sredstvi.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da si bo v prihodnje prizadeval proučiti možnosti za gradnjo oddelka za osebe z demenco in pripadajočim parkom po sodobnih merilih, priporočilih in standardih. Dom pojasnjuje, da trenutno za njihovo delo obstajajo omejitve, kot so dani bivalni pogoji, povezani z arhitekturo, in seveda tudi veljavni kadrovske normativi, ki narekujejo organizacijo dela.

Dom je tudi poudaril, da delo in organizacijo za vse stanovalce Sončnega doma izvajajo na osnovi individualnih želja in potreb stanovalcev. Spoštujejo njihovo mnenje, ohranjajo njihovo integriteto in pri svojem delu upoštevajo veljavne zakone, predpise in priporočila za delo z osebami z demenco, ki jih je za področje socialnovarstvenih zavodov pripravila skupina strokovnjakov, ki deluje pri MDDSZ.

Dom se strinja, da bodo njihov sogovornik tudi sodišča. Želijo pa si, da bi bil postopek o zadržanju oseb z demenco poenostavljen in human za stanovalca z demenco kot tudi za njegove svojce.

Dom upokoencev Ptuj je že pred spremembo Usmeritev za delo z osebami z demenco MDDSZ imel vzpostavljen OPP in tudi po spremembah usmeritev se delo na oddelkih za osebe z demenco ni bistveno spremenilo. Dom ne izpolnjuje pogojev za verifikacijo varovanih oddelkov, po drugi strani pa se zaveda in priznava, da koncept osebnega spremljanja (pri njih pa tudi drugje) ob obstoječih kadrovske normativih ni izvedljiv. Tudi sami menijo, da bi bila najboljša rešitev nova ureditev oddelkov, podobnih, kot so bili že pred časom OPP. Ob tem predlagajo, da se tudi domove starejših povabi k sodelovanju ob razvijanju najbolj primernega koncepta, saj je le to zagotovilo, da bo ta zaživel tudi v praksi.

Dom je v odzivnem poročilu navedel, da si z njihove strani – kot izvajalca institucionalnega varstva za osebe z demenco – želijo, da bi v pripravo modela vključili strokovnjake, ki delajo neposredno z osebami z demenco. Vsekakor je treba najti optimalno rešitev med doktrino strok in materialnimi možnostmi družbe, ki pogojuje (omejuje) standarde in normative za izvajanje storitve. Dom poudarja, da demenca, ki ji je ob tokratnih obiskih DPM namenil največ pozornosti, potrebuje specifičen pristop. Meni, da nenehno ponavljanje postopkov na sodiščih jemlje dragoceni čas in denar, ki bi ga lahko namenili za kreativno obravnavo oseb z demenco v skladu z njihovimi potrebami.

Dom Petra Uzarja je imel pred spremembo usmeritev vzpostavljen OPP in tudi po spremembah usmeritev se delo na oddelku za osebe z demenco, kljub sedanjemu opredelitvi, da gre za varovani oddelk, po naših ugotovitvah ni bistveno spremenilo. Dom še ne izpolnjuje pogojev za verifikacijo varovanih oddelkov, njegovi načrti pa kažejo na željo po bolj odprtem načinu dela z osebami z demenco. Zato kljub prenovi, po kateri bi morebiti izpolnjevali pogoje za verifikacijo sedanjega varovanega oddelka, razmišljajo o bolj odprtih oblikah dela. Ob tem sami priznavajo, da zaradi varnosti stanovalcev povsem odprt režim ne bo mogoč, še vedno bo osebje tisto, ki bo stanovalca, ko bo prešel določeno točko (kjer ga bo npr. zaznal senzor), prestreglo in ga vrnilo na oddelk. Tako bo tudi po formalni »ukinitvi« varovanega oddelka in njegovi prenovi varovanje stanovalcev ostalo glede na pojasnila, ki smo jih prejeli, enako, kot so ga opredeljevale usmeritve (OPP).

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so idejo o parku že uresničili – v parku so zasadili 30 različnih zdravilnih rastlin, ki jih stanovalci lahko tudi jedo, saj so vse užitne. Park je izdelan prav po načelih in smernicah vrtov in parkov za obolenje z demenco – s krožnimi potmi, različnimi elementi in barvami zasajenih rastlin. Stanovalci se lahko sprehajajo, postojijo ob fontani – ravno več gibanja na svežem zraku pa pomembno vpliva na boljše počutje stanovalcev.

Dom je poudaril, da so oddali vlogo za pridobitev gradbenega dovoljenja za izgradnjo dodatnega dnevnega prostora, kar jim bo omogočilo, da bodo lahko imeli dve manjši skupini in tako pripomogli k boljši kakovosti bivanja stanovalcev z demenco. Ob tem je dom navedel, da pogojev za verifikacijo varovanega oddelka ne bodo izpolnjevali, dokler ne bodo izvedli energetske sanacije doma in ob tem na račun balkonov povečali sobe.

Dom se strinja s stališčem DPM, da popolnoma odprt režim zaenkrat ni mogoč, saj bi terjal veliko več kadra. Vsa prizadevanja doma, kot so usposabljanja za stalno ekipo in boljši prostorski pogoji, pa prispevajo k njihovem cilju – da v naslednjih letih ne bo več varovanega oddelka oziroma stanovalcev z odločbo sodišča, temveč bodo imeli odprto obliko dela in bivanja.

Zato DPM meni, da je možno doseči cilj odprtega oddelka – z določenimi varovalnimi mehanizmi (kot so senzori) – in tako zagotoviti varnost stanovalcev.

Dom slepih, slabovidnih in starejših Škofja Loka je imel pred spremembo usmeritev vzpostavljen OPP in tudi po spremembah usmeritev se po naših ugotovitvah delo na oddelkih za osebe z demenco ni spremenilo. Tudi pri tem zavodu še ne izpolnjujejo pogojev za verifikacijo varovanih oddelkov, njegovi načrti pa ravno tako kažejo željo po bolj odprtem načinu dela z osebami z demenco. Nedvomno zaradi varnosti stanovalcev popolnoma odprt režim ne bo mogoč, še vedno bo osebje tisto, ki bo stanovalca, ko bo prešel določeno točko, prestreglo in vrnilo na oddelek. Tako bo tudi v prihodnje predvidoma delo na oddelku Mozaik ostalo glede na pojasnila, ki smo jih prejeli, enako, kot so ga opredeljevale usmeritve (OPP).

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so po smernicah za delo z dementnimi osebami, ki so jih prejeli s strani resornega ministrstva, delo prilagodili v najboljši možni meri. Osebe z demenco, pri katerih gre za težjo obliko demence, želijo vključiti v čim bolj integrirano obliko vseh aktivnosti. Zavedajo se, da te osebe potrebujejo stalno spremljanje druge osebe ob vsakem gibanju po domu kot tudi okolici, ki pa je le z redno zaposlenimi ni mogoče zagotoviti. Zato so pristopili k povečanemu vključevanju prostovoljcev, javnih delavcev in kandidatov, ki morajo opraviti splošno koristno delo. Dom navaja, da prostorskih pogojev za verifikacijo zaenkrat ne morejo zagotavljati – to možnost pa vidijo v prihodnosti, in sicer po adaptaciji oddelkov v pritličju. Dom ob tem poudarja, da si s spremljanjem dementnih oseb želi, da bi bili ti stanovalci čim bolj integrirano vključeni v celotno delo in življenje v domu.

Dom starejših občanov Preddvor je pred spremembo Usmeritev za delo z osebami z demenco MDDSZ imel vzpostavljen OPP in tudi po spremembah usmeritev se delo na oddelkih za osebe z demenco, kljub trudu zavoda po čim manjšem omejevanju svobode gibanja stanovalcev in razvijanju koncepta spremljanja, po naših ugotovitvah ni bistveno spremenilo. Zavod je sicer prepričan, da bo zaradi števila in vrste demence potrebna vzpostavitev varovanih oddelkov, kjer bi se tem stanovalcem lahko ustrezno zagotovila varnost, in sicer ob čim boljših pogojih za bivanje, usklajenih z zahtevami za varovane oddelke, kar bo tudi omogočilo njihovo verifikacijo. Vendar pa tudi Dom starejših občanov Preddvor na izgradnjo in vzpostavitev (verificiranih) varovanih oddelkov lahko računa šele čez čas, predvidoma po letu 2018. Do takrat sicer skušajo po črtanju OPP iz usmeritev delo organizirati v obliki oddelkov z osebnim spremljanjem. Vendar se je kljub velikemu trudu vseh zaposlenih in še posebej vodstva zavoda zastavlja vprašanje, ali bi bilo ob več begavih stanovalcih vedno možno doseči njihovo svobodo gibanja – torej prosto gibanje brez takšnega ali drugega (od)vračanja.

Dom je v odzivu na prehodno poročilo poudaril, da imajo trenutno srečo, da v domu ni stanovalca, ki bi zaradi begavosti dejansko potreboval več spremljanja, kot mu ga lahko nudijo, oziroma namestitvev na varovani oddelek. Če pa bi se to zgodilo, bi bili prisiljeni v izvedbo postopka za premestitev v zavod, kjer imajo varovani oddelek.

Dom je pojasnil, da trenutni standard bivanja ne omogoča verifikacije varovanega oddelka. Načrt doma je bil, da že v letu 2015 uredi vsaj en varovani oddelek z devetimi kapacitetami, kar je tudi omenjeno v poročilu DPM. Izvedbeni projekti prenove, ki so jih prejeli po obisku DPM, so pokazali, da bi bil strošek preureditve veliko višji od načrtovanega. Iz tega razloga so morali od izvedbe v letu 2015 odstopiti in je preureditev tega oddelka v varovani oddelek eden izmed izvedbenih načrtov prenove v prihodnosti.

Dom ob tem poudarja, da je že danes največ povpraševanj po namestitvah v institucionalno varstvo za starejše, ki zaradi zdravstvenega stanja potrebujejo zahtevnejšo zdravstveno nego in oskrbo ali pa zaradi stanja demence potrebujejo nenehno spremljanje oziroma varovanje.

Dom poudarja, da že več let namenja veliko pozornost izobraževanju in usposabljanju kadra za delo z ljudmi, ki imajo težave z demenco. Usposobljenost kadra pa je, kot ugotavljajo, zgolj eden od pogojev za zagotavljanje uspešnega dela, ki v ospredje postavlja človeka, njegove individualne potrebe, želje, dostojanstvo in čim dlje ohranja njegove psihofizične sposobnosti.

Dom se vsakodnevno sooča z dejstvom, da je za delo z osebami z demenco veljavni kadrovski normativ premajhen, kar ogroža uspešnost zastavljenih ciljev in ima za posledico veliko izgorelost kadra.

Dom res načrtuje ureditev treh varovanih oddelkov z neposrednim izhodom na zelenico. Namen teh načrtov je izboljšati kakovost bivanja stanovalcev in v tem smislu urediti bivalne in delovne pogoje. Z novimi bivalnimi in delovnimi prostori bodo urejeni pogoji za uvedbo psihosocialnega koncepta dela po sodobnih standardih. Zaradi obstoječe arhitekture sta prenova in dograditev varovanih oddelkov povezani s posegi in prenovo tudi nekaterih drugih delov stavbe. V letu 2015 so že potrdili idejne projekte

in so pred potrditvijo DIIP (dokument identifikacije investicijskega projekta). Sama investicijska prenova bo po navedbah doma visoka in je sami ne bodo zmogli.

Zaključne ugotovitve tematskega obiska:

Naše izkušnje iz vseh obiskanih zavodov kažejo, da se delo na oddelkih za osebe z demenco tudi po spremembi Usmeritev za delo z osebami z demenco, ki jih je pripravilo MDDSZ, ni bistveno spremenilo. Čeprav nekateri domovi starejših ob pomanjkanju drugih možnosti, predvsem za vzpostavitev in verifikacijo varovanega oddelka, oddelke preimenujejo v oddelke z osebnim spremljanjem kot novim konceptom organizacije tovrstnih oddelkov ali kako drugače, pa ugotavljamo, da način dela z osebami z demenco ostaja v bistvu enak, ravno tako varovanje teh stanovalcev, kar je glede na kadrovske normative tudi razumljivo. Če ti ne bodo spremenjeni oziroma prilagojeni konceptu osebnega spremljanja, menimo, da bi MDDSZ moralo aktivno začeti iskati ustrezno rešitev, ki bi domovom starejših, ki ne izpolnjujejo pogojev za verifikacijo varovanih oddelkov, omogočala koncept dela, ki bi stanovalcem zagotavljal najboljšo možno oskrbo in predvsem tudi njihovo varnost ob upoštevanju določil ZDZdr. Menimo, da bi bilo zelo pomembno, da se v razpravo ob pripravi novih rešitev (znova) vključijo tudi sami socialnovarstveni zavodi in druge ustanove, ki delujejo na tem področju oziroma so s tem povezane (Varuh človekovih pravic RS, zastopniki po ZDZdr, nevladne organizacije idr.). Tudi obiskani domovi so prepričani, da bi le njihova vključenost v iskanje ustrezne rešitve prinesla rezultat, ki bi zaživel tudi v praksi. S takšnim mnenjem domov se strinjamo in njihovo aktivno vključenost v iskanje ustrezne rešitve priporočamo.

Seveda pa mora MDDSZ ob iskanju ustrezne rešitve upoštevati zahteve ZDZdr glede pogojev za zadržanje posameznika na (neverificiranem) varovanem oddelku. Ob tem naj le opozorimo, da je nujnost iskanja ustrezne rešitve za varovanje stanovalcev v domovih, kjer verifikacija ni možna zaradi neizpolnjevanja tehničnih pogojev, ob obisku Doma upokojujencev Podbrdo, enote Petrovo Brdo, poudaril tudi izvedenec DPM, dr. Peter Pregelj.

Dokler MDDSZ ne bo ob sodelovanju socialnovarstvenih zavodov našlo kakšne druge ustrezne rešitve in jo vključilo v pravni dokument, ki bo predstavljal podlago za (nov) koncept dela na oddelkih za osebe, priporočamo, da domovi starejših upoštevajo 17. alinejo 2. člena ZDZdr, ki varovani oddelki opredeljuje kot oddelki v socialnovarstvenem zavodu, kjer so osebe zaradi svojih potreb nepretrgoma deležne posebne zaščite in varstva ter zavoda ne morejo zapustiti po lastni volji. Če torej stanovalci tega oddelka in tudi območja zavoda ne morejo zapustiti samostojno, brez (od)vračanja s strani osebja, je treba pred zadržanjem stanovalca na takšnem oddelku izpeljati postopek, kot ga v 74. in 79. členu določa ZDZdr.

4.6 Obiski posebnih socialnovarstvenih zavodov

V letu 2015 smo obiskali **pet posebnih socialnovarstvenih zavodov (PSZV)** oziroma **varovanih oddelkov teh zavodov**, in sicer so bili opravljeni redni obiski, kjer smo preverili tako spoštovanje priporočil, ki jih je DPM podal ob zadnjem obisku, kot tudi druge okoliščine, ki so pomembne za končno oceno primerov morebitnega grdega ravnanja, kaznovanja ali celo mučenja v obiskani ustanovi.

Obiski so bili opravljeni v okviru rednega, naprej načrtovanega nadzora – vsi obiski so bili nenapovedani.

Poročila so nastala na podlagi pregleda varovanih oddelkov, prostorov za umirjanje, pogovora z vodstvom zavodov ter pogovora z naključno izbranimi stanovalci in na podlagi pregleda dokumentacije naključno izbranih primerov. **Zavodi so se redno odzivali na naša priporočila in se v večini primerov strinjali z našimi ugotovitvami oziroma priporočili ter zagotovili, da so nekatere pomanjkljivosti že odpravili oziroma povedali, da so predvidene izboljšave. Od 87 priporočil je bilo tako 15 že realiziranih, 25 sprejetih, 10 pa (še) nesprejetih. Glede 37 priporočil (vanje so všteta tudi tista, za katera odziv obiskanih zavodov do časa priprave tega zapisa še nismo prejeli) nismo prejeli posebnega odziva, zato bomo njihovo uresničitev preverili ob naših naslednjih obiskih.**

Obiski so potekali po ustaljenem zaporedju, in sicer smo se praviloma razdelili, tako da je del skupine za nadzor opravil razgovor z vodstvom zavoda, del skupine, praviloma predstavniki nevladne organizacije,

pa so odšli na oddelek, kjer so si ogledali vse prostore oddelka, se pogovorili z zaposlenimi in pacienti in dlje časa spremljali življenje na oddelku – torej predvsem tudi ravnanje s pacienti, njihovo strokovno obravnavo in odnos osebja. V zaključnem razgovoru smo vodstvu podali svoje ugotovitve in prva priporočila. Po vsakem obisku je skupina, ki je obisk izvedla, pripravila poročilo z ugotovitvami in priporočili. Sestavni del poročila je tudi mnenje izvedenca psihiatrične stroke, ki je obiskani zavod obiskal praviloma naknadno in na podlagi svojih ugotovitev podal mnenje z vidika zdravstvenega varstva in oskrbe. Poročilo o obisku je bilo posredovano obiskanemu zavodu, po njegovem odzivu pa smo pripravili še končno poročilo, ki je bilo poslano zavodu in tudi Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter socialni inšpekciji.

Oddelki pod posebnim nadzorom socialnovarstvenih zavodov:

Dom upokojencev Podbrdo je kombinirani socialnovarstveni zavod. Enota Petrovo Brdo (Dom Podbrdo; Enota pa pomeni enoto doma, ki je bila obiskana) nima klasičnega varovanega oddelka, obiskana enota (od sicer treh v okviru doma) je namenjena osebam s posebnimi potrebami. V Enoti je polna kapaciteta 95 stanovalcev.

Socialnovarstveni zavod Dom Nine Pokorn Grmovlje (Dom NPG) ima kapaciteto 239 stanovalcev, od tega je 42 stanovalcev nameščenih v bivalnih enotah. Dom ima verificirani varovani oddelek za 12 stanovalcev, v času obiska je bila presežena kapaciteta za eno osebo, in sicer zaradi namestitve enega stanovalca na podlagi sklepa sodišča.

Socialnovarstveni zavod Dutovlje (Zavod Dutovlje) ima kapaciteto – skupaj z bivalnimi enotami – 171 postelj, v matični enoti v Dutovljah je 136 postelj in šest oddelkov, in sicer: dom Grlica, dom Lastovka, dom Sinica, dom Taščica, dom Brinjevka in dom Slavec. Varovani oddelek se imenuje Grlica – v času obiska je bilo tam 18 oseb in dve rezervaciji.

Dom upokojencev in oskrbovancev Impoljca (Dom Impoljca) ima kapaciteto 295 postelj; v času obiska je bilo tam nameščenih 296 stanovalcev. Na oddelku C (varovani oddelek) je bilo v času obiska nameščenih 74 oseb – 35 moških in 39 žensk, mladoletnih stanovalcev ni bilo.

Socialnovarstveni zavod Hrastovec (Zavod Hrastovec) ima kapaciteto (vključno z bivalnimi enotami) 663 postelj, od tega jih je bilo v času obiska DPM zasedenih 648. Zavod ima tudi vrsto bivalnih enot, in sicer v 11 hišah in 11 stanovanjih. V posameznih hišah je 12 stanovalcev ali več, večja je enota na Hodošu, kjer jih je 70, v stanovanjih prebivajo eden do štiri stanovalci. V Zavodu Hrastovec sta dva verificirana varovana oddelka, in sicer v stavbi gradu, kapaciteta vsakega je 24 stanovalcev, na dan obiska DPM je bil oddelek V1, na katerem je 12 moških in 12 žensk, poln, na oddelku V2, na katerem je 24 moških stanovalcev, pa sta bili dve postelji prazni, a so pričakovali, da se bo ena od teh zapolnila s stanovalcem z odprtega oddelka, ki se mu je zdravstveno stanje poslabšalo. Omenjena oddelka sprejemata osebe z duševno boleznijo oziroma duševno motnjo, zgolj na teh oddelkih imajo tudi prostore za izvajanje posebnih varovalnih ukrepov (PVU) in le tam jih, po zagotovilih sogovornikov, tudi izvajajo. Zavod ima tudi dva neverificirana varovana oddelka, in sicer je v drugem nadstropju depandanse oddelek B2, ki sprejme 24 stanovalcev, predvsem z diagnozo demence. V času obiska DPM je bil oddelek polno zaseden. V tretjem nadstropju depandanse je oddelek B3, kjer so nameščene osebe s hujšimi težavami v duševnem razvoju – tudi kapaciteta tega oddelka je 24 postelj, v času obiska DPM so bile vse zasedene. **Zavodu Hrastovec do priprave tega poročila še ni uspelo odgovoriti na predhodno poročilo, rok za odgovor še ni potekel, zato odziv zavoda še ni naveden oziroma je pri danih priporočilih oznaka »ni podatka«.**

Legenda oznak pri posamičnih priporočilih/predlogih DPM:

sprejeto   nesprejeto   realizirano   ni podatka

Bivalni pogoji:

Priporočili smo, da Dom NPG zagotovi, da posedanje stanovalcev pred televizijski sprejemnik ne postane način, s katerim bi si zaposleni olajšali delo ali s katerim bi se nadomeščalo morebitno (trenutno ali stalno) pomanjkanje kadra na oddelku.

 Dom je pojasnil, da ogled TV-programov temelji na izbiri stanovalcev; občasno je priložnost za njihov »počitek« oziroma umiritev na primer po obroku. Animacijski program v varovanem oddelku je pripravljen vnaprej, in sicer tedensko. Prav tako ima vsak stanovalec v domu izdelan individualni načrt, v katerem so zapisane želje, potrebe in cilji vsakega stanovalca. Skupaj s ključno osebo iščejo načine uresničitve teh ciljev in potreb. Sproti se delajo evalvacije zastavljenih ciljev in revidacije načrtov.

Dom je ob tem poudaril, da se varovani oddelek bistveno razlikuje od oddelkov za osebe z demenco v domovih za starejše. Stanovalci varovanega oddelka se vključujejo tudi v druge vsakodnevne aktivnosti domskega življenja, kot so na primer kuharske urice, industrijsko delo ipd. Dom je tudi zagotovil, da posedanje pred televizorjem ni razlog temu, da bi manjkalo aktivnosti – menijo, da je le-teh na trenutke celo preveč – temveč gre za željo posameznika ali, kot že zgoraj omenjeno, priložnost za počitek. Absolutno pa to ni razlog pomanjkanja kadra, saj je na tem oddelku vedno kdo navzoč, dnevno pa se vključujejo tudi druge službe in profili.

Sprejemamo pojasnilo doma. Že v (preostalem) delu poročila smo opisali možnosti, ki so za vsakodnevne aktivnosti na voljo stanovalcem. Želimo pa znova opozoriti, da še tako dodelan individualni načrt v povezavi z vrsto možnosti za dnevne aktivnosti, ki jih zavod ponuja, ne pomeni veliko brez ustreznega truda osebja, da posameznika ustrezno motivira, da se teh aktivnosti tudi res udeleži. Nedvomno je včasih to ob nasprotovanju stanovalca – ki mu je bolj prijetno sedeti pred televizorjem kot biti na primer fizično aktiven – težko, vendar z ustreznim trudom osebja dosegljivo. Prepričani smo, da osebje v domu tako (že) ravna, opozorilo pa temelji (tudi) na opažanjih predstavnika nevladne organizacije, ki je bil na oddelku dalj časa.

 Predlagali smo, da Zavod Hrastovec poseben poudarek daje temu, da gledanje televizije ne gre na račun ostalih dnevnih aktivnosti, predvsem delovne terapije. Nedopustno bi bilo namreč, če bi osebje stanovalce posedalo pred televizijski sprejemnik zgolj zato, da bi si olajšalo delo oziroma zagotovilo prosti čas.

Zavodu Dutovlje smo priporočili, da se uredi dostopnost do brežine na območju parka novega varovanega oddelka na varen način za stanovalce in da se po možnosti namesti tudi kakšna klop.

 Zavod Dutovlje je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da je bil v prvem projektu prenove varovanega oddelka predviden bolj urejen dostop do parka z varovanega oddelka. Ob prenovi so se plani deloma spremenili zaradi drugih nepredvidenih prioritet na varovanem oddelku. Ureditev bolj varnega dostopa do parka za stanovalce bodo umestili med prioritete naloge v naslednjem letu.

 Priporočali smo, da Zavod Hrastovec stanovalce na vseh oddelkih, predvsem pa tudi na oddelku B2, skuša čim bolj zaposliti in s tem izboljšati kakovost njihovega življenja ter jih tako ne prepušča zgolj samim sebi.

 Zavodu Dutovlje smo priporočili uskladitev določb hišnega reda glede živali z dejanskim stanjem.

Priporočili smo, da Enota Petrovo Brdo, kot je bilo zagotovljeno že ob obisku leta 2011, pristopi k ureditvi ustrezne kadalnice za stanovalce drugega nadstropja. Ta je glede na majhno kadalnico v tretjem nadstropju in veliko število kadalcev v primeru mraza ali slabega vremena nedvomno nujno potrebna.

 Dom Podbrdo je pojasnil, da priporočilo glede ureditve kadalnice sprejema, saj si tudi sami želijo, da bi našli ustrezno rešitev. Stalno si prizadevajo delati v tej smeri, a žal do zdaj zaradi neustreznih prostorskih pogojev niso bili uspešni.

Zavodu Dutovlje smo priporočili, da omogočijo dostop do prostora za kajenje oziroma, če je to potrebno, tudi dnevno dovolj pogoste izhode v spremstvu osebam, ki kadijo.

Zavod Dutovlje je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so stanovalcem na začasnem varovanem oddelku zaposleni omogočali dostop do kajenja in upoštevali individualne potrebe. Vsakodnevno so stanovalci odhajali tudi v skupno avlo v pritličju zavoda. Tudi zdaj, na novem varovanem oddelku, stanovalci vsak dan odhajajo v avlo zavoda, poleg tega pa imajo na voljo zunanje dvorišče in del parka, ki je stanovalcem na voljo ves čas v dnevnem času.

Enota Petrovo Brdo ima v sklopu Doma upokoencev Podbrdo urejeno predstavitev na internetu. Vendar ta ni najbolj ažurna, na kar smo posebej opozorili. Ob tem so v Enoti Petrovo Brdo poudarili, da bodo to čim prej uredili.

V odzivu na predhodno poročilo je Dom Podbrdo pojasnil, da so spletno stran posodobili.

Priporočili smo, da Dom NPG poskrbi tudi za večjo ažurnost novic, ki jih vsem zainteresiranim nudi prek svetovnega spleta, saj na primer ni bilo možno najti podatka o najnovjšem dogajanju v domu, koledar prireditev je bil prazen, zadnja novica pa je bila stara skoraj leto dni.

Dom je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnil, da je bila v času obiska DPM v izdelavi nova spletna stran, razlog za neažurnost pa so bile težave s prejšnjim skrbnikom spletne strani, zaradi katere so se odločili za novega skrbnika.

Priporočili smo, da Zavod Dutovlje uredi vsebine spletne strani, še posebej tiste, za katere jih zavezuje zakon (npr. katalog IJZ).

Zavod je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so vsebino po obisku obogatili (dodali so letno poročilo, plan, statut, dodali vsebino na strani dislociranih enot, skrili so nedokončane strani). Ureditev kataloga informacij javnega značaja so uvrstili med prioritete naslednjega leta.

Domu NPG smo priporočili, da se zaklepanje omar s strani osebja prilagodi individualno glede na posameznega stanovalca, torej tako, da se stanovalcem, ki so to sposobni, omogoči, da sami zaklepajo omare in hranijo ključ.

Dom je pojasnil, da se priporočilo, ki ga omenja Varuh, izvaja na podoben način. Zaklepanje omaric je skupni dogovor zaposlenih in stanovalcev na oddelku predvsem zaradi izogibanja konfliktom, ki so nastajali (izginjale so stvari, stanovalci so po pomoti zašli v drugo sobo in brskali po omarah ipd.) Ukrep torej po prepričanju doma ne gre v škodo kratenja pravic stanovalcev, temveč je njegov namen zgolj v izogibanju napetosti, ki lahko nastanejo oziroma so nastajale.

Priporočili smo, da Dom NPG poskrbi, da se potencialno nevarni predmeti shranijo tako, da stanovalcem niso dostopni (v posebni omari, sestrski sobi ipd.).

Dom meni, da se to priporočilo nekoliko izključuje s predhodnim priporočilom.

Na stališče doma smo odgovorili, da je DPM tudi ob spodbudi domu, da bi še več truda vložil v primerno opremo skupnih prostorov in sob, seveda vedno zasledoval vidik varnosti. Ob tem menimo, da je polepšanje prostorov možno doseči tudi na varnejši način oziroma z materiali, ki stanovalcem niso nevarni.

Domu NPG smo priporočili, da kopalnice ostanejo odklenjene, saj so osnovno sredstvo, kjer lahko stanovalci tudi samostojno poskrbijo za lastno higieno, si umijejo roke in tudi uporabijo stranišče, ko je to potrebno, brez da bi morali prej iskati osebe, da jim ta prostora odklene.

 Dom NPG je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da so kopalnice vedno odklenjene. Menijo, da gre za napačno informacijo oziroma vtis DPM. Na oddelku je eno stranišče za osebe, ki pa je zaklenjeno, druge kopalnice in stranišča so vedno odklenjeni.

DPM poudarja, kot je sicer navedeno že v poročilu, da so bile ob obisku vse kopalnice odklenjene. Podatek, da so kopalnice običajno zaklenjene, nam je posredovalo osebe.

Priporočili smo, da Enota Petrovo Brdo stanovalce opozori na možnost pomoči pri vzpostavitvi kontaktov s predstavniki njihove veroizpovedi in posledično dogovor o verskih obredih bodisi na oglasnih deskah ali pa v zloženki, ki jo stanovalci prejmejo.

 Dom Podbrdo je navedel, da bodo stanovalce seznanili z možnostjo, da jim pomagajo pri vzpostavitvi kontaktov s predstavniki njihove veroizpovedi in pri dogovoru o verskih obredih.

Priporočili smo, da Dom NPG stanovalce opozori na možnost pomoči pri vzpostavitvi kontaktov s predstavniki njihove veroizpovedi in posledično dogovor o verskih obredih – bodisi na oglasnih deskah ali pa v zloženki, ki jo stanovalci prejmejo. Velikokrat se namreč posameznik, še posebej upoštevajoč lastništvo doma, ne bo hotel izpostavljati ali pa ne bo znal izraziti svoje želje po tovrstni oskrbi.

 Dom je pojasnil, da ima vsak stanovalec možnost izraziti svojo željo po zagotavljanju duhovne oskrbe glede na njegovo veroizpoved. Izrazi jo lahko pri pripravi individualnega načrta in na rednih domskih skupnostih. Dom ob tem dodaja, da je ključna oseba, ki si jo vsak stanovalec izbere, dolžna pomagati stanovalcu, da pride do uresnitve njegove želje. Dom je ugotovil, da je bil letos za velikonočne praznike trem stanovalcem druge veroizpovedi omogočen obisk verskega obreda. Dom ob tem zagotavlja, da je vsem, ki izrazijo željo po duhovni oskrbi v skladu s svojim verskim prepričanjem, le-to omogočeno. Dom bo v prihodnje tudi na oglasni deski in v brošuri, ki jo bo izdelal v kratkem, objavil kontaktne podatke predstavnikov različnih verstev.

Dom je v odgovoru na predhodno poročilo poleg pojasnil ob posameznih priporočilih poudaril tudi, da se v skladu s svojim temeljnim poslanstvom trudi krepiti človekovo dostojanstvo vsem stanovalcem. Žal ob tem opaža, da so pogledi različnih nadzornih institucij na isto stvar v diametralnem nasprotju. Vodstvo doma si želi, da bi vsi akterji dobro poznali njihovo strokovno delo in prizadevanja vseh zaposlenih in da bi jih pri trudu po konceptualnih premikih podpirali. Opažajo, da kot glavni zagovorniki pravic stanovalcev – tako pri urejanju upravnih kot tudi zdravstvenih zadev – in kot glavni varuhi njihovega človeškega dostojanstva večkrat ostajajo popolnoma sami in nemočni. Menijo, da ostajajo edini akterji razvoja sodobnejših bolj humanih oblik dela z ljudmi s posebnimi potrebami, kljub preživetim standardom in normativom ter kadrovskim težavam. Navajajo, da ostajajo polni upanja, da se bodo pogledi in strategija razvoja skrbi ljudi s posebnimi potrebami poenotili na vseh ravneh in da bodo njihova prizadevanja, opozorila o nedopustnem ravnanju določenih institucij naletela na plodna tla. Posebej opozarjajo na nameščanje forenzičnih oseb s sklepom sodišča brez privolitve. Opažajo, da je težko postavljati koncept dela, ker se jim po drugi strani takoj ruši in zahteva od njih organizacijske, kadrovske in vsebinske prilagoditve.

DPM ob tem zgolj dodaja, da tudi zaradi poenotenja prakse nadzornih organov svoje poročilo pošilja ne le MDDSZ, temveč tudi socialni inšpekciji. Posamezno poročilo je potem, ko se z njim seznanijo vsi naslovniki, dostopno na internetnih straneh Varuha in zajeto v posebno (letno) poročilo o delu DPM. S takšnim pristopom in načinom dela ter seznanjanjem vseh, ne zgolj zainteresirane javnosti, skušamo prenašati dobre prakse in opozoriti na pomanjkljivosti, ki naj posamezni instituciji omogočijo (še) boljše delo, osebam, ki so v njej zadržane, pa najboljše možne pogoje za življenje.

Zavodu Dutovlje smo priporočili dopolnitev hišnega reda, da se na željo stanovalcev lahko organizira tudi druga verska oskrba, ne le katoliška.

Domu NPG smo priporočili namestitev zvoncev oziroma druge signalne naprave ob posteljah nepomičnih bolnikov s pripadajočo oznako, ki bo pacientom na njim razumljiv način sporočala, v kakšnem primeru te zvonce uporabiti, s tem pa bi jih moralo osebje tudi ustno seznaniti.

Dom NPG je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da je na omenjenem oddelku vedno nekdo prisoten 24 ur na dan 365 dni v letu. Tako se še ni zgodilo, da bi prišlo do kakšnega neljubega dogodka, kjer bi stanovalec ostal neopažen.

Dom je poudaril, da so klicne zvonce namestili na mesta, kjer se jim zdijo smiselni, in tako, kot jim kažejo izkušnje pri delu. Dom tako ne razmišlja, da bi namestil dodatne klicne tipke ob posteljah, saj so vsi stanovalci na oddelku pomični. Klicni sistemi so po njihovem mnenju smiselni pri nepomičnih stanovalcih, ki večino časa preživijo v posteljah in ki pri uresničevanju svojih potreb – ob nestalni prisotnosti kadra – pokličejo nekoga od zaposlenih. Takšne situacije po zagotovilih doma na njihovem varovanem oddelku ni.

Domu Impoljca smo predlagali namestitev klicnih naprav za primer nujne medicinske ali druge pomoči, vključujoč oznake, ter uvedbo osveščanja in izobraževanja stanovalcev na njim razumljiv način z namenom preprečitve zlorab klicnega sistema.

Dom Impoljca je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da menijo, da se zaenkrat (upoštevajoč življenje v domu) ne kaže potreba po namestitvi klicnih naprav. Pomoč v primeru stiske stanovalca ali potrebe po medicinski pomoči je zagotovljena prek stalne prisotnosti in spremljanja s strani zaposlenih, rednih obhodov, zagotavljanja varnega okolja v čim večji možni meri. Na področju zagotavljanja varnosti so leta 2011 pripravili analizo tveganja, v kateri opredeljujejo načine za zmanjševanje tveganja.

Če namestitev klicnih zvoncev na varovanih oddelkih tehnično ni možna, smo predlagali, da Zavod Hrastovec poskrbi, da se osebje dodatno okrepi, ko je na oddelku stanovalec, ki bi bil nevaren sebi ali drugim stanovalcem.

Predlagali smo, da Zavod Hrastovec razmisli o možnostih za namestitev nočnih lučk vsaj pri stanovalcih, ki si jih želijo in bi jih tudi znali uporabljati.

Priporočili smo, da Dom NPG stanovalce, ki nimajo osebnih predmetov, spodbuja, da sobo opremijo s predmeti, ki so jih izdelali v okviru delovne terapije. Hkrati bi se na stene lahko namestile fotografije sodelovanja stanovalcev v okviru aktivnosti doma.

Dom je v odzivnem poročilu navedel, da vsekakor spodbuja stanovalce in njihove svojce, da svoje sobe opremijo z osebnimi predmeti. Poudaril pa je, da na varovanem oddelku bivajo stanovalci s specifičnimi potrebami. Velikokrat nimajo svojcev oziroma jih ti ne obiskujejo, osebnega imetja pred prihodom v dom praktično nimajo, zato je praksa, da jim kakšne stvari podarjajo zaposleni ali sam dom.

Ob prenovi varovanega oddelka je dom imel v mislih tudi željo, da bi oddelek naredili čim bolj domač. Zato so sobe in dnevni prostor prebarvali v tople barve, namestili so kamin – vse v želji, da ta oddelek ne bi deloval sterilno in da bi bilo občutje domače. Zaposleni menijo, da jim je to dobro uspelo, vsekakor pa bodo aktivnosti v tej smeri nadaljevali. Pojasnili so, da se bo odgovorna delovna terapevtka še izdatneje angažirala v ta namen in skupaj z zaposlenimi na oddelku ter skladno z željami stanovalcev opremila sobe s pridihom domačnosti.

Dom je ob tem poudaril, da ob opremljanju sob in skupnih prostorov dajejo velik poudarek tudi nevarnosti samopoškodbe. Stanovalci varovanega oddelka namreč ob fazah poslabšanja svojega zdravstvenega stanja posegajo po različnih predmetih z namenom poškodbe samega sebe ali pa drugega. Nevarnost ob tem lahko predstavljajo vsako steklo, težji predmet, koničast ali kovinski predmet (npr. okviri slik) ipd.

 Urejenost sob in hodnikov v Domu Impoljca, natančneje njihova sterilnost, je zmanjšana z izobešenimi izdelki stanovalcev, slikami z različnih dogodkov ter osebnimi stvarmi v sobah, kar DPM pozdravlja in podpira.

Predlagali smo ustrezno ukrepanje za zagotovitev čistoče v kopalnicah/WC-jih, pripadajočih posameznim sobam.

 Dom Impoljca je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da se glede problematike neprijetnega vonja v sanitarijah kontinuirano ukvarjajo in trudijo preprečevati neprijetne vonjave, ki so odraz kompleksnejšega problema, in ne odraz zagotavljanja redne čistoče sanitarij.

Priporočili smo, da Enota Petrovo Brdo stalno preverja odnos osebja do stanovalcev, saj tudi spoštljiv odnos stanovalcem pomaga ohranjati njihovo človeško dostojanstvo.

 Dom Podbrdo je pojasnil, da odnos osebja do stanovalcev stalno preverja (ob raportih, individualnih pogovorih, na sestankih), stalno imajo tudi izobraževanja v smeri komunikacije.

Priporočili smo, da Dom NPG zagotovi ustrezne priponke ali izvezena imena zaposlenih na službenih oblačilih, saj jih bodo tako stanovalci lažje prepoznali.

 Dom je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnil, da je iz dolgoletnih izkušenj dela z ljudmi s posebnimi potrebami – s poudarkom na strokovnem delu in krepitvi človekovega dostojanstva – razvidno, da je način dela na varovanem oddelku posebnega socialnovarstvenega zavoda specifičen. Na omenjenem oddelku je kader pretežno stalen, zato se osebje in stanovalci dobro poznajo med seboj. Koncept dela temelji na partnerskem odnosu, kjer stanovalec in zaposleni skupaj iščeta načine uresničevanja potreb, želja in ciljev stanovalca. Dom meni, da gredo tablice v smeri uniformiranosti, medicinskega modela, ki je v socialnovarstvenih ustanovah »nezaželen«. V želji, da bi partnerski odnos in enakovrednost vseh udeležencev v procesu dela prišla še bolj do izraza, so v domu prešli z uniform na neformalna delovna oblačila. Uvajajo novejši koncept dela, t. i. kongruenčno odnosno nego, ki jim bo skozi sistem zagotavljala stalen odnos in še tesnejši stik med zaposlenim in stanovalcem. Tablice so, po mnenju doma, primerne za bolnice, hotele, kjer ljudje prihajajo in odhajajo, nikakor pa ne za socialnovarstvene ustanove, kjer ljudje preživijo po 20 in 30 let ali še več.

DPM sicer sprejema pojasnilo doma in pozdravlja neuniformiran način odnosa osebja do stanovalcev. Vendar vseeno menimo, da je prav, da določena oznaka zaposlenih obstaja. Čeprav zaposlene stanovalci morebiti poznajo in ločujejo, pa je vsekakor drugače z obiskovalci. Prav je, da ti ločijo zaposlene od stanovalcev, da vedo, na koga se lahko z vprašanjem, pobudo ali pritožbo obrnejo in zoper koga se lahko pritožijo v primeru neprimerne odnosa do stanovalca ali samega obiskovalca. Hkrati menimo, da našitki ali pa izvezeno ime niso toliko vidni, da bi kakor koli vplivali na odnos med zaposlenim in stanovalcem.

Priporočili smo, da si vodstvo Zavoda Dutovlje prizadeva za ureditev odnosov med zaposlenimi in preprečitev prenosa njihovih težav na stanovalce.

 Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so se z zaposlenim direktorica, strokovna vodja in socialna delavka (vodja službe, kateri delavec pripada) takoj po obisku pogovorili in zaposlenemu jasno povedali, da je tako vedenje nesprejemljivo.

 Podpiramo prizadevanja osebja Doma Impoljca k spodbujanju samostojnega opravljanja dnevne higiene stanovalcev.

 Predlagali smo, da Zavod Hrastovec nadaljuje poostren nadzor nad »prekupčevanjem« s cigareti oziroma drugimi predmeti (npr. mobilnimi telefoni) ter po skuša z delavnicami, kot je promocija zdravja, zmanjšati delež kadilcev v zavodu.

Predlagali smo, da si Zavod Hrastovec tudi v prihodnje prizadeva za organiziranje skupin za samopomoč in pri tem svojcem po svojih močeh pomaga, da se jih lahko udeležijo.

Predlagali smo, da Zavod Hrastovec poseben poudarek da področjem, kjer odgovori zaposlenih v anketi o zadovoljstvu kažejo na možnosti za izboljšave, predvsem pa, da vključi še več prizadevanj za izboljšanje medosebnih odnosov med zaposlenimi, saj nekoliko slabši rezultati ankete v tem delu kažejo na potrebo po izboljšanju razmer.

Priporočili smo, da osebje Zavoda Hrastovec stanovalce praviloma vika. Tikanje bi bilo tako dopustno le ob izrecno izraženi želji stanovalca in to zgolj s strani tistega člana osebja, glede katerega je stanovalec izrazil željo. Ni pa dopustno, da se takšna želja, ki izvira iz zaupnega razmerja med njim in točno določenim zaposlenim začne uporabljati splošno in stanovalca potem tikajo tudi drugi zaposleni.

Priporočili smo, da Dom NPG prouči možnosti, da bi se na oddelku našel prostor, kjer bi se stanovalci lahko družili z obiskovalci brez prisotnosti osebja ali drugih stanovalcev (soba za obiske, pregraditev dela skupnega prostora ipd.).

Dom je v odgovoru na predhodno poročilo poudaril, da je varovani oddelek renoviran v skladu s Pravilnikom o minimalnih tehničnih pogojih, ki ga je predpisalo krovno ministrstvo (Uradni list RS, št. 77/08). Varovani oddelek je bil pred verifikacijo pregledan s strani predstavnikov MDDSZ, ki so podali pozitivno oceno. Na podlagi te je bil varovani oddelek tudi verificiran – s tem je pridobljena potrditev, da zagotavlja prostorske in kadrovske možnosti za zagotavljanje storitev, ki naj bi se odvijale. Poseben dnevni prostor za obiske na takšnih oddelkih ni predviden, obiskovalce pa spodbujajo, da ob obiskih odpeljejo svojce po hiši ali v bližnjo okolico, ki ponuja dovolj prostorov in koticov za druženje. Dom ob tem poudarja, da je obiskov na varovanem oddelku izredno malo.

DPM ob tem pojasnilu poudarja, da pravilnik določa zgolj minimalne tehnične pogoje za verifikacijo varovanega oddelka. Vsak zavod torej lahko varovani oddelek nadgradi tako, da je stanovalcem še bolj prijazen. Čeprav sprejemamo pojasnilo, da obiskov stanovalci nimajo veliko, vseeno menimo, da bi bilo pozitivno, če bi se jim znotraj oddelka ali pa tudi zunaj njega zagotovil prostor za nemoteno druženje.

Priporočili smo, da se za telefonski aparat, na katerega v enoti vežejo dohodne klice za stanovalce, najde primernejše mesto, kjer bi stanovalci, ki imajo klic, lahko pogovor opravili v bolj mirnem (tihem) okolju in z več zasebnosti kot sredi hrupnega hodnika.

Dom Podbrdo je pojasnil, da telefonskega aparata ne morejo namestiti drugam, saj ne najdejo primernege mesta. Bodo pa še razmišljali o premestitvi.

Priporočili smo, da Zavod Hrastovec odpira pošiljke zgolj v navzočnosti stanovalca in to le v primeru, ko pri posameznem stanovalcu obstaja resen sum (npr. zaradi zlorab v preteklosti), da bi bili lahko v paketu predmeti, ki bi škodovali stanovalcu ali drugim v zavodu (npr. alkohol, droge, orožje in nevarni predmeti). V vseh preostalih primerih oziroma kar pavšalno je nadzor pošiljk, pa čeprav v prisotnosti stanovalca, nedopusten.

Priporočili smo, da Zavod Hrastovec s Pošto Slovenije sklene dogovor, da je treba v primeru priporočene pošiljke na le-to opozoriti socialno službo zavoda. Še posebej uradna pisanja so velikokrat vezana na roke, zaradi katerih lahko posamezni stanovalec zamudi rok in s tem upravičenje do posamezne pravice, ki mu sicer pripada. Zato je prav, da je socialna služba o takšnih pošiljkah obveščena in lahko stanovalcu ponudi ustrezno pomoč ali pa o njih seznaniti skrbnika, če ga stanovalec seveda ima.

Priporočili smo, da Zavod Dutovlje omogoči dostop do interneta tudi osebam na varovanem oddelku, ki uporabljajo računalnike in/ali pametne telefone.

 Zavod je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da je dostop do interneta na novem oddelku omogočen, prav tako tudi dostop do računalnika, in sicer za vsakogar, ki si to želi.

 Vodstvu in zaposlenim v Zavodu Dutovlje smo priporočili, da vztrajajo in povečujejo raven sodelovanja s prostovoljci, kjer in ko za to dobijo priložnost.

Priporočili smo, da Enota Petrovo Brdo ponovno prouči potrebo in možnosti za vzpostavitev varovanega oddelka. Hkrati smo Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti predlagali, da ponovno preveri standarde in normative za vzpostavitev tovrstnih oddelkov, saj je v prihodnje, glede na demografske podatke, pričakovati povečevanje števila ljudi s psihično motnjo, ki zahteva obravnavo na tovrstnih oddelkih (zlasti demenca).

 Dom Podbrdo je pojasnil, da varovanega oddelka enota Petrovo Brdo trenutno zaradi prostorskih pogojev ne more vzpostaviti, potrebna bi bila novogradnja, za kar pa nimajo finančnih sredstev.

Priporočili smo, da se do ureditve novega varovanega oddelka dnevno zagotovijo izhodi z varovanega oddelka v spremstvu osebja.

 Zavod Dutovlje je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so se izhodi izvajali vsakodnevno in se še izvajajo. Opozorili pa so, da v nekaterih primerih stanovalci možnost izhoda odklonijo.

 Priporočili smo ureditev varovanega oddelka v Domu Impoljca ter izvedbo ustreznih postopkov pred sodiščem za vse tiste varovance, ki zaradi okrnjenih spoznavnih sposobnosti (ocena psihiatra) niso sposobni razumeti podaje soglasja za bivanje v domu in sprožiti postopkov o morebitni potrebi po delnem ali popolnem odvzemu opravilne sposobnosti pri varovancih z napredovalim upadom spoznavnih sposobnosti (obvestilo zdravnika psihiatra domu in obvestilo doma pristojnemu CSD).

Sodni postopki:

Priporočili smo (znova), da Enota Petrovo Brdo ravna skladno z ZDZdr in sodišče obvesti o osebah, ki enote ne morejo zapustiti po lastni volji, pa tudi o osebah, pri katerih bo tak režim vzpostavljen v prihodnosti, če gre za osebe, ki jih opredeljuje 2. člen ZDZdr in te ne dajo ali ne morejo dati (same oziroma zakoniti zastopnik, če gre za osebe z odvzeto poslovno sposobnostjo) soglasja skladno s 74. členom ZDZdr. S tem bo Enota PB končno presojo o tem, ali morebiti kot takšna izpolnjuje pogoje po 2. členu ZDZdr, prepustila sodišču.

 Dom Podbrdo je pojasnil, da bo enota izdelala oceno tveganja za vse stanovalce in na podlagi ocene tveganja podvzela ustrezne ukrepe.

Priporočili smo, da se obrazec soglasja za sprejem na varovani oddelek dopolni z določilom, da se soglasje lahko kadar koli umakne.

 Zavod Dutovlje je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so obrazec takoj po obisku DPM popravili.

 Priporočili smo, da je Zavod Hrastovec pozoren na to, da je privolitev za namestitev na varovani oddelek izraz posameznikove prave (svobodne) volje. Zato predlagamo, da v primerih, ko niso prepričani, da je soglasje izraz posameznikove prave volje, oceno o tem poda psihiater.

Zavodu Hrastovec smo predlagali, da se v primeru stanovalca, ki ne da soglasja za namestitev na varovani oddelek oziroma takšnega soglasja ni sposoben dati, namestitev pa bi bila nujna (npr. zloraba alkohola), najprej poskusi z bolnišničnim zdravljenjem, vsaj do takrat, ko bi sodišče odločilo o namestitvi. Hkrati predlagamo, da se v primeru zavračanja stanovalca s strani bolnišnice Zavod Hrastovec sreča z vodstvom posamezne bolnišnice in pojasni razloge za zdravljenje v takšnih primerih, po potrebi pa o tem seznanj tudi Varuha.

Predlagali smo, da Zavod Hrastovec obrazec »Privolitev za sprejem v varovani oddelek socialnovarstvenega zavoda Hrastovec« v delu, ko povzema 74. člen ZDZdr, ustrezno spremeni oziroma navede (tudi) odločitev Ustavnega sodišča RS, ki se na ta člen nanaša.

Domu Impoljca smo priporočili obveščanje sodišča o namestitvah na varovani oddelek (oddelek C) – tako o nadaljnjih namestitvah kot že obstoječih – ter ravnanju v skladu z ZDZdr.

Domu Impoljca smo priporočili proučitev sistemske ureditve pogojev za ustanovitev varovanega oddelka z odpravo pogoja za neposreden dostop z varovanega oddelka na zunanji ograjen prostor.

Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da določeni stanovalci v domu potrebujejo osebno spremljanje. To so predvsem tisti, ki imajo težave z orientacijo (demenca in sorodna stanja). Osebno spremljanje je načrtovano in izhaja iz individualnega načrta stanovalca. Z osebnim spremljanjem in psihosocialnim konceptom dela svojim stanovalcem zagotavljajo prijetno bivalno okolje, ki se razprostira na dvorišče doma. Navedli pa so, da bodo tudi nadalje o predlogu DPM glede varovanega oddelka vsekakor razmišljali.

Domu Impoljca smo priporočili, da bi bilo treba pripraviti obrazce za podajo soglasja za bivanje na novoustanovljenem varovanem oddelku in pridobiti soglasja stanovalcev oziroma sklepe sodišča.

Posebni varovalni ukrepi (PVU):

Ob obisku Zavoda Dutovlje smo priporočili, da se izdelata protokol ukrepanja oseba v primeru hitrega poslabšanja psihičnega stanja osebe na varovanem oddelku in da se v protokolu opredeli morebitna uporaba PVU (npr. za čas do prihoda dežurnega/urgentnega zdravnika).

Zavod Dutovlje je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da je bil protokol ukrepanja za posameznega stanovalca po priporočilu izvedenca DPM človekovih pravic izdelan in potrjen s strani strokovnega sveta po obisku.

Priporočili smo tudi, da se uporablja že pripravljeni obrazec za spremljanje incidentov, ki je dobro zasnovan in omogoča podrobnejšo analizo.

Zavod Dutovlje je v odzivnem poročilu navedel, da so obrazec začeli uporabljati po obisku DPM.

Vodstvu (Zavoda Dutovlje) smo priporočili, da upošteva pripombe in priporočila DPM in izvedenca pri urejanju sobe za umirjanje, tako da zagotovi dodatno varnost z zmanjšanjem možnosti poškodb osebe v sobi ob morebitni agitaciji (preprečevanje samopoškodb), ne glede na to, ali se bo soba uporabljala za izvajanje PVU ali ne (npr. vtičnice, robovi, omara itd.).

Domu Impoljca smo predlagali dosledno upoštevanje obsega PVU po ZDZdr, kot ga predpiše pristojni zdravnik. Če pride do nujne uporabe PVU na drugih oddelkih, ki niso varovani oddelki, smo svetovali ravnanje v skladu z določili ZDZdr (potrebna je bodisi hospitalizacija bodisi namestitev na varovani oddelek in seveda predhodna zdravnikova odredba PVU s strani zdravnika)

 Dom Impoljca je v odzivnem poročilu navedel, da na enotah A in B izvajajo načine varovanja s posteljno ograjico. Hkrati je dodal, da jih socialna inšpektorica, ki je ob rednem nadzoru pregledala vso obstoječo dokumentacijo za to področje, do zdaj ni opozorila na nepravilnosti.

 Pripomnili smo, da bi bilo izvajanje PVU mogoče le na varovanem oddelku socialnovarstvenega zavoda Doma Impoljca, in sicer v ločenem prostoru ob zagotavljanju zadostnega nadzora.

Že ob obisku Zavoda Hrastovec smo podali priporočilo, da se v primeru, ko stanovalec predvsem prespi v sobi za umirjanje, v sobo namesti ustrezna vzmetnica.

 Zaposleni so nam naknadno (1. 12. 2015) pojasnili, da je stanovalec najprej spal na blazini, kasneje je hotel imeti za podlago odejo, kar so mu tudi omogočili. Po pogovoru s predstavniki DPM pa se je ponovno odločil za blazino. Zavod nas je naknadno tudi obvestil (1. 12. 2015), da bodo stanovalca v enoposteljno sobo s kopalnico in straniščem namestili še tisti teden.

 Predlagali smo, da Zavod Hrastovec zaposlene, ki so zadolženi za izpolnjevanje evidenc o PVU, posebej opozori na dolžnost skrbnega izpolnjevanja. Evidenčne namreč niso same sebi namen, temveč so izkaz, ki omogoča kontrolo izvedbe PVU in spoštovanja zakonskih določil glede časovnih omejitev ukrepa ter izpolnitev zahtev glede obveščanja.

 Priporočili smo, da je Zavod Hrastovec pozoren, da PVU izvaja zgolj na varovanih oddelkih, ob tem pa upošteva vse zahteve ZDZdr za uvedbo ukrepa, omejitev časa trajanja, obveščanje in izpolnjevanje evidenc. Čeprav se zavedamo, da se v praksi primeri različnih oblik telesnega oviranja (de facto) uporabljajo v somatskih bolnišnicah, predlagamo, da zavod do ustrezne zakonske ureditve uporabe tovrstnih ukrepov zunaj varovanih oddelkov za varovanje stanovalca uporabi varovalne ukrepe, v primeru nujne uporabe PVU, torej ukrepa telesnega oviranja, pa le-tega izvaja zgolj na varovanem oddelku.

 Priporočili smo, da Zavod Hrastovec v primeru, če se stanovalcu z ukrepom omeji možnost gibanja (npr. blokada invalidskega vozička ob hkratni uporabi varovalnega pasu, fiksacija rok ob NGS, fiksacija rok ob infuziji, fiksacija rok ob obvezi, longeti, mavcu, fiksacija rok kot preventive pred izmikom TUKa), upošteva, da gre za PVU in ga izvaja skladno z določili ZDZdr.

Zdravstvena oskrba:

Domu Podbrdo smo priporočili, naj enota opozori psihiatra, da bi bilo pri predpisovanju zdravil (»po potrebi«) treba dodatno navesti, kolikokrat na dan največkrat lahko oseba tako zdravilo prejme (enkrat ali večkrat na dan), da se na tak način prepreči (nenamerna) prekoračitev največjih možnih odmerkov zdravila.

 Dom Podbrdo je s priporočili DPM seznanil domsko psihiatrinjo.

Priporočili smo, da Dom NPG vzpostavi učinkovit nadzor nad sistemom naročanja stanovalcev pri psihiatru in s tem prepreči, da bi kakšnega stanovalca, ki bi pregled potreboval, spregledali.

 Dom je v odgovoru na predhodno poročilo posredoval odgovor domskega psihiatra: »Priporočate, da dom vzpostavi učinkovit nadzor nad sistemom naročanja stanovalcev pri psihiatru in s tem prepreči, da bi se kakšnega stanovalca, ki bi pregled potreboval, spregledalo. Tak sistem nadzora že obstaja: vsi varovanci v domu imajo kronično terapijo. Splošni zdravnik zaradi predpisovanja zdravil na recept redno, vsaj štirikrat letno, pregleda in beleži spremembe v zdravstvene kartone. Utečena praksa je, da bolnike, ki že dlje časa niso bili pregledani pri psihiatru, splošni zdravnik prek medicinskih sester napoti na tak pregled, tudi če niso poslabšani.«

DPM ob prejetem pojasnilu meni, da bi bilo bolje, da bi se vodila posebna evidenca (morebiti zvezek ali računalniški seznam), iz katere bi bilo na eni strani razvidno, kateri stanovalec glede na svojo diagnozo potrebuje obdobji pregled (enkrat mesečno ali trikrat mesečno) oziroma kateri potrebuje izredni pregled zaradi spremembe v svojem zdravstvenem stanju. Menimo, da prelaganje spremljanja stanja stanovalcev in vodenje evidence oziroma napotovanje na obdobje preglede s strani splošnega zdravnika ni najboljša rešitev.

Domu NPG smo priporočili, da se pri predpisovanju zdravil »po potrebi« navede časovni okvir, v katerem se lahko aplicira tako določena količina zdravila, torej recimo skupna količina predpisanega zdravila za 24 ur (npr. do skupno XX mg na 24 ur).

Dom NPG nam je posredoval odgovor domskega psihiatra na omenjeno priporočilo DPM: »Priporočate, da se pri predpisovanju zdravil »po potrebi« navede časovni okvir, v katerem se lahko aplicira tako določena količina zdravila, torej recimo skupna količina predpisanega zdravila za 24 ur (npr. do skupno XX mg na 24 ur). S tem naj bi se preprečilo, da bi se pri posameznem stanovalcu, še posebej v pogostih primerih nemira, prekoračil največji, za tega stanovalca sprejemljiv dnevni odmerek zdravila ali celo maksimalni priporočljiv dnevni odmerek za to zdravilo.

Pri nobenem stanovalcu odmerok redne terapije, skupaj s celotnim prištetim odmerkom terapije po potrebi, ne presega maksimalnega priporočljivega odmerka za en dan. Ker pa se zavedamo, da so naši stanovalci res pod vplivom veliko različnih zdravil, ki so sicer običajno nujno potrebna za dobro funkcioniranje in vodljivost, smo pri dajanju terapije po potrebi previdni in je stanovalec ne dajemo, dokler prej ne poskusimo še z drugimi metodami umirjanja, npr. s pogovorom, zaposlitvijo, preusmerjanjem pozornosti in/ali aktivnosti. Splošni zdravnik je v domu vsak dan, takrat terapije po potrebi, tudi če je odobrena s strani psihiatra, bolniki ne dobijo brez odobritve splošnega zdravnika.

Tudi analiza pogostosti tako apliciranih zdravil kaže, da se osebje prej odloča za to, da pokliče urgentnega dežurnega zdravnika v ZD Žalec, da bolnika pregleda, kot pa za aplikacijo zdravil za umirjanje po potrebi.«

DPM odgovor domskega psihiatra sprejema. Vendar pa ob tem ugotavlja, da odgovor ni ponudil ustrezne rešitve glede na bistveni del priporočila. Zavedati se je treba, da terapije »po potrebi« ne daje neposredno psihiater, temveč praviloma osebje v njegovi odsotnosti. Zato ponavljamo priporočilo, da se ob navedbi terapije »po potrebi«, upoštevajoč priporočeni dnevni odmerek zdravila, ta terapija omeji, kot je že navedeno v samem priporočilu (npr. do skupno XX mg na 24 ur).

Priporočili smo, da Dom NPG stanovalca, pri katerem bi bilo po presoji psihiatra nujno uporabiti psihotropna zdravila v vrednostih, ki presegajo največji predpisani odmerek, nemudoma napoti v psihiatrično bolnišnico, kjer takšno zdravljenje, po izvedenem postopku, določenem v 9. členu ZDZdr, lahko izvedejo.

Dom nam je posredoval odgovor domskega psihiatra: »Priporočate, da dom stanovalca, pri katerem bi bilo po presoji psihiatra nujno uporabiti psihotropna zdravila v vrednostih, ki presegajo največji predpisani odmerek, nemudoma napoti v psihiatrično bolnišnico, kjer takšno zdravljenje, po izvedenem postopku, določenem v 9. členu ZDZdr, lahko izvedejo.

V primeru enega bolnika, ki ima odmerke, ki so blizu, enaki in občasno celo višji od priporočenih maksimalnih odmerkov, poudarjamo, da takih odmerkov nismo odredili v Domu Nine Pokorn, ampak je terapijo dobil predpisano v Psihiatrični bolnišnici Vojnik in na Psihiatrični kliniki Ljubljana, kamor smo ga poslali ravno zaradi hude psihotičnosti, agresivnosti in neobvladljivosti.

Varuha prosimo za navodilo, kako naj ravnamo, če je bolnik dobil tako visoke odmerke zdravil v psihiatrični bolnišnici oziroma na psihiatrični kliniki in bil s takimi odmerki tudi odpuščen nazaj v socialnovarstveni zavod.«

Dom je ob tem navedel opažanje, da so stanovalci po vrnitvi iz bolnišnice nemalokrat dobresedno gibalno »blokirani« – pri njih je motena koordinacija gibov, otežen govor, desenzibilizacija v senzornem odzivanju in podobno.«

DPM glede na postavljeno vprašanje pojasnjuje, da se posebne metode zdravljenja izvajajo le izjemoma, in sicer pod pogoji, ki jih določa ZDZdr in le v psihiatričnih bolnišnicah. To torej pomeni, da nadaljevanje terapije, ki presega največji predpisani odmerek, po odpustu iz bolnišnice ni več dopustno in ga je treba ustrezno znižati oziroma prilagoditi. Ob tem naj zgolj dodamo, da se DPM zaveda strokovnih pomislekov glede zakonskega termina (največji predpisani odmerek) in tudi nedoločenosti takšnih odmerkov pri posameznem zdravlilu. Zaradi navedenega smo se že obrnili na Ministrstvo za zdravje, od koder odgovor še pričakujemo.

Zavodu Dutovlje smo priporočili, da se pri predpisovanju dodatnih zdravil (terapija »po potrebi«) vedno navede, kolikokrat na dan lahko oseba tako zdravilo (določeno količino zdravila) prejme (enkrat ali večkrat na dan), navesti pa je treba tudi indikacijo oziroma okoliščine odmerjanja (želja osebe).

 Zavod Dutovlje je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da je odmerjanje zdravila po potrebi razvidno v računalniški in pisni obliki zdravstvenega kartona. Iz pisne oblike zdravstvenega kartona sta razvidni terapija po potrebi in količina zgolj na datum, ko je bila terapija prvič predpisana. V računalniški obliki pa sta količina in vrsta terapije po potrebi razvidni ves čas.

Domu Impoljca smo predlagali, da bi bilo ob predpisovanju zdravil »po potrebi« treba v medicinski dokumentaciji s strani zdravnika navesti, v kakšnih okoliščinah se zdravilo odmeri in kolikokrat največkrat na dan je mogoče tako predpisano zdravilo odmeriti (do največ kolikokrat na dan), ter tako kot do zdaj beležiti število dnevni odmerjanj.

 Dom Impoljca je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da se po potrebi predpisujejo uspavala, analgetiki in tablete proti slabosti in zgagi. Zdravnik je bil seznanjen s predlogom Varuha glede predpisovanja maksimalnega odmerka zdravila.

 V primeru uporabe oviranja gibanja s trebušnim pasom bi bilo treba izpolnjevati obrazce za uporabo PVU ob vsakem ponovnem uvajanju PVU. Glede na kadrovsko zasedbo in neprisotnost zdravnika vsak dan v Domu Impoljca je možnost izvajanja PVU vprašljiva zaradi razhajanja med predpisi in dejanskim stanjem, kar ni le problem v obiskani ustanovi, temveč tudi v drugih socialnovarstvenih zavodih. Če obstaja nevarnost padca z invalidskega vozička zaradi vedenja osebe kot posledica psihične motnje (npr. ob psihomotornem nemiru), je namreč treba tovrstno oviranje izpeljati po pravilih, ki sicer veljajo za PVU.

 Splošno bi moral Dom Impoljca v nenujnih primerih pridobiti soglasje svojcev ali skrbnikov pred predpisovanjem psihofarmakoterapije varovancem, ki zaradi upada spoznavnih sposobnosti niso sposobni sami podati soglasja k zdravljenju (npr. v primeru odvzete opravilne sposobnosti). Smiselno bi bilo pripraviti ustrezne obrazce.

Domu Impoljca smo navedli, da bi bilo smiselno razmisliti o uvajanju podkožnih infuzij z namenom zmanjševanja potrebe po intravenoznih infuzijah in s tem tudi zmanjšanja potrebe po stalnem nadzoru ob izvajanju intravenozne infuzije (v primeru okrnjenih spoznavnih sposobnosti osebe).

 Dom Impoljca je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da bodo glede podkožnih infuzij seznanili zdravnika, čigar domena je to področje. Aplikacijo podkožne infuzije so že začeli izvajati. Ugotavljajo, da se tudi v tem primeru potreba po stalnem nadzoru ni zmanjšala.

Priporočili smo, da Zavod Hrastovec zdravnika opozori, da je v primeru, ko za posameznega stanovalca predpisuje zdravilo »po potrebi«, nujno, da tudi točno zapiše največjo dopustno dnevno količino zdravila, ki jo posamezen stanovalec lahko prejme.

 Zavod je po priporočilu, ki smo ga podali ob samem obisku, že dal priporočilo za čim bolj poenoten način predpisovanja, naknadno pa nas je tudi seznanil, da so pregledali vse primere, kjer so predpisana zdravila po potrebi. Pojasnili so, da so bila v večini primerov napisana, kot zahtevajo standardi, tam, kjer

niso bila, pa so zdravniki že dodatno natančno dopisali podatke – kdaj, koliko, na koliko časa in seveda količino (dozo) zdravila.

Takšen odziv zavoda in uskladitev načina dela s predlogi DPM vsekakor pozdravlja.

Domu NPG smo priporočili, da kar največji trud nameni temu, da se zobne proteze stanovalcev ne izgubijo in da se z ustreznim poučevanjem stanovalcev tudi zmanjša možnost poškodb na najmanjšo možno mero.

Dom je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnil, da se zaposleni v tej smeri izredno trudijo, žal pa se kdaj zgodi tudi to, da se izgubi ali uniči kakšna zobna proteza. Ukrepi, ki bi bili možni, da se to popolnoma prepreči, po mnenju doma niso humani in ne gredo v smer zagotavljanja človekovega dostojanstva. Dom se tako znajde v dilemi, kaj je za stanovalca bolje.

Priporočili smo, da Dom NPG Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije seznanj s težavami stanovalcev zaradi nemožnosti pridobitve ali popravila zobne proteze ter ob tem opozori, da takšna oseba svoje dohodke, če jih seveda ima, nameni oskrbi na oddelku, na katerega je lahko nameščena proti svoji volji z odločbo sodišča, in ji tako ne ostanejo prihranki za (drage) protetične storitve.

Dom je v odgovoru na predhodno poročilo poudaril, da je skrbi za urejenost zob stanovalcev namenil veliko pozornost. Poiskal je zobozdravnika, ki stanovalce tedensko sprejema v ordinaciji v ZD Štore pri Celju in ZD Žalec (stanovalci bivalnih enot v Žalcu). Dom zagotavlja brezplačne prevoze in spremstva stanovalcev k zobozdravniku. Na ta način jim je uspelo, da ima večina stanovalcev sanirano zobovje prav v želji, da lahko zaužijejo hrano, ki ni pasirana. Dom je ob tem poudaril, da hrana za stanovalce ob vseh njihovih stiskah in nemiru pomeni hitro zadovoljstvo. Hrano zelo hitro zaužijejo, ne zgrizejo je dovolj, hrana se jim zatakne, potrebni so strokovni prijemi s strani osebja. Dom je tudi pojasnil, da pasirano hrano zdravnik vedno predpiše zaradi zdravstvenih težav, ki spremljajo stanovalca.

Dom se zaveda, da je zaradi sistema, ki velja na področju zdravstvenega zavarovanja, težko priti do nove brezplačne zobne proteze, če se le-ta uniči ali izgubi. Menijo, da to vsekakor ne sme biti razlog, da nekdo zaradi tega uživa pretežno pasirano hrano. Dom je v preteklosti že organiziral dobrodelni koncert, kjer so zbrali sredstva in jih namenili za nakup tistih stvari, ki jih stanovalci nujno potrebujejo in bi jih po njihovem mnenju moral zagotavljati »sistem«, pa jih ne (npr. zobne proteze, invalidski pripomočki ipd.). S tem so praktično vsem stanovalcem zagotovili vsaj minimum pripomočkov, ki so potrebni za človeka vredno življenje. Po preverjanju so ugotovili, da je v domu en stanovalec na prilagojeni prehrani zaradi čakanja na novo protezo, ena stanovalka pa ne želi proteze, čeprav jo dom spodbuja k temu, da si jo uredi. Vztraja, da ji hrana, ki je pripravljena v manjših kosih, ustreza. Pri ostalih stanovalcih, ki imajo predpisano pasirano hrano, je vzrok za to njihovo zdravstveno stanje.

DPM je s poročilom seznanil tudi Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije in ga prosil, da nas seznanj z obravnavo mnenja DPM in stališčem Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) do omenjenih težav stanovalcev na varovanih oddelkih socialnovarstvenih zavodov in o možnih rešitvah, ki bi jim tudi v primeru nenamerne izgube ali poškodbe zobne proteze omogočile ohranitev njihovega dostojanstva in človeka vredno življenje.

ZZZS nam je pojasnil, da se glede na trajnostno dobo zobne proteze lahko naročijo šele po preteku petih let, čakalna doba za njihovo izdelavo pa znaša kar od enega do dveh let. Zavod je pojasnil, da plačuje zobozdravstveno oskrbo varovancev s posebnimi potrebami (cerebralno, duševno in telesno težje prizadete osebe) v UKC Ljubljana, ZD Maribor in vseh zobozdravstvenih ambulantah pri obravnavi duševno prizadetih oseb s povečano točkovno vrednostjo za 30 odstotkov.

ZZZS nam je v vednost posredoval dopis, s katerim se je obrnil na Ministrstvo za zdravje in predlagal, da se Pravilnik o najdaljših dopustnih čakalnih dobah za posamezne storitve in o načinu vodenja čakalnih seznamov med prednostne kriterije iz prvega odstavka 6. člena tega pravilnika doda obravnavo duševno prizadetih oseb.

Domu Impoljca smo predlagali vztrajanje pri stikih z ZZS in pristojnim ministrstvom glede ureditve problematike zadostnih inkontinenčnih pripomočkov.

 Dom Impoljca je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da so glede problematike inkontinenčnih pripomočkov opozarjali in še opozarjajo na strokovnih srečanjih, aktivih, na ZZS pa takšnega opozorila niso naslovili.

 Predlagali smo vztrajanje Doma Impoljce pri stikih z ZZS in pristojnim ministrstvom glede ureditve problematike plačila za eno- oziroma dvoposteljno sobo v primeru kontaktne izolacije.

 Podpiramo vključevanje stanovalcev z diagnosticirano bolnišnično okužbo v dejavnosti Doma Impoljce.

 Zavodu Dutovlje priporočamo, da se pogodbeno uredi stalnost zdravnika splošne medicine.

Pritožbene poti:

Priporočili smo, da Enota Petrovo Brdo dokument »Poti pripomb, predlogov, ugovorov, pritožb in pobud uporabnikov storitev Doma upokoencev Podbrdo« izobesi v vseh nadstropjih, tudi v pritličju ob nabiralniku za pritožbe, tako da se bodo stanovalci, zakoniti zastopniki in svojci, na katere se obrača, z njim lahko vedno seznanili.

Priporočili smo, da Enota Petrovo Brdo v dokumentu »Poti pripomb, predlogov, ugovorov, pritožb in pobud uporabnikov storitev Doma upokoencev Podbrdo« dopolni z navedbo možnosti oddaje v temu namenjeni nabiralnik, kar bi omogočalo tudi oddajo anonimne pritožbe.

Priporočili smo, da enota zagotovi dobro označenost nabiralnika za pritožbe in pohvale in v posameznih nadstropjih pritrudi obvestilo stanovalcem, kje se nabiralnik nahaja.

 Dom Podbrdo je pojasnil, da bodo dokument Poti pripomb, predlogov, ugovorov, pritožb in pobud uporabnikov storitev Doma upokoencev Podbrdo ustrezno dopolnili in izobesili na vseh oglasnih deskah, vendar zaradi opisanih težav stanovalcev ne morejo zagotoviti vsakodnevnega izobešanja dokumentov. Nabiralnik bodo še bolje označili in obesili obvestilo, kje se nahaja.

Priporočili smo, da enota notranje predpise o pritožbenih poteh popravi tako, da stanovalec ob podaji pisne pritožbe s strani strokovnega tima prejme tudi obrazložen pisni odgovor na pritožbo.

 Dom Podbrdo je pojasnil, da stanovalcem na pisne pritožbe odgovarjajo pisno.

Priporočili smo, naj enota vzpostavi stik z zastopniki po ZDZdr, pridobi zloženke in plakate in z njihovo pomočjo stanovalce seznanj s kontaktnimi podatki zastopnikov, jim pomaga pri vzpostavitvi stika z zastopnikom oziroma ga seznanj o želji stanovalca po zastopniku.

 Dom Podbrdo je pojasnil, da je bil plakat v času obiska DPM pritrjen v čakalnici, kjer so obvestila o pravicah pacientov, o delovnem času psihiatrinje in cenah zdravstvenih storitev. Zloženke so bile na polički, vendar so jih stanovalci vzeli. Nekateri stanovalci imajo zloženke, saj zastopnike tudi kontaktirajo. Zloženke imajo še v zalogi, a bodo njihovo porabo redno preverjali in dopolnjevali.

Opozorimo naj, da bi bilo pravilneje, da so plakati o zastopnikih po ZDZdr nameščeni na samih oddelkih, saj v nasprotju z zastopniki pacientovih pravic namen prvih ni toliko v pomoči posameznikom ob uveljavljanju njihovih pravic glede zdravstvene oskrbe, temveč v zagotavljanju njihovih pravic na splošno, torej predvsem ob samem bivanju v socialnovarstvenem zavodu.

Predlagali smo, da Dom NPG stanovalcem omogoči vsaj določeno število klicev izbranega zastopnika po ZDZdr, poleg siceršnje tedenske kvote za stanovalca brezplačnih klicev, saj gre dejansko za zagotavljanje pravice posameznika do zastopnika (12. člen ZDZdr).

 Dom je v odgovoru na predhodno poročilo pojasnil, da stanovalcev v primeru izražene želje po telefonskem klicu ne omejujejo, razen v primeru, da se želja po klicih nenehno ponavlja iz tedna v teden. Dom zatrjuje, da se nikoli ni zgodilo, da bi bil stanovalcu omejen klic k zagovorniku ali komer koli drugemu. Poudarja, da so naklonjeni zagotavljanju pravic stanovalcem, zato jim dajejo možnost klica tudi iz socialne službe (še zlasti iz naslova 12. člena ZDZdr).

 Zavodu Dutovlje smo priporočili, da se pripravijo obrazci pritožb/pohval in da se poleg nabiralnika ponudijo listi in svinčnik. Priporočamo tudi, da se hišni red obesi na vsa primerna mesta, še posebej, ker so v njem opredeljene pravice in dolžnosti stanovalcev ter druge pomembne informacije.

 Predlagali smo, da se nabiralniki za pritožbe in pohvale v Zavodu Hrastovec praznijo pogosteje, mogoče enkrat tedensko ali vsaj na štirinajst dni. Včasih bo namreč posamezna pritožba, ko jo bo komisija prejela, morebiti že zastarela (obsoletna) in bo tako dejansko brez pomena.

 Predlagali smo, da se stanovalcu Zavoda Hrastovec, ki je oddal pisno pritožbo, posreduje tudi pisna odločitev komisije, hkrati pa mu lahko osebje odločitev še prebere ali pa mu jo člani komisije ustno obrazložijo, če je za lažje razumevanje to potrebno.

 Predlagali smo, da je Zavod Hrastovec pozoren na vse obtožbe stanovalcev zoper osebje in da jih jemlje resno in preveri. Le v takšnem primeru bo namreč lahko zagotovil pravočasno ugotavljanje dejanskega stanja, s tem pa tudi morebitnih primerov neprimernega odnosa osebja do stanovalcev.

Drugo:

 Zavodu Dutovlje smo v zvezi z merjenjem zadovoljstva priporočili, da se kritičnih elementov loti najprej in učinkovito ter da še naprej spremlja zadovoljstvo zaposlenih, stanovalcev in svojcev, da se odkrijejo področja, kjer so negativni trendi.

 Stalno prebivališče stanovalcev se še vedno prijavlja na naslovu Doma Impoljca ob predhodnem dogovoru s skrbniki.

 Pozdravili smo pohvalno narejeno statistično obdelavo Doma Impoljca.

 Strinjali smo se z Zavodom Hrastovec, da namestitev mladoletne osebe na oddelek, kjer so nameščeni (zgolj) polnoletni stanovalci, ni primerna rešitev. Zato smo priporočili MDDSZ, da nemudoma začne aktivnosti, da bi se čim prej bodisi odprl posebni zavod za mladoletnike s tovrstnimi težavami ali pa preuredil eden izmed oddelkov obstoječih zavodov za delo z mladoletnimi stanovalci.

 Ob obisku Zavoda Hrastovec smo predlagali, da MDDSZ končno sprejme vse potrebne ukrepe, da se čim prej zagotovi odprtje posebnega zavoda ali pa oddelka v enem od obstoječih zavodov, kamor bi bilo možno sprejeti paciente Enote za forenziko Oddelka za psihiatrijo UKC Maribor.

 Priporočili smo, da si Zavod Hrastovec še naprej prizadeva za kakovostno delo s stanovalcem, ki je bil v času obiska DPM mladoleten. Ob tem poudarjamo, da je nujno potrebno, da se mladoletniku zagotavljata posebna skrb in varstvo pravic.

4.7 Obiski zavodov za prestajanje kazni zapora in prevzgojnega doma

V letu 2015 smo obiskali **osem** od skupno 14 **lokacij**, na katerih delujejo dislocirane notranje organizacijske enote Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij (UIKS) Ministrstva za pravosodje v obliki zavodov za prestajanje kazni zapora (ZPKZ) oziroma njihovi oddelki, in sicer: ZPKZ Ljubljana, Prevzgojni dom (PD) Radeče (v tem zavodu smo opravili redni obisk in tudi kontrolni obisk), ZPKZ Koper, ZPKZ Dob, ZPKZ Dob – odprti oddelek Puščava, ZPKZ Dob – polodprti oddelek Slovenska vas, ZPKZ Ig in ZPKZ Maribor. Vodstva ZPKZ so že dobro seznanjena z našimi nalogami in pooblastili, tako da smo lahko delo opravljali nemoteno. Po vsakem obisku je skupina pripravila poročilo o ugotovitvah s priporočili, ki je bilo poslano UIKS in ZPKZ, kjer je bil opravljen obisk. **UIKS se je redno odzivala na naša priporočila (v letu 2015 je bilo teh skupno 119) in tako so bistveni odzivi vključeni tudi v to poročilo. Od vseh priporočil (119) je bilo realiziranih 45, sprejetih 59 in nesprejetih 15.**

V letu 2015 so se brez izjeme obiski opravljali prek celega leta (tudi v poletnih mesecih), kar v prejšnjih letih ni bila vedno praksa oziroma sta bila navadno mesec julij in avgust izvzeta iz terminov obiskov. Pri obiskih na prej navedenih lokacijah je sodelovalo različno število predstavnikov pogodbenih nevladnih organizacij, in sicer: pri obisku ZPKZ Ljubljana, oddelek Novo mesto – en predstavnik Varuha in dva predstavnika pogodbenih nevladnih organizacij; PD Radeče – dva predstavnika Varuha in dva predstavnika pogodbenih nevladnih organizacij ter pri kontrolnem obisku predstavnik Varuha in predstavnik pogodbene nevladne organizacije ter kot opazovalec predstavnik DPM Črne gore; ZPKZ Koper – trije predstavniki Varuha in dva predstavnika pogodbenih nevladnih organizacij; ZPKZ Dob – šest predstavnikov Varuha in štirje predstavniki pogodbenih nevladnih organizacij; ZPKZ Dob – odprti oddelek Puščava – en predstavnik Varuha in predstavnik pogodbene nevladne organizacije; ZPKZ Dob – polodprti oddelek Slovenska vas – predstavnik Varuha in predstavnik pogodbene nevladne organizacije; ZPKZ Maribor – dva predstavnika Varuha in dva predstavnika pogodbenih nevladnih organizacij in ZPKZ Ig – trije predstavniki Varuha in trije predstavniki pogodbenih nevladnih organizacij ter kot opazovalci sedem predstavnikov DPM Ukrajine. **Pogodbeni izvedenec zdravnik je sodeloval pri dveh obiskih, in sicer v ZPKZ Koper in ZPKZ Dob.**

Šest obiskov je bilo nenapovedanih, tri pa smo predhodno napovedali (redni obisk ZPKZ Dob in ZPKZ Ig ter kontrolni obisk PD Radeče). Vsi obiski (razen ZPKZ Koper, ZPKZ Dob in ZPKZ Maribor) so bili opravljeni v enem dnevu. Obiski so še naprej potekali po ustaljenem zaporedju, in sicer: ob prihodu krajši uvodni razgovor z vodstvom obiskanega ZPKZ oziroma PD, nato pa (v večjih ZPKZ) razdelitev v manjše skupine (predstavnik Varuha in vsaj en predstavnik pogodbene nevladne organizacije) in pregled vseh prostorov (tudi pomožnih) ter pogovor z osebjem in zaprtimi osebami, ki so to želele. Ob zaključku je bil po potrebi opravljen pregled relevantne dokumentacije, sledil je zaključni pogovor z vodstvom obiskanega ZPKZ oziroma PD.

Pogodbeni izvedenec zdravnik je v krajšem času po našem obisku ločeno opravil pregled zdravstvenih prostorov, zdravstvene oskrbe in zdravstvenega varstva.

Legenda oznak pri posamičnih priporočilih/predlogih DPM:

sprejeto   nesprejeto   realizirano   ni podatka

Uradna zmogljivost in zasedenost ZPKZ:

ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto razpolaga s kapaciteto 35 oseb. Notranja kapaciteta se je po ukinitvi izvajanja uklonilnega zapora spremenila, tako da je 16 mest namenjenih priporu, 19 mest pa obsojencem. V času našega obiska je bilo v prostore nameščenih 20 obsojencev in 24 pripornikov, **torej devet oseb več od uradne zmogljivosti zavoda.**

PD Radeče ima kapaciteto za 47 mladoletnikov in mladoletnic, od tega je pet prostorov namenjenih mladoletnicam. Na dan našega (rednega) obiska je bilo v zavodu po spisku 24 mladoletnikov z izrečenim vzgojnim ukrepom oddaje v prevzgojni dom in ena mladoletnica, dejansko pa je bilo prisotnih 17 mladoletnikov in ena mladoletnica, saj je bilo šest mladoletnikov na begu.

ZPKZ Koper ima uradno kapaciteto 110 oseb, razpolaga pa s 152 posteljami (od tega z dvema bolniškima posteljama). Uradna kapaciteta obsojeniškega oddelka je 78 zaprtih oseb, pripornega oddelka pa 32 zaprtih oseb; v času našega obiska je bilo v zavodu 137 oseb – od tega 22 pripornikov in 115 obsojencev, torej **kar 27 oseb nad uradno kapaciteto**.

ZPKZ Dob v zaprtem oddelku razpolaga z uradno kapaciteto 449 oseb, na dan našega obiska pa je bilo v zavodu 539 oseb, torej **kar 90 nad uradno kapaciteto**.

ZPKZ Dob – odprti oddelek Puščava ima uradno kapaciteto 21 oseb, v času našega obiska pa je bilo v prostore nameščenih 20 oseb.

ZPKZ Dob – polodprti oddelek Slovenska vas ima uradno kapaciteto 70 oseb, v času našega obiska pa je bilo v prostore nameščenih 68 oseb.

ZPKZ Maribor ima uradno kapaciteto **146 oseb**, v času našega obiska pa je bilo v zavodu po uradnih podatkih nameščenih 161 oseb – od tega 34 pripornikov in 127 obsojencev. Dejansko je bilo v zavodu **156 oseb**, saj je bilo pet posameznikov na begu.

ZPKZ Ig ima uradno kapaciteto 86 oseb, pri čemer je 68 mest namenjenih za obsojenke, 18 mest pa za pripornice. Na dan obiska je bilo v zavodu 77 zaprtih oseb – od tega 69 obsojenk, ki jih je bilo v zavodu dejansko 67, saj sta bili dve na begu, ter osem pripornic.

Primernost števila nameščenih ter režim nameščanja zaprtih oseb:

Glede na prostorske kapacitete v ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto je DPM izrazil pričakovanje, da se bo v tudi v prihodnje spoštovalo maksimalno število pripornikov, ki je bilo v času obiska določeno na 26.

Generalni urad UIKS je pojasnil, da je že precej časa utečen postopek premeščanja pripornikov v druge zavode, kadar v tem pride do povečanega števila, postopki pa so enostavni in hitri.

Ob obisku ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo predlagali, da se kljub majhnemu številu bivalnih prostorov, namenjenih za obsojence, v izogib pritožbam glede ugodnosti proučijo možnosti, da se skupaj nameščajo obsojenci istega režima prestajanja kazni zapora.¹⁰⁵

Generalni urad UIKS je pojasnil, da prostorskih pogojev za ločeno bivanje obsojencev po režimih žal ni, gibanje zaprtih oseb znotraj oddelka pa je v vseh režimih enako omejeno.

Ob obisku ZPKZ Dob smo izrazili pričakovanje, da bo do spremembe sistemizacije bloka V in VI prišlo v čim krajšem času in da bosta bloka dejansko začela delovati kot oddelka.

Generalni urad UIKS je sporočil, da je sprememba Akta o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v UIKS podpisana in velja od 1. 12. 2015. V aktu je določeno, da se oblikujeta dva nova oddelka, in sicer oddelek 5 in 6.

V ZPKZ Dob smo izrazili tudi pričakovanje, da bo do ureditve primernih prostorov za nameščanje zaprtih oseb, ki so starejše, bolne in ki imajo gibalne ovire, prišlo v čim krajšem času, saj statistični podatki kažejo, da se število tovrstnih zaprtih oseb iz leta v leto povečuje.

¹⁰⁵ V času obiska so bili v istem bivalnem prostoru nameščeni obsojenci, ki prestajajo kazen zapora v zaprtem, polodprtem in odprtem režimu prestajanja kazni zapora.

 Generalni urad UIKS je sporočil, da zavod za reševanje problematike nameščanja starejših, bolnih in gibalno oviranih proučuje različne možnosti, predvsem v okviru I. oddelka. Obstoječa arhitektonsko-gradbena zasnova žal ne omogoča ustrezne (racionalne in ekonomsko upravičene) preureditve prostorov. Objekti so potrebni celovite prenove – tako električnih instalacij, ki več ne omogočajo dodatnih obremenitev, kot vodovodnih instalacij, ki so že porozne in zamakajo objekt. Zlasti pa je potrebna zamenjava vseh odtočnih cevi za odpadne vode v objektih in pod njimi. Vse to za seboj potegne velika finančna sredstva, a bo kljub temu investicija v ureditev primernih prostorov za nameščanje starejših, bolnih in oseb, ki imajo gibalne ovire, uvrščena v investicijski plan za leto 2016.

ZPKZ Dob smo predlagali, da se proučijo možnosti o nameščanju zaprtih oseb z gibalnimi ovirami v pritlične dele objektov.¹⁰⁶

 Generalni urad UIKS je sporočil, da se strinja z našim predlogom in da bi bilo smiselno razmisliti o možnosti namestitve zlasti gibalno oviranih obsojencev v pritlična nadstropja oziroma v druge ustrezne oddelke, a glede na zmožnosti zavoda trenutno ni drugih primernejših prostorov. Vsekakor se strinja, da je dostop gibalno oviranim osebam neustrezen, zato bo zavod proučil možnost, na kakšen način bi lahko olajšali dostop prej navedenim osebam.

Glede ZPKZ Dob – odprti oddelek Puščava smo Generalnemu uradu UIKS predlagali, da prouči in sporoči svoje ugotovitve glede možnosti, da bi se objekt pri vходу na območje oddelka obnovil in začel uporabljati za nameščanje zaprtih oseb, ki izpolnjujejo pogoje za takšen režim prestajanja kazni zapora.¹⁰⁷

 V zvezi s tem je Generalni urad UIKS sporočil, da objekt ni v njihovi lasti, temveč v lasti Občine Šentrupert. Zavod Dob je iz tega razloga že vzpostavil stik s predstavnikom Občine Šentrupert z namenom, da se ugotovi namen tega objekta.

ZPKZ Ig smo predlagali, da se pripombe glede skupnega nameščanja obsojenk z različnimi režimi prestajanja kazni zapora obravnavajo in da se nam sporočijo ugotovitve in morebitni ukrepi. Hkrati smo glede na pojasnila o predvidenem odprtju odprtega oddelka v letu 2016 tudi izrazili pričakovanje, da bo v tem primeru prišlo do dejanske ločitve posameznih režimov prestajanja kazni zapora.¹⁰⁸

 V zvezi s tem je Generalni urad UIKS pojasnil, da zavod nima v celoti ločenih režimov prestajanja kazni. V polnosti sta ločena odprti in zaprti režim. Obsojenke na polodprtem režimu brez zunajzavodskih ugodnosti bivajo z zaprtim režimom, občasno jih nameščajo tudi na prvi trakt (ko so potrebni prostori na drugem traktu), z zunajzavodskimi ugodnostmi pa na odprti režim. Taka namestitev obsojenk omogoča postopnost prehoda iz zaprtega režima prek polodprtega v odprti režim prestajanja kazni zapora. Razlog za takšno nameščanje zaprtih je v nefunkcionalni razporeditvi prostorov, v velikosti sob (večinoma gre za skupinske sobe) in zasedenosti zavoda. V prihodnje bo zavod pristopil k aktivnostim za izboljšanje zavodskih prostorskih razmer tudi v kontekstu ločevanja režimov. Načrtuje se postopna prenova velikih sob v manjše sobe. S postopno prostorsko preureditvijo zavoda (odprtja odprtega oddelka v zunanjem prostoru) bo podana tudi boljša možnost ločevanja režimov prestajanja zaporne kazni.

ZPKZ Ig smo predlagali proučitev možnosti, da bi študentke (obsojenke, ki se izobražujejo) nameščali v isti bivalni prostor in bi se jim s tem omogočili boljši pogoji (mir) za študij oziroma šolanje.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Na trakt D, ki se nahaja v najvišjem nadstropju I. oddelka, vodi večje število stopnic. Tam je bilo v času našega obiska nameščenih 13 obsojencev, ki jih ne zaklepajo, tako da se lahko ti prosto gibljejo. Tam je bilo mogoče opaziti obsojence, ki so gibalno ovirani (uporabljajo bergle oziroma druga pomagala) oziroma imajo druge zdravstvene težave. Čeprav obsojenci na tem traktu, navkljub izrecnemu vprašanju, niso izpostavili oteženega dostopa do zunanjih površin, pa je mogoče sklepati, da jim je ta vendarle otežen.

¹⁰⁷ V neposredni bližini objekta oddelka (pri uvozu na območje oddelka) je še en objekt, ki po pojasnilu socialne delavke in pravosodnega policista, kljub temu da ni v zelo slabem stanju, žal propada. Sami ocenjujejo, da bi bilo smotno razmisliti o tem, da bi ga sanirali – obnovili in bi se lahko uporabljal za dodatno nameščanje zaprtih oseb (približno 20 zaprtih oseb). Veliko del pri obnovi objekta bi lahko opravili tudi obsojenci, ki so nameščeni na oddelku, oziroma drugi obsojenci z matičnega oddelka.

¹⁰⁸ Tudi ob tokratnem obisku smo ponovno slišali nekatere pripombe obsojenk o tem, da posamezni režimi prestajanja kazni zapora niso med seboj popolnoma prostorsko (fizično) ločeni. Tako so tudi v posameznih sobah (mešano) nameščene obsojenke z različnim režimom in tako z različnim dnevnim redom, kar povzroča težave. Obsojenke kot moteče doživljajo tudi obveznost javljanja na vsako uro, ko se lahko zadržujejo zunaj zavoda, saj so v primeru zamude deležne sankcij.

¹⁰⁹ Ob obisku je bilo ugotovljeno, da je v bivalnem prostoru št. 39 nameščena obsojenka študentka. Druge nameščene v tem bivalnem prostoru so povedale, da razumejo, da je pri študiju potreben mir, vendar ne morejo biti vseskozi izven bivalnega prostora, da bi tako študentke ne motile pri študiju.

Generalni urad UIKS je pojasnil, da bo zavod sicer preučil možnosti, da v istem prostoru bivajo obsojenke, ki so vključene v redno obliko izobraževanja. V eni sobi skupaj že bivata dve obsojenki, še ena obsojenka je nameščena v drugi sobi. Ob tem je dodal, da je to v celoti težko izvedljivo ravno zaradi neustrezne arhitektonske razporeditve prostorov in bi namestitev vseh treh v eno sobo pomenila, da se odvzema prostor na polodprtem in odprtem režimu drugim obsojenkam.

Opremljenost in vzdrževanje prostorov:

ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo predlagali zamenjavo starega kovinskega pohištva v obsojeniškem delu.

Generalni urad UIKS je sporočil, da si tudi sami prizadevajo za izboljšanje bivalnih pogojev, zaradi česar so v preteklosti tudi izdelali enoten projekt bivalnega pohištva iz lesa, žal pa finančnih sredstev ni dovolj za takojšnjo realizacijo vseh potreb, zato sta nakup oziroma izdelava pohištva načrtovana v letu 2016.

ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo predlagali zamenjavo že zelo iztrošenih talnih oblog.

Generalni urad UIKS je pojasnil, da je to vrsta del, ki so po klasifikaciji uvrščena v tekoče vzdrževanje, finančno črpanje zanje pa poteka iz materialnih stroškov, za katere prav tako ni dovolj sredstev, zato se z obstoječimi sredstvi sanirajo le najnujnejše pomanjkljivosti.

V ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo opazili star pralni stroj, ki se je večkrat pokvaril (pokvarjen je bil tudi v času našega obiska), zato smo predlagali njegovo popravilo oziroma zamenjavo.

Generalni urad UIKS je sporočil, da je zamenjava pralnega stroja v planu za leto 2016.

Glede ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo izrazili pričakovanje, da bo do realizacije nabave športne opreme¹¹⁰ prišlo v najkrajšem času.

Generalni urad UIKS je sporočil, da je nabava večje športne opreme v planu za leto 2016.

ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo predlagali, da kljub temu da imajo zaprte osebe možnost vpisa morebitnih poškodb opreme in inventarja oziroma napak v posebno evidenco, tudi ostali zaposleni (pravosodni policisti, inštruktorji ali pedagogi) med obiski zaprtih oseb v bivalnih prostorih sami ugotavljajo morebitne napake.¹¹¹

Generalni urad UIKS je pojasnil, da si zavod prizadeva opraviti popravila v čim krajšem času. V ta namen je bila uvedena posebna evidenca, kjer se beležijo okvare, ki jih prijavijo zaprte osebe in delavci oddelka. Vsi javni uslužbenci med ogledi bivalnih prostorov ugotavljajo morebitne napake, redne tedenske kontrole pa opravljata tudi vodja oddelka in poveljnik.

PD Radeče smo predlagali, da se proučijo možnosti ureditve tal v kuhinji in kopalnici posebne vzgojne skupine.

Generalni urad UIKS je sporočil, da bo PD Radeče tudi v prihodnje v okviru finančnih zmožnosti nadaljeval sanacijo oziroma nujna vzdrževalna dela v posebni vzgojni skupini, pri čemer je popravilo oziroma sanacija tal v kuhinji in kopalnici že v načrtu.

¹¹⁰ V času obiska je bil prostor, namenjen za športne aktivnosti (fitnes), opremljen le s tremi manjšimi plastičnimi utežmi, nefunkcionalnim sobnim kolesom, mizo za namizni tenis, blazino in »ribstolom«.

¹¹¹ V času obiska smo opazili, da kotliček za splakanje WC-ja v bivalnem prostoru pripornega oddelka ni pritrjen.

V PD Radeče smo izrazili pričakovanje, da bo v čim krajšem času prišlo do realizacije priporočil o potrebni prenovi telovadnice s prejšnjih obiskov.¹¹²

 Generalni urad UIKS je sporočil, da se z ugotovitvami strinja, si pa tudi v PD Radeče želijo, da bi lahko prišli do celostne prenove telovadnice, saj predstavlja pomemben del izvajanja prostočasnih aktivnosti. Zadnja večja obnova je bila pred 10 leti, od prejšnjega obiska DPM pa so bila delno sanirana tla (parket) in popleskane stene. Ker pa so prostori, v katerih je telovadnica, v postopku denacionalizacije in bodo verjetno vrnjeni lastniku, trenutno ni možnosti za obnovo oziroma večja vlaganja niso smotrna.

PD Radeče smo opozorili, da v WC-ju sanitarij pri telovadnici ni delala luč (pregorela je žarnica), in predlagali, da zaposleni v prihodnje že sami ugotavljajo takšne manjše napake oziroma pomanjkljivosti.

 Generalni urad UIKS je v zvezi s tem sporočil, da so žarnico zamenjali in da bodo zaposleni tudi v prihodnje pomanjkljivosti sprotno odpravljali.

Ob kontrolnem obisku PD Radeče je bilo ponovno ugotovljeno, da žarnica v sanitarijah pri telovadnici še vedno ne deluje, poleg tega izpod tušev tudi po daljšem vztrajanju topla voda ni pritekla, omarica prve pomoči pred sanitarijami pa je bila prazna.

Generalni urad UIKS je sporočil, da je zdaj po zagotovitvi zavoda žarnica zamenjana in omarica prve pomoči napolnjena, glede navedbe, da iz tušev ni pritekla topla voda, pa je zavod pojasnil, da teh tušev mladoletniki ne uporabljajo in se po vadbi v telovadnici stuširajo v svojih matičnih skupinah, zato so bili grelniki vode zaradi neuporabe in varčevanja odklopljeni.

ZPKZ Koper smo predlagali, da se proučijo možnosti, da se način evidentiranja manjših okvar oziroma poškodb, kot je to v tem zavodu, vzpostavi tudi v drugih zavodih.¹¹³

 Generalni urad UIKS je sporočil, da bo proučil možnosti takšnega beleženja okvar tudi v drugih zavodih.

ZPKZ Koper smo predlagali, naj se glede na pojasnila vodstva zavoda in potrebo po zamenjavi žimnic le-ta najprej opravi v zaprtem režimu prestajanja kazni zapora in nato v preostalih, hkrati pa, da se v prihodnje skrbi za redni nadzor iztrošenosti žimnic in njihovo sprotno zamenjavo.¹¹⁴

 Generalni urad UIKS je v zvezi s tem pojasnil, da zavod zamenjavo dotrajanih žimnic izvaja sistemsko. Zamenjava dotrajanih žimnic na zaprtem oddelku je bila že realizirana. Nabavljena je bila večja količina novih žimnic, kar je omogočilo zamenjavo vseh dotrajanih žimnic na zaprtem in polodprtem oddelku, med drugim tudi v sobi 234.

ZPKZ Koper smo opozorili na zastajanje vode v tuš kabini bivalnega prostora št. 231, pri čemer smo že ob obisku prejeli zagotovilo, da bo ta napaka odpravljena.¹¹⁵

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je bila na podlagi obvestila zavoda okvara odtoka kabine za prhanje v sprejemni sobi št. 231 uspešno odpravljena 21. 5. 2015.

¹¹² Glede telovadnice je bilo ugotovljeno, da je bila ta obnovljena (le) v manjši meri – sanirana so bila tla na igrišču, zbrušeni so bili parket in zamenjani so bili nekateri vijaki, vendar pa sredstev za celotno sanacijo oziroma zamenjavo tal ni. Tako kot ob prejšnjem obisku je bilo ugotovljeno, da odpada omet, kar lahko ogroža varnost uporabnikov.

¹¹³ Glede manjših poškodb in okvar je zavod uvedel posebno elektronsko evidenco beleženja okvar in poškodb, ki jo izpolnjujejo pravosodni policisti na podlagi prijav okvar ali poškodb s strani zaprtih oseb ali na podlagi lastne zaznave. Evidenca vsebuje podatke o datumu prijave poškodbe/okvare, datumu popravila, kdo je prijavo vnesel, o prostoru in vrsti okvare ter načinu, kako je do prijave okvare/poškodbe prišlo.

¹¹⁴ Med obiskom smo s strani obsojencev (iz zaprtega režima prestajanja kazni zapora) prejeli več pritožb zaradi starih in iztrošenih žimnic. Pri tem so povedali, da so v nekaj primerih dali že več »prijavnic« za zamenjavo žimnic (npr. v bivalnem prostoru št. 234 je obsojenec dal dve prijavnici), vendar to še ni bilo realizirano oziroma žimnica ni bila zamenjana. Od vodstva zavoda smo glede žimnic sicer prejeli pojasnilo, da se v zaprtem režimu prestajanja kazni zapora morda res nekoliko prej iztrošijo, saj so obsojenci več v sobah in sedijo na posteljah. Prav tako so pojasnili, da v kratkem pričakujejo realizacijo naročila novih žimnic in ko jih dobijo, bodo preverili potrebo po zamenjavi starih.

¹¹⁵ Pri pregledu sprejemne sobe št. 231 je bilo ugotovljeno, da odtok kabine za prhanje ne deluje dobro oziroma da voda zastaja v kadi, kar je lahko tudi zdravstvena težava, saj lahko pride do pojava glivic (obsojenec je namreč povedal, da ima že težave z glivicami, ki jih sicer odpravlja s posebnim zdravilnim sprejem).

V ZPKZ Koper smo izrazili pričakovanje, da je dejansko prišlo do odprave težav z mravljami, predlagali pa smo, da se v vseh prostorih zavoda preveri, ali se mravlje pojavljajo še kje drugje, in ne le v tistih prostorih, iz katerih so prejeli prijavo s strani zaprtih oseb, ter da se poskrbi za odpravo te težave.¹¹⁶

Generalni urad UIKS je sporočil, da je bil problem z mravljami rešen že v času obiska DPM. Pogodbeni izvajalec je namreč že 20. 5. 2015 opravil pregled in zamenjavo deratizacijskih vab in dezinfekcijo v raznih prostorih zavoda.

ZPKZ Dob smo predlagali, da se poškodovana oziroma dotrajana oprema – glede na finančne zmožnosti – kar se da sproti in hitro sanira oziroma zamenja.¹¹⁷

Generalni urad UIKS je sporočil, da zavod že skrbi za hitro in sprotno odpravo napak, pri čemer pa je omejen s finančnimi sredstvi ob dejstvu, da gre – razen v primeru novozgrajenih oddelkov – za star objekt, ki potrebuje temeljito prenovo z večjimi investicijskimi posegi. V letu 2015 so do septembra meseca v tem zavodu za investicijskovzdrževalna dela namenili sredstva v vrednosti več kot 220 tisoč evrov.

V ZPKZ Dob smo izrazili pričakovanje, da bodo okna zamenjali tudi v preostalem delu zavoda in da se bo realiziral nakup opreme za fitness. Hkrati smo predlagali, da se sanira parket, da se v vse bivalne prostore namestijo klicni zvonci za pozivanje pravosodnih policistov in da se proučijo možnosti za namestitev lesene telefonske govornice.¹¹⁸

Generalni urad UIKS je sporočil, da so zamenjava oken, nabava opreme za fitness, sanacija parketa v kadalnici in namestitev klicnih zvoncev za pozivanje pravosodnih policistov predvsem odvisne od finančnih sredstev, ki bodo zagotovljena v proračunu za leti 2016 in 2017. Njihova želja je vsekakor, da se realizira čim več nujnih potreb, vendar je treba počakati do sprejema proračuna. Kar pa zadeva lesene telefonske govornice, so obsojenci že v letu 2014 izpostavili željo, da se po traktih namestijo lesene telefonske govornice. Njihovo pobudo so v zavodu proučili in prišli do ugotovitve, da lesenih govornic ni mogoče namestiti iz varnostnih razlogov, saj bi predstavljale (na že tako utesnjenem prostoru) dodaten objekt na traktu, ki bi ga bilo težko nadzirati oziroma bi ta objekt otežil nadzor pravosodnih policistov nad traktom, v katerem so obsojenci. Optimalnejše rešitve za namestitev telefonskih govornic pa do zdaj niso našli. Je pa obsojencem na voljo PVC-pohištvo (glušniki), ki nudijo določeno stopnjo zasebnosti pri opravljanju telefonskih pogovorov.

ZPKZ Dob – odprti oddelek Puščava smo predlagali, da se zaradi vse večjega števila zaprtih oseb z gibalnimi ovirami proučijo možnosti, da bi se vsaj nekaj kabin za prhanje v drugih zavodih opremilo z držali, kot je to urejeno v tem oddelku.¹¹⁹

Generalni urad UIKS je pojasnil, da bodo proučili možnosti opremljanja kabin za tuširanje z držali tudi v drugih zavodih.

¹¹⁶ V bivalnem prostoru št. 232 in še nekaterih drugih bivalnih prostorih smo s strani zaprtih oseb prejeli pritožbe zaradi pojava mravelj (predvsem v sanitarnih delih). Vodstvo zavoda je sicer pojasnilo, da so s to težavo že seznanjeni in so že v času našega obiska pristopili k njenemu reševanju.

¹¹⁷ Sobe na I. oddelku, ki je razdeljen na štiri trakte (A, B, C in D), so še vedno opremljene s starejšim, dotrajanim pohištvom. Dotrajani so tudi parket in okna, ki so ponekod zlomljena (soba št. 45 – trakt B; soba št. 31 – trakt C).

¹¹⁸ Del starih oken v objektu II je bil zamenjan z novimi. S tem je bil vsaj deloma uresničen zdaj že večkrat predlog DPM. Pri ogledu fitnesa v II. oddelku obsojencev nam je vodja v prisotnosti treh obsojencev pojasnil, da so že naročene nove klopi za dvigovanje uteži za vse oddelke (s strani Sokola). Podobno pojasnilo smo prejeli tudi v zaključnem razgovoru z vodstvom, pri čemer nam je bilo nekoliko podrobneje pojasnjeno, da zavod sam ne more kupiti teh klopi, da je bil narejen popis okvar in da zdaj čakajo na odziv. V III. oddelku v delu trakta (kjer je soba št. 8) je bilo v kadalnici ugotovljeno, da je minil že približno en mesec, odkar je odstopil del parketa. V IV. oddelku smo od zaprtih oseb slišali kar nekaj pripomb glede telefonskih govornic (te imajo sicer plastični lok okoli telefonskega aparata), ki po njihovem mnenju ob uporabi telefona ne omogočajo zasebnosti. V zvezi s tem – in ker ima zavod mizarско delavnico – so predlagali, da bi se izdelale lesene telefonske govornice, ki bi zaprtim osebam ob uporabi telefona vendarle omogočale več zasebnosti.

¹¹⁹ V prvem nadstropju oddelka so skupni sanitarni prostori. Kopalnica je opremljena s šestimi umivalniki, štirimi umivalniki za noge in z dvema kabinama za prhanje. Ena kabina je bila po pojasnilu socialne delavke (z majhnimi sredstvi) v letu 2014 zaradi varnosti obsojenca s Parkinsonovo boleznijo opremljena z zidnim držalom in na zid pritrjenim sedalom. Tako opremljena kabina za prhanje zdaj v primeru morebitne namestitve zaprte osebe z gibalnimi ovirami oziroma invalidne osebe omogoča, da jo bo lahko uporabljala tudi ta oseba.

Za ZPKZ Dob – odpri oddelek Puščava smo predlagali, da se proučijo možnosti za dobavo želenega pralnega stroja.¹²⁰

 Generalni urad UIKS je sporočil, da bodo proučili možnosti namestitve in nakupa pralnega stroja v skladu s prioritarnim planom nakupa opreme, ki ga bo predlagal ZPKZ Dob.

ZPKZ Dob – polodprti oddelek Slovenska vas smo predlagali, da se stene kopalnice, kjer odpada oziroma se lušči omet, ustrezno sanirajo in da se na talnih odtokih (sifonih) namestijo zaščitni pokrovi, glede na konstantne težave z odpadanjem ometa v izpostavljeni kopalnici pa naj se proučijo možnosti ustreznega zračenja kopalnice in s tem zmanjšanja zadrževanja pare in vlage v kopalnici, kar je lahko eden izmed razlogov težav z odpadanjem ometa.

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je zavod nemudoma začel sanacijo omenjene kopalnice. Prebelili so stene in na talne odtoke ponovno namestili zaščitne pokrove. Proučujejo tudi možnosti za ustrežnejše zračenje kopalnice (osveščanje uporabnikov o pravilnem zračenju prostora, večji ventilatorji, drugačen sistem prezračevanja ipd.).

ZPKZ Dob – polodprti oddelek Slovenska vas smo predlagali, da vodstvo oddelka skupaj z odgovornimi v matičnem ZPKZ Dob v dogovoru z družbo Telekom Slovenije, ki oddelku zagotavlja telefonske govorilnice oziroma telefonske linije, te uredi tako, da bodo telefoni na polodprtem oddelku delovali nemoteno.¹²¹

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da so tako vodstvo oddelka, matičnega zavoda kot tudi generalni urad in pristojno sodišče v Novem mestu družbo Telekom Slovenije, d. d., opozorili na slabe telefonske linije. Žal pa gre v tem primeru za tehnične težave, ki so v popolni pristojnosti te družbe in nanjo ne moremo vplivati drugače kot s prošnjami. Kljub temu se je družba Telekom Slovenije, d. d., odzvala na naše ugotovitve in so zamenjali še en del kabla, s čimer se je stanje izboljšalo.

V ZPKZ Maribor smo izrazili pričakovanje, da bo zavod v čim krajšem času zamenjal iztrošeno pohištvo z novim (lesenim) pohištvom.¹²²

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je zamenjava vsega starega pohištva tudi v interesu uprave, saj leseno pohištvo ni le bolj estetsko od starega kovinskega, temveč pripomore tudi k drugačnemu počutju zaprtih oseb, boljši higieni in urejenosti prostorov. Žal so načrti v zadnjih petih letih nerealizirani zaradi velikega pomanjkanja sredstev, kar bo težko nadomestiti takoj v prihodnjih letih, saj je mnogo opreme v slabem stanju in je zato potrebna zamenjava.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da se ob morebitni prenovi bivalnih prostorov, kjer so v njih nameščene sanitarije brez prezračevanja, le-te takrat opremi z ustreznim prezračevalnim sistemom.¹²³

¹²⁰ Ob kopalnici je toaletni prostor, v katerem so dva umivalnika, dva pisoarja in dva WC-ja. Vsi sanitarni prostori so bili v času obiska čisti.

Obsojenci trenutno na oddelku nimajo možnosti pranja oblek, vendar so dali pobudo za nakup pralnega stroja, ki bi ga lahko namestili v kopalnico.

¹²¹ Telefonske klice imajo zaprte osebe možnost prosto opravljati med 6.00 in 23.00, svojci pa jih na oddelek lahko pokličejo tudi sami. Že ob obisku leta 2013 se je veliko zaprtih oseb pritoževalo zaradi slabe telefonske povezave, saj naj bi med opravljanjem klica pogosto šumelo, ropotalo, linija pa naj bi bila večkrat tudi kar prekinjena. Ob tokratnem obisku pa so se vsi obsojenci pritožili, da se že več mesecev težave s telefoni stopnjujejo oziroma velikokrat telefona ni mogoče uporabljati. Glede težav s telefoni je vodstvo oddelka pojasnilo, da ob prijavi težav to redno poročajo oziroma obvestijo pristojno službo Telekom Slovenije (080 100) ali pa jim prek elektronske aplikacije (tehnicna.pomoc@siol.net) pustijo obvestilo o nedelovanju telefonske linije. Ob obisku smo od vodstva prejeli tudi seznam prijav težav s telefoni od meseca marca naprej, kjer je razvidno, da se napake prijavljajo tudi večkrat mesečno. Zaposleni in tudi obsojenci so nam potrdili, da se delavci Telekoma na prijave težav oziroma motenj na telefoni odzovejo, vendar so te rešitve zgolj začasne, saj se največkrat težave s telefoni odpravijo le za krajši čas (velikokrat le za kakšno uro), potem pa se ponovijo. V tem mesecu (oktober) naj bi bil po pojasnilu vodstva oddelka s strani Telekoma zamenjan del kabla, ki naj bi bil vzrok za težave s telefonskimi linijami, vendar se je ponovno izkazalo, da temu ni tako oziroma so se težave s telefoni oziroma telefonskimi linijami ponovile oziroma ostale nerešene. Zaradi problematike se pogosto pojavi slaba volja med samimi zaprtimi osebami, poleg vsega pa se obsojencem s tem tudi kršijo zakonsko priznane pravice (75. člen Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij – ZIKS-1), ki jim omogočajo stike prek telefona z domačimi in okolico. Zaposleni povedo, da obsojencem v nujnih primerih omogočijo, da opravijo klice iz njihovih pisarn, kar je pohvalno, vendar je to samo začasna rešitev, ki ne more pomeniti stalne prakse.

¹²² Kot ob prejšnjem obisku je bilo tudi tokrat ugotovljeno, da je večina bivalnih prostorov zaprtega in polodprtega režima prestajanja kazni zapora (z izjemo t. i. »oddelka brez drog« in posameznih postelj ter omar v ostalih bivalnih prostorih) še vedno opremljenih s starim in temu primerno iztrošenim kovinskim pohištvom (posteljami in omarami).

¹²³ Glede predloga DPM ob prejšnjem obisku, da se prouči možnost ustreznega prezračevanja sanitarij v skupinskih bivalnih prostorih zaprtega režima ali da se omogoči vsaj oskrba ustreznih osvežilcev prostora, je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da sicer prezračevanje ni bilo urejeno, da pa zavod dejansko zagotavlja osvežilce zraka.

Generalni urad UIKS je sporočil, da z našim predlogom soglaša, da pa je prenova odvisna od finančnih sredstev, ki bodo zagotovljena v proračunu za investicije in investicijsko vzdrževanje.

V ZPKZ Maribor smo predlagali, da se poškodovane vodne armature v čim krajšem času popravijo.¹²⁴

Generalni urad UIKS je sporočil, da se take okvare beležijo v okviru rednih obhodov, ki jih izvajajo v zavodu. Na ta način so preverili stanje tudi dne 16. 10. 2015 in odpravili so naslednje okvare: soba št. 99 – popravljena cev na vodovodni armaturi; soba št. 72 – v sobi je izplakovalnik, ki ga je treba primerno zapirati, pa voda ne teče v školjko; soba št. 107 – očiščena je zračna loputa; skupna kopalnica polodprtega oddelka – zamenjan ročaj pipe; soba št. 85 – puščanje umivalnika odpravljeno.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da obsojencu zagotovijo njegovi višini primerno posteljo in da v vseh bivalnih prostorih, ki so opremljeni s pogradi, zagotovijo ustrezne lestvice.¹²⁵

Generalni urad UIKS je pojasnil, da bo zavod pod nujno naročil izdelavo nekaj večjih postelj za večje osebe. Hkrati je bilo sporočeno, da je zavod ob pregledu pripora po vseh sobah preveril stanje in ugotovil, da v nekaterih sobah teh ograjic ni več, nekje so polomljene in drugje so jih zaprte osebe same odstranile. Pri dobavitelju pohištva bo zavod poskušal nabaviti manjkajoče dele.

ZPKZ Maribor smo ponovno predlagali, da se v vseh bivalnih prostorih zavoda namestijo zavesa pri kabinah za prhanje in da se v bivalnem prostoru št. 28 odpravi napaka pri puščanju tesnila WC-školjke.¹²⁶

Generalni urad UIKS je sporočil, da so v sobah št. 28 in 27 nameščene zavesa. Pri dobavitelju zaves za tuš kabine je naročena večja količina teh zaves, da jih bodo lahko sproti menjavali. Prav tako je bilo zamenjano tesnilo na WC-školjki.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da prouči nujnost oziroma potrebnost odstranitve zaves na oknih v zavodu, saj le-te dejansko omogočajo tudi zatemnitev bivalnih prostorov v nočnem času, ko v bivalne prostore prodira svetloba bližnjih uličnih svetilk.¹²⁷

Generalni urad UIKS je sporočil, da bo naročil zavodu, naj predstavi varnostna tveganja, ki jih prinašajo temne zavesa na oknih. Če ne bodo ugotovljena večja varnostna tveganja, bo zavod dolžan na okna namestiti zavesa.

V ZPKZ Maribor smo izrazili pričakovanje, da bo v čim krajšem času prišlo do odprave težav z zagotavljanjem tople vode v kopalnicah in da bo urejena napeljava tople vode v vse bivalne prostore zavoda.¹²⁸

Generalni urad UIKS je sporočil, da je bila sanacija kotlovnice uvrščena v investicijski plan za leto 2015. Zaradi zapletov pri izvedbi javnega naročila postopka niso mogli ponoviti in zaključiti v letu 2015, zato je bil uvrščen v plan za leto 2016, v katerem bo dopolnjena projektna naloga za izvedbo investicije.

¹²⁴ Ob pregledu bivalnih prostorov je bilo ugotovljeno, da je v sanitarijah prostora št. 99 poškodovana cev na vodni armaturi, v bivalnem prostoru št. 72 pa je poškodovan kotliček WC-ja. Prav tako bi bilo treba popraviti zračnik v bivalnem prostoru št. 107.

¹²⁵ V bivalnem prostoru št. 110 je bilo ugotovljeno, da je vanj nameščen eden od obsojencev, ki je po njegovi izjavi visok 204 cm in mora kljub temu uporabljati posteljo, ki je dolga samo 190 cm. Prav tako v tem prostoru na pogradi ni bila nameščena lestev za dostop na zgornje ležišče (pograd), tako da je obsojenec na zgornjo posteljo dostopal s pomočjo stola, kar pa je lahko tudi nevarno.

¹²⁶ V bivalnem prostoru sprejemnega oddelka št. 28 je bilo ugotovljeno, da ni bilo realizirano priporočilo s prejšnjega obiska, da se namesti zavesa pri prhi, da voda ne bi pršila po prostoru. Hkrati je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da pri tesnilu na podu pušča WC-školjka.

¹²⁷ Ob obisku je bilo ugotovljeno, da so se po zavodu začele odstranjevati okenske zavesa (te naj bi bile po pojasnilu direktorja v poletnih mesecih nameščene zaradi vročinskih valov), ki pa so v nočnem času omogočale tudi zatemnitev bivalnih prostorov.

¹²⁸ Od več obsojencev smo ob obisku prejeli pritožbe, da v kopalnicah ni tople vode oziroma naj bi bila po 17. uri le mlačna. Nadalje so obsojenci povedali, da jim to težavo sicer delno uspe rešiti tako, da odpirajo pipe v umivalnikih in v prhah priteče nekoliko toplejša voda. S to težavo smo seznanili vodstvo zavoda, pri čemer smo prejeli pojasnilo, da so s težavo seznanjeni. Zaradi celostne rešitve tega problema so izvedli javno naročilo za ureditev kotlovnice, vendar se je po izboru izvajalca del eden od ponudnikov pritožil, zaradi česar (še) ni prišlo do začetka izvajanja del. Direktor je ob tem še dodatno pojasnil, da bi ob sanaciji kotlovnice prišlo tudi do ureditve tople vode v vseh bivalnih prostorih (tudi tistih, v katerih ni kopalnic).

ZPKZ Maribor smo predlagali, da naj se, če se že redno beležijo poškodbe inventarja, poskrbi tudi za hitro in redno odpravo ugotovljenih poškodb inventarja, še posebej primerov poškodb stikal, saj ta lahko predstavljajo resno nevarnost za poškodbe tako zaprtih oseb kot tudi zaposlenih.¹²⁹

 Generalni urad UIKS je sporočil, da bo naročil zavodu, naj vzpostavi proces takojšnje odprave poškodb, kjer ni potreb po ločenih javnih naročilih, izdelavi študij ali projektov, in da ni sprejemljivo, da se tako iz razloga zagotavljanja splošne varnosti kot tudi zaradi urejenega videza prostorov popravila ne izvedejo takoj.

ZPKZ Maribor smo glede pripombe pripornikov v zvezi s poletno vročino v bivalnih prostorih predlagali, da se že proučijo možnosti nabave ventilatorjev za hlajenje prostorov, saj so pojavi poletne vročine (vročinski vali) čedalje pogostejši.¹³⁰

 Generalni urad UIKS je sporočil, da bo vključitev nakupa ventilatorjev odvisna od zagotovljenih finančnih možnosti in prednosti potreb po opremi v vseh zavodih, že zdaj pa je zaprtim osebam omogočeno, da uporabljajo svoje ventilatorje.

V ZPKZ Ig smo izrazili pričakovanje, da bo zavod v čim krajšem času pridobil pohištvo za nov bivalni prostor, da bodo lahko vanj namestili obsojenke.¹³¹

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je bil pripravljen investicijski plan za nakup opreme bivalnih prostorov, med katere je vključen tudi bivalni prostor v ZPKZ Ig. V mesecu februarju se bo pristopilo k izvedbi javnih naročil za nakup opreme. Takoj, ko bosta nova oprema in pohištvo nabavljena, bo stara oprema zamenjana.

V ZPKZ Ig smo izrazili pričakovanje, da bo do realizacije dokončne ureditve vikend hiške v prostor za obiske prišlo v najkrajšem času.¹³²

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da so za izvedbo ureditve vikend hiške ključne stvari že urejene, potrebna sta še dokončen priklop na vodo in notranja ureditev hiške.

V ZPKZ Ig smo direktorico že med obiskom seznanili z ugotovljenimi pomanjkljivostmi v sanitarnem prostoru delavnice in hkrati predlagali, da se zamenja steklo okna, ki bo z zunanje strani onemogočal neoviran vpogled v toaletni prostor (WC).¹³³

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je bilo to odpravljeno, in sicer z namestitvijo posebne folije, ki onemogoča vpogled v prostor.

ZPKZ Ig smo predlagali, da se preveri ustreznost tesnjenja starih iztrošenih oken tudi v drugih bivalnih prostorih (tudi v priprornem oddelku) in da se po potrebi namestijo tesnilne gume.¹³⁴

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je zavod v mesecu novembru po vseh prostorih preveril, ali je potrebna ponovna tesnitev oken. Kjer se je ugotovilo, da tesnil ni oziroma da so bila (najpogosteje

¹²⁹ Ob pregledu bivalnih prostorov pripronega oddelka je bilo ugotovljeno, da so v nekaterih bivalnih prostorih (kljub pojasnilu direktorja, da se manjše napake in poškodbe redno odpravljajo) stikala za prižiganje luči poškodovana (razbita), poškodovani (zlomljeni) pa so tudi nekateri stoli.

¹³⁰ Nekaj pripornikov je ob obisku izpostavilo, da so bile v bivalnih prostorih v poletnem času (predvsem v popoldanskem času) neznosne temperature zraka. Za reševanje težav z vročino so morali poskrbeti sami, tako da so vnesli svoje ventilatorje, saj jim jih zavod ni zagotovil. Kljub vsemu pa so priporniki zavod pohvalili, da jim je omogočal pogostejše tuširanje, kot je običajno.

¹³¹ Prav tako je bila v celoti prenovljena knjižnica (sanacija sten, stropa, knjižnih polic, pohištva in računalniška oprema). Opravljena je bila sanacija hodnika v I. traktu (sanacija sten, oken, stropov in razsvetljave). Opravljena je bila pregraditev večjega skupnega prostora (prostor št. 45) in je bil tako pridobljen nov bivalni prostor z oznako št. 45b, ki bo namenjen za namestitev do štirih zaprtih oseb, a ob našem obisku žal še ni bil opremljen s pohištvom.

¹³² Od prejšnjega obiska so v zavodu uspeli urediti tudi električno in vodovodno napeljavo do t. i. vikend hiške, ki jo za leto 2016 nameravajo dodatno urediti v prostor za obiske.

¹³³ V kletnih prostorih zunanega objekta je bil dodatno urejen prostor za potrebe JGZ Rinka, v katerem so poleg sanacije oziroma pleskanja sten uredili tudi sanitarije, kar velja pohvaliti. Med našim ogledom prostorov delavnice je bilo ugotovljeno, da so v toaletnem prostoru (WC-ju) s tečajev sneta vrata in da ima vgrajeno okno navadno prosojno steklo in je tako možen neoviran vpogled v prostor od zunaj.

¹³⁴ V sobi št. 40 smo opazili, da je na krilih oken nameščena dodatna tesnilna guma, da v prostore ne prihaja hladen zrak, saj so okna stara in kot taka dotrajana. Glede tega je stanovalka povedala, da so obsojenke že opozorile, da skozi okna piha, hišnik pa se je takoj odzval in namestil gumo, kar je treba pohvaliti. Podobne rešitve preprečevanja vstopa hladnega zraka v prostor skozi stara in dotrajana okna praktično nismo opazili v nobenem drugem bivalnem prostoru.

namerno) odstranjena, pa jih ni več, je zavod tesnila namestil. Ne glede na navedeno dejstvo pa je stalna naloga delovnega inštruktorja, ki skrbi za vzdrževalna dela v zavodu, da navedeno spremlja in pomanjkljivosti sproti odpravlja. Prav tako je stalna naloga vseh zaposlenih, da delovnega inštruktorja seznanjajo o potrebah po popravilih. V ta namen je zavod računalniško nastavil centralno evidenco potrebnih popravil, do katere neovirano dostopajo vsi zaposleni. Ne glede na navedeno se bo ponovno opravil pregled prostorov (tudi v priporu) in po potrebi bodo namestili tesnila.

ZPKZ Ig smo predlagali, da se v zavodu glede na razpoložljiva finančna sredstva z zamenjavo starega kovinskega pohištva nadaljuje tudi v prihodnje.¹³⁵

Generalni urad UIKS je sporočil, da velja enako pojasnilo, kot je navedeno v delu, ki se nanaša na obsojeniški del, torej da je bil pripravljen investicijski plan za nakup opreme bivalnih prostorov, med katere je tudi vključen bivalni prostor v ZPKZ Ig in da se bo v mesecu februarju pristopilo k izvedbi javnih naročil za nakup opreme, takoj, ko bosta nova oprema in pohištvo nabavljena, pa bo stara zamenjana.

ZPKZ Ig smo predlagali, da se proučijo možnosti zagotovitve finančnih sredstev za nabavo strojev za potrebe pralnice (pralnega in sušilnega stroja ter likalnika).¹³⁶

Generalni urad UIKS je sporočil, da je zavod pripravil investicijski plan za leto 2016 ter da je nabava strojev odvisna od finančnih sredstev, ki so namenjena nakupu opreme za celoten sistem.

ZPKZ Ig smo predlagali, da naj se z ugotovljeno dinamiko vzdrževanja bivalnih in drugih prostorov nadaljuje tudi v prihodnje.¹³⁷

Generalni urad UIKS je sporočil, da je prenova odvisna predvsem od finančnih sredstev, ki bodo zagotovljena v proračunu za investicije in investicijsko vzdrževanje.

Čistost prostorov:

V ZPKZ Koper smo izrazili pričakovanje, da bo dejansko v čim krajšem času prišlo do pleskanja sten bivalnih prostorov v zaprtem režimu prestajanja kazni zapora, saj so bile te v času našega obiska že precej umazane (verjetno porumenele zaradi kajenja v bivalnih prostorih).¹³⁸

Generalni urad UIKS je pojasnil, da bo zavod priporočila glede pleskanja poskušal realizirati do konca poletja, in sicer v skladu z zapisanim prioritarnim planom.

ZPKZ Dob smo predlagali, da se stene sob sproti pleskajo po prioritarnem načelu.¹³⁹

¹³⁵ V času obiska je bilo v zavodu nameščenih osem pripornic, od katerih sta bili dve začasno premeščeni v Enoto za forenzično psihiatrijo Psihiatrične bolnišnice Maribor. Ob obisku je bilo ugotovljeno, da so bile pripornice nameščene v vse bivalne prostore, in sicer v enem bivalnem prostoru dve, v drugem ena in v tretjem (večjem bivalnem prostoru) tri pripornice. Bivalni prostori so bili v času obiska čisti, urejeni in pospravljeni. Ugotovljeno je bilo, da so bile stene pripornega oddelka očitno pred kratkim pleskane v svetle barve in so vsebovale tudi nekaj napisov »pozitivnih misli in potiskov z risbami«, kar pozdravljamo, saj takšna ureditev daje prostoru občutek domačnosti. K temu prispevajo tudi barvne zavese iz nežnih materialov. V vsakem bivalnem prostoru so skladno s številom postelj ustrezno število omar, nočnih omaric, skupna miza s stoli, televizijski sprejemnik in hladilnik. Pohištvo je v bistvenem delu iz lesa, kar potrjuje navedbe direktorice, da je bilo v obdobju od prejšnjega obiska DPM kovinsko pohištvo dodatno delno zamenjano z novim lesenim. Kljub vsemu smo med obiskom še vedno opazili eno kovinsko posteljo in nekaj kovinskih nočnih omaric, ki so dajale videz iztrošenosti.

¹³⁶ Ob tokratnem obisku smo si ogledali tudi prostore pralnice, ki so bili zelo pospravljeni in urejeni. Pri pregledu prostorov pa je bilo ugotovljeno, da bi za normalno delo (tudi glede na povečanje števila zaprtih oseb) v pralnici potrebovali še kakšen pralni in sušilni stroj ter likalnik, saj so ti, ki so trenutno v pralnici, v uporabi praktično brez prestanka in bi se v primeru okvare katerega koli pripomočka v pralnici pojavile težave s pranjem perila.

¹³⁷ Nadalje je direktorica pojasnila, da je bilo v sklopu rednih vzdrževalnih del v zavodu v celoti urejena električna napeljava (zamenjana stikala, vtičnice, luči, električni kabli), opravljena je bila napeljava stalne tople vode v bivalne prostore št. 46, 45b, 45a in samico, prav tako pa so bili sanirani tudi dnevni prostori obsojeniškega oddelka. V celoti je bil saniran prostor samice (prenovljene stene, domofon in WC), opravljena pa je bila tudi sanacija sanitarnih prostorov v bivalnih prostorih št. 37, 38 in 40. Glede opisanih vzdrževalnih delih smo se lahko prepričali tudi med pregledom prostorov in jih velja pohvaliti.

¹³⁸ V času našega obiska je potekalo pleskanje pripornega oddelka (trakt 210 in 220). Hkrati je direktor zavoda pojasnil, da imajo že izdelan prioritarni plan nadaljnjega pleskanja, in sicer traktov 110, 120, 230, 240, 250, 130, 140 in 150, pri čemer naj bi bilo pleskanje zaključeno do konca poletja.

¹³⁹ Stene sob so ponekod prepleškane s starejšo barvo, nekatere so tudi porisane (trakt A).

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da bo zavod v okviru možnosti poskrbel za pleskanje sten v bivalnih in drugih prostorih.

ZPKZ Dob smo prosili za več pojasnil, in sicer: o tem, ali pravosodni policisti v zavodu na kakršen koli način skrbijo tudi za to, da se prostori čistijo skladno s sezname obsojencev, izdelanih v ta namen; o tem, kako konkretno se v zavodu ravna, če delavci zavoda ugotovijo, da je obsojenec plačal drugemu obsojencu oziroma da se je kako drugače dogovoril, da namesto njega (po)čisti prostor, ki bi ga po izdelanem seznamu moral takrat počistiti sam, oziroma da je obsojenec počistil prostor zato, ker mu je drugi obsojenec za to plačal; o tem, kako bi se v zavodu ravnalo, če bi bili delavci zavoda seznanjeni s trditvijo, da mora (oziroma je moral) določeni obsojenec (po)čistiti prostore, ker ga je v to silila premoč drugega obsojenca oziroma drugih obsojencev. V zvezi z navedenim pa smo predlagali, da se pojasnilo, kakršno koli že bo, poda tudi obsojencem na prvem naslednjem sestanku oddelčne skupnosti vsakega izmed oddelkov in tudi na prvem naslednjem sestanku po vsakem izmed posameznih traktov, ter da se tudi v prihodnje ob tovrstnih srečanjih to pojasnilo podaja vsaj nekajkrat v letu.

 Generalni urad UIKS je sporočil, da skladno s Hišnim redom ZPKZ Dob za vzdrževanje reda in čistoče v bivalnih prostorih skrbijo vsi obsojenci po vnaprej določenem vrstnem redu, ki ga določi oddelčna strokovna skupina. Nadzor nad opravljenim čiščenjem opravljajo delavci v posameznih oddelkih (pravosodni policisti in drugi strokovni delavci v posameznih oddelkih oziroma objektih). Določba v Hišnem redu ZPKZ Dob narekuje, da morajo obsojenci očistiti bivalne in druge prostore do jutranjega štetja. V praksi to pomeni, da obsojenec, če ima zjutraj delovno obveznost, redarstvo opravi že zvečer, torej pred jutrom. Kadar obsojenec nima drugih obveznosti, se čiščenje opravi zjutraj po zajtrku (torej nekje med 6.30 in 7.15 ob delovnih dneh in med 7.00 in 7.50 ob dela prostih dneh). V skupinskih sobah določijo obsojence, ki skrbijo za red in čistočo za dobo enega tedna, praviloma od nedelje do nedelje. Določeni so ne glede na njihov status (zaposlen, bolniška, noče delati ipd.). Na ta način pridejo na vrsto vsi obsojenci brez izjem in po vrstnem redu. Pod bivalni prostor se šteje soba, kjer bivajo obsojenci s pripadajočimi sanitarijami. Dodal je še, da v prenovljenem delu zavoda v samskih sobah obsojenci sami skrbijo za čistočo svojega bivalnega prostora. Po enakem vnaprej določenem zaporedju opravljajo obsojenci tudi čiščenje skupnih prostorov, kamor sodijo hodnik trakta, kadilska soba in stopnišče. Čiščenje se izvaja vsakodnevno pred drugim štetjem. Ker so v nadstropju štiri sobe (dva trakta), se razpored čiščenja spreminja mesečno po sobah (soba 1 januar, soba 2 februar itd.). Z razporedom t. i. redarstva so seznanjeni pravosodni policisti, ki skrbijo tako za razdelitev sredstev za čiščenje, kot tudi izvajajo nadzor nad čistočo, vendar zaradi drugih vzporednih nalog ne morejo biti stalno navzoči pri izvajanju čiščenja. Ob nedeljah se opravlja tudi generalno čiščenje bivalnih prostorov – čiščenje je temeljiteje. Pri tem čiščenju so udeleženi vsi obsojenci, ki bivajo v sobi oziroma na traktu. Takrat se čiščenje opravi temeljiteje, predvsem pa je poudarek na tem, da se prostori z ustreznimi čistili obrišejo – čiščenje na mokro. Tudi za čiščenje ob nedeljah so odgovorni isti obsojenci, ki so določeni na tedenskem seznamu t. i. redarstva, ki nato očiščene prostore predajo drugim odgovornim po vrstnem redu. V zvezi z našim vprašanjem pa je bilo pojasnjeno, da s posameznimi konkretnimi dogovori med obsojenci za opravljanje čiščenja zavod ni seznanjen in tudi ne beleži posebne evidence kršitev v zvezi z opravljanjem nadomestnega redarstva obsojencev za druge obsojence. V splošnem velja, da je izvajanje psihičnih ali fizičnih oblik pritiska ali prisiljevanje disciplinski prestopok, za katerega obsojence tudi disciplinsko kaznujejo. V prvem polletju 2015 nihče ni podal prijave, da ga soobsojenec sili v čiščenje skupnih prostorov. Tovrstnih disciplinskih prestopkov niso zaznali niti obravnavali kljub dejstvu, da jih lahko zazna delavec zavoda ali pa so naznanjeni s strani obsojencev. Tematika čiščenja in opravljanja redarstva je bila že večkrat letno obravnavana na sestankih oddelčnih skupnosti, malih skupin in na sestankih traktov, kjer imajo obsojenci možnost predstaviti kakršne koli probleme, med katerimi je bilo tudi na tovrstnih sestankih izpostavljeno, da nekdo slabo opravlja redarstvo ali občasno tudi, da obsojenci v zameno za plačilo opravljajo čiščenje skupnih prostorov namesto tistih, ki so določeni. Če zavod odkrije tako kršitev, obsojence opozori, jih usmeri v strpnost in jih uči primerne komunikacije pri reševanju tovrstnih nesoglasij, hkrati pa poostri nadzor nad čiščenjem. Zavod obsojence usmerja tudi k razumevanju, da oceno o tem, kaj je zadovoljivo počiščeno, podajo delavci zavoda, ki opravljajo nadzor nad čiščenjem. Primeroma je bil naveden dogodek z dne 19. 4. 2015, ko je obsojenec, nameščen v 6. objektu, poklical pravosodnega policista, naj preveri urejenost pralnice. Ko je šel slednji preveriti stanje, je zaznal verbalni konflikt med obsojencema, za kar je bila povod ravno (ne)urejenost pralnice. Obsojenca sta bila opozorjena na primeren odnos, prav tako je bila dosežena pomiritev. Pojasnjeno je bilo, da pravosodni policisti dnevno opravijo nadzor nad tem, ali so prostori ustrezno počiščeni, glede na prilagodljiv termin čiščenja pa ni vedno mogoče zatrditi, da je čiščenje opravil obsojenec, ki je določen s seznamom. Če pravosodni policist zazna neustrezno stanje, odredi ponovno čiščenje oziroma odpravo

napak obsojencu, ki je za to zadolžen po spisku. Ker gre za skupinsko dinamiko, se zavedajo, da med obsojenci prihaja tudi do raznih dogovorov, katerih (torej vseh) zavod ne more popolnoma preprečiti, nedvomno pa se odzove na prijave obsojencev v smislu zaščite nemočnih oziroma šibkih, če pride do tovrstnih informacij. To omogoča tudi veljavna zakonodaja, ki za obsojence, ki s svojim vedenjem in obnašanjem huje motijo soobsojence, predvideva tudi strožje ukrepe (kot je namestitvev na posebej varovanem oddelku). V letu 2015 ni bilo beleženega ukrepa namestitve na posebej varovan oddelk zaradi izvajanja prisile v zvezi z redarstvom, pripetil pa se je primer, ko je obsojenec izvajal druge oblike pritiskov (jemal prehranske artikle, ki so jih drugi obsojenci prejeli prek pošilk s hrano, izposojanje denarja brez vračila ipd.) in bil posledično nameščen na posebej varovan oddelk. Praksa v zvezi z ozaveščanjem in nedopustnostjo izvajanja psihičnih in fizičnih oblik pritiskov je torej stalnica pri izvajanju skupinskih in individualnih razgovorov, ki je zavod ne bo opustil. Poudarjamo še, da je nad nekaterimi obsojenci treba konstantno vzdrževati nadzor in jih usmerjati k vzdrževanju osebne higiene in čistoče prostorov, saj ne pospravljajo za seboj. Nekateri namreč menijo oziroma pričakujejo, da bi tisti, ki je napisan na seznamu za opravljanje redarstva, moral biti neprekinjeno dežuren in čistiti za preostalimi. To ocenjujemo tudi kot posledico pomanjkanja socialnih veščin, kar je pri specifični populaciji v zaporu glede na različne deficite še posebej značilno. Obsojenci so dolžni v skladu z 51. členom ZIKS-1 in drugimi podzakonskimi akti (Pravilnik, Hišni red) opravljati dela, ki so potrebna za vzdrževanje čistoče in reda v zavodu – tako v bivalnih oddelkih kot delovnih prostorih – in urejati okolico oddelka in drugih površin v zavodu. Gre za zakonsko določeno nalogo obsojencev, kjer je dejansko zajet cilj enega bistvenih namenov odvzema prostosti: spodbujanje in omogočanje odgovornosti za samostojno družbeno sprejemljivo življenje brez konfliktov po prestani kazni. Kljub temu, da je zapor totalna institucija, ki v veliki meri ureja in določa življenje posameznika – obsojenca med prestajanjem kazni, je smotno, da ima ta čim večjo odgovornost (zase), kar predstavlja tudi sama skrb za higieno in čistočo. Življenje obsojencev je torej regulirano z določenimi pravili, formalnimi in neformalnimi pravili skupine skupaj živečih v bivalnem traktu, ki so v funkciji vzpostavljanja zadovoljevanja skupnostnih in družbenih norm, ki so prek medosebnih odnosov bistvenega pomena v procesu normalizacije na poti obsojenca k življenju na prostosti.

ZPKZ Dob smo predlagali, da se proučijo možnosti o namestitvi razkužil v skupne prostore (trakte) ostalih oddelkov (II., III. in IV.).

Generalni urad UIKS je sporočil, da zavod poleg navadnega mila, ki ga prejme vsak kot sredstvo za osebno higieno in ga ima pri sebi, naroča tudi antibakterijsko milo, ki je v dozatorjih v kopalnicah in vsebuje razkužilo. Poleg antibakterijskega mila so na voljo tudi razkužila s pršilom, losjon za dezinfekcijo in sredstvo za čiščenje – razkužilo proti virusu HIV, hepatitis – koncentrat. Razpršilke za razkužila in razkužila, ki se uporabljajo s pritiskom komolca, so v zavodu nabavili, ko je bila epidemija nove gripe. Širitev uporabe pa je odvisna tudi od razpoložljivih finančnih sredstev.

ZPKZ Dob smo predlagali, da se prostori za dopuste, kljub temu da se ne uporabljajo stalno, prezračujejo bolj redno.

Generalni urad UIKS je pojasnil, da je zavod v zvezi z ugotovitvijo o (ne)prezračenosti prostorov za dopuste sprejel rešitev in bodo prostori za dopuste ob njihovi neuporabi čistili in zračili najmanj enkrat mesečno.

V ZPKZ Maribor smo izrazili pričakovanje, da se bo pleskanje prostorov pripornega oddelka dejansko izvedlo v najkrajšem možnem času.¹⁴⁰

Generalni urad UIKS je sporočil, da je zavod zagotovil, da bodo v mesecu septembru začeli izvajati pleskanje, za kar bo zaposlen dodatni obsojenec.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da zavod poskrbi oziroma organizira, da bodo uporabniki fitnesa po uporabi tuša le-tega tudi redno in ustrezno očistili.¹⁴¹

¹⁴⁰ Med pregledom prostorov pripornega oddelka je bilo tudi ugotovljeno, da je v večini bivalnih prostorov potrebno pleskanje. Vodstvo zavoda je zagotovilo, da so ti bivalni prostori sicer že predvideni za pleskanje, do katerega naj bi prišlo v kratkem.

¹⁴¹ Pohvalno je sicer, da zavod zaprtim osebam (vsak dan po urniku) omogoča tudi obisk fitnesa, kjer je zaprtim osebam omogočena tudi uporaba tuša, za katerega pa smo slišali pripombe zaprtih oseb, da je večkrat umazan oziroma neočiščen.

 Generalni urad UIKS je sporočil, da po vsaki skupini pripornikov, ki zapušča fitnes, preverijo čistočo tuša, ki je v tem prostoru zelo obremenjen. Če to ne bo zadoščalo, bo uvedeno izmenično redarstvo za čiščenje tega prostora.

ZPKZ Ig smo predlagali, da se preveri, ali je v omarah dejansko vonj, in če je, da se poskrbi za ustrezno čiščenje. Prav tako smo predlagali, da se preveri, ali se v omarah dejansko zadržujejo molji, in če se, da se poskrbi za namestitev sredstev za njihovo odganjanje (uničevanje).¹⁴²

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je zavod preveril, ali so v sobi št. 40 prisotni neprijeten vonj in molji v omarah. Medicinska sestra je opravila ustrezen higiensko-sanitarni pregled in ugotovila, da v omarah ni moljev, vonj je zaradi stare opreme povsod v zavodu specifičen in v sobi št. 40 ne odstopa. Z nabavo novega pohištva in tudi z dokončno sanacijo sobe št. 40 bodo te težave odpravljene.

Prehrana:

PD Radeče smo predlagali, naj zaposlene v kuhinji opozorijo na dosledno uporabo zaščitnih sredstev (kap).¹⁴³

 Generalni urad UIKS je glede dosledne uporabe zaščitnih sredstev (kap) zaposlenih v kuhinji (inštruktorja in mladoletnikov na delovnem usposabljanju) pojasnil, da ti redno uporabljajo zaščitna sredstva, kar je razvidno tudi ob obiskih inšpektorjev, saj tovrstne nedoslednosti niso izpostavljene.

ZPKZ Koper smo predlagali, da se hladen obrok (malica) zaprtim osebam, ki delajo, podeli kasneje kot večerja, in sicer, da bi ga pripravili zaposleni v kuhinji (poimensko pripravljene paketi), podelili pa bi ga lahko pravosodni policisti.¹⁴⁴

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da je zavod priporočilo glede podelitve malice delavcem v kasnejšem terminu proučil in ugotovil, da zaradi kadrovskih in tehničnih ovir (kuhinja končuje delo ob 19. uri po temeljitem čiščenju in vstop ostalim zaposlenim izven delovnega časa kuhinje ni dovoljen, obenem pa se pripravljena hrana ali suhi obroki hrane iz zdravstvenih higienskih razlogov ne smejo hraniti v ostalih prostorih Zavoda izven kuhinje) ni možno izvesti spremembe v smislu priporočila, kljub temu pa bodo v zavodu proučili še druge možnosti.

V ZPKZ Koper smo zaradi pritožb v zvezi s količino hrane prosili za sporočilo, na podlagi katerih standardov (če so ti enotni za vse zavode) zavod pripravlja hrano za zaprte osebe.

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da se popolnoma enotni normativi za pripravo hrane zaprtih oseb v vseh zavodih uporabljajo že od leta 1999. V letu 2013 so bili normativi novelirani in prav tako je bilo pridobljeno strokovno mnenje Inštituta za varovanje zdravja. Strokovnjaki Univerzitetnega kliničnega centra Maribor so podrobno pregledali stare normative in ugotovili predvsem večja odstopanja v energijski vrednosti obrokov glede na sodobne trende v prehrani. Ker pa so spremembe v posodobljenih normativih občutne predvsem v zmanjšanju energijske vrednosti obrokov in povečanju deleža vlaknin (zelenjave) ter rib in ker zaznavajo tudi sami in pričakujejo več nejevolje s strani zaprtih oseb (očitki, da je hrane premalo, da je premalo kalorična ipd.), teh normativov še niso uvedli v praksi. Soočeni so namreč z dejstvom, da je problematika prehrane zelo občutljiva tematika glede splošne klime v zavodih in da so zaprte osebe v večji meri »pristaši manj zdrave prehrane«. Zaradi tega bo treba poleg spremembe normativov sočasno izvajati tudi edukacijo zaprtih oseb, uvajanje pa bodo začeli hkrati z uporabo novega računalniškega programa za vodenje prehrane v celoti, kar je vezano na odpravo težav zaradi pomanjkanja računalniške opreme v kuhinjah.

¹⁴² V sobi št. 40 je bilo razvidno, da stene (očitno zaradi sanacije) še niso bile prepleškane, prav tako so bile v tej sobi opazne tako stare omare kot železne postelje. Osebe, nameščene v tem bivalnem prostoru, so tudi povedale, da je v teh starih kovinskih omarah slab vonj in da se v njih zadržujejo molji, pri čemer pa jim ni dovoljeno uporabljati nobenih sredstev za njihovo odganjanje.

¹⁴³ Ob torkratnem obisku so mladoletniki večinoma izrazili zadovoljstvo s količino in kakovostjo hrane, vendar pa smo slišali nekaj pritožb, da je večkrat v hrani najti kak las ali drug tujek.

¹⁴⁴ Prejeli smo pritožbo, da se tistim, ki delo opravljajo v popoldanski izmeni, skupaj zagotovita tako malica kot tudi večerja. Direktor je v zvezi s to pritožbo pojasnil, da je to res, vendar zaradi organizacije dela ostalih zaposlenih v zavodu v popoldanski izmeni ne morejo zagotoviti drugačnega načina deljenja obrokov, pri čemer je navadno en obrok hladen.

ZPKZ Dob smo predlagali izdelavo ocene o tem, ali bi obstajala možnost, da bi se izdelali prehranski normativi tudi za »aktivno populacijo«, saj kar nekaj obsojencev dela oziroma se tako ali drugače ukvarjajo s športom.¹⁴⁵

Generalni urad UIKS je sporočil, da je v normativih ta problematika že zajeta, kjer se posebej priporoča povečanje energijske vrednosti za osebe, ki so delovno aktivne, in to ločeno za lahko, srednje in težko fizično delo. V praksi to pomeni, da imajo zaprte osebe, ki so razporejene na delo, dnevno dodaten obrok (malico) v nasprotju z zaprtimi osebami, ki so neaktivne. S tem so potrebe po dodatnih hranilih in posledično energijskem vnosu v večini zadoščene.

ZPKZ Dob smo zaprosili za podatke v zvezi z inšpekcijskimi pregledi za hrano glede očitkov premajhnih porcij, v zvezi s pretečenimi roki živil in drugimi podrobnostmi ter za kopijo zadnjega obiska inšpekcije v zavodu.¹⁴⁶

Generalni urad UIKS je pojasnil, da je bil inšpekcijski nadzor v kuhinji obsojencev izveden 4. 2. 2015. Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin je opravljala nadzor sanitarno-higienskega stanja v kuhinji in ni preverjala količine oziroma kalorične vrednosti posameznih obrokov. Pri inšpekcijskem nadzoru je bilo ugotovljeno naslednje: – očistiti umivalnik v sanitarijah in voziček v skladišču, na katerem so se ohlajali zamrznjeni bureki ter – živila (klinčki, kumina, zelenjavna juha, mešanica začimb, muškat, juha, puranja šunka, ovseni kosmiči in zelene ter črne olive proizvajalca Figaro), ki se proizvajajo na predpisan način oziroma s predpisanimi zahtevami zakonodaje opremiti z označbami ali spremnimi dokumenti na način, da bo zagotovljena sledljivost v vseh fazah pridelave, predelave in distribucije.« V roku osmih dni so bile vse nepravilnosti odpravljene. Hrano na podlagi pooblastila direktorja zavoda pokušajo inštruktorji v kuhinji. Primernost rednih obrokov in diet redno preverjajo in pokušajo zaposleni v ambulanti, občasno tudi kdo od strokovnih uslužbencev v zavodu in vodja oddelka za splošne in kadrovske zadeve. Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano v zavodu še ni odvzel ali preiskal vzorcev zajtrka, kosila in večerje. Redno pa pregleduje vzorec malice za zaposlene obsojence. Kar pa zadeva količino hrane – premajhnih obrokov – je urad podal pojasnilo, da je bila problematika že izpostavljena tudi v okviru malih skupin, oddelčnih skupnosti in v okviru sestankov na traktih, ki jih izvaja zavod v posameznih oddelkih. Ugotovljeno je bilo (kar je razvidno tudi iz dnevnih poročil zavoda), da se dnevno več kot polovica zaprtih oseb ne udeleži obroka zajtrka, ker odhod nanj ni obvezen. Prav tako jih kar nekaj ne izkoristi obroka večerje (90-odstotna udeležba), ki prav tako ni obvezen. Če obsojenci zaužijejo vse obroke, popolnoma pokrijejo dnevne energijske potrebe, skladno z normativi.

ZPKZ Dob smo predlagali, da bi se kruh pakiral, saj bi se s tem zagotovo zmanjšala količina kruha, ki bi ga bilo treba po vsakem obroku zavreči.¹⁴⁷

Generalni urad UIKS je sporočil, da je zavod v zvezi s tem pojasnil, da so v preteklosti že predlagali nakup aparata za pakiranje kosov kruha, saj bi bilo razdeljevati pakiran kruh veliko bolj higiensko. Prepričani pa so, da se s tem ne bi zmanjšala količina kruha, ki jo obsojenci zavržejo. V smeti zavržejo kruh, ki ga ne morejo zaužiti, ker ga na delilni liniji vzamejo preveč in odnašajo na oddelke. Zaradi navedenega z obvestili in na oddelčnih skupinah nenehno opozarjajo, naj vzamejo samo toliko kruha, kolikor ga bodo lahko zaužili. Gre za stalno nalogo edukacije in pozitivnih spodbud.

ZPKZ Dob – odprti oddelek Puščava smo predlagali, da se njegov predlog glede odprtja razdelilnice hrane na UIKS čim prej prouči in oddelku posreduje odločitev v zvezi s tem.

Generalni urad UIKS je sporočil, da bo ZPKZ Dob predlog temeljito proučil z vseh vidikov – od prostorskega, sanitarno-higienskega in predvsem ekonomskega vidika – ter predlagal ustrezno rešitev.

¹⁴⁵ V zvezi s prehrano želimo poudariti, da je vodstvo zavoda v zaključnem razgovoru glede številnih pritožb obsojencev o količinski premajhnih porcijah pojasnilo, da gre pač za »normative za neaktivno populacijo«.

¹⁴⁶ Eden izmed obsojencev v VI. bloku je omenjal, da »je bila inšpekcija za hrano tukaj približno dva meseca nazaj in je ugotovila, da so premajhne porcije in da je nekaterim živilom tudi že potekel rok«.

¹⁴⁷ Tudi ob tokratnem obisku smo po zaključku obroka opazili veliko zavrženega kruha – zaprta oseba ga je namreč le vzela, vendar ga ni zaužila.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da se ob pripravi javnih naročil upošteva tudi vidik nabave sestavin živil (naj se razširi nabor sestavin), ki bodo zavodski kuhinji omogočali, da bo lahko sestavila jedilnike z bolj raznoliko hrano in da se obroki hrane ne bodo tako pogosto ponavljali.¹⁴⁸

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da so po trenutno veljavnih pogodbah že zdaj zagotovljeni raznovrstni prehranski artikli, prav tako različno sadje in zelenjava ter kruh in pekovsko pecivo, različne vrste mesa, rib (400 različnih prehranskih artiklov, 121 različnih vrst mesa in mesnih izdelkov, 60 različnih vrst mleka in mlečnih izdelkov ipd.). Nabor artiklov je predlagala strokovna komisija, ki jo je imenoval generalni urad in so jo sestavljali kuharji zavodov. Po njihovem znanju in izkušnjah so na njihov predlog v pogodbe zajeti vsi artikli, ki že zdaj omogočajo raznovrstno prehrano in zagotovitev potrebne energetske vrednosti obrokov. Pri pripravi novega razpisa bo enaka strokovna komisija pregledala nabor artiklov in ga po potrebi dopolnila.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da se zaposlene v kuhinji ponovno opozori na dosledno spoštovanje 35. člena Pravilnika o izvrševanju pripora, po kateri mora biti hrana med drugim razdeljena v primernih posodah z ustreznim jedilnim priborom.¹⁴⁹

 Generalni urad UIKS je sporočil, da bo glede na dokaj stalno problematiko zagotavljanja jedilnega pribora, predvsem jedilnega noža, od zavoda zahteval stalno izvajanje nadzora, da se ta problem odpravi.

Opravljanje dela in izobraževanje:

ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo predlagali, da se glede na to, da pripornikom zaradi prostorskih omejitev ni mogoče zagotoviti dela, poskuša omogočiti vsaj več možnosti obiskovanja tečajev oziroma delavnic.¹⁵⁰

 Generalni urad UIKS je sporočil, da si uslužbenci prizadevajo, da bi čas v priporu priporniki preživeli čim bolj aktivno, četudi jim ne zagotavljajo dela. Na voljo so jim druge aktivnosti, ki se izvajajo v sodelovanju z zunanji institucijami (izobraževalne oblike, različne tematske delavnice, pristočasne dejavnosti), vendar pa so pri tem omejeni, ker za to ni na voljo finančnih sredstev, temveč se iščejo izvajalci, ki so pripravljene tovrstne aktivnosti izvajati brezplačno oziroma z evropskimi sredstvi.

ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo predlagali, da se z vodstvom Javnega gospodarskega zavoda uredi, da bo le to oddelku zagotovilo dovolj materiala za delo in da se proučijo možnosti, da bi oddelek lahko omogočal še več delovnih mest. Hkrati smo predlagali, da se v oddelku proučijo še možnosti, da bi se ustrezno uredil dodaten prostor, kjer bi se lahko delo omogočalo tudi pripornikom.

 Generalni urad UIKS je v zvezi s tem pojasnil, da bi bila za opravljanje dela pripornikov potrebna dodatna delavnica, saj je obstoječa delavnica namenjena delu obsojencev in je ves čas zasedena. V bivalnih prostorih pa ni mogoče še delati, saj so že zdaj sobe pripornikov zapolnjene, poleg tega pa so zmogljivosti pripora vedno presežene. Možnost, da bi priporniki delali v dnevnem prostoru, ni, saj se tam v dopoldanskem času izvaja rekreacija za pripor, drugega ustreznega prostora v oddelku pa ni.

¹⁴⁸ Glede hrane smo kot običajno prejeli tako pripombe kot pohvale. Nekateri zaporniki oziroma priporniki so jo ocenili kot enolično, a okusno, spet drugi kot neokusno ali nezadostno. Celo zaporniki istega bivalnega prostora so imeli glede hrane različno mnenje. Glede enoličnosti prehrane v zavodu smo se po pregledu jedilnikov za obdobje treh mesecev lahko celo strinjali, saj je z njih razvidno, da se istovrstna hrana (obroki) ponavlja na približno 14 dni oziroma največ na tri tedne. Z našo ugotovitvijo pogostega ponavljanja istovrstnih obrokov se je vodstvo zavoda strinjalo, pri čemer pa je pojasnilo, da so glede sestavin za obroke hrane vezani na centralno naročilo sestavin, ki jih tako lahko uporabijo za posamezni obrok.

¹⁴⁹ Poudariti želimo, da se je več pripornikov tudi ob tokratnem obisku pritožilo, da pri obrokih hrane ne dobivajo nožev (takrat, ko bi bil ta potreben), temveč vselej le žlico in vilico.

¹⁵⁰ V času obiska je sicer v oddelku za pripornike (udeleženi je bilo več pripornikov) potekala delavnica iz geografije v programu »Vseživljenjsko učenje«.

PD Radeče smo predlagali, da vodstvo oziroma inštruktorji v delavnicah mladoletnike učinkoviteje spodbudijo k temu, da bodo primerno shranjevali svoja delovna oblačila in ustrezneje skrbeli oziroma vzdrževali vse prostore PD Radeče.¹⁵¹

Generalni urad UIKS je sporočil, da je za kontrolo nad urejenostjo delovnih oblačil in obutve, čistočo garderobno-sanitarnih prostorov ter izpravnostjo sanitarne opreme po rasporedu zadolžen dežurni delavec v učni delavnici. Garderobno-sanitarne prostore bo PD Radeče ponovno v najkrajšem času prepleskal in zamenjal poškodovano sanitarno opremo, zavod pa je že obnovil navodila za nadzor v garderobah in sanitarijah in jih dopolnil za primer odsotnosti dežurnega delavca (dopusti, bolniške itd.).

ZPKZ Koper smo predlagali, da zavod in JGZ Rinka ponovno, tako kot je bilo to v preteklosti, več napora usmerita v aktivnosti, ki bodo pripomogle k povečanju števila delovnih mest za zaprte osebe.¹⁵²

Generalni urad UIKS je sporočil, da bo zavod v sodelovanju z JGZ Rinka tudi v prihodnje iskal rešitve za razširitev delovnih možnosti za zaposlovanje zaprtih oseb, predvsem tistih, ki so težje zaposljivi.

ZPKZ Koper smo tudi prosili, da vodstvo JGZ Rinka sporoči, na podlagi katerih meril se zaprtim osebam določa norma za delo in koliko zaprtih oseb postavljeno normo sploh (lahko) doseže.¹⁵³

Generalni urad UIKS je sporočil, da po pojasnilu vodje notranje organizacijske enote JGZ Rinka oziroma Sektor Koper nima svojega proizvodnega programa, zato je usmerjen in pridobiva delo na zunanjem trgu. S tem načinom pridobivanja dela ima delo na brizgalnih strojih. JGZ Rinka vlaga veliko napora v aktivnosti iskanja in pridobivanja dela na trgu, res pa je, da dela na trgu primanjkuje tudi za firme, ki v tem sektorju poslujejo normalno. Kriza v pomanjkanju dela je prisotna, vendar upajo, da se bodo napori v smeri povečanja števila delovnih mest za zaprte osebe izboljšale. Tako pridobljena dela prihajajo od zunanjih podjetij, kjer pa imajo tudi proizvodnjo, utečeno z izvajalci – delavci. Za vsa ta dela imajo postavljene norme, ki jih delavci tudi dosežajo. To pomeni, da se praktično izvajajo dela, ki jih izvajajo delavci, zaposleni v okoliških delavnicah, pod enakimi pogoji in na enak način. Zato se te norme privzemajo in uporabljajo tudi pri zaporniškem delu. Nekatere norme se tudi minimalno korigirajo, zaradi česar razumemo, da jih je glede na specifično populacijo mogoče doseči. V konkretnem primeru je bila pregledana omenjena sestava škatlic. Ugotovljeno je bilo, da v 50 odstotkih zaprte osebe presegajo omenjeno normo za tudi do 10 odstotkov.

ZPKZ Koper smo predlagali, da bi glede na to, da osnovnošolsko izobraževanje poteka v zavodu, s tem seznanili zaprte osebe, ki bi želele zaključiti osnovnošolsko izobraževanje, in jim to tudi omogočili.¹⁵⁴

Generalni urad UIKS je sporočil, da bo zavod v okviru zmožnosti še naprej poskušal čim večjemu številu obsojencev zagotavljati možnost vključitve v različne formalne in neformalne oblike izobraževanja, v ta namen se bodo še naprej povezovali z zunanjimi ustanovami ter drugimi organizacijami, vsakega obsojenca, za katerega se bo ob nastopu kazni ugotovilo, da nima končane osnovne šole, pa bodo seznanili, da se lahko v osnovnošolsko izobraževanje vključi v zavodu.

¹⁵¹ Tudi ob tokratnem obisku smo (kljub temu da mladoletniki v času obiska niso opravljali dela) opravili pregled delavnic. Zaznali smo, da so stene garderobe umazane, po njej so razmetana delovna oblačila, v slabem stanju pa so bile tudi sanitarije ob garderobah (umazanija, ostanki hrane, odlomljen pokrov stranišča in polomljen kotliček).

¹⁵² Ob tokratnem obisku je bil, kljub spremembi oziroma preoblikovanju JGZ-jev, po nekaj zadnjih obiskih v zavodu žal ugotovljen trend zmanjšanja števila (ob prejšnjem obisku je zavod delo omogočal 46 zaprtim osebam, tokrat pa le 39 zaprtim osebam) omogočanja dela zaprtim osebam.

¹⁵³ Ob obisku smo od nekaterih zaprtih oseb, ki opravljajo delo v okviru JGZ oziroma Sektorja Koper slišali tudi pritožbe glede višine postavljene norme (sestaviti morajo 750 škatlic na dan) in s tem povezane višine nagrade. V zvezi s to pritožbo je direktor zavoda pojasnil, da na višino postavljene norme ne morejo vplivati, saj je to v pristojnosti JGZ oziroma Sektorja Koper.

¹⁵⁴ V letu 2015 na podlagi večletnega uspešnega sodelovanja z Ljudsko univerzo v Kopru vsem zainteresiranim obsojencem zavod omogoča svetovalni razgovor s strokovno delavko Ljudske univerze v Kopru, kjer se seznanijo z osnovami na področju izobraževanja in pridobijo informacije o možnosti dokončanja oziroma nadaljevanja izobraževanja. Tako se lahko obsojenci brezplačno vključujejo v program dokončevanja osnovne šole, ki poteka od 2. 2. 2015. Trenutno na vključitev čaka osem kandidatov. Prav tako štirje obsojenci redno hodijo na predavanja in opravljajo izpite.

ZPKZ Dob smo predlagali, da se preverijo možnosti za to, da bi obsojenca – kitajskega državljan – pritegnili in mu omogočili obiskovanje kakšnega jezikovnega tečaja ali druge načine usposabljanja za zmožnost komuniciranja (znane so nam težave glede narečij in podobno, vendar pa naj bi, kot rečeno, nekatere tiskane medije vendarle bral vsaj v kitajskem jeziku).¹⁵⁵

 Generalni urad UIKS je v zvezi z izpostavljeno problematiko sporočil, da se zaveda, da potrebe obsojenca, državljan Ljudske republike (LR) Kitajske, ki prestaja 30-letno zaporno kazen, po stikih z zaposlenimi in drugimi obsojenci niso ustrezno zadovoljene. Ker obsojenec govori zgolj kitajsko, je komunikacija z njim zelo otežena. Ob nastopu kazni je zavod veleposlaništvo LR Kitajske zaprosil za obisk v zavodu z namenom, da bi se z obsojencem pogovorili o njegovem prestajanju kazni zapora. Dne 3. 7. 2013 je bil z obsojencem opravljen razgovor ob navzočnosti predstavnikov Veleposlaništva LR Kitajske, ki sta razgovor tudi prevajala. Obsojenec je v razgovoru nedvoumno izrazil željo po premestitvi v LR Kitajsko, kjer bi prestal preostanek kazni. Dne 10. 7. 2013 je zavod v zvezi s tem na Ministrstvo za pravosodje poslal prošnjo za transfer. Predstavnik Veleposlaništva LR Kitajske sta dne 11. 2. 2015 obsojenca ponovno obiskala v zavodu. Konzulu so predstavili režim, v katerem prebiva obsojenec, delo strokovne skupine, ki obravnava obsojenca, in življenje obsojenca v zavodu. Oglevala sta si tudi prostore, v katerih je nameščen obsojenec. Po zaključenem ogledu in razgovorih je konzul izrazil zadovoljstvo nad razmerami, v katerih trenutno prebiva obsojenec, in tudi nad pripravljenostjo soobsojencev pomagati obsojencu. Zaradi potreb komuniciranja z obsojencem je zavod sklenil pogodbo s prevajalko, zato se individualni razgovori z njim opravljajo z njeno pomočjo. Obsojenec je v razgovorih veskozi zavračal kakršno koli izobraževanje (učenje slovenskega jezika) ali zaposlitev v zavodu. Dne 13. 10. 2015 mu je bila ponovno ponujena možnost vključitve v tečaj slovenskega jezika, s čimer se je nazadnje strinjal. V letu 2016 se za obsojenca glede na njegovo trenutno pripravljenost načrtuje individualno učenje slovenskega jezika v zavodu. Zaradi jezikovnih ovir je zavod za obsojenca z namenom lažjega razumevanja hišnega reda pripravil urnik v slikah, ki so mu ga s pomočjo prevajalke obrazložili. Razgovori z obsojencem potekajo bodisi osebno bodisi prek telefona s pomočjo prevajalke. Občasno si pri vzpostavitvi stika z obsojencem delavci pomagajo tudi s spletnim prevajalnikom. Zaradi lažje komunikacije z drugimi obsojenci je zavod soobsojencu, ki je izrazil pripravljenost po vzpostavitvi kontakta z obsojencem, odobril elektronski prevajalnik.

ZPKZ Dob smo predlagali, da zavod skupaj z Generalnim uradom UIKS sprejme vse potrebne ukrepe, da se omogoči delo več zaprtim osebam, pri čemer bi bilo morda smotrno razmišljati tudi o projektu samooskrbe ali pa, glede na to, da ima zavod tudi mizarsko delavnico, da bi se določene zaprte osebe vključile v delo na tem področju in bi morda lahko sami izdelovali pohištvo in opremo za potrebe zavoda in tudi širše.¹⁵⁶

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da si bo zavod še naprej prizadeval za nadaljnji razvoj programov dejavnosti, da bi lahko vsi obsojenci imeli možnost za delo, saj je pridobitev in ohranjanje delovnih navad za obsojence izrednega pomena. V letu 2016 nameravajo tako v notranjosti zaprtega dela zavoda kot tudi na zemljiščih v neposredni bližini zavoda povečati posevke (zelenjadarstvo) za potrebe zavodske kuhinje, pri čemer bodo zagotovili dodatna delovna mesta na hišnih delih, ravno tako pa bodo s samooskrbo zmanjšali stroške delovanja zavoda. Zaposlovanje v zasebnem podjetju JMW Fire, ki deluje v okviru zavoda, je višje, kot je bilo to dogovorjeno s pogodbo. Kljub temu del obsojencev še vedno nima možnosti za delo. Ideje o oživitvi lesarske delavnice in proizvodnje pohištva so vsekakor zanimive in nam dobro poznane, vendar terjajo spet dodatna investicijska vlaganja v opremo (sedanja oprema je zastarela in poleg tega last nekdanjega javnega gospodarskega zavoda, ki je v postopku likvidacije). Predvsem pa bi morali dobiti dovoljenje za zaposlitev novih kadrov, ki bi bili usposobljeni za obdelavo lesa in usposabljanje obsojencev. Izziv pridobivanja novih delovnih mest za zaprte osebe je ena od osrednjih nalog uprave v naslednjih letih.

¹⁵⁵ Svojevrstno je bilo tudi srečanje z obsojencem, ki je kitajski državljan in v zavodu prestaja 30-letno zaporno kazen. Z njim smo se srečali v pritličju III. oddelka obsojencev, in sicer v sobi, namenjeni obsojencem nekadilcem. Komunikacija neposredno z njim je bila tako rekoč nemogoča, saj ni bil sposoben artikulirati svojih misli v slovenskem ali katerem koli drugem evropskem jeziku. Bil pa je v sobi poleg njega tudi obsojenec, ki je govoril slovensko, in ta nam je pojasnil, da se s soobsojencem iz Kitajske sporazumeva on, pri čemer si je za pomoč kupil tudi ročni prevajalnik. Na nadaljnje vprašanje nam je povedal, da kitajski soobsojenec večino dni preleži v postelji, gleda televizijo in občasno (pre) bere tudi kakšen tiskani medij v kitajskem jeziku, kakšen dan pa da mu ga uspe tudi pripraviti do tega, da gre z njim, ko je čas za prebivanje na prostem. Tako ta obsojenec kot tudi potem samo vodstvo zavoda v zaključnem razgovoru sta pritrčila na naše vprašanje, ali do tega obsojenca – kitajskega državljan – vsaj občasno pride v zavod tudi konzularni predstavnik države. Vodstvo nam je sicer med drugim tudi pojasnilo, da je bil ta obsojenec – kitajski državljan – tudi že premeščen v objekt VI, vendar je bila nato potrebna premestitev spet nazaj.

¹⁵⁶ Skrb vzbujajoč je podatek, da zavod ne more zagotoviti dela kar 243 zaprtim osebam, ki bi očitno želele delati, saj je po podatkih, ki smo jih dobili ob obisku zavoda, delo od vseh zaprtih oseb odklonilo le šest obsojencev! DPM glede zagotavljanja dela zaprtim osebam zato ponovno poudarja, da delo krepi oziroma ohranja delovne navade in tako pripomore k socialni rehabilitaciji. Ne nazadnje gre tudi za obliko sprostivne, zato je treba zasledovati cilj, da bi lahko delala prav vsaka zaprta oseba, ki to želi. Ni prav, da zaprte osebe zgolj zaradi težav, ki niso na njihovi strani, nimajo možnosti za delo, čeprav želijo delati.

ZPKZ Dob smo zaprosili za pojasnila, kako oziroma na kakšen način so zaprte osebe dejansko razporejene na delo v podjetje JMW Fire, kdo dejansko plačuje zaprte osebe za opravljeno delo (ali je to JMW Fire ali pa posredno Zavod) ter kakšni oziroma kateri so kriteriji, da zaprta oseba ne more več hoditi na delo v JMW Fire in kaj se s takšno osebo nato zgodi oziroma kakšen je njen status.¹⁵⁷

Generalni urad UIKS je pojasnil, da nagrado za opravljeno delo obsojencu posredno izplačuje zavod na podlagi predhodnega podatka o opravljenih delovnih obveznostih na delu s strani podjetja. JMW Fire zagotavlja delo obsojencem glede na njihove delovne potrebe ter glede na kakovost opravljenega dela. Ker je podjetje JMW Fire izključno tržno podjetje, pomeni to za zavod veliko pomanjkljivost z vidika strokovne obravnave zaprtih oseb. Če obsojenca ne potrebujejo, posameznik ostane na oddelku in ne odide na delo. Statusa obsojenca zavod ne spremeni, saj ni prenehal z delom iz krivdnih razlogov, temveč mu zavod ne more zagotoviti dela.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da se vложи več napora v seznanitev zaprtih oseb z možnostjo vključitve v izobraževanje.

Generalni urad UIKS je pojasnil, da zavod zaprte osebe prek oglasnih desk in strokovnih delavcev redno obvešča o možnostih izobraževanja tako v programih, ki se izvajajo v zavodu, kot o možnostih, ki jih ponujajo zunanje institucije. Z vsakim obsojencem, ki izrazi željo, se strokovni delavci individualno pogovorijo, skupaj poskušajo poiskati najprimernejši program izobraževanja oziroma usposabljanja, ki bi jim dal želena znanja, nato jim predstavijo programe, načine izvajanja, financiranje ter možnosti glede na varnostne omejitve. V zadnjem obdobju je bilo brezplačnih programov manj, ker je bilo zaradi zaključka predhodne finančne perspektive manj sredstev iz evropskih skladov. Skupaj z zunanjimi institucijami se v letu 2016 pričakujejo razpis za sofinanciranje le-teh. Gre predvsem za krajše oblike usposabljanja, neformalne oblike izobraževanja, ki so posebej zanimive za obsojence, ki prestajajo krajše zaporne kazni. Za izobraževanje za pridobitev formalne izobrazbe je obsojence težje motivirati iz več razlogov: ker gre za osebe, ki so že pred časom izstopili iz šolskega sistema; ker imajo negativne izkušnje; ker nimajo socialnih veščin; ker nimajo jasno izoblikovanih ciljev v življenju in ker nimajo denarja za plačevanje šolnin oziroma izpitov. V sistemu za prestajanje kazni zapora je želja, da se v prihodnosti uredijo enotni kriteriji za vključevanje in financiranje, morda tudi nagrajevanje tistih, ki se izobražujejo. Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij je v pogajanjih uspela pridobiti sredstva v višini 980.000,00 evra iz kohezijske politike za področje podpore ranljivim skupinam za obdobje 2016–2023. Sredstva se bodo v projektu »Razvoj delovnih kompetenc zaprtih oseb« namenila za: – pridobivanje formalne izobrazbe za obsojence, – usposabljanje za deficitarne in enostavno zaposljive poklice, – izvajanje delovne terapije in – izvajanje svetovanja obsojencem. S tem na vseh lokacijah pričakujemo vsaj v določeni meri odpravo finančnih ovir za bolj učinkovito vključevanje zaprtih oseb v verificirane programe izobraževanja ter povečanje možnosti za aktivno vključevanje zaprtih oseb v kvalitetno izrabo prostega časa. Nujna pa bo aktivna vloga strokovnih delavcev v zavodih za spodbujanje zaprtih oseb v različne programe usposabljanja.

V ZPKZ Ig smo izrazili pričakovanje, da bodo pristojni v zavodu v prihodnje vložili še več napora, da bodo lahko delo zagotovili še večjemu številu zaprtih oseb. Pri tem smo predvsem predlagali, da bi več napora vložili v možnosti zaposlitev pripornic. Ne nazadnje delo namreč ne le pripomore k socialni rehabilitaciji zaprtih oseb, temveč je to tudi način sprostitve ter krepitev samopodobe.¹⁵⁸

Generalni urad UIKS je pojasnil, da se zaprte osebe lahko zaposlijo pri dveh izvajalcih – v samem zavodu na hišnih opravilih in v sklopu JGZ Golovec, ki ga je Vlada RS ustanovila z namenom zagotavljanja dela zaprtim osebam. Na hišnih delih so obsojenke razporejene na delo v kuhinjo, pralnico, hišna pomočniška dela, medtem ko so v sklopu JGZ Golovec razporejene večinoma v papirno galanterijo. Število delovnih mest je določeno s sistemizacijo, število zaposlenih pa vsako leto narašča. Vodstvo zavoda si ves čas prizadeva, da se za zaprte osebe zagotovi čim več dela. Kar zadeva zaposlovanja

¹⁵⁷ Glede zaposlovanja zaprtih oseb v podjetju JMW Fire smo ob obisku prejeli pojasnila, da zavod obsojence, ki delajo v tem podjetju, dejansko »posoja za delo«, saj ima podjetje JMW Fire sklenjeno »skupinsko« pogodbo z zavodom oziroma URSIKS, in ne z obsojenci, ki v podjetju dejansko delajo. Zavod zaprte osebe na delo v JMW Fire razporedi z odločbo. Prav tako naj bi bilo v tej pogodbi določeno, da odgovorni iz podjetja JMW Fire prosto menjajo obsojence, ki delajo v tem podjetju, pri čemer naj za zavrnitev določenega obsojenca, da pride na delo, ni nujno pogoj neka kršitev med delom, tako da zavod obsojencu, ki ga v JMW Fire zgolj ne želijo na delo, ne more preklicati odločbe.

¹⁵⁸ V času našega obiska je zavod delo omogočal 30 obsojenkam (od tega sedmim v kuhinji, trem v pralnici – od tega eni kot dveurno pomoč, trem na hišnih delih, 18 v JGZ Rinka), hkrati pa zavod 15 obsojenkam, ki so izrazile željo po delu, dela ni mogel zagotoviti. V času našega obiska zavod ponovno ni zagotavljal dela nobeni izmed pripornic oziroma so potekale aktivnosti za zaposlitev ene pripornice, za kar je bilo že pridobljeno soglasje s strani sodišča.

priporočil, pa največ težav nastaja ravno zaradi nedefiniranosti trajanja pripora. Delovna mesta, ki so na razpolago, zahtevajo določen čas prisotnosti v zavodu za priučitev dela, učenje samostojnega dela ter izpolnjevanja zahtevnosti dela. Trenutno je v zavodski kuhinji zaposlena ena pripravnica.

Prostočasne aktivnosti in ugodnosti:

V PD Radeče smo poudarili, da nobena druga aktivnost v domu mladoletniku ne sme omejiti zakonsko predpisanega minimalnega časa bivanja na prostem, obenem pa smo izrazili tudi pričakovanje, da do podobnega primera v prihodnje ne bo več prišlo, ter prosili za pojasnilo v zvezi s tem.¹⁵⁹

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da vsem na novo sprejetim mladoletnikom PD Radeče omogoča maksimalno možnost gibanja na svežem zraku, kar se ne omejuje z zakonskimi možnostmi najmanj triurnega sprehoda na svežem zraku. Mladoletnik, ki se je v zvezi s tem pritožil, je bil v PD Radeče sprejet 22. 4. 2015 ob 13.00. Mladoletnika je sprejela pedagoginja, z njim je bil opravljen uvodni razgovor (do 15.00). Nato mu je bil omogočen suhi obrok (tisti dan zanj kosilo ni bilo predvideno), ob 15.35 pa je bil nameščen na sprejemni oddelek. Od 18.35 je bil na svežem zraku (grajsko dvorišče) vse do 20.00, ko je sam izrazil željo, da gre v prostore sprejemnega oddelka. Razumljivo je tudi, da delovna akcija ne sme vplivati na izvedbo zakonsko predpisanega minimalnega časa bivanja na prostem.

Ob kontrolnem obisku v PD Radeče je vodja oddelka za varnost pojasnil, da evidence o tem, kje je bil nastanjen mladoletnik iz sprejemne skupine, ne obstajajo, a se je o tem pogovoril s pravosodnim policistom, ki je izvajal nadzor nad mladoletnikom. Prav ta pravosodni policist je podal tudi časovne informacije o nahajališčih mladoletnika. DPM je bilo tudi povedano, da se glede na predvideni program mladoletnika, ki ga individualno kreira PD Radeče, določbe 117. člena ZIKS-1 (»Obsojenemu mladoletniku je treba omogočiti, da je najmanj tri ure dnevno na prostem, praviloma v prostem času.«) sploh ni mogoče držati, saj tega program ne dopušča oziroma mladoletnik v svojem dnevnem razporedu sploh nima predvidenega triurnega izhoda na prosto. Ugotovili smo, da je bilo zgornje priporočilo sicer realizirano, vendar pa prejeta pojasnila ob kontrolnem obisku, glede izvajanja pravice do bivanja mladoletnika na prostem, niso bila popolnoma jasna. **Zato smo ob kontrolnem obisku predlagali, da se v izogib prihodnjim podobnim primerom mladoletnikovo gibanje na prostem ustrezno evidentira v podrubriko »poročila dežurnega policista«, vanjo pa naj se vpisujejo časovni trenutki (ura, minuta), kdaj je mladoletnik izkoristil svojo pravico in kdaj je izrazil željo po njenem prenehanju.**

 Generalni urad UIKS je sporočil, da priporočilo sprejemajo in da bodo na novo sprejetim mladoletnikom omogočili najmanj tri ure bivanja na svežem zraku, časovni okvir sprehoda pa bo evidentiran v dnevnih poročilih, ki jih pišejo operativne vodje.

ZPKZ Dob smo predlagali, da se proučijo možnosti drugačnega podeljevanja ugodnosti, da s tem vsaj delno razbremenijo pedagoge, tako da bodo imeli več časa za neposredno obravnavo obsojencev.¹⁶⁰

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da ZIKS-1 v 73. členu določa, da je obsojencu treba najmanj dvakrat tedensko omogočiti, da ga obiščejo ožji družinski člani, rejnik ali skrbnik, z dovoljenjem direktorja pa ga smejo obiskati tudi druge osebe. Obiska ni mogoče omejiti na manj kot eno uro. Vsako podaljšanje obiska je ugodnost, ki se obsojencu lahko podeli, če si obsojenec aktivno prizadeva in dosega uspehe pri izpolnjevanju osebnega načrta in izpolnjevanju pogojev iz 77. člena ZIKS-1. Obsojencu se lahko podeli podaljšanje obiskov na podlagi vloge, ki jo obsojenec tedensko oddaja svojemu nosilcu primera, kakor tudi na delovnem mestu oziroma izobraževanju. V primeru, da si obsojenec aktivno prizadeva in dosega uspehe pri izpolnjevanju osebnega načrta ter spoštuje hišni red, se mu lahko tedensko obisk podaljša (za npr. 15 minut), če je oddal vlogo za podaljšanje obiska. Vsakemu obsojencu je že v uvodnih razgovorih s strokovnimi delavci zavoda pojasnjeno, da se z oddajanjem tedenskih vlog za prost in podaljšan obisk sproti preverjajo aktivno prizadevanje in doseganje uspehov pri izpolnjevanju osebnega načrta in spoštovanje hišnega reda. Časovna dolžina obiska se za obsojenca lahko spreminja tedensko glede na obsojenčevo funkcioniranje v zavodu in avtomatizem pri tem ni možen, ker strokovni

¹⁵⁹ V času obiska je bil v sprejemnem oddelku nastanjen en mladoletnik, sprejet je bil dan pred obiskom. V pogovoru je izpostavil, da je imel tako prvi kot drugi dan za gibanje na prostem na voljo zgolj pol ure.

¹⁶⁰ Morda bi bilo smotno razmišljati o zmanjšanju drugega administrativnega dela za pedagoge. Tudi ob tokratnem obisku je bilo na primer ugotovljeno, da morajo obsojenci za ugodnosti (npr. podaljšane obiske ipd.) še vedno zaprositi vsak teden posebej, kar pa verjetno pedagogom predstavlja še dodatno administrativno delo, na kar smo opozorili že v prejšnjih poročilih.

tim tedensko preverja obsojenčeva prizadevanja pri izpolnjevanju osebnega načrta z več področij, saj se tudi tako pridobijo podatki o funkcioniranju vsakega posameznika. Enkrat tedensko oddelčna strokovna skupina odloča o dodelitvi obiskov obsojencem in pri tem upošteva mnenja, ki so napisana na »raportnih lističih«, ki jih obsojenci oddajo na delovnem mestu ali/in na oddelku za izobraževanje. Na podlagi mnenja oddelčna strokovna skupina odloči o višini in obliki obiska, skladno s 77. členom ZIKS-1. Oddelčna strokovna skupina pregleda tudi kršitve, zabeležene v uradnih zaznamkih delavcev zavoda, in zapise, ki jih pravosodni policisti zapišejo v knjigo pohval in kršitev. Če obsojenec ne želi podati vloge za podaljšanje obiska, mu to tudi ni potrebno, saj je obsojencu v vsakem primeru obisk vedno omogočen, kot to nalaga ZIKS-1. Strokovni delavci so v okviru svojih delovnih nalog dolžni spremljati obsojenca med prestajanjem kazni, kar zajema tudi ocenjevanje njegovega prizadevanja pri izpolnjevanju osebnega načrta in s tem v zvezi posledično odločanje o ugodnostih iz 77. člena ZIKS-1-a, med drugim o podaljšanju prostih obiskov, zato UIKS meni, da je tedensko odločanje o podaljšanjem obisku z vidika spremljanja obsojencev povsem primerno in smiselno in ne predstavlja velike administrativne obremenitve strokovnih delavcev.

ZPKZ Dob smo glede reševanja prostorske stiske v zvezi s prostorom za obiske predlagali, da zavodu pri tem pomaga tudi Generalni urad UIKS.¹⁶¹

Generalni urad UIKS je sporočil, da je reševanje problematike prostorske stiske v prostoru za obiske v fazi, da je pripravljen projekt za razširitev objekta za obiske in da so v ta namen zagotovljena tudi finančna sredstva. Zavod je pridobil gradbeno dovoljenje za gradnjo nezahtevnega objekta v izmeri 50 kvadratnih metrov za povečanje objekta za obiske. Na predlog zavoda je bila gradnja objekta dana v plan investicijskega vzdrževanja v upravi in v mesecu septembru letos se je začelo s postopkom javnega naročila. Dela so zaključena, zavod pa je s tem pridobil dodatnih 50 kvadratnih metrov – približno toliko, kot jih v poletnih mesecih koristi letni vrt. Prostori bodo šli v uporabo predvidoma z novim letom.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da prouči možnosti, da bi se zaprtim osebam nakup časopisov omogočil dnevno, na primer v zavodski trgovini.¹⁶²

Generalni urad UIKS je sporočil, da zaprte osebe v trgovini že zdaj lahko kupijo dnevni in periodični tisk, težava pa je v tem, ker zavodska trgovina ne posluje vsak dan. Kljub temu pa imajo zaprte osebe že zdaj možnost, da se na dnevne časopise naročijo neposredno.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da delavci zavoda vložijo več truda v pritegnitev zaprtih oseb za njihovo aktivno vključevanje v koristno uporabo časa odvzema prostosti.¹⁶³

Generalni urad UIKS je pojasnil, da se delavci znotraj zaporskega sistema zavedajo, da je treba vlagati veliko truda v motiviranje posameznika za aktivno vključevanje v izrabo svojega časa, za odgovoren odnos do svojega življenja ter ne nazadnje do aktivnega državljanstva. Bistveno lažje bi bilo, če bi imeli boljše materialne, zlasti prostorske pogoje (predvsem za športne dejavnosti, ustvarjalne delavnice, kulturno ustvarjanje). Obsojence je lažje motivirati za aktivnosti izven zavoda v »realni« družbi, po drugi strani pa so takšne oblike tudi zelo pomembne za učenje oziroma pridobivanje spretnosti vključevanja posameznika v aktivno družbo. Zato bo zavod še naprej iskal najrazličnejše poti in možnosti znotraj zavoda in zunaj njega.

ZPKZ Ig smo na pomanjkljivost onemogočenega dostopa do spleta zaprtim osebam opozorili že ob zaključku obiska in ob tem izrazili pričakovanje, da je bilo delovanje dostopa do določenih spletnih

¹⁶¹ Obiski v zavodu potekajo ob sredah in sobotah. Vodstvo je pojasnilo, da se zaveda problema prostora, saj je naenkrat na obisku tudi od 140 do 150 obsojencev. Na obiske pride tudi veliko otrok obsojencev. Ob pregledu prostorov so zaprte osebe izpostavljale predvsem čakanje, veliko gnečo in pomanjkanje zasebnosti med obiski. Vodstvo je v zvezi s tem pojasnilo, da prezasedenost prostorov za obiske poskuša reševati tudi s tem, da se zaprtim osebam zagotovi izhod na vrt pri objektu za obiske, tudi če obsojenec še nima podeljenega prostega izhoda. Nadalje si vodstvo prizadeva, da bo težavo prostora ob obiskih poskušalo rešiti tudi tako, da bodo omogočili še dodatni dan za obiske, v prihodnje pa, da bi se objekt za obiske, glede na večje število zaprtih (povečano kapaciteto zavoda), ustrezno povečal (tudi z montažnim objektom).

¹⁶² Zaprte osebe navajajo, da jim je nakup ostalih časopisov omogočen le dvakrat tedensko. Če te navedbe zaprtih oseb držijo, ne vidimo razlogov za takšno omejevanje nakupa časopisov, saj se zaprte osebe tudi tako lahko seznanijo z dnevnimi novicami oziroma dogodki, ki se dogajajo na prostosti.

¹⁶³ Tudi ob tokratnem obisku smo ugotovili, da je še vedno zaposlenih le malo pripornikov (kot navedeno le pet). Ti imajo tudi sicer manjše možnosti za sodelovanje pri pristočasnih aktivnostih, ki so praviloma organizirane predvsem za obsojence, za katere je mogoče tudi predvideti čas odhoda iz zavoda. S strani samih pripornikov sicer nismo prejeli nobene pritožbe v smeri, da je aktivnosti premalo, vendar so tudi tokrat pri odgovorih na naša vprašanja o njihovem bivanju v zavodu večinoma omenjali le fitness in gibanje na prostem.

strani že preverjeno in v primeru ugotovljene napake to tudi odpravljeno, tako da obsojenke lahko ponovno dostopajo do omejenih spletnih strani.¹⁶⁴

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je bil dejansko omogočen dostop samo do nekaterih strani. Vsako spletno stran, do katere se omogoči dostop, je treba najprej v celoti pregledati, da ne omogoča dostopa do socialnih omrežij in drugih strani, ki niso dovoljene. To zahteva v celoti enega zaposlenega, kar pa trenutno, v dani kadrovske zasedbi na oddelku za vzgojo, ni mogoče. Ko se bo rešila kadrovska problematika, se bo zavod posvetil tudi proučitvi odpiranja spletnih strani skupaj z informatiki.

ZPKZ Ig smo predlagali, da se pripornicam čas ostalih aktivnosti, kot so obisk knjižnice, fitnesa in nakupov, ne šteje v čas sprehoda oziroma da se jim v teh primerih čas sprehoda po zmožnostih podaljša. Izrazili smo tudi pričakovanje, da bodo bivalni prostori pripornega oddelka v prihodnje, ko v zavodu ponovno ne bo pripornic, ki bi kaznivo dejanje storile v sotorilstvu, znova odprti in bo s tem pripornicam omogočeno več bivanja izven bivalnih prostorov.¹⁶⁵

 Generalni urad UIKS je sporočil, da se čas nakupa in čas obiska v knjižnici ne štejeta v čas sprehoda dveh ur, temveč se v ta čas šteje le koriščenje fitnesa oziroma telovadnice. Nakup se namreč izvaja v popolnoma drugih terminih kot sprehod in pripornice peljejo posebej, ravno tako tudi obisk knjižnice pripornice opravijo običajno pred sprehodom. Glede uporabe telovadnice pa trenutno dodaten termin ni mogoč, če želi zavod izvesti vse zakonsko določene obveznosti – pravice in tudi omejitve s strani sodišč, ki se nanašajo na pripornice. Takoj, ko bo to mogoče, bo zavod pripornicam omogočal tudi to. Pozornost se daje na nameščanje pripornic kadilk in nekadilk, načeloma se z vsako osebo pred namestitvijo tudi pogovorijo in nekadilke nameščajo skupaj s kadilkami le v primeru, če soglašajo, res pa niso prakticirali pridobivanja pisnih izjav v zvezi s tem, kar je dober predlog in ga bodo v prihodnje upoštevali. Pri nameščanju pripornic je zavod prostorsko omejen, še zlasti zdaj, ko je v priporu kar nekaj sotorilk, ki po navodilih sodnikov ne smejo prihajati v kontakte. Zadeva se še dodatno poslabša, ko prihajajo pripornice v medsebojne konflikte in niso sposobne bivanja v isti sobi. Ne glede na navedeno si bo zavod vsekakor prizadeval, da se skupna druženja v priporu omogočijo takoj, ko bo to mogoče.

V ZPKZ Ig smo zaprosili za sporočilo razlogov, zaradi katerih se zaprtim osebam ne omogoči dostop do vseh, s strani zavoda naročenih časopisov.¹⁶⁶

 Generalni urad UIKS je sporočil, da imajo obsojenke možnost informiranja z dnevnimi dogodki prek televizije in časopisa Delo, ki je naročen tudi zanje. Zavod je zaradi varčevalnih ukrepov zmanjšal število naročenih časopisov in število izvodov le-teh. Zavod bo v prihodnje proučil tudi možnosti, da v okviru varčnosti poskusi zagotoviti, da do teh težav ne bi prihajalo.

ZPKZ Ig smo predlagali, da se proučijo možnosti, da bi se v ustvarjalne delavnice ter druge projekte in prostočasne aktivnosti poskušale vključevati tudi pripornice.

 Generalni urad UIKS je sporočil, da se zavod zaveda pomena organiziranih prostočasnih aktivnosti, kar potrjuje tudi dejstvo o vseh izvedenih aktivnostih v zadnjih letih. Kjer je možno, se vključujejo pripornice in bo takšna usmeritev tudi v prihodnje, lani pa se je to zmanjšalo predvsem zaradi kadrovskega primanjkljaja na oddelku za vzgojo.

¹⁶⁴ V predprostoru (na hodniku) oddelka z zaprtim režimom kot tudi v učilnici v prvem nadstropju so nameščeni računalniki. Vodstvo zavoda je zagotovilo, da je obsojenkam na teh računalnikih omogočen tudi dostop do določenih (omejenih) spletnih strani, vendar pa je več obsojenk zatrnilo, da nimajo dostopa do nobenih (niti omejenih) spletnih strani oziroma je dostop do nekaterih spletnih strani omogočen samo na enem računalniku v učilnici, ki je namenjen študentkam oziroma obsojenkam, ki se izobražujejo.

¹⁶⁵ Že v uvodnem razgovoru je direktorica poudarila, da v času našega obiska priporne sobe žal ne morejo biti odprte, saj sta bili v priporu dve osebi, ki sta osumljeni storitve kaznivega dejanja v sotorilstvu in je bilo njuno medsebojno druženje prepovedano s strani sodišča. Zaradi tega so bivalni prostori pripornega oddelka ves čas zaklenjeni, prilagojen pa je tudi čas za sprehod v trajanju dveh ur tako, da se pripornici in njune sestanovke med seboj ne morejo srečati. Posledično tudi ni nobeni od pripornic dovoljen dostop do skupnega prostora, kar pomeni, da so preostalih 22 ur na dan zaprte v sobi.

¹⁶⁶ Obsojenke so se sicer ob tem pritožile tudi, da imajo dostop le do časopisa Delo, ne pa tudi do Dnevnika in Slovenskih novic, ki sta prav tako naročena.

Zdravstvena oskrba:

ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo predlagali, da se proučijo možnosti za dnevno prisotnost medicinske sestre, ki bo pripravila in delila terapijo.¹⁶⁷

V zvezi s tem je Generalni urad UIKS sporočil, da je predlog vsekakor ustrezen, vendar trenutno neizvedljiv. V zavodu ni zaposlenega zdravstvenega delavca, zdravila po navodilih zdravnika na podlagi receptov v lekarni dviguje in pripravlja v dozirne posodice za vsako zaprto osebo medicinska sestra Zdravstvenega doma (ZD) Novo mesto, in sicer ob ponedeljkih in četrtek. Na skupnem sestanku za ZD Novo mesto, 20. 4. 2015, so se dogovorili, da bodo imele zaprte osebe pri sebi kronično terapijo, pripravljena zdravila pa pravosodni policisti zaprtim osebam samo razdelijo, kot je določil zdravnik (zjutraj, opoldne, zvečer in po urah). Za zagotavljanje deljenja zdravil zaprtim osebam s strani zdravstvenega delavca bi v zavodu potrebovali več zaposlenih zdravstvenih delavcev, ki pa v kadrovskem načrtu niso predvideni.

V PD Radeče je bilo ugotovljeno, da bolniška soba ni opremljena z varnimi oprijemali ali kako drugače, da bi bolni ali invalidni osebi olajšalo bivanje v njej, ter nima možnosti dostopa z invalidskim vozičkom do WC-ja in tuša (vhod v kopalnico je očitno preozek), zato smo predlagali, da se opravi ustrezna prilagoditev tega bivalnega prostora.

Generalni urad UIKS je sporočil, da bolniška soba res ni opremljena z varnimi oprijemali, kar se bo ustrezno prilagodilo v najkrajšem možnem času, prav tako pa bo PD Radeče obnovil kopalnice v skladu s finančnimi možnostmi.

ZPKZ Koper smo predlagali, da se v zavodski ambulanti uredi oziroma priskrbi mobilni voziček s kolesci za prevoz pacientov.¹⁶⁸

Generalni urad UIKS je sporočil, da bo zavod v skladu s finančnimi možnostmi oziroma v sodelovanju z Zdravstvenim domom Koper v zavodski ambulanti za prevoz pacientov poskušal zagotoviti mobilni voziček s kolesci. Zdravstveni dom Koper pa je sporočil, da pacient v zavodu, ki potrebuje nujno medicinsko pomoč, ni prenesen v ambulanto, ampak gre zdravnik k njemu. Ravno zaradi tega je v ambulanti kovček, ki ga potrebuje zdravnik pri nujenju nujne medicinske pomoči in ga lahko vzame s seboj.

V ZPKZ Koper je bilo ugotovljeno, da sta dve medicinski sestri premalo za nemoten potek dela v zavodski/-h ambulanti/-ah, zato smo predlagali, da se proučijo možnosti za zaposlitev dodatne medicinske sestre.¹⁶⁹

Generalni urad UIKS je pojasnil, da je Vlada RS odobrila nekatere nadomestne zaposlitve, med drugim tudi zaposlitev medicinske sestre v tem zavodu. Postopek nadomestne zaposlitve medicinske sestre je v teku in bo v najkrajšem možnem času tudi realiziran.

ZPKZ Koper smo predlagali tudi, da se (glede na dejansko veliko število odvisnikov v zavodu) proučita potreba in možnost, da bi ambulanta za zdravljenje odvisnikov od psihoaktivnih snovi delala še dodatni dan na teden.¹⁷⁰

¹⁶⁷ Terapijo (zdravila) sicer po predhodni pripravi le-te s strani medicinskega osebja še vedno delijo pravosodni policisti.

¹⁶⁸ Izvedenec DPM je ugotovil, da še vedno ni bilo realizirano njegovo priporočilo s prejšnjega obiska, da se namestijo kolesčki na bolniško posteljo v ambulanti, čeprav je bilo v odzivnem poročilu sporočeno, da se bo ta možnost proučila. Ob tem se ponovno poudarja, da je v primeru ogroženosti življenja ali poškodbe treba bolnika peljati do mesta oskrbe, za kar so na vsak način potrebni mobilni vozički. Če tega ni, je bolnika treba nositi na rokah, kar pa ni dobro, ali pa se kot ponavadi čaka, dokler ne pride ekipa nujne medicinske pomoči iz zdravstvenega doma.

¹⁶⁹ Iz pogovorov v ambulanti je izvedenec DPM ugotovil, da so sestre v delovni stiski, ker namesto treh delo opravljata le dve, in sicer ena za področje stomatologije, dela pa vse tako, kot je že ugotovljeno pri prejšnjem obisku, in medicinska sestra, ki je vsak dan v ambulanti od 7.00–15.00. Obe sta zaposleni v Zdravstvenem domu Koper. Za diplomirano medicinsko sestro, ki jo sicer zaposluje Ministrstvo za pravosodje, pa je bilo ugotovljeno, da že dlje časa ne dela in je v vrsti za upokojitev.

¹⁷⁰ Izvedencu DPM se je pojavilo vprašanje o številu odvisnikov, prijavljenih na pregled, ki ne pridejo na vrsto. Dejstvo je, da ambulanta dela enkrat na teden in se takrat pregleda (obdela) od 7 do 10 bolnikov. V pogovoru s specialistko splošne medicine je izvedenec izvedel, da dejansko ne dela samo po urniku, temveč včasih ostane dlje časa, ker se potrudi narediti vse, kar je možno. Kljub temu pa se občasno zgodi, da vsi prijavljeni kljub temu niso pregledani oziroma se opravi pregled le treh ali štirih odvisnikov. Izvedenec zdravnik zato podpira specialistko splošne medicine pri prizadevanju, da bi v zavodu opravljala delo z odvisniki še en dan v tednu.

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da bo zavod v sodelovanju z Generalnim uradom UIKS in Ministrstvom za zdravje proučil možnosti za povečanje obsega dela ambulate za odvisnost z enega dneva na dva dni v tednu.

ZPKZ Koper smo predlagali, da se Generalni urad UIKS opredeli glede delitve terapije oziroma sporoči svoje ugotovitve in morebitne ukrepe na tem področju.¹⁷¹

 Generalni urad UIKS je sporočil, da se zavedajo, da bi bila najboljša rešitev, da bi delitev terapije zaprtim osebam izvajalo zdravstveno osebje, kar pa s sedanjo kadrovsko pokritostjo ni mogoče izvajati, zato predajo pripravljene terapije izvajajo pravosodni policisti. V prihodnje, tudi s prihodom dodatne medicinske sestre, v zavodu ne pričakujejo celovite rešitve, bodo pa poskušali vsaj del dneva zagotoviti navzočnost medicinske sestre pri delitvi terapije.

ZPKZ Koper smo priporočili, da bi bilo prav, da bi pravosodni policisti obvestili medicinske sestre o vsaki prošnji ali želji bolnika (raportu) za pregled, da bi lahko le-te (po potrebi s pomočjo zdravnika) izvedle trižo pred pregledom v ambulanti.¹⁷²

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je v zavodu potek prijav zaprtih oseb na posamezne ambulate urejen in že utečen prek pisnih prijav, ki jih zaprte osebe v večernih urah oddajo pravosodnim policistom. V primeru, da zaprta oseba prijavo pozabi oddati, lahko tudi v dopoldanskem času ustno zaprosi pravosodnega policista, ki obvesti ambulanto. Vsaka ustna prijava se tudi obravnava in uvrsti na vrstni red tekoče ambulantne (če gre za nujne primere) ali naslednje ambulate. V prihodnosti pa se načrtujejo tudi prijave po elektronski obliki v relaciji od pravosodnega policista do zdravstvene službe.

Glede ZPKZ Koper smo predlagali, da Generalni urad UIKS v zvezi s pomanjkljivostmi pri komunikaciji med zavodsko ambulanto in kuhinjo obravnava in sporoči svoje ugotovitve ter morebitne ukrepe v zvezi s tem.¹⁷³

 Generalni urad UIKS je sporočil, da komunikacija med zavodsko ambulanto in kuhinjo poteka tekoče. Po vsaki izvedeni ambulanti medicinska sestra inštruktorje v kuhinji po elektronski pošti obvešča o predpisani dieti, ki jo v kuhinji tudi začnejo izvajati takoj, kljub temu da je listinska dokumentacija pridobljena kasneje. Problema glede zagotavljanja kontinuitete dietne prehrane na novo sprejetim pa v zavodu ne morejo zagotoviti v celoti, saj ambulanta ne dela vsak dan v tednu, temveč dvakrat tedensko, kjer vse na novo sprejete pregleda zdravnik in tudi opredeli vrsto diete, ta pa se začne takoj izvajati, kot je že predhodno navedeno. Ugotovljene pomanjkljivosti pri vodenju dokumentacije so v zavodu odpravili.

ZPKZ Dob smo predlagali, da se proučijo in realizirajo priporočila izvedenke zdravstvene stroke, in sicer: da mora biti zdravnik splošne prakse dostopen v prostorih ZPKZ Dob vsak delovni dan, vsekakor pa ob dnevih, ko se vršijo sprejemi, saj to med drugim Zdravstvenemu domu Trebnje (ZDT) nalaga tudi pogodba (3. člen); da se opravi skupni pogovor med Zavodom za zdravstveno zavarovanje (ZZZS), UIKS in izvajalci zdravstvene oskrbe za obsojence, v katerem naj se pojasnijo navedene ugotovitve oziroma pripombe in da nas seznanijo z morebitni sprejetimi ukrepi v zvezi s tem; da je pri pripravi pogodb in dogovorov treba upoštevati povečano število obsojencev (v času od sklepanja pogodb oziroma dogovorov do danes se je število obsojencev namreč povečalo s 497 na 620); da je

¹⁷¹ Glede terapije za bolnike je izvedenec DPM ugotovil, da jo še vedno pripravijo medicinske sestre, razdelijo pa pravosodni policisti, kar je enako, kot je bilo ugotovljeno ob prejšnjem obisku. Ob prejšnjem obisku je glede deljenja terapije s strani pravosodnih policistov izvedenec DPM navedel, da nadzor jemanja terapije izvajajo pravosodni policisti, kar je strokovno oporečno, poleg tega pa se določena zdravila ordinirajo podjezično, zaradi česar je problematična tudi medicinska kontrola.

¹⁷² Glede dela v ambulanti splošne medicine je izvedenec DPM ugotovil, da v njej dela specialistka splošne medicine, v času njene odsotnosti pa jo zamenjuje druga zdravnica. Frekvenca prijavljenih pacientov je največ do 25. Prijavnice za pregled pri zdravniku izpolnijo zaprte osebe same in jih oddajo pravosodnim policistom, ki jih posredujejo medicinski sestri, ki pripravi zdravstvene kartone za zdravnika. Na relaciji pravosodni policist–medicinska sestra–zdravnik bi moralo biti vse v redu, česar pa žal ni možno ugotoviti pri pregledu zdravstvenih kartonov.

¹⁷³ Glede dietne prehrane je izvedenec DPM ugotovil, da se postopek začne pri zdravniku, ki po pregledu pacienta in njegove medicinske dokumentacije izpolni obrazec »Obvestilo o dieti - načinu prehrane«. Ta obrazec pošlje medicinska sestra po elektronski pošti v kuhinjo in na vodstvo Zavoda. Ugotovil je, da je bilo v času njegovega obiska v zavodu 13 oseb, ki so prejemale dietno prehrano, pri čemer ni s strani zaprtih oseb prejel nobene pritožbe. Je pa izvedenec DPM pri pregledu zdravstvenih kartonov ugotovil nekaj pomanjkljivosti, in sicer: pri pregledu kartona prve zaprte osebe, da ima dietno prehrano brez zapisa v zdravstvenem kartonu, druga oseba, ki je bila sprejeta 5. 3. 2015, obvestilo o dietni prehrani je bilo poslano šele 19. 3. 2015, tretja oseba je bila sprejeta 24. 3. 2015, obvestilo o dietni prehrani poslano čez dva dni, 26. 3. 2015 in četrta oseba prav tako dietna prehrana brez zapisa v zdravstvenem kartonu. Izvedenec DPM tako ugotavlja, da je potrebno predpisano dieto naročiti z zamikom največ enega obroka in v zvezi s tem predlaga več natančnosti pri delu v ambulanti.

treba v zavodu zagotoviti delovanje celotnega psihiatričnega tima, kakršni delujejo tudi pri drugih zdravstvenih izvajalcih; da je treba v sodelovanju s psihiatrično službo v najkrajšem času pripraviti programe za zdravljenje tistih duševnih motenj in bolezni, ki so med obsojenci najpogostejše (odvisnost) oziroma problematične (nasilniško vedenje); da je treba prostore zdravstvene službe obnoviti v najkrajšem času tako, da bodo funkcionalni in bodo zagotavljali nemoteno delo zdravstvenih delavcev, hkrati pa bodo zagotavljali njihovo varnost, ter da je nujno treba realizirati priporočilo DPM o socialnovarstvenem oddelku za tiste obsojence, ki zaradi svojega zdravstvenega stanja ne morejo prestajati kazni na rednih oddelkih zavoda.

Generalni urad UIKS je v zvezi s tem sporočil, da regionalni Zdravstveni dom Trebnje (ZDT) v okviru splošne ambulante ne izvaja dogovorjenega ordinacijskega časa vsak dan v okviru pogodbe z zavodom, zato se je že večkrat opozorilo ZDT kot tudi pristojno Ministrstvo za zdravje. Do zdaj na žalost ni prišlo do realizacije, da bi splošni zdravnik bil v zavodu navzoč tudi ob petkih. Zavod je ZDT ugotovitve in priporočila DPM glede izvajanja zdravstvenega varstva obsojencev prenesel na skupnem sestanku v zavodu dne 13. 10. 2015, dne 16. 10. 2015 pa so naknadno izrazili svoja stališča v pisni obliki. Iz dogovora s sestanka kot tudi iz pisnega stališča je razvidno, da se je ZDT obvezal zagotoviti prisotnost splošnega zdravnika tudi ob petkih, in sicer v okviru pogodbe o izvajanju zdravstvene dejavnosti. Zaradi odpovedi delovnega razmerja dveh psihiatrinj zavod intenzivno išče nadomestno psihiatrinjo, ki bo opravljala delo v timu kliničnega psihologa. Generalni urad je v zavodu preveril izvajanje ordinacijskega časa splošnega zdravnika in pri tem ugotavlja, da ZDT tudi po razgovoru in ugotovitvah DPM še vedno ne izvaja pogodbenih obveznosti, saj od 1. 11. 2015 ob petkih izvaja le dveurno prisotnost tima splošne ambulante ob petkih, in ne peturno, kot je to pravilno ugotovila tudi izvedenka DPM. Generalni urad nas je ob tem seznanil, da so dne 22. 9. 2015 opravili pogovor z generalno direktorico Direktorata za zdravstveno varstvo Ministrstva za zdravje, kjer so opozorili na vse aktualne probleme, ki jih zaznavajo pri izvajanju zdravstvene dejavnosti in zdravstvenega varstva pri zaprtih osebah, med drugim so opozorili na potrebo po povečanju časa prisotnosti splošnih zdravnikov v zavodu, na kar je ob zadnjem obisku opozarjal Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, kot tudi na različno tolmačenje, kdo in kakšno opremo naj zagotovita ZDT in zavod. Vse pripombe so na pristojno ministrstvo posredovali v pisni obliki dne 29. 9. 2015, dne 8. 10. 2015 pa so jim naknadno posredovali dopolnitev k aktualni problematiki, saj so priložili še poročilo naše izvedenke ob obisku zavoda in pri tem posebej opozorili na povečanje števila obsojencev. S strani ministrstva jim je bilo zagotovljeno aktivno reševanje problematike izvajanja zdravstvenega varstva za zaprte osebe in sodelovanje v delovnih skupinah, vendar odgovora ali eventualnega vabila do zdaj še niso prejeli. UIKS se je strinjal z našim stališčem do prenove prostorov zdravstvene službe v zavodu, ki so zaradi stare stavbe potrebni celovite prenove, vključno z vodovodom, elektriko, kanalizacijo, oken itd. Za zavod prenova pomeni velik strošek. Kljub temu bo zavod v skladu s svojimi možnostmi in prioritarnim načrtom proučil možnost prenove in preureditve prostorov v okviru danih finančnih sredstev. Dodali so, da sodelovanje med psihiatrično službo in strokovnima delavcema, ki v zavodu vodita program obravnave oseb s težavami zaradi uživanja drog, poteka v skladu z Načrtom obravnave zaprtih oseb s težavami zaradi uživanja drog v zavodih za prestajanje kazni zapora in prevzgojnem domu. Navedeni dokument je pripravljen v sodelovanju s strokovnjaki Koordinacije centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog, na podlagi strokovnih doktrin zdravljenja in obravnave uživalcev drog v Republiki Sloveniji ter s smernicami za obravnavo uživalcev drog v zavodih za prestajanje kazni zapora. Prav tako je v zaključni fazi priprava »Programa dela s povzročitelji nasilja v okviru obravnave zaprtih«, ki ga pripravlja Generalni urad UIKS v sodelovanju z Društvom za nenasilno komunikacijo in se bo začel izvajati v naslednjem koledarskem letu. Vprašanje obsega zagotavljanja zdravstvene oskrbe v zavodu bo še vedno predmet njihovih nadaljnjih aktivnosti.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da se tudi v hodniku pred ambulantami skrbi za red in čistočo in da se poškodovani inventar popravi ali pa, če ni uporaben, odstrani.¹⁷⁴

Generalni urad UIKS je sporočil, da je zavod zagotovil, da bo posebej skrbel za čistočo tudi v tem delu zavoda in glede na to so že odstranili umivalnik pred čakalnico.

V ZPKZ Ig smo izrazili pričakovanje, da so odgovorni v zavodu za december načrtovani pogovor z zobozdravnikom že opravili in zaradi tega smo prosili za sporočilo ugotovitev in morebitnih ukrepov

¹⁷⁴ Ob pregledu prostorov je bilo ugotovljeno, da je na hodniku (ta je tudi kot čakalnica za paciente – zaprte osebe) pri samem vходу v hodnik nameščen starejši umivalnik, v katerem smo opazili različne smeti (manjše plastične kozarčke, papir ipd.). Hkrati je bilo ugotovljeno, da je na hodniku radiator, katerega del je bil odlomljen in je visel vstran.

v zvezi s tem. Hkrati smo prosili za informacije o tem, kako se zaprtim osebam v praksi zagotavlja dostop do zdravnika (splošne prakse in zobozdravnika) v času, ko zdravnik v zavodu ni navzoč. Zanimalo nas je tudi, kam in kako zaprte osebe sporočijo potrebo za zdravniško pomoč in kdo odloči o tem, če in kdaj bo zaprta oseba deležna zdravniške oskrbe.¹⁷⁵

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da se je zavod nemudoma odzval na pritožbe zaprtih oseb, ki so se nanašale na zobozdravstvene storitve. Pritožbe so se pojavile v večjem obsegu v mesecu februarju 2015. Zavod je poslal pisno zaprosilo vodstvu zdravstvenega doma za pomoč pri reševanju težav, ki se je na prošnjo odzval samo v nekaj dneh od podanega zaprosila. Po izvedenih razgovorih in ukrepih je bilo na področju izvajanja zobozdravstvenih storitev opaziti precejšen upad pritožb, zaprte osebe pa so na sestankih domske skupnosti večkrat pohvalile zobozdravnika. Ponovno so se pritožbe pojavile v mesecu oktobru in novembru – zaprtim osebam je bilo pojasnjeno, kako potekajo pritožbene poti, jih je pa pozval, da se o težavah zaprte osebe poskušajo pogovoriti tudi z zobozdravnikom. Pri tem je bilo pojasnjeno, da sta se v zadnjih mesecih pritožili dve obsojenki, medtem ko je kar nekaj obsojenk sporočalo, da težav nimajo več. Ne glede na navedeno je zavod 9. 12. 2015 izvedel sestanek z zobozdravnikom in medicinsko sestro. Zobozdravnik je zavrnil navedbe obsojenk o nekorektnem ali nestrokovnem ravnanju, pojasnil je, da marsikatera obsojenka vstopa v ambulanto z neprimernim odnosom, opaziti pa je tudi, da določene ne sprejemajo pojasnil, kaj zajema zobozdravstvena oskrba (največkrat prihaja do težav ravno na tem področju). Člani vodstva zavoda in zobozdravnik so se dogovorili za obliko sodelovanja, kjer se bodo periodično sestali in pregledali posebnosti pri izvajanju zobozdravstvenih storitev. V zavodu se zdravstvena oskrba izvaja po ustaljenem urniku in če pride do sprememb, so zaprte osebe o njih obveščene. Zaprte osebe za zdravnika zaprosijo prek obrazca, ki ga oddajo v nabiralnik ambulante. V času, ko v zavodu ni prisoten zdravnik in če se pojavi potreba po zdravniku, prvo oceno poda medicinska sestra, ki je v zavodu. Medicinska sestra oceni, ali je potrebno urgiranje pri zdravniku oziroma napotitev na urgenco ali lahko sama nudi pomoč. Izven delovnega časa ambulante oziroma v času, ko v zavodu ni medicinske sestre, zaprta oseba sporoča potrebo po zdravniški pomoči pravosodnim policistkam/policistom. Pravosodni policisti nikoli sami ne presojujejo in odločajo o tem, ali in kdaj bo zaprta oseba deležna zdravniške oskrbe. Glede na posamezen primer zaprtim osebam vedno nudijo prvo pomoč, nemudoma kličejo dežurne zdravnike oziroma službo nujne medicinske pomoči (SNMP) ter ravnaajo po navodilih zdravnika. V primerih, ko gre za urgenten primer, se obvešča SNMP, ki v zavod pošlje reševalno vozilo z nujno medicinsko ekipo.

ZPKZ Ig smo zaprosili za pojasnilo v zvezi s pritožbo obsojenke, da ji ni omogočeno izvajanje imunoterapije oziroma prevoz nanjo.¹⁷⁶

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je bil z obsojenko opravljen razgovor glede navedb, da ji zavod ni omogočil imunoterapije na Golniku. Obsojenka je povedala, da ima naslednji pregled šele maja 2016, iztek kazni pa ima 9. 5. 2016. Pričakuje, da bo predčasno odpuščena, zato predvideva, da spremstvo sploh ne bo več potrebno. Menimo, da zavod v konkretnem primeru ni v ničemer ravnal sporno.

ZPKZ Ig smo glede na število obsojenk, ki imajo težave z odvisnostjo od prepovedanih drog, predlagali, da se vloži več napora, da se bodo vse obsojenke oziroma zaprte osebe, ki imajo težave z odvisnostjo od prepovedanih drog, vključile v obravnavo odvisnosti.¹⁷⁷

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da se vsaki obsojenki ponudi vključitev v obravnavo odvisnosti, ki jo vodi strokovni delavec zavoda. Niso pa vse obsojenke vključene v programe zunanjih nevladnih organizacij, ki sodelujejo z zavodom (društvo Stigma, Projekt Človek, Skupnost srečanje), saj je to odvisno tudi od njihove pripravljenosti za sodelovanje. Skozi svetovalno delo in spremljanje zaprte osebe svetovalci te možnosti zaprtim osebam večkrat predstavljajo, jih motivirajo in spodbujajo v vključevanje. Vse imajo možnost vključitve v njihove programe, če za to izkažejo interes.

¹⁷⁵ Težave oziroma pritožbe zoper delo zobozdravnika je potrdila tudi direktorica zavoda oziroma je povedala, da so te pritožbe že začeli reševati na ravni Zdravstvenega doma Ljubljana. Zaprte osebe so ponovno seznanili tudi s pritožbenimi postopki. Zavod ima glede urgentnih zobozdravstvenih težav sklenjen dogovor o obravnavi takšnih pacientk v zobozdravstveni ambulanti Smrtnik na lgu. Hkrati pa je direktorica zagotovila, da se bodo z zobozdravnikom pogovorili v decembru.

¹⁷⁶ Nadalje je obsojenka iz bivalnega prostora št. 39 povedala, da jo je med prestajanjem kazni zapora nekaj pičilo, zaradi česar je bila odpeljana v bolnišnico na Golnik. Zdaj bi morala prejemati imuno terapijo, vendar naj ji zavod ne bi omogočal prevoza na predpisano terapijo. V zvezi s tem je direktorica povedala, da ve, za katero obsojenko gre, da pa ni seznanjena, da bi bile glede odhoda na terapije kakršne koli težave, zato bo zadevo preverila.

¹⁷⁷ V času našega obiska je imelo težave z odvisnostjo od prepovedanih drog 17 obsojenk (11 jih je prejemale substitucijsko terapijo) in ena pripornica (na metadonski terapiji). Prav tako sta imeli ena obsojenka in ena pripornica težave z odvisnostjo od alkohola.

Kršitve zavodskih pravil, uporaba posebnih sredstev:

ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo opozorili, da mora biti ureditev primerne prostora za izločitev prednostna naloga.

Generalni urad UIKS je sporočil, da se strinja, da je izgradnja tega prostora ena od prioritet, ki pa je na žalost odvisna od materialnih možnosti oziroma proračuna. Sredstev enostavno ni dovolj za vse nujne potrebe v okviru celotne UIKS in se iz tega razloga izvajajo samo investicije za odpravo stanj, ki bi resneje ogrozile izvajanje nalog izvrševanja kazni zapora.

PD Radeče smo predlagali, da naj se izogibajo kolektivnemu sistemu kaznovanja, saj takšen sistem ni niti upravičen niti ni učinkovit, in da se dejansko več napora vложи v ugotavljanje, kdo od mladoletnikov je z vnosom prepovedane droge kršil hišni red.¹⁷⁸

Generalni urad UIKS je sporočil, da bo PD Radeče v prihodnje vložil več napora v ugotavljanje posameznikove osebne odgovornosti pri kršitvah hišnega reda.

ZPKZ Koper smo predlagali, da naj s pristopom glede obravnave namernih poškodb inventarja nadaljujejo tudi v prihodnje, saj se le na podlagi ustreznega odzivanja na namerne poškodbe inventarja s strani zaprtih oseb lahko doseže zmanjšanje le-teh.¹⁷⁹

Generalni urad UIKS je sporočil, da tudi sami tovrstno prakso zavoda ocenjujejo kot dobro in bodo poskrbeli za to, da bi se prenesla tudi v druge zavode.

ZPKZ Dob smo opozorili, da morajo biti zaprtim osebam v sobi za izločitev vedno zagotovljena ustrezna oblačila, ob tem pa smo prosili za sporočilo sprejetih ukrepov v zvezi s tem opozorilom, ki je temeljilo na opozorilu Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (CPT) ob obisku v letu 2012.¹⁸⁰

Generalni urad UIKS je glede priporočila CPT navedel, da v zavodu v zvezi z omenjeno problematiko – zagotavljanje ustreznih oblačil ob izločitvi – ni bilo zaznanih nepravilnosti. Vsako osebo, ki jo izločijo v skladu z 236. členom Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij v poseben prostor z videonadzorom, osebno pregledajo. Obsojencu se začasno odvzamejo vsi predmeti, ki jih ima pri sebi, ravno tako oblačila. Gre izključno in samo za varnostni razlog. Osebi se izroči posebej predpisana obleka, s katero se ni možno samopoškodovati. Poleg oblačila pa dobi tudi dve odeji. Prav tako naj ne bi bilo zaznati, da bi prišlo do nespoštovanja varnostnih normativov na tem področju. Že ob obisku CPT-ja leta 2012 so pojasnili, da bi bila praksa, kjer bi se v posebni prostor nameščale zaprte osebe brez oblačil in vkljenjene, nesprejemljiva, in da bi jo lahko šteli za ponižujoče ravnanje. Zaradi tega je predpisan natančno določen postopek, s katerim so seznanjeni vsi pravosodni policisti, in sicer: pred namestitvijo v posebni prostor pravosodni policisti opravijo osebni pregled zaprte osebe in ji odvzamejo vse predmete, ki jih ima pri sebi. Zaprti osebi se za čas namestitve v posebni prostor dajo druga oblačila, ki so narejena iz umetnega materiala, s katerim se ni možno poškodovati. V primerih, ko osebne pregleda ne bi bilo možno izvesti pred samo namestitvijo v posebni prostor, ker je oseba v močnem čustvenem oziroma agresivnem stanju, morajo pravosodni policisti opraviti pregled toliko, kolikor je v danem stanju možno in v tem primeru v nadaljevanju izvajati stalen nadzor osebe prek videonadzora ali osebno, da se takoj ukrepa, če bi se zaznalo kaj sumljivega.

ZPKZ Dob smo predlagali, da se v primerih zaznav disciplinskih kršitev (sploh če so te resnejše) dosledno izvajajo predpisani disciplinski postopki, v katerih mora biti ugotovljena odgovornost kršitelju, in da je v tem primeru kršitelj deležen tudi predpisane sankcije.

¹⁷⁸ Mladoletniki so izpostavili problem kolektivnega sankcioniranja v konkretnem primeru najdbe drog (na oddelku brez drog). Ker krivde nihče ni priznal, droge pa so bile najdene v skupnih prostorih, so bili z oddelka »sankcijsko« premeščeni vsi mladoletniki. Prav tako so mladoletniki izpostavili, da jim je bilo s »kolektivnimi sankcijami« zgroženo tudi v nekaterih drugih primerih.

¹⁷⁹ Po pojasnilu direktorja zavoda so v primerih namernega poškodovanja inventarja s strani zaprtih oseb uspešni pri izvrševanju zahtevkov za plačilo nastale škode. V tem letu so obravnavali dva škodna dogodka (v letu 2014 skupaj pet), pri čemer je ena terjatev že poravnana, ena pa je v obravnavi ugovora zaprte osebe zoper zapisnik komisije.

¹⁸⁰ Sobi za izločitev na traktu A (soba št. 27 in soba št. 28) sta ustrezno opremljeni. Stene ene sobe so ustrezno prevlečene z zaščitno oblogo, stene druge pa sveže prepleskane (po pojasnilu sogovornika je to po zgledu švicarskih zavodov za prestajanje kazni zapora v roza barvi, ki naj bi na obsojence delovala pomirjajoče). V obeh sobah je videonadzor. Obsojenci v teh sobah nosijo posebej predpisano obleko.

 Generalni urad UIKS je sporočil, da se s predlogom strinja, saj je bilo slednje poudarjeno tudi v navodilu generalnega direktorja številka 061-7/2013/3 z dne 29. 1. 2014 zavodom za prestajanje kazni zapora glede vpisov odločitev, ki nadomestijo izdajo odločbe, v osebni načrt in vodenja disciplinskih postopkov. Ob tem dodaja, da so bile z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 54/15) nekatere določbe glede disciplinskega kaznovanja obsojencev spremenjene oziroma dopolnjene, prav tako pa so že predlagali tudi spremembe in dopolnitve določb Pravilnika o izvrševanju kazni zapora, ki podrobneje urejajo vodenje disciplinskega postopka zoper obsojenca. V luči teh sprememb bo področje disciplinskega kaznovanja obsojencev obravnavano na enem izmed prihodnjih kolegijev generalnega direktorja, kjer bodo zavode ponovno opozorili tudi na nujnost izvajanja disciplinskih postopkov zoper kršitelje.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da direktor zavoda v primerih namestitve obsojenca (obsojencev) v strožji režim prestajanja kazni zapora poskrbi, da takšni osebi v najkrajšem možnem času izda predpisano odločbo in da se tudi poskrbi za poglobljeno obravnavo oziroma spremljanje takšne namestitve osebe.¹⁸¹

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je bilo v vseh štirih zadevah zaradi ogrožanja varnosti drugih obsojencev odločeno z ustno odločbo, pisna odločba pa jim je bila vročena takoj naslednji dan, to je 16. 9. 2015. Zakon o splošnem upravnem postopku v 211. členu določa, da lahko pristojni organ, kadar gre za nujne ukrepe v javnem interesu po 4. točki prvega odstavka 144. člena tega zakona, odloči ustno, stranki pa mora pisno odločbo izdati v osmih dneh od ustne odločitve. Navedeni rok je zavod sicer spoštoval, kljub temu pa menimo, da bi moral v obrazložitvi pisne odločbe pojasniti oziroma utemeljiti razloge za izdajo ustne odločbe.

Sprehajališče oziroma bivanje na prostem:

ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo predlagali, naj razmislijo o postavitvi kakšne klopi pod novozgrajenim nadstreškom, ki bi obiskovalcem (predvsem starejšim) omogočala, da bi se med obiskom nanjo usedli.

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da sta izven nadstreška že postavljeni dve leseni klopi, z Zavodom Ljubljana kot matičnim zavodom pa so se na oddelku že dogovorili o postavitvi klopi pod nadstreškom, pri čemer aktivnosti za realizacijo že potekajo. Letos pa imajo na oddelku v načrtu tudi ureditev tal pod nadstreškom, kjer je zdaj trava.

ZPKZ Dob – polodprti oddelek Slovenska vas smo predlagali, da se v oddelku proučijo možnosti postavitve nadstreška, kot je bil postavljen v ZPKZ Dob – odprti oddelek Puščava, saj naj bila za to porabljena le majhna sredstva.¹⁸²

 Generalni urad UIKS je sporočil, da bo zavod proučil tehnične in druge možnosti za postavitev nadstreška v okviru finančnih možnosti zavoda.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da se proučijo možnosti za namestitev nadstreška na malem sprehajališču.¹⁸³

 Generalni urad UIKS je sporočil, da bo zavod proučil ta predlog, saj se zaradi večjega števila zaprtih oseb to sprehajališče pogosteje uporablja.

¹⁸¹ Ob obisku je bilo ugotovljeno, da so imeli v zavodu dan pred našim obiskom (15. 9. 2015) zaradi kršitev v postopku štiri obsojence, ki so bili nameščeni v strožji režim prestajanja kazni zapora, vendar obsojencem s strani direktorja še niso bile izdane odločbe o takšni namestitvi. Menimo, da morajo biti odločbe o namestitvi v strožji režim prestajanja kazni zapora zaprtim osebam izdane v najkrajšem času, prav tako pa mora direktor zavoda skrbeti za redno preverjanje, ali razlogi za takšno namestitev zaprte osebe dejansko še obstajajo.

¹⁸² Ker je obsojencem, ki so nameščeni v drugem in tretjem objektu, kajenje dovoljeno le zunaj objektov, so to izpostavili kot težavo, ki se najbolj kaže ob slabem vremenu (npr. dež in sneg). V zvezi s tem so izrazili željo, da bi v oddelku prisluhnili njihovim prošnjam, da bi se v bližini teh dveh objektov uredil kakšen nadstrešek, ki bi ga lahko v primeru slabega vremena uporabili obsojenci kadilci.

¹⁸³ Ob pregledu malega sprehajališča je bilo ugotovljeno, da na njem ni nobenega nadstreška, ki bi zaprtim osebam ob slabem vremenu (dež ali sneg) omogočal uporabo tega sprehajališča.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da se proučijo možnosti, da bi se zaprtim osebam omogočil tudi (vsaj kratek) popoldanski izhod na sprehajališče.¹⁸⁴

Generalni urad UIKS je sporočil, da je dodatni popoldanski/večerni sprehod povezan z ureditvijo malega sprehajališča in, kar je ključno, z zagotovitvijo dodatnih pravosodnih policistov za izvajanje nadzora sprehoda.

Zaposleni kader:

PD Radeče smo ponovno predlagali, da bi glede na to, da so že dlje časa nameščeni samo mladoletniki, ob prihodnjih zaposlitvah v vzgojno službo razmišljali tudi o zaposlitvi osebe moškega spola.¹⁸⁵

Generalni urad UIKS je pojasnil, da se bo v primeru zaposlovanja predlog upošteval, praksa pa kaže, da se posamezni mladoletniki z določenimi vsebinami obračajo tudi na pravosodne policiste oziroma delovne inštruktorje, s katerimi razrešujejo tudi nekatere osebne stiske.

PD Radeče smo predlagali, da se glede na načrtovani upokojitvi že zdaj pristopi k proučitvi možnih nadomestnih zaposlitev pravosodnih policistov.¹⁸⁶

Generalni urad UIKS je v zvezi z nadomestnimi zaposlitvami odgovoril, da jih trenutna zakonodaja (ZUJF) onemogoča in zato nima nikakršnega vpliva, da bi pravosodne policiste, ki odhajajo zaradi upokojitve ali drugih razlogov, lahko nadomestili v obsegu, ki bi pripomogel k zmanjšanju obremenitev.

V PD Radeče smo predlagali, da bi se morda eden od učiteljev udeležil dodatnega izobraževanja s področja računalništva oziroma da bi se v primeru zaposlitve novega učitelja upoštevale te potrebe.¹⁸⁷

Generalni urad UIKS je sporočil, da bo PD Radeče proučil možnosti dodatnega izobraževanja s področja računalništva za enega izmed učiteljev.

ZPKZ Koper smo predlagali, da naj se pravosodni policisti, če niso bili usposobljeni za uporabo defibrilatorja, za to čim prej usposobijo, saj so le oni ves čas navzoči v zavodu in tako lahko tudi prvi ukrepajo v vseh izrednih primerih.¹⁸⁸

Generalni urad UIKS je pojasnil, da so bile osnovne informacije s praktično uporabo defibrilatorja vključene že v osnovno usposabljanje pravosodnih policistov pri predmetu nudenje prve pomoči. Kljub temu je bilo usposabljanje pravosodnih policistov za uporabo defibrilatorja v zavodu izvedeno 4. 6. 2015. Pojasnil je tudi, da so bili za vse zavode kupljeni defibrilatorji, ki se sicer nameščajo na javna mesta in imajo za laične osebe za namen nujne uporabe na vidnem mestu nameščena navodila za uporabo.

ZPKZ Maribor smo predlagali, da Generalni urad UIKS oceni ustreznost sedanje zasedbe delovnih mest pravosodnih policistov, in sicer predvsem z vidika varnosti ter glede na to, da zavod zagotavlja tudi pravosodne policiste za opravljanje dela v Enoti za forenzično psihiatrijo. V primeru, da ta ni

¹⁸⁴ Zaprte osebe, zlasti pa priporniki, s katerimi smo se v času obiska pogovarjali, so si bili enotni, da bi bilo dobro oziroma potrebno, da bi se jim omogočil tudi popoldanski sprehod, pa čeprav za kratek čas (npr. pol ure), saj so sicer zaprte osebe (še posebej tiste, ki nimajo dela in drugih aktivnosti), razen za čas sprehoda in obroka hrane, neprekinjeno zaprte v sobi, kar je naporno.

¹⁸⁵ Tako kot ob prejšnjem obisku je bilo tudi tokrat ugotovljeno, da so v vzgojni službi zaposlene le pedagoginje (osebe ženskega spola) in v njem ni nobenega pedagoga (osebe moškega spola).

¹⁸⁶ Število pravosodnih policistov in organizacija dela, ki poteka v treh izmenah, se od prejšnjega obiska nista spremenila. Pravosodnih policistov je tako še vedno 17, vključno s poveljnikom in dvema pravosodnima policistkama. Vodja oddelka za varnost je povedal, da trenutno nimajo težav s pomanjkanjem pravosodnih policistov, vendar pa bo verjetno konec leta 2015 prišlo do upokojitve dveh pravosodnih policistov, kar bo, če ne bo prišlo do nadomestila upokojenih delavcev, pomenilo večjo obremenitev za ostale.

¹⁸⁷ Mladoletnik, nameščen v odprtem oddelku, je izpostavil potrebo za učno podporo pri izobraževanju na področju računalništva oziroma drugih bolj zahtevnih učnih programih; v zavodu sta zaposlena dva učitelja, ki pa specifičnega znanja s področja računalništva ne premoreta. Zaradi tega je menil, da bi bilo koristno, če bi PD Radeče lahko v ta namen pridobil še enega učitelja s tovrstnim znanjem, in da bi se mladoletnike bolj spodbujalo k obiskovanju tri- ali štiriletnih programov, in ne toliko dvehletnih.

¹⁸⁸ Izvedencu zdravniku je bil v prostoru za oskrbo pokazan defibrilator, ki je po njegovi oceni pomembna pridobitev v zavodu, saj je pomemben za reševanje življenja v primeru nepričakovanih motenj srčnega ritma. Izvedenec DPM pričakuje, da so za uporabo defibrilatorja usposobljeni tudi drugi zaposleni (pravosodni policisti) in ne zgolj zdravstveno osebje.

ustrezna, predlagamo, da se sprejmejo potrebni ukrepi za izboljšanje stanja na tem področju. Hkrati smo tudi na ravni države predlagali pripravo kadrovskih normativov za slovenske ZPKZ-je.

 Generalni urad UIKS je poudaril, da so kadrovske težave na oddelkih za varnost v večini zavodov sistemski problem, na katerega nenehno opozarja pristojne organe in jim hkrati posreduje zahteve po povečanju kadrovskega načrta. Zavod bo predvidoma do konca leta dobil tri nove pravosodne policiste, saj so zaposlitveni postopki v sklepnih fazah. Končalo se je tudi centralno usposabljanje novih pravosodnih policistov, ki so se ga udeležili tudi trije pravosodni policisti iz tega zavoda. Soglašal je z mnenjem DPM, da je treba čim prej sprejeti kadrovske normative za delo v zavodih za prestajanje kazni zapora. Glede tega je sporočil, da že poteka priprava le-teh in da upajo, da bodo ti do konca leta tudi sprejeti. V zvezi s kadrovsko zasedenostjo Enote za forenzično psihiatrijo je UIKS pojasnil, da se število pravosodnih policistov zagotavlja v skladu s trenutno projektno nalogo in da se glede na trenutno kadrovsko situacijo ne more zagotoviti večje število pravosodnih policistov, saj so bili v letu 2015 primorani odpovedati že 16 spremstev zaprtih oseb na obravnave na sodiščih. UIKS ob tem poudarja, da je bil koncept tehničnega varovanja s strani UIKS v prvi fazi zastavljen ustrezno kvalitetno, vendar je bil kasneje med aktivnostjo pri vzpostavitvi delovanja enote bistveno zmanjšan na zahtevo zdravstvene stroke, ki si ni želela vzpostavitev varovanja, kot ga zahtevajo varnostni standardi v zavodih za prestajanje kazni zapora.

V ZPKZ Maribor smo poudarili, da naj zavod poskrbi, da bodo imeli vsi pravosodni policisti v prihodnje stalno spoštljiv in dostojanstven odnos do zaprtih oseb.¹⁸⁹

 Generalni urad UIKS je sporočil, da soglašajo s priporočilom, da mora biti način komunikacije pravosodnih policistov do zaprtih oseb profesionalen in spoštljiv ter da morajo pravosodni policisti svoja pooblastila izvajati strokovno in odločno in na takšen način, da ne prizadenejo dostojanstva oseb v postopku. Tej vsebini dela dajejo poseben poudarek že več let predvsem pri začetnem usposabljanju in v zadnjem času tudi med nadaljevalnim usposabljanjem, ki ga izvaja generalni urad. Ker pa gre za večino, ki je ni mogoče pridobiti samo s krajšimi oblikami usposabljanja in formalizirati s preizkusom znanja, temveč v daljšem časovnem obdobju in predvsem z osebnim sprejemom tega načina dela, je za večje in korenite spremembe potrebno daljše časovno obdobje.

Ob obisku ZPKZ Maribor smo predlagali, da Generalni urad UIKS poda oceno ustreznosti kadrovske zasedenosti oddelka za vzgojo¹⁹⁰ in oceno ustreznosti kadrovske zasedenosti inštruktorje, ki delajo v JGZ.¹⁹¹

 Generalni urad UIKS je pojasnil, da je na oddelku za vzgojo sistemiziranih 13 delovnih mest, od katerih je 12 zasedenih, in sicer: sedem strokovnih delavcev, in sicer trije svetovalci – pedagogi, en višji svetovalac – socialni delavec, ki opravlja delo šest ur dnevno, in trije višji svetovalci – pedagogi; dva psihologa, in sicer en svetovalac – terapevt – specialist ter en višji svetovalac – terapevt – specialist; dve zdravstveni delavki, in sicer ena srednja medicinska sestra s specialnimi znanji ter ena diplomirana medicinska sestra s specialnimi znanji in vodja oddelka. Poteka pa postopek za zaposlitev strokovne delavke na delovnem mestu svetovalac – socialni delavec, ki bo zaključen predvidoma do konca leta 2015. Zavod ima glede na trenutno kadrovsko zasedenost oddelkov za vzgojo v drugih zavodih za prestajanje kazni zapora po številu strokovnih delavcev popolnoma primerljivo kadrovsko zasedenost. Glede ocene ustreznosti kadrovske zasedenosti inštruktorjev, ki delajo v JGZ UIKS, pojasnjuje, da je na oddelku za delo sistemiziranih 19 delovnih mest inštruktorjev (UIKS), zasedenih je 12 delovnih mest. Ker se zavedajo, da je zaposljivost zaprtih oseb v kovinskih in galvanskih delavnicah visoka, je Vladi RS predlagal tri nadomestne zaposlitve v ZPKZ Maribor, in sicer tri inštruktorje, kar je Vlada RS s sklepom tudi odobrila.

¹⁸⁹ Tudi ob tokratnem obisku posebnih pritožb na delo pravosodnih policistov (razen nekaj pripomb na nespoštljiv odnos do zaprtih oseb, ki naj bi ga imel predvsem vodja zaprtega oddelka) ob obisku sicer nismo prejel.

¹⁹⁰ Podobno, kot za pravosodne policiste, je bilo tudi za vzgojno službo ugotovljeno, da niso zasedena vsa sistemizirana delovna mesta. Tako je bilo ugotovljeno, da od šestih sistemiziranih delovnih mest pedagoga ni zasedeno eno delovno mesto. Glede dveh delovnih mest socialnega delavca pa je bilo ugotovljeno, da eno ni zasedeno, drugo pa je le delno zasedeno, saj socialni delavec, ki je v času našega obiska delal v zavodu, to dejansko opravlja v skrajšanem delovnem času (le šest ur). Direktor zavoda je sicer pojasnil, da naj bi bil razpis za zasedbo delovnega mesta socialnega delavca že v zaključni fazi.

¹⁹¹ Direktor zavoda je tudi povedal, da se enako kot pri pravosodnih policistih in vzgojni službi pojavljajo tudi težave glede števila inštruktorjev (delovnih inštruktorjev), ki sicer organizacijsko sodijo pod Upravo RS za izvrševanje kazenskih sankcij, delo pa opravljajo v javnem gospodarskem zavodu (JGZ). V obdobju od leta 2012 do našega obiska so po pojasnilu direktorja zavoda delo zapustili štirje inštruktorji, ki niso bili nadomeščeni z novimi zaposlitvami. Ob upoštevanju, da ima JGZ delovišča na dveh lokacijah (Maribor in Rogoza), da ima več različnih dejavnosti (kovinsko, galvaniko, poljedelstvo, živinoreja), je po oceni direktorja obstoječe število inštruktorjev občutno premajhno, pri čemer izpostavi, da je tudi sicer v sistemizaciji šest nezasedenih delovnih mest inštruktorjev.

V ZPKZ Ig smo izrazili pričakovanje, da se bodo oziroma so se razmere v vzgojni službi na podlagi dodatnih zaposlitev dejansko uredile in v prihodnje glede tega ne bo več prihajalo do težav, hkrati pa smo prosili tudi za podatek o številu nujenja pravne pomoči po 211. členu Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij v letu 2014 in v letu 2015 ter na katerih področjih je bila nudena.¹⁹²

Generalni urad UIKS je sporočil, da je v času od obiska v zavodu prišlo do realizacije trajne preместitve višje svetovalke – socialne delavke iz ZPKZ Dob, prav tako je prišlo tudi do zaposlitve svetovalke – socialne delavke, ki je bila izbrana v javnem natečaju. Teče tudi postopek zaposlitve svetovalke – pedagoginje. Z dokončno zapolnitvijo delovnih mest bodo ustvarjene možnosti za bolj sistematično, kontinuirano in poglobljeno delo z zaprtimi osebami. Vsako zaprto osebo strokovni delavec seznanj s pravnimi akti, ki regulirajo prestajanje kazni. V primeru nejasnosti je na voljo za obrazložitev predpisov s strani ustrezno usposobljenih javnih uslužbencev, če zaprta oseba zaprosi za to pomoč. V letu 2014 in 2015 teh prošenj s strani zaprtih oseb zavod ni prejel.

ZPKZ Ig smo predlagali, da se zaposlenim, ki so bili kakor koli povezani z obravnavo samomora obsojenke, v primeru izkazane potrebe le-tem zagotovi pomoč ustreznega strokovnjaka. Hkrati smo prosili za informacije o tem, kako je v sistemu Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij urejena pomoč zaposlenim v primeru takšnih dogodkov, vključno z morebitno možnostjo kratkotrajne plačane odsotnosti z dela.

Generalni urad UIKS je sporočil, da je znotraj UIKS dogovorjen protokol nujenja pomoči strokovnjaka, ki ga izvajata višji svetovalca – psiholog ter javni uslužbenec, ki je zadolžen za zagotavljanje duhovne oskrbe. V konkretnem primeru samomora je bila ta pomoč ponujena vsem zaposlenim in zainteresiranim zaprtim osebami, ki so bili z dogodkom povezani. Proučili so tudi zakonske možnosti glede dodelitve izrednega dopusta zaradi takih dogodkov, vendar takšne možnosti žal nimajo. Zavodom bodo svetovali, da se v takšnih primerih razpored dela prilagodi tako, da se javnim uslužbencem, ki so neposredno povezani z dogodkom, omogoči bodisi izraba rednega letnega dopusta ali pa se na delo razporedijo z zamikom.

Pravice obsojenih oseb:

V ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto smo izrazili pričakovanje, da bo Generalni urad UIKS v najkrajšem času izdelal poenoten hišni red za vse zavode in oddelke ter da bo ta preveden tudi vsaj v vse tiste tuje jezike, ki jih zaprte osebe uporabljajo med prestajanjem kazni zapora.

Generalni urad UIKS je pojasnil, da so novi hišni redi za vse zavode za prestajanje kazni zapora in oddelke v izdelavi in da bodo izdelani v čim krajšem času ter da je do zamude prišlo zaradi intenzivne priprave predlogov sprememb in dopolnitev Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij.

PD Radeče smo predlagali usklajitev prakse posedovanja gotovine s hišnim redom ali pa njeno spremembo oziroma dopolnitev.¹⁹³

Generalni urad UIKS je v zvezi s porabo denarnih sredstev in posedovanjem gotovine sporočil, da je PD Radeče 19. 3. 2015 dopolnil oziroma spremenil hišni red, med drugim tudi 7. člen hišnega reda, ki določa brezgotovinsko poslovanje in porabo mladoletnikovih sredstev v načrtovanju s pedagogi. Nove hišne rede vseh zavodov bo Generalni urad UIKS zaradi spremembe Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij obravnaval v najkrajšem možnem času.

¹⁹² V času našega obiska je bilo v vzgojni službi zaposlenih osem oseb, pri čemer so bila tri delovna mesta zapolnjena s strani začasno premeščenih iz drugih zavodov (pedagog iz ZPKZ Ljubljana in dva iz ZPKZ Dob). Vodja oddelka za vzgojo je pojasnil, da so imeli v poletnih mesecih zaradi dopustov težave glede organizacije dela (bili sta samo dve pedagoginji), da pa so se zdaj razmere (tudi zaradi začasnih premeštitev iz drugih ZPKZ-jev) dejansko izboljšale. Prav tako je pojasnil, da naj bi bila ena od začasnih premeščenih oseb iz ZPKZ Dob v kratkem v zavod premeščena za stalno.

¹⁹³ Mladoletniki so izpostavili problematiko količine gotovine, ki jo imajo lahko pri sebi. Čeprav je v hišnem redu (drugi odstavek 7. člena) opredeljeno, da smejo mladoletniki imeti pri sebi do 15,00 evra, pa se mladoletnikom dopušča le 2,50 evra na teden. V zvezi s tem je vodstvo pojasnilo, da so v hišnem redu ohranili vsoto 15,00 evra, v praksi pa uveljavljajo pravilo, da mladoletnik ne sme imeti pri sebi več kot 2,50 evra hkrati (torej ne na teden). Za to so se odločili zaradi prisotnosti izsiljevanja med mladoletniki, izhajajoč iz stališča, da za bivanje v PD Radeče gotovina mladoletnikom ni potrebna, saj je dvakrat tedensko v domu organizirana brezgotovinska trgovina.

Ob kontrolnem obisku PD Radeče je bilo ugotovljeno, da je bila sprememba hišnega reda res pripravljena 19. 3. 2015, vendar je slednja še v fazi obravnave na Generalnem uradu UIKS. Praksa posedovanja gotovine v PD Radeče s hišnim redom tako še vedno ni (bila) usklajena.

Generalni urad UIKS je pojasnil, da je sprememba hišnega reda PD Radeče v postopku pregledovanja in podpisovanja.

PD Radeče smo prosili za sporočilo, koliko primerov namestitev mladoletnikov oziroma mladoletnic v prevzgojni dom je bilo opravljenih pred pravnomočnostjo sklepa sodišča o takšni namestitvi, in za stališče UIKS do ustreznosti takšne namestitve.

 Generalni urad UIKS je sporočil, da sta bila v zadnjem obdobju s strani Okrožnega sodišča v Kopru dva tovrstna primera (od tega namestitev zadnje mladoletnice). V obeh primerih sta bila upoštevana 471. in 481. člen Zakona o kazenskem postopku, kjer se odreja začasna namestitev v prevzgojni dom do pravnomočnosti sklepa.

Ob kontrolnem obisku PD Radeče je bilo ugotovljeno, da je bilo priporočilo glede nameščanja mladoletnikov pred pravnomočnostjo sklepa proučeno, vendar smo ob tem pripomnili, da postopanje PD Radeče v tem primeru ni popolnoma ustrezno za mladoletnikovo prevzgojo, ki je z vidika odločitve sodišča očitno potrebna.¹⁹⁴

 V zvezi s tem je Generalni urad UIKS sporočil, da se z našimi ugotovitvami popolnoma strinja, saj dejstvo, da je mladoletnik v zavodu še pred pravnomočnostjo sodne odločbe, ne pomeni, da se z mladoletnikom ni treba ukvarjati. Zaradi tega so zavodu priporočili, da v primerih sprejema mladoletnikov z nepravnomočno sodno odločbo takoj začnejo z vsemi aktivnostmi strokovne obravnave.

Ob obisku ZPKZ Dob – polodprti oddelek Slovenska vas smo predlagali, da se predlog oddelka za spremembo hišnega reda čim prej prouči in o njem odloči oziroma da se proučijo možnosti uporabe mobilnih telefonov tudi obsojencem oddelka, ki je fizično ločen od zaprtega oddelka ZPKZ Dob (enako, kot je to v primerih odprtih oddelkov Ig, Rogoza in Puščava).¹⁹⁵

 Generalni urad UIKS je sporočil, da je pred časom že pristopil k spremembam hišnih in dnevnih redov zavodov. Žal so aktivnosti na tem področju zaradi sodelovanja pri pripravi novele Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij ter trenutno priprave predlogov sprememb in dopolnitev določb Pravilnika o izvrševanju kazni zapora, Pravilnika o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov ter Pravilnika o količnikih za določitev osnovnih plačil, o kriterijih in merilih za ocenjevanje uspešnosti in rezultatov dela obsojencev ter nagradah mladoletnikov, ki se morajo uskladiti z določbami Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij najkasneje v šestih mesecih po njegovi uveljavitvi, nekoliko zastale. Vsekakor bomo možnosti uporabe mobilnih telefonov tudi na oddelku proučili čim prej in o predlogu zavoda sprejeli ustrezno rešitev.

¹⁹⁴ Sicer drži, da se začasna namestitev odreja na podlagi prvega odstavka 471. in 481. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP), vendar ne gre pozabiti na tretji odstavek 485. člena ZKP, kjer je predvideno, da pritožba zoper sklep, s katerim je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep, ki se prestaja v zavodu, praviloma zadrži njegovo izvršitev, razen če sodišče v soglasju z mladoletnikovimi starši in po zaslišanju mladoletnika ne odloči drugače. ZKP torej predvideva možnost, da se mladoletnik v prevzgojni dom namesti pred pravnomočnostjo sklepa o takšni namestitvi, pri čemer ZIKS-1 druge podobne določbe o takšni namestitvi ne vsebuje. Na podlagi določb Pravilnika o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje mladoletnika v prevzgojni dom je mogoče razbrati tudi naslednja dejstva: 1) dom sprejme mladoletnika na podlagi obvestila o napotitvi na izvršitev vzgojnega ukrepa, ki ga pošlje pristojni center za socialno delo skupaj z odločbo, s katero je bil vzgojni ukrep mladoletniku izrečen (prvi odstavek 3. člena pravilnika); 2) ob sprejemu mladoletnika v dom je treba ugotoviti njegovo istovetnost (prvi odstavek 4. člena pravilnika); 3) ob sprejemu v dom se mladoletniku odvzamejo predmeti, ki jih po hišnem redu ne sme imeti pri sebi (prvi odstavek 6. člena pravilnika); 4) dom je dolžan mladoletnika ob sprejemu v dom fotografirati in mu vzeti prstne odtise, bris ustne sluznice in druge potrebne biometrične podatke (prvi odstavek 8. člena pravilnika) ter 5) prvi delovni dan po sprejemu v dom se mladoletnika vpiše v matično knjigo in zanj odpre osebni list (drugi odstavek 8. člena pravilnika). Izpostavljeni dejstva oziroma časovni trenutki se nanašajo na »sprejem« oziroma »prvi delovni dan po sprejemu« in ne na pravnomočnost odločbe sodišča, kot si to interpretira PD Radeče. Že res, da se odločba sodišča, ki ni pravnomočna, eventualno lahko spremeni v pritožbeni fazi, vendar pa zaposlene v PD Radeče na podlagi ustavnega načela zakonitosti zavezujejo tudi določbe podzakonskega pravilnika, ki, kot že rečeno, niso omejene na trenutek pravnomočnosti, temveč na trenutek sprejema. Ker je PD Radeče dolžan spoštovati določbe pravilnika (in mu glede vsebinskega tolmačenja pravilnika ni dopuščeno diskrecijo odločanje), ZKP pa kot temeljni procesni zakon s tega področja predvideva nastanitev mladoletnika v prevzgojni dom tudi pred pravnomočnostjo, mora PD Radeče navkljub nepravnomočnosti sklepa sodišča že ob sprejemu začeti postopke sprejema mladoletnika. DPM zato pričakuje, da bodo zaposleni v PD Radeče relevantne določbe pravilnika ter obravnavo mladoletnika začeli že s sprejemom in ne bodo čakali vse do pravnomočnosti sklepa, saj bi slednje lahko vodilo v kršenje mladoletnikovih pravic.

¹⁹⁵ Ena izmed možnosti, ki jo vidimo pri rešitvi težav s telefoni oziroma telefonskimi linijami, je tudi v tem, da se obsojencem, ki so nastanjeni na oddelku, ki je tudi sicer fizično ločen od zaprtega oddelka ZPKZ Dob, omogoči oziroma dovoli uporaba mobilnih telefonov. Glede tega je vodstvo oddelka pojasnilo, da so tak predlog (možnost uporabe mobilnih telefonov) na Generalni urad UIKS podali že pred časom (predlog spremembe hišnega in dnevnega reda naj bi bil podan že pred dvema letoma), vendar o tem še ni bilo odločeno.

Primeri dobre prakse:

Ob obisku **ZPKZ Ljubljana – oddelek Novo mesto** smo pohvalili, da je bil na zelenici pred objektom postavljen nadstrešek, ki ga uporabljajo obsojenci s svojimi obiskovalci v primeru slabega vremena; da je bilo v pripornem oddelku staro kovinsko pohištvo (postelje) zamenjano z novim lesenim; da si vodstvo oddelka prizadeva obiske zaprtih oseb razporediti tako, da obiskovalci ne čakajo pred objektom, in da je prišlo do pozitivne spremembe pri dobavitelju hrane (zdaj se ta dobavlja iz Dijaških in študentskih domov Novo mesto), saj od zaprtih oseb glede kakovosti in količine hrane nismo prejeli nobenih pripomb. Realizirano pa je bilo tudi priporočilo s prejšnjega obiska, saj so bili na sprehajališče nameščeni dodatni pepelniki.

PD Radeče smo pohvalili, da je bilo opravljeno pleskanje sten prostorov ambulate in da je bila zamenjana oprema; da sta bila pred ambulanto nameščena nabiralnik za oddajo pritožb, pohval in predlogov ter plakat s pritožbenimi potmi v zdravstvu; da Okrožno sodišče v Celju v PD Radeče zdaj opravlja redne nadzore; da je bil na pobudo PD Radeče znotraj zavoda organiziran strokovni posvet na temo komunikacija med domom in sodišči; da so prostori odprtega oddelka še vedno lepo vzdrževani in da se je za zaposlene na Generalnem uradu UIKS začela izvajati supervizija.

ZPKZ Koper smo pohvalili, da zavod zaprtim osebam omogoča veliko gibanja na svežem zraku (prek zakonskega minimuma); da smo ob tokratnem obisku v razgovorih z zaprtimi osebami, ki so to želele, glede zaposlenih (tako pravosodnih policistov kot tudi pedagogov vzgojne službe) slišali le pohvale; da je zavod poskrbel, da so na zaščitni plastiki telefonske govorilnice nalepljeni listi z informacijo o telefonski številki Varuha človekovih pravic RS in zastopnika pacientovih pravic; da zavod pripornikom, ki delajo, omogoča več obiskov, in sicer trikrat tedensko, ter več možnosti uporabe telefona (najmanj tri- do štirikrat tedensko); prizadevanja oziroma napore zavoda za omogočanje vključevanja zaprtih oseb v različne oblike izobraževanja in priložnosti ter športne aktivnosti; da se prisilna sredstva in strožji ukrepi zoper zaprte osebe le redko uporabijo in da je bilo realizirano naše priporočilo s prejšnjega obiska in da so bile nameščene zavese na strešnih oknih (linah) bivalnih prostorov zaprtega oddelka št. 255, 257 in 258.

ZPKZ Dob smo pohvalili, da je za zaprte osebe, ki so nameščene v I. oddelku (bolj varovanem oddelku), v mesecu novembru 2014 prišlo spremembe, saj vodja tega oddelka skupaj z vodjo matičnega oddelka, kjer je sicer nameščena zaprta oseba, opravlja razgovore po traktih (individualne razgovore), v katerih se zaprte osebe seznanijo s splošnimi novostmi za izvajanje osebnega načrta; da se zaprtim osebam v poletnih mesecih (ob pojavu vročine) omogoča ena ura več sprehoda; da se, po izpovedih zaprtih oseb, ne omejujejo porabe pripomočkov za osebno higieno, tako lahko vedno dobijo toaletni papir in podobne pripomočke; da so zaprte osebe pohvalile delo vodje II. oddelka, in sicer predvsem v smeri korektnosti odnosov; da zavod zaprtim osebam omogoča kar največ možnosti vključevanja v različne oblike izobraževanja; da zavod zaprtim osebam omogoča veliko možnosti, da se vključujejo v različne priložnosti in športne aktivnosti; da zavod tudi za zaprte osebe s I. oddelka (bolj varovanega oddelka) omogoča vključevanje v različne športne aktivnosti in medsebojno druženje; da ob tokratnem obisku nismo slišali veliko pritožb glede dela pedagogov; da glede uporabe prisilnih sredstev pritožb s strani zaprtih oseb nismo slišali niti sami nismo ugotovili prekomerne uporabe; da ob tokratnem obisku nismo slišali pritožb zaprtih oseb glede podeljevanja ugodnosti; da nismo slišali pripomb glede zavodske knjižnice (niti do dostopa splošne literature niti glede možnosti dostopa do zakonodaje) ter da je bilo uresničeno naše prejšnje priporočilo glede potrebe po zamenjavi oken, saj so bila stara in iztrošena okna na II. oddelku dejansko zamenjana.

ZPKZ Dob – odprti oddelek Puščava smo pohvalili, da je bila ena kabina za prhanje opremljena s sedalom in držali, ki omogoča uporabo tudi zaprti osebi, ki ima gibalne ovire; da zaposleni v oddelku spodbujajo zaprte osebe, da te sodelujejo pri urejanju prostorov in okolice oddelka; da oddelek še vedno lahko zagotavlja delo vsem zaprtim osebam, ki so sposobne za delo in želijo delati, ter da so vse zaprte osebe, ki so bile v času našega obiska prisotne v oddelku, pohvalile delo vseh zaposlenih.

ZPKZ Dob – polodprti oddelek Slovenska vas smo pohvalili, da oddelek lahko še vedno zagotavlja delo velikemu številu zaprtih oseb in spodbuja, da tudi v prihodnje omogoči delo vsem zaprtim osebam, ki želijo delati in so za delo sposobni; da od obsojencev nismo slišali pritožb na račun odnosov zaposlenih oziroma smo slišali le pohvale za vse zaposlene v oddelku; da zaradi težav s telefoni, zaposleni zaprtim osebam omogočajo telefonske klice tudi iz pisarn in da se obsojencem še vedno omogoča čim večja mera vpetosti v različne aktivnosti (izobraževalne, športne in družabne prireditve).

ZPKZ Maribor smo pohvalili, da so bila od prejšnjega obiska v zavodu zamenjana stara iztrošena okna v priporitem in obsojeniškem oddelku; da so v zavodu uredili nov prostor za potrebe zavodske knjižnice; da so v zavodu vzpostavili računalniško evidenco prijav poškodb; da v zavodu skrbijo za ločeno nameščanje zaprtih oseb, ki so kadilci in nekadilci; da se zaprtim osebam omogoča veliko možnosti vključevanja v prostočasne aktivnosti; da je zaprtim osebam v zavodski knjižnici na voljo vsa potrebna zakonodaja; da zavod zaprtim osebam omogoča tudi uporabo telefona na sprehajališču; da od zaprtih oseb ob tokratnem obisku nismo slišali pripomb glede dela vzgojne službe in da tudi ob tokratnem obisku ni bila ugotovljena prekomerna uporaba prisilnih sredstev in strožjih ukrepov.

ZPKZ Ig smo pohvalili, da je zavod v obnovo zunanjšega objekta (ta bo namenjen odprtemu oddelku za obsojenke) vključil obsojenke; da je zavod pred uradno otvoritvijo odprtega oddelka v teh prostorih uredil prostore za obiske otrok; da so v zavodu v kletnih prostorih zunanjšega objekta uredili prostore za potrebe delavnice JGZ Rinka; da so bili vsi prostori zaprtih oseb v času našega obiska lepo urejeni in redno vzdrževani; da smo v skupnem prostoru in na vratih vsakega bivalnega prostora opazili nameščena obvestila glede hišnega reda, režima ter aktivnosti zaprtih oseb na priporitem oddelku; da je bila zavodska knjižnica obnovljena (prepleskane stene) in dodatno opremljena z računalnikom ter večjim številom knjig; da nismo slišali pritožb glede omogočanja obiskov in možnosti uporabe telefona ter da s strani zaprtih oseb nismo slišali pripomb glede zagotavljanja hrane.

4.8 Obiski vzgojnih zavodov

V letu 2015 smo opravili redni obisk v treh vzgojnih zavodih (VZ):

- **Vzgojnem zavodu Planina (VZ Planina),**
- **Osnovni šoli Veržej, enota Dom (VZ Veržej),**
- **Vzgojnem zavodu Kranj (VZ Kranj)**

in v mladinskem domu:

- **Mladinski dom Malči Beličeve, Ljubljana Vič (MD MB).**

Ob obiskih smo preverili spoštovanje priporočil, ki jih je DPM podal ob zadnjem obisku, ter razmere in pogoje bivanja otrok in mladostnikov v obiskanih zavodih. Vsi štirje obiski so bili nenapovedani.

Obiski so potekali po ustaljenem zaporedju. Člani ekipe za nadzor (predstavniki Varuha in dva predstavnika nevladnih organizacij) so v času obiska najprej opravili razgovor z vodstvom zavoda, nato pa sta dva člana skupine (praviloma predstavniki nevladnih organizacij) opravila pogovore z otroki in mladostniki in dlje časa spremljala utrip življenja v skupini ter odnos in ravnanje vzgojiteljev in drugih zaposlenih.

V zaključnem razgovoru smo vodstvu podali svoje ugotovitve in prva priporočila. Po vsakem obisku je skupina, ki je obisk izvedla, pripravila poročilo z ugotovitvami in priporočili, ki je bilo poslano tako vzgojnemu zavodu oziroma mladinskemu domu kot tudi Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport.

Poročila so nastala na podlagi neposrednega ogleda in pregleda zavodske dokumentacije, naključno izbranih osebnih map otrok in mladostnikov ter na **podlagi pogovora z vodstvom, zaposlenimi in posameznimi otroki oziroma mladostniki. Vodstva vzgojnih zavodov in mladinskega doma** so se odzivala na naša priporočila in se v večini primerov strinjala z našimi ugotovitvami oziroma priporočili. Tudi z **Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ)** so se na naše obiske in podana priporočila odzvali pozitivno in sprejeli večino naših priporočil. **Od 48 priporočil je bilo tako sprejetih 32, tri so bila že realizirana in le eno nesprejeto.**

V poročilu smo pod vsakim od priporočil označili, ali je bilo priporočilo DPM s strani zavoda ali ministrstva sprejeto, realizirano oziroma nesprejeto. Če še nismo dobili povratne informacije, je to označeno z »ni podatka« (12). Vsekakor bomo uresničitev teh priporočil preverili ob naših naslednjih obiskih.

Legenda oznak pri posamičnih priporočilih/predlogih DPM:

sprejeto   nesprejeto   realizirano   ni podatka

V Sloveniji imamo tri mladinske domove, sedem zavodov za vzgojo in izobraževanje ter zavod za usposabljanje, ki pa spada pod okrilje Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

V **mladinske domove** so vključeni šoloobvezni otroci obeh spolov in šoloobvezni mladostniki, ki so že končali šolsko obveznost. Vzgojni program se izvaja pretežno v vzgojnih skupinah v domu ali stanovanjskih skupinah na različnih lokacijah – odvisno od koncepta izgradnje oziroma od koncepta delovanja posameznega doma.

Vzgojni zavodi sprejemajo otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami ter učno, poklicno in delovno neuspešne otroke in mladostnike. V zavod jih usmerjajo pristojni centri za socialno delo v skladu z zakonom, ki ureja področje zakonske zveze in družinskih razmerij v soglasju s pristojno šolsko upravo. V vzgojni zavod se nameščajo tudi mladostniki, ki jim sodišče izreče vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod. Namen zavodske vzgoje je nudenje pogojev za varen in zdrav osebnostni razvoj (kompletno oskrbo), kompenzacijo razvojnih primanjkljajev in vrzeli v kognitivnem, čustvenem in socialnem razvoju ter po potrebi tudi medicinsko oskrbo. Cilj bivanja otrok in mladostnikov v vzgojnem zavodu je čimprejšnja usposobitev za uspešno vrnitev/vključitev v matično okolje in uspešno dokončanje osnovnega, poklicnega ali srednješolskega izobraževanja.

Vzgojni zavod Planina (VZ Planina)

Kapaciteta zavoda je 40 otrok in mladostnikov, starih od osem do 18 let, ki so razporejeni v pet vzgojnih skupin (paviljonskega tipa). Otroci in mladostniki imajo kombinirane motnje, in sicer s čustvenimi in vedenjskimi težavami ter nekateri posamezniki tudi z lažjo motnjo v duševnem razvoju. V zavod jih usmerjajo centri za socialno delo (s področja cele države), mladostniki, ki so storili večja kazniva dejanja, pa so napoteni tudi s sklepom sodišča. Večina otrok in mladostnikov obiskuje interno osnovno šolo s prilagojenim programom (nižji izobrazbeni standard) in interne programe nižjega poklicnega izobraževanja, nekaj mladostnikov pa obiskuje nižje poklicne šole v Postojni.

Osnovna šola Veržej, enota Dom (VZ Veržej)

Kapaciteta zavoda je 50 šoloobveznih otrok, starih od 10 do 15 let, obeh spolov, ki so razporejeni v pet vzgojnih skupin v eni stavbi. Zavod sprejema učno manj uspešne otroke s čustvenimi in vedenjskimi težavami. V zavod jih usmerjajo centri za socialno delo s področja cele Slovenije. Otroci obiskujejo osnovno šolo skupaj z vrstniki iz Veržeja in okolice, deloma v integriranih, deloma pa v posebnih razredih.

Vzgojni zavod Kranj (VZ Kranj)

Kapaciteta zavoda je 40 šoloobveznih otrok obeh spolov, ki prebivajo v petih stanovanjskih skupinah v podeželskem in mestnem okolju, ki so na različnih lokacijah (Preddvor, Mlaka, Stražišče pri Kranju, Kranj in Škofja Loka). Zavod sprejema otroke s čustvenimi in vedenjskimi težavami in učno manj uspešne. V zavod jih usmerjajo centri za socialno delo s področja cele Slovenije. Vsi otroci obiskujejo zunanje osnovne šole (v bližini lokacije stanovanjske skupine brez prilagojenega izvajanja), zato je v zavodu velik poudarek na izdatni in učinkoviti učni pomoči – v večini primerov za učenje z nemotiviranim otrokom.

Mladinski dom Malči Beličeve, Ljubljana Vič (MD MB)

Kapaciteta doma je 50 otrok, obeh spolov, starih od sedem do 18 let (pet centralno oskrbovanih vzgojnih skupin, ki se imenujejo družine, pretežno šoloobveznih, deloma s končano šolsko obveznostjo).

Prevladujoča problematika so socialna in vzgojna ogroženost (družinske razmere), slabša šolska uspešnost, pa tudi lažje oblike čustvenih in vedenjskih težav. V MD MB jih usmerjajo centri za socialno delo večinoma z osrednjega in zahodnega dela države. Otroci obiskujejo zunanje osnovne šole in šolo s prilagojenim programom v okolici doma, mladostniki pa nižje poklicne, poklicne in srednje šole na območju Ljubljane.

PREGLED PRIPOROČIL

Priporočila, ki smo jih vsem štirim zavodom zapisali v letu 2015, smo zaradi večje preglednosti razdelili pod posamezne sklope.

Bivalni pogoji:

 Glede na nezaklenjene kopalnice v VZ Veržej DPM predlaga, da dom prouči možnost, kako otrokom zagotoviti zasebnost pri opravljanju osnovne higijene, hkrati pa poskrbeti za varnost.

 DPM je opazil zunanjo urejenost bivalnih enot in okolice v VZ Planina, kar pripomore k domačnosti in urejenosti. DPM spodbuja sodelovanje otrok in mladostnikov pri urejanju zunanosti tudi v prihodnje.

DPM predlaga MIZŠ, da nameni VZ Planina sredstva za zamenjavo dotrajanega pohištva.

 V odzivnem pismu MIZŠ smo prejeli pojasnilo, da ministrstvo zavodu lahko pomaga le v okviru razpoložljivih proračunskih sredstev.

Preventivni programi:

DPM svetuje, da VZ Kranj še naprej ozavešča mladostnike in starše o škodljivi rabi drog in alkohola ter o procesu odvajanja in hkrati zaposlene izobražuje o pojavu novih drog med mladimi, kar omogoča hitrejšo prepoznavo in pravočasno nudenje pomoči rizičnim otrokom oziroma mladostnikom.

 VZ Kranj je pojasnil, da aktivno izvajajo preventivne programe. Povezali so se z Društvom Projekt Človek in Centrom za pomoč, terapijo in socialno rehabilitacijo zasvojenih Kranj.

DPM predlaga, da naj VZ Kranj, glede na to, da ima nameščene otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, organizira tudi kakšen program izobraževanja v zvezi s preventivo na področju zdrave in odgovorne spolnosti.

 V odzivnem pismu VZ Kranj na to priporočilo nismo prejeli pojasnila.

DPM priporoča, da VZ Kranj za mladostnike in starše izvede preventivni program o odvisnosti in tveganih načinih življenja.

 VZ Kranj je pojasnil, da aktivno izvajajo preventivne programe. VZ Kranj se je vključil v projekt NasVIZ, znotraj katerega se razvijajo vzorčni model in smernice za sistemsko preprečevanje in obravnavanje medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Cilj projekta je zmanjšati nasilje v šolah, in sicer s skupnim delovanjem lokalne skupnosti, državnih in nevladnih organizacij ter mednarodnih partnerjev. Ciljne skupine so učenci osnovne šole, vzgojnega zavoda, njihovi starši in strokovni delavci. VZ Kranj je v šolskem letu 2014/2015 uspešno navezal stike z Društvom Projekt Človek, ki deluje na področju obravnave odvisnosti, in s Centrom za pomoč, terapijo in socialno rehabilitacijo zasvojenih Kranj. V primeru naraščanja števila uporabnikov psihoaktivnih snovi ali alkohola med mladimi načrtujejo individualna ali skupinska srečanja organizirati v sodelovanju z obema društvoma. V primeru suma zlorabe prepovedanih drog strokovni delavec v dogovoru s svojci ali skrbniki izvede urinski test, ki ga

kupijo svojci oziroma VZ Kranj, če ima družina nizek socialno-ekonomski status. V primeru varovančeve ogroženosti obiščejo zdravstveni dom.

DPM vključitev v projekt ocenjuje kot zaželeno in pohvalno, saj kaže, da bo ta pristop prispeval k razvoju nacionalne strategije, usmerjene k bolj celovitemu spoprijemanju z nasiljem. DPM pozdravlja tudi partnersko sodelovanje VZ Kranj pri izvajanju projekta NasVIZ, znotraj katerega se bodo razvijali vzorčni model in smernice za sistemsko preprečevanje in obravnavanje medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih.

DPM predlaga vodstvu MD MB, da se po skrbni presoji vzgojiteljev (v zvezi z obliko in količino tovrstnih izobraževanj) izdela načrt za sistematično in permanentno izobraževanje mladostnikov, če je mogoče, pa tudi staršev, o škodljivi rabi drog in alkohola, o procesu odvajanja, vzpostavljanju in vzdrževanju abstinence, o posledicah tveganih vedenj (npr. uporaba nečistih igel, nezaščiteni spolni odnosi ipd.), preprečevanju okužb z virusi HIV in s hepatitisom ter odvajanju od kajanja.

Ravnateljica je pojasnila, da se v MD MB vsako leto sistematično odločajo za oblike in vsebine permanentnega strokovnega izpopolnjevanja delavcev. Njihov plan strokovnega izobraževanja je razdeljen na del, za katerega se dogovorijo za vse strokovne delavce, in na del, ko se delavci sami odločajo o vsebinah. Težava nastane le pri financiranju, saj se sredstva za strokovno izobraževanje manjšajo. Vodstvo želi, da bi imeli možnost permanentnega izobraževanja njihovih staršev, saj imajo v domu kar nekaj kompetentnih ljudi, ki bi ta izobraževanja lahko izvajali, vendar naletijo zopet na težavo – kdo bo poravnal sredstva (prevoz) za udeležbo staršev gojencev?

Vzgojni program:

DPM (VZ Planina in VZ Veržej) ponovno priporoča, da socialno-pedagoška stroka pripravi enotne smernice za vzgojni načrt v zavodih, da ne bi prihajalo do prevelikih razlik pri vzgojnem ukrepanju zoper mladostnike, ki kršijo pravila bivanja.

Ravnateljica VZ Planina je pojasnila, da so se v letu 2013 sestali ravnatelji skupaj s Pedagoško fakulteto Univerze v Ljubljani in da je v istem letu prišlo tudi do formiranja skupine, ki je začela pripravo vzgojnega programa za zavode, vendar je delo zastalo. V praksi je prišlo le do osnutka, ne pa tudi do poenotenja in prenove vzgojnega programa.

Tudi ravnatelj VZ Veržej je pojasnil, da se je v letu 2013 oblikovala posebna delovna skupina, ki je pripravila osnutek prenovljenega vzgojnega načrta, upoštevajoč smernice, ki so jih prejeli v okrožnici s strani MIZŠ. Osnutek je bil že obravnavan na strokovnem svetu ZRSŠ, zato bi bilo potrebno, da bi šel še skozi proceduro sprejema na strokovnem svetu MIZŠ in nato v uporabo vsem vzgojnim zavodom. Ravnatelj VZ Veržej meni, da bi lahko šlo za poenotenje smernic zgolj v osnovnem delu, ker pa so zavodi tako različni po svoji strukturi (starost med šest in 19 let), intenziteti (problematika otrok) in oblikah (organiziranost), je težko poenotiti vzgojni predpis o vzgojnem ukrepanju.

V odzivnem pismu na poročilo z obiska OŠ Veržej – enota Dom je MIZŠ glede enotnih pravnih podlag za vzgojne zavode pojasnilo, da obstoječa zakonodaja že ureja to področje, zato menijo, da bodo lahko posebnosti uredili s podzakonskim aktom, za katerega je pogoj sprememba zakona, ki ureja področje usmerjanja otrok s posebnimi potrebami.

DPM (VZ Planina) ponovno priporoča, da socialno-pedagoška stroka skupaj z ostalimi zavodi pripravi strokovne podlage za ustrezno in enotnejšo obravnavo mladostnikov z izrazito odklonskim vedenjem z navodili za primerno vzgojno ukrepanje.

Ravnateljica VZ Planina je pojasnila, da socialno-pedagoški stroki skupaj z zavodi še ni uspelo pripraviti strokovnih podlag za ustrezno enotnejšo obravnavo mladostnikov z izrazito odklonskim vedenjem z navodili za primerno vzgojno ukrepanje.

Sodelovanje z vsemi deležniki zavoda:

DPM priporoča, da se izvajanje delavnic za starše v MD MB organizira še naprej, in spodbuja prizadevanja, da bi se starši tudi v prihodnjih letih teh delavnic udeleževali v čim večjem številu.

 Iz dosedanjega dela MD MB je razvidno, da so bile delavnice, ki jih vodstvo pripravlja za starše, dobro obiskane. Ravnateljica je med obiskom zagotovila, da si bodo za dobro sodelovanje s starši prizadevali tudi v prihodnje.

DPM priporoča vodstvu in zaposlenim v MD MB, da si v prihodnje še naprej prizadevajo za dobro sodelovanje s prostovoljci.

 Tudi ob tokratnem obisku smo se prepričali o dobrem sodelovanju vodstva in zaposlenih s številnimi prostovoljci. V letnem delovnem načrtu za leto 2016 je delo s prostovoljci opredeljeno v vsebinskem delu.

DPM pozdravlja tudi aktivno vključevanje v učno pomoč študentov v okviru obvezne študijske prakse in prostovoljcev, ki že vrsto let pomagajo otrokom in mladostnikom MD MB pri učenju.

 Z učnim uspehom so bili v minulem letu zelo zadovoljni, saj je večina otrok oziroma mladostnikov uspešno izdelala razred ali letnik. V letnem delovnem načrtu za leto 2016 je delo s prostovoljci opredeljeno v vsebinskem delu.

DPM ponovno priporoča, da bi vsi pristojni CSD več strokovne pomoči namenjali družinam, iz katerih so otroci ali mladostniki izvzeti in začasno nameščeni v VZ Veržej.

 Vodstvo je tudi ob tokratnem obisku izpostavilo omenjeno težavo. Izkušnje kažejo, da je nekaj CSD, ki na družine po namestitvi otroka ali mladostnika pozabijo. Vodstvo VZ Veržej je zagotovilo, da veliko pozornosti in pomoči namenjajo prav tem družinam, CSD-je pa spodbujajo k izpolnjevanju tega dela obveznosti.

DPM podpira sodelovanje VZ Planina s starši in ga spodbuja tudi v prihodnje. Hkrati predlaga, da se izvede čim več delavnic za otroke in starše, kjer se bodo skupaj učili socialnih veščin.

 Vodstvo je pojasnilo, da sodelovanje s starši poteka prek roditeljskih sestankov, telefonskih pogovorov in obiskov vzgojiteljev na domu. Dvakrat letno so starši povabljeni na roditeljski sestanek, kjer se otroci in mladostniki predstavijo s kratkim kulturnim programom, hkrati pa takrat staršem omogočijo pogovor z učitelji, vzgojitelji in svetovalno službo. Starši sodelujejo tudi pri pripravi in evalvaciji individualiziranega programa za svojega otroka. Po mnenju ravnateljice so ta srečanja priložnost za seznanitev z napredkom oziroma težavami otroka in tudi z morebitnimi novostmi v delovanju zavoda ter za spoznavanje staršev med seboj. Organizirajo tudi delavnice za starše, kjer starši izmenjujejo svoja mnenja in izkušnje. Po predhodnem dogovoru s starši organizirajo tudi obiske na domu. Prav tako ponujajo možnost, da starši preživijo vikend v VZ skupaj s svojim otrokom ali mladostnikom. Ena izmed mladostnic je članica nevladne organizacije povedala, da je bil njen starš na obisku v zavodu. V praksi pa te ponudbe starši ne izkoristijo pogosto. Nekateri otroci in mladostniki stika s starši trenutno nimajo, ker po strokovni presoji glede na družinske razmere to ne bi bilo v njihovo korist.

DPM spodbuja tudi nadaljnje sodelovanje med VZ Planina in pristojnimi institucijami z namenom, da se položaj otrok in mladostnikov čim bolj uredi.

 Vodstvo VZ Planina je pojasnilo, da si prizadevajo za čim boljše sodelovanje z vsemi institucijami, ki se iz leta v leto izboljšuje.

Oblike dela:

Po presoji DPM namenja MD MB kakovostnemu preživljanju prostega časa velik pomen. DPM pozdravlja tovrstna prizadevanja zaposlenih v MD MB in jih k temu spodbuja tudi za vnaprej.

Vodstvo MD MB je pojasnilo, da bodo tudi v prihodnje velik pomen namenjali kakovostnemu preživljanju časa in da poskušajo vsakemu otroku oziroma mladostniku zagotoviti udejstvovanje v športu, glasbi ali prostočasni aktivnosti v skladu z njegovimi željami in možnostmi.

DPM priporoča, da si v MD MB tudi v prihodnje prizadevajo za doseganje rezultatov, doseženih v šolskem letu 2013/2014, ko je razred oziroma letnik uspešno končalo 53 od 60 otrok in mladostnikov. Da se je to zgodilo, je prav gotovo zasluga v prizadevanjih vseh zaposlenih ter ob pomoči študentov in prostovoljcev.

Vodstvo je pojasnilo, da bodo šla njihova prizadevanja v tej smeri tudi v prihodnosti.

V VZ Planina in VZ Kranj je DPM priporočal, da bi vsi pristojni centri za socialno delo več strokovne pomoči namenjali družinam, iz katerih so mladostniki izvzeti in začasno nameščeni v vzgojne zavode.

Ravnateljica in socialna delavka VZ Planina sta pojasnili, da so v zavodu zaznali napredek. Vodstvo ugotavlja, da centri za socialno delo namenjajo nekoliko več strokovne pomoči družinam, iz katerih so otroci in mladostniki izvzeti in začasno nameščeni v vzgojni zavod.

Ravnatelj VZ Kranj je pojasnil tudi, da nekateri centri oziroma posamezne strokovne delavke na centrih še ne dojemajo pomembnosti hkratnega in vzporednega dela s celotno družino. Kadar ugotovijo, da se kljub dogovoru v domačem okolju ne dogaja nič oziroma premalo in da zamenjajo čakajo, da pristojni center intenzivneje dela z družino, ter da čakanje ni več smiselno, delo z družino intenzivirajo sami. Že ob sprejemu otroka začnejo načrtovati ponovno vrnitev in vključitev otroka v domače okolje, zato centru takoj svetujejo in se z mnogimi uspejo tudi dogovoriti o tem, kdo bo kaj in kdaj postoril v otrokovem domačem okolju, da bo za otroka vrnitev čim manj stresna.

DPM priporoča, da si v VZ Veržej tudi v prihodnje prizadevajo za doseganje rezultatov, doseženih v šolskem letu 2013/2014, ko v naslednji razred ni napredoval le en učenec. Da se je to zgodilo, je prav gotovo zasluga v prizadevanjih vodstva in pedagoškega ter vsega ostalega osebja v VZ Veržej.

Vodstvo je pojasnilo, da si bodo za take rezultate prizadevali tudi v prihodnje.

DPM meni, da se je v mednarodno sodelovanje VZ Veržej treba še naprej vključevati, ker prinaša pozitivne vplive za delo zaposlenih in s tem neposredno vpliva na kakovost vzgojnega momenta pri otrocih.

Mednarodno sodelovanje je zapisano v programu dela za leto 2016.

Terapevtska obravnava:

DPM predlaga (MD MB in VZ Veržej), da pristojna ministrstva proučijo in zagotovijo možnost tako bolnišničnega zdravljenja otrok in mladostnikov s hudimi psihiatričnimi težavami in agresivnim vedenjem kot tudi ustrezne strokovne in tehnične pogoje za njihovo namestitev po odpustu.

Ravnateljica MD MB je pojasnila, da na področju obravnave otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki imajo pedopsihiatrične težave, vsa leta ugotavljajo, da za to skupino ni dobro poskrbljeno, saj opravljajo zgolj diagnostiko, ne pa redne strokovne obravnave z utemeljitvijo, da je potrebno redno sodelovanje s starši. Meni, da bi bilo treba doseči medresorski dogovor o vsaj enem bolnišničnem oddelku za to populacijo, ki jo je treba izvzeti iz običajne sredine in z njo izvajati pedagoško-medicinski model tretmaja.

 Ravnatelj VZ Veržej je pojasnil, da tak oddelek na Psihiatrični kliniki v Ljubljani – opremljen, toda še vedno nezaseden – že dlje časa čaka na sprejem skupine otrok. Poudaril je, da na nujnost začetka delovanja takega oddelka opozarjajo že leta, saj se vsako leto težave intenzivirajo in tudi generirajo nove oblike nesprejemljivih vedenj, kot so nepojasnjene agresije, uživanje novih psihoaktivnih snovi, samopoškodbe oziroma suicidalne namere in spolne zlorabe. Ravnatelj je opozoril tudi na problem, kadar institucije, ki otroka, napotenega na pedopsihiatrijo, zavrnejo.

DPM predlaga MIZZŠ, da skupaj z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter z Ministrstvom za zdravje zagotovi posebno institucijo – za tiste mladostnike, ki odklanjajo pomoč in s svojim ekstremno agresivnim vedenjem in že utrjenimi vzorci manipulativnega reševanja osebnostnih težav in funkcioniranja v socialnem okolju, vključujoč še težje pedopsihiatrične težave, ogrožajo sebe in druge – kjer bodo deležni socialno-pedagoške kakor tudi medicinske (zdravstvo, pedopsihiatrija) obravnave (VZ Veržej).

 V zvezi z urejanjem pedopsihiatrične obravnave za najtežje otroke in mladostnike je MIZZŠ v odgovoru oktobra 2015 pojasnilo, da je MIZZŠ v VZ Planina vzpostavilo eno skupino za najtežavnejše otroke in da prav v tem času potekajo pogajanja z ZZZS za financiranje dodatnega zdravstvenega kadra za vzpostavitev še ene take skupine. Ministrstvo je tudi predlagalo, da bi se iz Evropskega socialnega sklada v naslednji perspektivi financirali projekti, namenjeni predvsem najtežavnejšim mladostnikom v vzgojnih zavodih, in da pri pripravi teh projektov sodelujejo s preostalimi pristojnimi ministrstvi.

DPM ugotavlja, da je med vsemi deležniki veliko nedorečenega, saj se vsak resor v primerih nemoči sklicuje na svojo zakonodajo. Po presoji DPM bi bilo glede namestitve mladostnikov, opisanih v zgornjem predlogu, treba razmisliti in pripraviti skupni program kakovostne pomoči, predvsem pa aktivirati oddelek, ki že nekaj časa čaka na sprejem omenjene populacije.

VZ Veržej opozarja, da se zaradi nenehnega reševanja akutnih stanj s posebej težavnimi otroki in mladostniki v ozadje potiskajo otroci in mladostniki, ki sprejemajo program dela v domu. DPM opozarja, da so tudi ti otroci in mladostniki upravičeni do vseh storitev, ki bi jim jih morali zagotoviti.

 DPM ugotavlja, da v kolektivu VZ Veržej neprestano iščejo rešitve in načine, kako ravnati ali nadomestiti čas in vsebine, ko zaradi reševanja ekstremno težkih primerov posameznega otroka ali mladostnika zmanjka časa za izvajanje sprejetega programa, zaradi česar ostajajo prikrajšani vsi ostali otroci in mladostniki.

DPM predlaga MIZZŠ, da razmisli o možnosti dodatnega zaposlovanja v VZ Veržej, kjer v zadnjih treh letih sprejemajo ekstremno težke primere hudo oškodovanih otrok in mladostnikov. Zaradi časa in dodatnih naporov, ki ga strokovno osebje namenja reševanju akutnih situacij s posameznimi primeri, prihaja do neenakopravne, torej diskriminatorne obravnave ostalih otrok in mladostnikov doma.

 MIZZŠ pojasnjuje, da ugotavljajo, da VZ Veržej ne dosega standardov in normativov za oblikovanje vzgojnih skupin, saj ima glede na število otrok preveč zaposlenih, in da v zavod niso nameščeni le najtežavnejši otroci, kot navaja ravnatelj. V nadaljevanju še dodajajo, da v VZ Veržej nameščajo otroke iz drugih vzgojnih zavodov, ki nimajo interne šole, ter poudarjajo, da so težavni otroci nameščeni v vseh vzgojnih zavodih po Sloveniji.

Prostočasne dejavnosti:

Po presoji DPM namenja MD MB kakovostnemu preživljanju prostega časa velik pomen. DPM pozdravlja tovrstna prizadevanja zaposlenih v MD MB in jih k temu spodbuja tudi še za vnaprej.

 MD MB je v letnem načrtu za leto 2016 pod točko Interesne dejavnosti, v katere so vključeni otroci in mladostniki, predvidel kar 16 različnih prostočasnih aktivnosti. Ravnateljica je pojasnila, da v primeru novih sprejemov ali potreb, do katerih pride med letom, poskrbijo še za dodatne možnosti glede na interese in sposobnosti otrok.

Supervizija:

DPM vodstvu MD MB predlaga, naj razmisli o ponovni uvedbi supervizije, ki bi morda pripomogla k razbremenitvi strokovnih delavcev, ki zaradi narave dela pogosto delajo pod pritiski in doživljajo stresne situacije. Hkrati predlagamo, da zaposlenim pojasnijo smisel supervizije in njen prispevek k boljšemu delu, boljšim delovnim razmeram in s tem zadovoljstvu zaposlenih.

V odzivnem poročilu MIZŠ pojasnjuje, da vsem zavodom za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, kamor sodijo tudi vzgojni zavodi, ministrstvo zagotavlja sredstva za supervizijo v znesku 1.600 evrov na leto.

Priporočila za MIZŠ:

DPM priporoča MIZŠ, naj MD MB zagotovi določena finančna sredstva za postopno obnovo dotrajanega pohištva in opreme in nameni določen del sredstev tudi za investicijsko vzdrževanje, in ne zgolj za namestitve in izobraževanje.

MIZŠ v odzivnem pismu pojasnjuje, da v okviru svojih možnosti in finančnih okvirov poskušajo slediti našim ugotovitvam.

DPM predlaga, naj MIZŠ vzame na znanje dejstvo, da je bil MD MB že od septembra polno zaseden, kar se je zgodilo prvič od ustanovitve MD MB, in da naj prouči možnost širitve dozdajšnje kapacitete, saj se glede na povpraševanje kaže za potrebno.

MIZŠ pojasnjuje, da si v zadnjem času prizadevajo pridobiti nekaj stanovanjskih enot, kjer bi lahko delovale stanovanjske skupine, ki bodo najprej namenjene vzgojnim zavodom, ki imajo polno zasedene kapacitete.

DPM poziva MIZŠ, da prouči možnost za odobritev sredstev za pristočasne dejavnosti, saj zagotovitev le-teh ne more biti odvisna zgolj od donatorjev, sponzorjev in »botrov« v MD MB.

MIZŠ v odzivnem pismu pojasnjuje, da se nam sicer zahvaljujejo za naše ugotovitve, ki jim skušajo slediti v okviru svojih možnosti in finančnih okvirov.

DPM priporoča MIZŠ, naj ne krči sredstev za investicijsko vzdrževanje zavodov (v MD MB).

Ravnateljica MD MB je pojasnila, da bi težko poskrbeli za redno vzdrževanje stavb brez sponzorjev in donatorjev. Sedmo leto sami zagotavljajo vsa dela na področju večjih investicij.

MIZŠ je pojasnilo, da zaradi finančne situacije v državi ministrstvo zavodu lahko pomaga le v okviru razpoložljivih proračunskih sredstev. MIZŠ pa je pojasnilo, da se zahvaljujejo za naše ugotovitve, ki jim poskušajo slediti v okviru svojih možnosti in finančnih okvirov.

DPM kot doslej poziva MIZŠ, da se opredeli do problema reševanja sporov v zvezi z vzgojnimi ukrepanjem vzgojiteljev neposredno na sodiščih in da sporoči, kako lahko v zvezi s tem s svojimi strokovnimi službami pomaga VZ Veržej pri reševanju te problematike.

MIZŠ pojasnjuje, da je ministrstvo upravni organ in financer, zato se v te spore ne sme in ne more vpletati, saj je ravnanje zaposlenih odgovornost ravnatelja, inšpekcijske službe pa so pristojne za ugotavljanje nepravilnosti. Ministrstvo lahko v nekaterih primerih nudi le pomoč pravne službe, ki lahko da načelna mnenja v zvezi z zakonodajo.

DPM MIZŠ ponovno predlaga premislek o posebnem zakonu ali samostojnih določbah v okviru obstoječe zakonodaje, ki bi posebej urejale področje organiziranosti in delovanje vzgojnih zavodov (VZ Veržej).

 MIZŠ pojasnjuje, da obstoječa zakonodaja že ureja tudi to področje, zato menijo, da bodo lahko posebnosti uredili s podzakonskim aktom, za katerega je pogoj sprememba zakona, ki ureja področje usmerjanja otrok s posebnimi potrebami.

DPM predlaga MIZŠ, da zagotovi zadostna finančna sredstva za postopno obnovo z ustrežno izolacijo dotrajanih fasad na vseh zgradbah VZ Veržej.

 MIZŠ pojasnjuje, da se DPM gotovo zaveda finančne situacije v državi, zato ministrstvo VZ Veržej lahko pomaga le v okviru razpoložljivih proračunskih sredstev.

DPM opozarja MIZŠ na problem (VZ Planina), ko se mladostnik, ki še ni dopolnil 18 let, končal pa je srednješolsko izobraževanje, ne more vrniti domov, prošnjo za namestitev v stanovanjsko skupino pa lahko odda šele po dopolnjenem 18. letu. DPM MIZŠ poziva, da poskrbi za ureditev sistema, ki bo omogočal oddajo takšne prošnje mladostnika še pred 18. letom.

 MIZŠ v odzivnem pismu z dne 23. 12. 2015 tega opozorila DPM ne komentira.

DPM priporoča MIZŠ, da poda pobudo za povezovanje ministrstev, ki so zadolžena za področje sociale, šolstva, zdravstva, notranjih zadev in pravosodja, da čim hitreje proučijo in zagotovijo možnost tako bolnišničnega zdravljenja mladostnikov s hudimi psihiatričnimi težavami in agresivnim vedenjem kot tudi ustrezne strokovne in tehnične pogoje za njihovo namestitev po odpustu, saj brez sistemskih rešitev vseh deležnikov ne bo šlo (VZ Veržej).

 V odzivnem pismu je MIZŠ zapisalo, da ves čas sodelujejo z vsemi resorji, torej z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvom za zdravje, Ministrstvom za pravosodje in Ministrstvom za notranje zadeve, in rešujejo sprotne težave. Dokaz temu je tudi sodelovanje pri pripravi projektov Evropskega socialnega sklada, v okviru katerih bodo pripravljene novi programi prav za delo s temi otroki.

DPM predlaga, da se MIZŠ poveže z Ministrstvom za družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvom za zdravje, Ministrstvom za pravosodje in Ministrstvom za notranje zadeve in da skupaj proučijo in pripravijo program kakovostne pomoči za otroke/mladostnike z več diagnozami. Zaželeno bi bila ustanovitev posebne institucije za populacijo otrok in mladostnikov, ki odklanjajo pomoč in s svojim ekstremno agresivnim in manipulativnim vedenjem ogrožajo sebe in druge, zaradi česar potrebujejo celostno, specializirano in multidisciplinarno obravnavo.

 MIZŠ na ta predlog še ni posredovalo odzivnega pisma.

Drugo:

DPM priporoča, da v MD MB z botrstvom nadaljujejo, saj je ideja botrstvo izjemna in pohvalna. Otrokom omogoča enakost z vrstniki in dodatne možnosti za bolj aktivno preživljanje prostega časa.

 Ravnateljica je pojasnila, da je botrstvo zagotovljeno vsem otrokom in mladostnikom, saj je pripravljenost za botrstvo večje od števila otrok in mladostnikov v domu.

DPM priporoča, da vodstvo VZ Planina razmisli o možnosti organizacije prireditve oziroma dogodka, ki bi bil priložnost za srečanje z nekdanjimi gojenci, ki bi to želeli.

 Stališče vodstva ni znano.

DPM opozarja, da so nekateri vzgojni ukrepi v VZ Planina lahko prestrogi (prepoved odhoda domov za vikend, daljši zasegi telefonov) in brez zakonske podlage. Vendar pa so nam sami otroci in mladostniki povedali, da je predvsem pobegov manj, ker nihče ne želi dobiti najstrožjih kazni.

Mnenje oziroma stališče vodstva bomo izvedeli na naslednjem obisku.

DPM predlaga vodstvu VZ Planina, da si še naprej skupaj z zaposlenimi prizadevajo, da tudi z lastnim zgledom mladostnike odvajajo od kajenja oziroma jih spodbujajo k temu, da kajenje opustijo. Eden izmed elementov, ki k temu pripomore, je zagotovo osebni zgled vsakega posameznika. Razvada posameznega vzgojitelja ne more biti stvar presoje ali obsodbe DPM, predlagamo pa, da zaposleni na delovnem mestu ne kadijo.

Mnenje oziroma stališče vodstva bomo izvedeli na naslednjem obisku.

DPM predlaga vodstvu VZ Planina razmislek o tem, da bi se območje zavoda za zaposlene razglasilo za nekadilsko.

Mnenje oziroma stališče vodstva bomo izvedeli na naslednjem obisku.

DPM priporoča, da vzgojitelji VZ Planina opozarjajo otroke in mladostnike, da si za posamezne obroke vzamejo dovolj časa, da hrano v miru pojedjo.

Uresničitev priporočila bomo preverili na naslednjem obisku.

DPM predlaga vodstvu VZ Kranj, da s poročilom DPM s prejšnjega obiska iz leta 2013 in 2015 seznanijo vse zaposlene, priporoča pa tudi obravnavo poročila na svetu zavoda.

Ravnatelj VZ Kranj je pojasnil, da je v letu 2013 poročilo obravnaval svet zavoda in zatrdil enako prakso tudi za poročilo iz 2015.

DPM meni, da neformalizacija pritožbenih poti in vzgojnega ukrepanja lahko pomeni različno in s tem neenotno odzivanje in ukrepanje vzgojnega osebja ob tovrstnih dogodkih. Zato se kljub individualizaciji in iskanju alternativnejših oblik vedenjskih strategij – za katera si prizadeva vodstvo VZ Kranj skupaj z vsemi zaposlenimi – DPM zavzema za oblikovanje bolj jasnih in nedvoumih pravil, vključno z ukrepanjem oziroma sankcioniranjem morebitnih kršitev. K pripravi takih pravil naj pritegnejo tudi mladostnike.

DPM predlaga, da VZ Kranj redno skrbi za ažuriranje spletne strani in skladnost posredovanih in predstavljenih informacij o programih in posameznih aktivnostih VZ Kranj.

Zaključne ugotovitve z obiskov

DPM ugotavlja, da si vodstva vseh treh zavodov in mladinskega doma, v katerih smo v letu 2015 izvedli obisk, skupaj z zaposlenimi prizadevajo k uresničevanju zastavljenih ciljev, kar jim v veliki meri uspeva.

DPM pa na žalost ugotavlja, da se iz leta v leto slabšajo pogoji bivanja v obstoječih vzgojnih zavodih. Stavbe in oprema se v zadnjih letih pravzaprav ne obnavljajo, temveč gre le za nujna vzdrževalna dela. Standard močno pada. DPM že več let opozarja in MIZŠ priporoča, da bi zagotovili investicijska sredstva za obnovo fasad na zgradbah, obnovo kopalnic in sanitarnih prostorov ter postopno zamenjavo dotrajanega pohištva, jogijev itd. DPM se seveda zaveda trenutne finančne situacije v državi, težko pa je razumeti, da se bivalne razmere na primer v primerjavi z domovi za starejše tako močno razlikujejo.

DPM že več let priporoča, da socialnopedagoška stroka pripravi enotne smernice za vzgojni načrt v zavodih, da ne bi prihajalo do prevelikih razlik pri vzgojnem ukrepanju zoper mladostnike, ki kršijo pravila bivanja. Ravnatelji pojasnjujejo, da se je v letu 2013 formirala skupina in da so se ravnatelji sestajali in sodelovali tudi s Pedagoško fakulteto Univerze v Ljubljani. Iz poročil in pogovorov z ravnatelji in odgovori MIZŠ je praksi prišlo le do osnutka, ne pa tudi do poenotenja in prenove vzgojnega programa.

Organiziranost zavodov, ki smo jih ponovno obiskali, se je v primerjavi z zadnjim obiskom v zavodih spremenila le v VZ Planina. Leta 2013 je Vlada RS ustanovitveni akt VZ Planina dopolnila tako, da je zavod pridobil možnost za organizacijo terapevtskih skupin, namenjenih mladostnikom z diagnosticiranimi duševnimi motnjami. Marca 2014 so v VZ Planina odprli prvo skupino petih otrok in mladostnikov, ki so se vključili v inovativni program, imenovan Uvedba celostnega pedagoškoznanstvenega modela obravnave otrok in mladostnikov s psihiatričnimi motnjami in duševnimi boleznimi s pridruženim neobvladljivim agresivnim in nasilnim vedenjem, ki ga spremlja Zavod RS za šolstvo. Za skupino skrbi zdravstveno osebje (psihiater, zdravstveni tehniki) skupaj s pedagoškim osebjem. Z dodatnim usposabljanjem ukrepajo po smernicah, ki so predpisane za ravnanje pri tovrstnih vedenjih. Otrok in mladostnik imata tako priložnost biti celostno obravnavana v okolju, kjer živita.

Vodstva vseh zavodov opozarjajo na rast števila otrok in mladostnikov z izstopajočimi **disocialnimi motnjami**, kot so **motnje v odnosu do vrstnikov** (prepirljivost, iskanje družbe z negativnimi vzori, spletkarjenje, posiljevanje s svojo voljo), **motnje v odnosu do odraslih** (predrznost, laganje in tajenje, nevodljivost in čustvena neodzivnost), **motnje pri delu** (odklanjanje učenja in fizičnega dela, izostajanje iz šole), **tatvine** (v družini in izven družine ter vrstnikom), **pohajkovanje in beganje** (avanturizem, izostajanje iz šole, doma), **nasilnost** (izzivanje, grožnje, fizična napadalnost do vrstnikov in odraslih, uničevanje predmetov, mučenje živali), **nastopaštvo in spolna neprilagojenost** (pretirano iskanje stikov z drugim spolom, prezgodnji in neprimerni spolni odnosi). Opažajo tudi povečanje **funktionalnih motenj** (psihične in somatske), ki otroka in mladostnika pomembno ovirajo v njegovem osebnotnem razvoju in terjajo dodatno strokovno ustrezno obravnavo – bodisi psihosocialno bodisi psihoterapevtsko ali psihiatrično pomoč, pogosto z medikamentozno terapijo. Te motnje so motnje hranjenja (bulimija in anoreksija), motnje izločanja (enureza, enkopreza, zaprtje), govorne motnje (jecljanje, sesljanje, zatikajoč govor, motnje artikulacije), tiki (mežikanje), psihomotorične motnje (nemir, epilepsije), anksioznost, fobije, avtizem ter lažje oblike depresij.

Slovenija se že več let sooča s problematiko nezadostne ali popolnoma odsotne pedopsihiatrične pomoči posebej ranljivim otrokom in mladostnikom in s težavami z namestitvami v (ne)ustrezne ustanove. Na omenjeno problematiko v svojih letnih poročilih opozarja tudi Varuh. Agresivno vedenje otrok in mladostnikov v vzgojnih zavodih in tudi drugih institucijah je pereč problem, saj narašča in resno ogroža ostale otroke in mladostnike. V zavodih opozarjajo, da pri nekaterih otrocih prihaja do popolnega odklanjanja institucije, programskega dela, storitev, izvajanja strokovnih aktivnosti in vsega, za kar si prizadevajo in za kar so usposobljeni. Do problema prihaja zlasti pri otrocih, pri katerih je disocialna osebnotna struktura že zelo trdna in izoblikovana. V zavod so nameščeni otroci z utrjenimi vzorci agresivnega in manipulativnega vedenja, ki obstajajo že v krogu družine. Prav ti otroci in mladostniki sodelovanje v vzgojnem programu praviloma zavračajo že od vsega začetka, družina pa poskuša narediti vse, da bi otroka spet dobila nazaj domov. Največkrat so to že vzorci njihovih staršev, v nekaterih primerih pa so v ozadju tudi razlogi, zaradi katerih starši na ta način poskušajo rešiti svojo težavo oziroma sledijo svojemu cilju. Kadar takšni otroci poskušajo z drugimi fizično obračunavati, mora strokovni delavec poseči vmes in jih odstraniti od žrtve napada. Nema lokrat zatem strokovnega delavca obtožijo, da je bilo to dejanje fizični napad na storilca.

Pojavljajo se primeri, ko se srečujejo z uporabniki drog in alkohola, ki zaradi uživanja sploh niso sposobni razumevanja koncepta zavodske vzgoje in vseh možnosti, ki so jim na voljo. Problem so tudi otroci in mladostniki, ki dokaj redno potrebujejo psihiatrično obravnavo, saj njihove motnje presegajo klasifikacijo vedenjskih čustvenih motenj. Tu so še otroci s kombiniranimi motnjami, kjer se vedenjskim in čustvenim motnjam pridružujejo še druge. Ugotavljajo, da za te otroke ni niti ustrezne skupine, kamor bi bili usmerjeni, niti ustreznih programov ter ustanov. Vsi ti otroci so dobesedno vrženi v isti zavod, ne glede na vrsto težav, vzroke zanje in individualne potrebe po obravnavi. V zavod so napoteni otroci z ekstremno agresivnim vedenjem in že utrjenimi vzorci manipulativnega reševanja osebnih težav ter funkcioniranja v socialnem okolju in s težjimi pedopsihiatričnimi težavami, ki kličejo po individualni obravnavi v mirnem okolju in brez dodatnih sprožilnih impulzov, pa tudi uživalci drog, alkohola in redni kadilci cigaret, ki kadijo ob soglasju in celo podpiri staršev, ki jim to dopuščajo in cigarete v zavod nosijo nedovoljeno. Vsi ti otroci prihajajo v zavod brez pravih diagnoz. Ne glede na problematiko, ki je v ozadju, jih je nekaj z diagnozo »čustveno in vedenjsko moteni«.

Inovacija VZ Planina definira model celostne obravnave otrok in mladostnikov, ki se izvaja v njihovem življenjskem okolju in jim omogoča redno šolanje ob kontinuirani zdravstveni in pedagoški obravnavi. Glavne koristi so preprečevanje nepotrebnih in izjemno dragih ter v nekaterih primerih celo dolgoletnih hospitalizacij na zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic skupaj z odraslimi bolniki. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je ob pisni podpori Ministrstva za zdravje, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter podpori Varuha človekovih pravic v VZ Planina omogočilo odprtje intenzivne enote za otroke z duševnimi boleznimi in pridruženim agresivnim vedenjem.

Obstoječe pedopsihiatrične službe v Sloveniji namreč odklanjajo obravnavo otrok in mladostnikov s hudimi težavami v duševnem zdravju in pridruženim nasilnim ter heteroagresivnim vedenjem, zato je bil do zdaj edini izhod na tem področju urgentna hospitalizacija na intenzivnih zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic skupaj z odraslimi bolniki, s tem pa so bile pravice otrok in mladostnikov grobo kršene. Že vrsto let namreč Varuh opozarja številne odgovorne, da obravnava otrok in mladostnikov s težavami na področju duševnega zdravja in pridruženim heteroagresivnim vedenjem ni zgolj pedagoški problem. Pogosto ostanejo ti otroci in mladostniki pred zaprtimi vrati ali jih izključujejo iz zavodov ali šol oziroma se znajdejo na zaprtih oddelkih psihiatričnih ustanov skupaj z odraslimi pacienti.

5. OPCIJSKI PROTOKOL H KONVENCIJI PROTI MUČENJU IN DRUGIM KRUTIM, NEČLOVEŠKIM ALI PONIŽEVALNIM KAZNIM ALI RAVNANJU

(Uradni list RS, št. 114/2006 – Mednarodne pogodbe, št. 20 z dne 9. 11. 2006)

ZAKON O RATIFIKACIJI

Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim,
nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (MOPPM)
(Uradni list RSM, št. 20-117/2006 z dne 9. 11. 2006)

1. člen

Ratificira se Opcijski protokol h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju, sprejet na 57. zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov 18. decembra 2002.

2. člen

Besedilo protokola se v prevodu v slovenskem jeziku glasi:

PREAMBULA

Države pogodbenice tega protokola

ponovno potrjujejo, da so mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja prepovedane in pomenijo resno kršenje človekovih pravic,

so prepričane, da so potrebni nadaljnji ukrepi, da bi lahko uresničili cilje Konvencije proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (v nadaljevanju: konvencija) in okrepili varstvo oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja,

se sklicujejo na 2. in 16. člen konvencije, ki zavezujeta vse države pogodbenice, da učinkovito ukrepajo, da bi preprečile mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja na katerem koli ozemlju pod njihovo jurisdikcijo,

ugotavljajo, da so predvsem države odgovorne za izvajanje teh dveh členov, da je skupna odgovornost vseh držav okrepiti varstvo oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, in v celoti spoštovati njihove človekove pravice, in da mednarodni organi izvajanja dopolnjujejo in krepijo državne ukrepe,

se sklicujejo na to, da sta za učinkovito preprečevanje mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja potrebni izobraževanje in povezovanje zakonodajnih, upravnih, sodnih in drugih ukrepov,

se sklicujejo na to, da so na Svetovni konferenci o človekovih pravicah odločno izjavile, da je treba prizadevanja za odpravo mučenja usmeriti predvsem na preprečevanje, in pozvale k sprejetju opsijskega protokola h konvenciji, ki naj bi vzpostavil preventivni sistem rednih obiskov na krajih odvzema prostosti,

so prepričane, da se lahko varstvo oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja okrepi z nesodnimi preventivnimi sredstvi, ki temeljijo na rednih obiskih na krajih odvzema prostosti,

in so se dogovorile:

I. DEL

Splošna načela

1. člen

Namen tega protokola je vzpostaviti sistem rednih obiskov neodvisnih mednarodnih in državnih organov na krajih, kjer je ljudem odvzeta prostost, da bi preprečili mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja.

2. člen

1. Ustanovi se Pododbor za preprečevanje mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja Odbora proti mučenju (v nadaljevanju: pododbor za preprečevanje), ki opravlja naloge, določene s tem protokolom.
2. Pododbor za preprečevanje opravlja svoje delo v okviru Ustanovne listine Združenih narodov in spoštuje njene cilje in načela ter norme Združenih narodov glede ravnanja z ljudmi, ki jim je bila odvzeta prostost.
3. Pododbor za preprečevanje spoštuje tudi načela zaupnosti, nepristranskosti, nerazlikovanja, univerzalnosti in objektivnosti.
4. Pododbor za preprečevanje in države pogodbenice sodelujejo pri izvajanju tega protokola.

3. člen

Vsaka država pogodbenica na državni ravni ustanovi, določi ali vzdržuje enega ali več organov za obiskovanje zaradi preprečevanja mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (v nadaljevanju: državni preventivni mehanizem).

4. člen

1. Vsaka država pogodbenica v skladu s tem protokolom dovoli obiske organov iz 2. in 3. člena na katerem koli kraju, ki je v njeni pristojnosti in pod njenim nadzorom, kjer so ali bi lahko bile osebe, ki jim je bila odvzeta prostost na podlagi odredbe javne oblasti ali na njihovo pobudo ali z njihovo izrecno ali tiho privolitvijo (v nadaljevanju: kraji odvzema prostosti). Namen teh obiskov je, če je potrebno, okrepiti varstvo teh oseb pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja.
2. V tem protokolu pomeni odvzem prostosti vsako obliko pridržanja ali zapora ali namestitve osebe v javni ali zasebni zavod, ki ga ta oseba po odredbi sodne, upravne ali katere koli druge oblasti ne sme zapustiti po svoji volji.

II. DEL

Pododbor za preprečevanje

5. člen

1. Pododbor za preprečevanje sestavlja 10 članov. Po petdeseti ratifikaciji ali pristopu k temu protokolu se število članov v pododboru za preprečevanje poveča na 25.
2. Člani pododbora so izbrani med osebami, ki imajo visok moralni ugled, morajo imeti poklicne izkušnje na področju pravosodja, zlasti kazenskega prava, upravljanja zaporov ali policijske uprave ali na različnih področjih, povezanih z ravnanjem z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost.
3. Pri sestavi pododbora za preprečevanje se upoštevata pravična geografska zastopanost in zastopanost različnih oblik civilizacij in pravnih sistemov držav pogodbenic.
4. V tej sestavi se upošteva tudi uravnotežena zastopanost spolov na podlagi načel enakosti in nediskriminacije.
5. Vsak član pododbora mora biti državljan druge države.
6. Člani pododbora za preprečevanje opravljajo svoje delo kot posamezniki, morajo biti neodvisni in nepristranski ter morajo biti pododboru na razpolago za učinkovito opravljanje dela.

6. člen

1. Vsaka država pogodbenica lahko v skladu z drugim odstavkom tega člena predlaga največ dva

kandidata, ki sta ustrezno usposobljena in izpolnjujeta zahteve iz 5. člena, pri čemer mora predložiti podrobne podatke o njuni usposobljenosti.

2. (a) Kandidati morajo biti državljani držav pogodbenic tega protokola.
  - (b) Vsaj eden od obeh kandidatov mora biti državljan države pogodbenice, ki ga je predlagala.
  - (c) Posamezna država pogodbenica lahko predlaga največ dva svoja državljana.
  - (d) Preden država pogodbenica predlaga državljana druge države pogodbenice, zaprosi za njeno soglasje in ga pridobi.
3. Generalni sekretar Združenih narodov vsaj pet mesecev pred dnevom sestanka držav pogodbenic, na katerem bodo potekale volitve, pošlje pismo državam pogodbenicam, s katerim jih pozove, naj v treh mesecih predlagajo svoje kandidate. Generalni sekretar nato predloži abecedni seznam vseh predlaganih oseb z navedbo držav pogodbenic, ki so jih predlagale.

7. člen

1. Člani pododbora za preprečevanje se izvolijo po naslednjem postopku:
  - a) najprej se upošteva izpolnjevanje zahtev in meril iz 5. člena tega protokola;
  - b) prve volitve potekajo najpozneje šest mesecev po začetku veljavnosti tega protokola;
  - c) države pogodbenice izvolijo člane pododbora s tajnim glasovanjem;
  - d) volitve članov pododbora potekajo vsaki dve leti na sestankih držav pogodbenic, ki jih skliče generalni sekretar Združenih narodov. Na sestankih, na katerih je za sklepčnost potrebna navzočnost dveh tretjin držav pogodbenic, so v pododbor izvoljene tiste osebe, ki dobijo največ glasov in absolutno večino glasov predstavnikov držav pogodbenic, ki so navzoči in glasujejo.
2. Če na volitvah dva državljana države pogodbenice dobita dovolj glasov za članstvo v pododboru za preprečevanje, postane član pododbora tisti kandidat, ki dobi več glasov. Če sta državljana dobila enako število glasov, velja naslednji postopek:
  - a) če je le enega od obeh kandidatov predlagala država pogodbenica, katere državljan je, postane ta kandidat član pododbora za preprečevanje;
  - b) če je oba kandidata predlagala država pogodbenica, katere državljana sta, poteka ločeno tajno glasovanje, s katerim se odloči, kateri državljan bo član pododbora,
  - c) če nobenega kandidata ne predlaga država pogodbenica, katere državljana sta, poteka ločeno tajno glasovanje, s katerim se odloči, kateri kandidat bo član pododbora.

8. člen

Če član pododbora umre, odstopi ali zaradi kakršnega koli razloga ne more več opravljati svojih dolžnosti, država pogodbenica, ki je tega člana predlagala, predlaga drugo osebo, ki je ustrezno usposobljena in izpolnjuje zahteve iz 5. člena, ob upoštevanju potrebe po uravnoteženi zastopanosti različnih področij, in bo opravljala delo do naslednjega sestanka držav pogodbenic, če se s tem strinja večina držav pogodbenic. Šteje se, da se države pogodbenice strinjajo, razen če polovica ali več držav pogodbenic odgovori negativno v šestih tednih, potem ko jih je generalni sekretar Združenih narodov obvestil o predlaganem imenovanju.

9. člen

Člani pododbora za preprečevanje so izvoljeni za štiri leta. Enkrat so lahko ponovno izvoljeni, če so ponovno predlagani. Polovici članov, izvoljenih na prvih volitvah, se mandat izteče po dveh letih; imena teh članov neposredno po prvih volitvah z žrebom določi predsedujoči sestanka iz točke d prvega odstavka 7. člena.

10. člen

1. Pododbor za preprečevanje izvoli svoje vodstvo za dve leti. Lahko je ponovno izvoljeno.
2. Pododbor za preprečevanje sprejme svoj poslovnik. Ta med drugim določa, da:
  - a) je za sklepčnost potrebna več kot polovica članov;
  - b) se odločitve pododbora za preprečevanje sprejmejo z večino navzočih članov;
  - c) se pododbor za preprečevanje sestaja brez navzočnosti javnosti.
3. Prvi sestanek pododbora za preprečevanje skliče generalni sekretar Združenih narodov. Po prvem sestanku se pododbor sestaja, kot to določa poslovnik. Pododbor za preprečevanje in odbor proti mučenju zasedata hkrati vsaj enkrat letno.

III. DEL

Naloge in pooblastila pododbora za preprečevanje

11. člen

Pododbor za preprečevanje:

- a) obiskuje kraje iz 4. člena in daje priporočila državam pogodbenicam glede varstva oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja;
- b) v zvezi z državnimi preventivnimi mehanizmi:
  - i) svetuje in pomaga državam pogodbenicam pri njihovi vzpostavitvi, če je potrebno;
  - ii) vzdržuje neposredne, in če je potrebno, zaupne stike z državnimi preventivnimi mehanizmi in jim omogoča usposabljanje in strokovno pomoč, da bi okrepili svoje zmogljivosti;
  - iii) jim svetuje in pomaga pri oceni potreb in sredstev, potrebnih za krepitev varstva oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja;
  - iv) daje priporočila in pripombe državam pogodbenicam, da bi okrepile zmogljivosti, naloge in pooblastila državnih preventivnih mehanizmov za preprečevanje mučenja in drugih oblik okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja;
- c) za preprečevanje mučenja na splošno sodeluje z ustreznimi organi in mehanizmi Združenih narodov in mednarodnimi, regionalnimi in državnimi institucijami ali organizacijami, ki si prizadevajo za okrepitev varstva oseb pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja.

12. člen

Da bi pododboru za preprečevanje omogočili uresničevanje njegovih nalog in pooblastil iz 11. člena, se države pogodbenice zavezujejo, da bodo:

- a) sprejele pododbor za preprečevanje na svojem ozemlju in mu dovolile dostop do krajev odvzema prostosti, kot je opredeljeno v 4. členu tega protokola;
- b) priskrbele pododboru za preprečevanje vse ustrezne informacije, ki bi jih od njih zahteval, da bi lahko ocenil potrebe in ukrepe, ki bi jih bilo treba sprejeti za okrepitev varstva oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja;
- c) spodbujale in omogočale stike med pododborom za preprečevanje in državnimi preventivnimi mehanizmi;
- d) obravnavale priporočila pododbora za preprečevanje in vzpostavile dialog z njim o mogočih ukrepih za izvajanje.

13. člen

1. Pododbor za preprečevanje najprej z žrebom sestavi program rednih obiskov v državah pogodbenicah, da izpolni naloge in pooblastila iz 11. člena.
2. Po posvetovanjih pododbor za preprečevanje uradno obvesti države pogodbenice o svojem programu, tako da se lahko nemudoma dogovorijo o potrebnih praktičnih podrobnostih glede obiskov, ki naj se opravijo.
3. Obiske opravita vsaj dva člana pododbora za preprečevanje. Če je potrebno, člane spremljajo strokovnjaki z dokazanimi strokovnimi izkušnjami in znanjem na področjih, ki jih vključuje ta protokol, in so izbrani s seznama strokovnjakov, pripravljenega na podlagi predlogov držav pogodbenic, Urada visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice in Centra Združenih narodov za mednarodno preprečevanje kriminala. Pri pripravi seznama države pogodbenice predlagajo največ pet nacionalnih strokovnjakov. Država pogodbenica lahko nasprotuje, da je posamezen strokovnjak navzoč pri obisku, nato pododbor za preprečevanje predlaga drugega strokovnjaka.
4. Če se pododboru za preprečevanje zdi primerno, lahko po rednem obisku predlaga še kratek dopolnilni obisk.

14. člen

1. Da bi pododboru za preprečevanje omogočili izpolnjevanje nalog in pooblastil, se države pogodbenice tega protokola zavezujejo, da mu bodo zagotovile:
  - a) neomejen dostop do vseh informacij o številu oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, na krajih odvzema prostosti, kot je opredeljeno v 4. členu, in o številu krajev in njihovih lokacijah;
  - b) neomejen dostop do vseh informacij o ravnanju s temi osebami in njihovimi pogoji odvzema prostosti;
  - c) neomejen dostop do vseh krajev odvzema prostosti ter njihovih objektov in opreme ob upoštevanju drugega odstavka;
  - d) možnost zaupnih pogovorov z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, brez prič, osebno ali s prevajalcem, če je potrebno, in s katero koli osebo, za katero pododbor za preprečevanje meni, da lahko priskrbi ustrezne informacije;
  - e) svobodno izbiro krajev, ki jih želi obiskati, in oseb, s katerimi želi govoriti.
2. Obisku določenega kraja odvzema prostosti se lahko nasprotuje le iz nujnih in tehtnih razlogov zaradi državne obrambe, javne varnosti, naravne nesreče ali hudega nereda na kraju, ki naj bi ga obiskali, in ki trenutno preprečujejo izvedbo takega obiska. Država pogodbenica se ne sme sklicevati na obstoj razglašenega izrednega stanja kot na razlog za nasprotovanje obisku.

15. člen

Nobena oblast ali uradna oseba ne sme odrediti, uporabiti, dovoliti ali dopustiti kakršne koli sankcije proti nobeni osebi ali organizaciji, ker je pododboru ali njegovim delegatom dala resnične ali neresnične informacije, in nobene osebe ali organizacije se zaradi tega ne sme kako drugače oškodovati.

16. člen

1. Pododbor za preprečevanje svoja priporočila in pripombe zaupno sporoči državi pogodbenici, in če je potrebno, državnemu preventivnemu mehanizmu.
2. Pododbor za preprečevanje objavi svoje poročilo z morebitnimi pripombami prizadete države pogodbenice, kadar to zahteva. Če država pogodbenica objavi del poročila, lahko pododbor za preprečevanje objavi poročilo v celoti ali delno. Osebni podatki pa se ne smejo objaviti brez izrecne privolitve prizadete osebe.
3. Pododbor za preprečevanje mora Odboru za mučenje predložiti javno letno poročilo o svojih dejavnostih.

4. Če država pogodbenica v skladu z 12. in 14. členom zavrne svoje sodelovanje s pododborom za preprečevanje ali ukrepanje, ki bi glede na priporočila pododbora izboljšalo stanje, lahko Odbor proti mučenju na prošnjo pododbora za preprečevanje z večino svojih članov odloči, da bo dal javno izjavo o zadevi ali objavil poročilo pododbora, potem ko je imela država pogodbenica možnost predstaviti svoja stališča.

IV. DEL

Državni preventivni mehanizmi

17. člen

Vsaka država pogodbenica najpozneje leto po začetku veljavnosti tega protokola, njegovi ratifikaciji ali pristopu k njemu vzpostavi, določi ali ustanovi enega ali več neodvisnih državnih preventivnih mehanizmov za preprečevanje mučenja. Mehanizmi, ki so jih vzpostavile decentralizirane enote, se lahko za namene tega protokola določijo za državne preventivne mehanizme, če so v skladu z njegovimi določbami.

18. člen

1. Države pogodbenice zagotavljajo neodvisnost delovanja državnih preventivnih mehanizmov in neodvisnost njihovega osebja.
2. Države pogodbenice ukrenejo vse potrebno, da zagotovijo, da so strokovnjaki državnega preventivnega mehanizma ustrezno usposobljeni in imajo strokovno znanje. Prizadevajo si za uravnoteženo zastopanost spolov in ustrezno zastopanost etničnih skupin in manjšin v državi.
3. Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo dale na voljo potrebna sredstva za delovanje državnih preventivnih mehanizmov.
4. Pri vzpostavitvi državnih preventivnih mehanizmov države pogodbenice ustrezno upoštevajo načela glede statusa in delovanja nacionalnih institucij za spodbujanje in varstvo človekovih pravic.

19. člen

Državni preventivni mehanizmi imajo vsaj naslednja pooblastila, da:

- a) na krajih odvzema prostosti, kot so opredeljeni v 4. členu, redno preverjajo ravnanje z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, da bi okrepili njihovo varstvo pred mučenjem, in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja, če je potrebno;
- b) ob upoštevanju ustreznih norm Združenih narodov dajejo priporočila ustreznim organom, da bi izboljšali razmere in ravnanje z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, in preprečili mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega, poniževalnega ravnanja ali kaznovanja;
- c) predložijo predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom.

20. člen

Da bi državni preventivni mehanizmi lahko izpolnili svoje naloge in pooblastila, se države pogodbenice tega protokola zavezujejo, da jim bodo zagotovile:

- a) dostop do vseh informacij o številu oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, na krajih odvzema prostosti, kot so opredeljeni v 4. členu, in o številu krajev in njihovi lokaciji;
- b) dostop do vseh informacij o ravnanju s temi osebami in njihovih pogojih odvzema prostosti;
- c) dostop do vseh krajev odvzema prostosti ter njihovih objektov in opreme;
- d) možnost zaupnih pogovorov z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, brez prič, osebno ali s prevajalcem, če se zdi potrebno, in s katero koli osebo, za katero državni preventivni mehanizem meni, da lahko priskrbi ustrezne informacije;
- e) svobodno izbiro krajev, ki jih želijo obiskati, in oseb, s katerimi želijo govoriti;
- f) pravico do stikov s pododborom za preprečevanje, pošiljanja informacij pododboru in do srečanj z njim.

21. člen

1. Nobena oblast ali uradna oseba ne sme odrediti, uporabiti, dovoliti ali dopustiti kakršne koli sankcije proti nobeni osebi ali organizaciji, ker je državnemu preventivnemu mehanizmu dala resnične ali neresnične informacije, in nobene osebe ali organizacije se zaradi tega ne sme kako drugače oškodovati.
2. Zaupne informacije, ki jih zbere državni preventivni mehanizem, so zavarovane kot take. Osebni podatki pa se ne smejo objaviti brez izrecne privolitve prizadete osebe.

22. člen

Pristojni organi prizadete države pogodbenice obravnavajo priporočila državnega preventivnega mehanizma in z njim vzpostavijo dialog o mogočih ukrepih za izvajanje.

23. člen

Države pogodbenice tega protokola se zavezujejo, da bodo objavile in razširjale letna poročila državnih preventivnih organov.

V. DEL

Izjava

24. člen

1. Ob ratifikaciji lahko države pogodbenice izjavijo, da bodo odložile izpolnjevanje svojih obveznosti iz III. ali IV. dela tega protokola.
2. Odložitev obveznosti velja največ tri leta. Odbor proti mučenju lahko podaljša to obdobje za dodatni dve leti ob utemeljenih navedbah države pogodbenice in po posvetovanjih s pododborom za preprečevanje.

VI. DEL

Finančne določbe

25. člen

1. Stroške pododbora za preprečevanje, ki nastanejo pri izvajanju tega protokola, krijejo Združeni narodi.
2. Generalni sekretar Združenih narodov zagotovi ustrezno osebje in prostore za učinkovito opravljanje nalog pododbora za preprečevanje po tem protokolu.

26. člen

1. V skladu z ustreznimi postopki Generalne skupščine se ustanovi poseben sklad, za pomoč pri financiranju izvajanja priporočil, ki jih je pododbor za preprečevanje dal po obisku v državi pogodbenici, in za izobraževalne programe državnih preventivnih mehanizmov, ki ga je treba upravljati v skladu s finančnimi predpisi in pravili Združenih narodov.
2. Poseben sklad se lahko financira s prostovoljnimi prispevki vlad, medvladnih in nevladnih organizacij in drugih zasebnih ali javnih subjektov.

VII. DEL

Končne določbe

27. člen

1. Protokol je na voljo za podpis vsem državam, ki so podpisale konvencijo.
2. Protokol lahko ratificira vsaka država, ki je ratificirala konvencijo ali k njej pristopila. Listine o ratifikaciji se deponirajo pri generalnem sekretarju Združenih narodov.
3. Protokol je na voljo za pristop vsem državam, ki so ratificirale konvencijo ali k njej pristopile.
4. Pristop se opravi z deponiranjem listine o pristopu pri generalnem sekretarju Združenih narodov.
5. Generalni sekretar Združenih narodov o deponiranju vsake listine o ratifikaciji ali pristopu obvesti vse države, ki so podpisale ta protokol ali k njemu pristopile.

28. člen

1. Protokol začne veljati trideseti dan po dnevu, ko se pri generalnem sekretarju Združenih narodov deponira dvajseta listina o ratifikaciji ali pristopu.
2. Za vsako državo, ki ratificira protokol ali k njemu pristopi po deponiranju dvajsete listine o ratifikaciji ali pristopu pri generalnem sekretarju Združenih narodov, začne protokol veljati trideseti dan po dnevu deponiranja njene listine o ratifikaciji ali pristopu.

29. člen

Določbe tega protokola veljajo za vse dele zveznih držav brez omejitev ali izjem.

30. člen

K temu protokolu niso dopustni pridržki.

31. člen

Določbe tega protokola ne vplivajo na obveznosti držav pogodbenic po regionalnih konvencijah, ki uvajajo sistem obiskov na krajih odvzema prostosti. Pododbor za preprečevanje in organi, ustanovljeni na podlagi takih regionalnih konvencij, pa se spodbujajo k posvetovanju in sodelovanju, da bi se izognili podvajanju in učinkovito podpirali cilje tega protokola.

32. člen

Določbe tega protokola ne vplivajo na obveznosti držav pogodbenic štirih Ženevskih konvencij z dne 12. avgusta 1949 in dopolnilnih protokolov k Ženevskim konvencijam z dne 8. junija 1977, niti na možnost katere koli države pogodbenice, da pooblasti Mednarodni odbor Rdečega križa, da obiše kraje odvzema prostosti v razmerah, ki jih ne zajema mednarodno humanitarno pravo.

33. člen

1. Vsaka država pogodbenica lahko kadar koli odpove ta protokol s pisnim uradnim obvestilom, naslovljenim na generalnega sekretarja Združenih narodov, ki obvesti druge države pogodbenice tega protokola in konvencije. Odpoved začne veljati eno leto po dnevu, ko generalni sekretar prejme uradno obvestilo.
2. Odpoved države pogodbenice ne odvezuje obveznosti po tem protokolu glede katerega koli dejanja ali razmer, ki lahko nastanejo pred dnevom, ko začne odpoved veljati, ali ukrepov, za katere se je pododbor za preprečevanje odločil ali se lahko odloči, da jih sprejme glede te države pogodbenice; odpoved prav tako na noben način ne vpliva na nadaljnje obravnavanje katere koli zadeve, ki je pri pododboru za preprečevanje že v obravnavi pred dnevom, ko začne veljati odpoved.
3. Po datumu, ko začne veljati odpoved države pogodbenice, pododbor za preprečevanje ne začne obravnavati nobene nove zadeve, povezane s to državo.

34. člen

1. Vsaka država pogodbenica tega protokola lahko predlaga spremembo in jo predloži generalnemu sekretarju Združenih narodov. Generalni sekretar sporoči predlagano spremembo državam pogodbenicam tega protokola in jih zaprosi, da ga obvestijo, ali se strinjajo s konferenco držav pogodbenic zaradi obravnavanja in glasovanja o predlogu. Če se v štirih mesecih od dneva tega sporočila vsaj tretjina držav pogodbenic strinja s to konferenco, generalni sekretar skliče konferenco pod pokroviteljstvom Združenih narodov. Generalni sekretar Združenih narodov pošlje vsem državam pogodbenicam v sprejetje vsako spremembo, ki jo z dvetretjinsko večino sprejmejo države pogodbenice, ki so navzoče in glasujejo na konferenci.
2. Sprememba, sprejeta v skladu s prvim odstavkom tega člena, začne veljati, ko jo sprejmejo države pogodbenice tega protokola z dvetretjinsko večino v skladu z njihovimi ustavnimi postopki.
3. Ko začnejo spremembe veljati, so zavezujoče za vse tiste države pogodbenice, ki so jih sprejele, za druge države pogodbenice pa še naprej veljajo določbe tega protokola in katera koli prejšnja sprememba, ki so jo sprejele.

35. člen

Člani pododbora za preprečevanje in državnih preventivnih mehanizmov uživajo take privilegije in imunitete, ki so potrebni za neodvisno izvajanje njihovih nalog. Člani pododbora za preprečevanje

uživajo privilegije in imunitete iz 22. člena Konvencije Združenih narodov o privilegijih in imunitetah z dne 13. februarja 1946 ob upoštevanju določb 23. člena te konvencije.

36. člen

Člani pododbora za preprečevanje ob obisku v državi pogodbenici uživajo privilegije in imunitete, ne da bi posegali v določbe in namene tega protokola, in sicer:

- (a) spoštujejo zakone in predpise države, ki jo obiščejo;
- (b) se vzdržijo katerega koli ukrepa ali dejavnosti, ki ni v skladu z nepristransko in mednarodno naravo njihovih nalog.

37. člen

1. Ta protokol, katerega besedilo v angleškem, arabskem, francoskem, kitajskem, ruskem in španskem besedilu je enako verodostojno, se deponira pri generalnem sekretarju Združenih narodov.
2. Generalni sekretar Združenih narodov pošlje overjene kopije tega protokola vsem državam.

3. člen

Za izvajanje protokola skrbi Ministrstvo za pravosodje.

4. člen

Republika Slovenija daje v zvezi s 17. členom Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju naslednjo izjavo: »Pristojnosti in naloge državnega preventivnega mehanizma po opcijskem protokolu, skladno s 17. členom, izvršuje Varuh človekovih pravic, v dogovoru z njim pa tudi nevladne organizacije, registrirane v Republiki Sloveniji, ter organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Republiki Sloveniji.«

5. člen

1. Naloge in pooblastila državnega preventivnega mehanizma po tem protokolu izvršuje Varuh človekovih pravic. Pri opravljanju nadzora na krajih odvzema prostosti ter preverjanja ravnanja z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, lahko z Varuhom pri izvrševanju nalog in pooblastil Varuha po tem protokolu sodelujejo nevladne organizacije, registrirane v Republiki Sloveniji, ter organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Republiki Sloveniji, ki se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, zlasti s področja preprečevanja mučenja in drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanj.
2. Organizacije, ki bodo sodelovale pri izvajanju nalog in pooblastil po določbah prejšnjega odstavka, se izberejo na podlagi javnega razpisa, katerega izvede Varuh, ki tudi odloči o izbiri organizacije. Vsebina javnega razpisa mora biti v skladu s 4. členom tega zakona ter podzakonskih aktov, izdanih na podlagi četrtega odstavka.

6. VZOREC JAVNEGA RAZPISA ZA IZBOR NEVLADNIH ORGANIZACIJ ZA SODELOVANJE Z VARUHAM PRI IZVAJANJU NALOG IN POOBLASTIL DPM

Na podlagi drugega odstavka 5. člena Zakona o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/06 - Mednarodne pogodbe, št. 20/06) objavlja Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh)

javni razpis

za izbor nevladnih organizacij, registriranih v Republiki Sloveniji in organizacij, ki so pridobile status humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji, za sodelovanje z Varuhom pri izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma po Opcijskem protokolu h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (v nadaljevanju: Opcijski protokol).

1. Naziv in sedež naročnika: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, Dunajska cesta 56, 1000 Ljubljana, tel. 01 475 00 50, faks 01 475 00 40, elektronski naslov: info@varuh-rs.si.
2. Predmet javnega razpisa: Sodelovanje nevladnih organizacij, registriranih v Republiki Sloveniji in organizacij, ki so pridobile status humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: organizacije) z Varuhom pri izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma po Opcijskem protokolu.
3. Namen razpisa: Izbor organizacij, ki bodo sodelovale z Varuhom pri izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma po Opcijskem protokolu. Organizacije bodo izbrane na javnem razpisu, katerega izvede Varuh, ki bo tudi odločil o izbiri organizacije.

Izbrane organizacije bodo sodelovale pri izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma s svojimi osebami (predstavicami in predstavniki), ki morajo biti ustrezno usposobljene na področju varstva človekovih pravic, zlasti s področja preprečevanja mučenja in drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanj. Izbrane organizacije bodo s svojimi osebami člani skupine, ki jo bo določil Varuh za opravljanje posameznega obiska kraja odvzema prostosti ter preverjanja ravnanja z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost po določbah Opcijskega protokola. Po izvedenem obisku po določbah Opcijskega protokola bodo predstavnice oziroma predstavniki v roku, ki ga bo določil Varuh, izdelali tudi svoje poročilo o opravljenem nadzoru na podlagi katerega bo izdelano končno poročilo o obisku.

4. Orientacijska vrednost razpisa: Osebe iz organizacij, ki bodo izbrane in bodo z Varuhom opravljale obiske po določbah Opcijskega protokola, bodo dobile povrnjene potne stroške in stroške za prehrano in prenočišče ter nadomestilo plače ali nadomestilo za izgubljeni zaslužek v času obiska ter nagrado v primeru izdelave končnega poročila o opravljenem obisku in simbolični prejemek po Pravilniku o povračilu stroškov in o nagradah osebam iz organizacij, ki opravljajo naloge oziroma izvršujejo pooblastila po določbah Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim in poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list Republike Slovenije, št. 17/2008 in 20/2011).
5. Pogoji, ki jih morajo izpolnjevati prijavitelji: Na javni razpis se lahko prijavijo nevladne organizacije, registrirane v Republiki Sloveniji in organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Republiki Sloveniji po Zakonu o humanitarnih organizacijah (Uradni list RS, št. 98/03) in se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, zlasti s področja preprečevanja mučenja ali drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanj. K svoji prijavi priložijo predstavitev dela na področju varstva človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, zlasti s področja preprečevanja mučenja ali drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanj ter seznam njenih oseb (predstavic in predstavnikov) z opisom usposobljenosti oseb, ki bodo sodelovale pri izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma. Po potrebi bo Varuh usposobljenost predstavnic in predstavnikov preveril z dodatnimi razgovori z njimi. Nevladne organizacije morajo predložiti tudi

izjavo o registraciji, humanitarne organizacije pa izjavo o podelitvi statusa humanitarne organizacije in o vpisu v razvid humanitarnih organizacij.

Organizacija, ki želi sodelovati pri opravljanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma mora predložiti izjavo, da pri tem ne bodo sodelovale predstavnice in predstavniki, ki so bili pravnomočno obsojeni za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti oziroma pravnomočno obsojeni na nepogojno kazen zapora v trajanju več kot tri mesece oziroma oseba, zoper katero je vložena pravnomočna obtožba zaradi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti.

Organizacije oziroma njihove predstavnice in predstavniki se lahko prijavijo za sodelovanje pri obiskih tudi le za posamezno področje kraja odvzemov prostosti.

- 6. Merila za izbor:** Prednost pri izbiri za sodelovanje bodo imele organizacije z več izkušnjami na področju varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zlasti s področja preprečevanja mučenja ali drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanj. Organizacije to izkažejo z opisom najpomembnejšega delovanja njenih predstavnic in predstavnikov, zlasti na področju preprečevanja mučenja ali drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanj). Pri organizacijah, ki so že sodelovale pri delu državnega preventivnega mehanizma, se bo posebej upoštevala uspešnost dosedanjega sodelovanja (kot je npr. udeležba pri obiskih, kvaliteta izdelanih poročil, aktivnosti ob pripravi letnega poročila državnega preventivnega mehanizma, sodelovanje pri izobraževanjih in posvetih).

- 7. Ostali pogoji:** Predstavnice in predstavniki izbrane organizacije, ki bodo sodelovali z Varuhom pri izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma, bodo morali v skladu s tretjim odstavkom 5. člena Zakona o ratifikaciji Opcijskega protokola podati predhodno pisno izjavo, da bodo pri opravljanju nalog in pooblastil sodelovali po navodilih Varuha in delovali po predpisih o varovanju tajnosti osebnih in tajnih podatkov, tako kot to velja za varuha, njegove namestnike in uslužbence.

Predstavniki Varuha, odgovoren za izvedbo posameznega obiska kraja odvzema prostosti, bo vsaj sedem dni pred načrtovanim obiskom (razen v primeru izrednega obiska) obvestil koordinatorske organizacije, katera oseba je bila izbrana za sodelovanje pri posameznem obisku. Koordinator bo nato moral v sedmih dneh po obvestilu potrditi sodelovanje te osebe in po potrebi sporočiti njene kontaktne podatke. Če se izbrana oseba obiska ne bo mogla udeležiti, se bo predstavnik Varuha, odgovoren za izvedbo posameznega obiska, lahko s koordinatorskim izbrane organizacije dogovoril o sodelovanju druge osebe.

Osebe iz izbranih organizacij morajo pred sodelovanjem pri prvem obisku kraja odvzema prostosti predložiti potrdilo, da niso bile pravnomočno obsojene za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti oziroma pravnomočno obsojene na nepogojno kazen zapora v trajanju več kot tri mesece in potrdilo, da zoper njih ni vložena pravnomočna obtožba zaradi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti. Oseba iz izbrane organizacije, ki ne bo podala predhodne pisne izjave in ustreznega potrdila o nekaznovanosti ter potrdila, da zoper njo ni vložena pravnomočna obtožba zaradi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, ne more sodelovati pri opravljanju obiska kraja odvzema prostosti.

- 8.** Z izbranimi organizacijami bo Varuh sklenil pogodbo o sodelovanju za obdobje do 31. 12. 2017, z možnostjo podaljšanja sodelovanja še za eno leto.
- 9.** Rok za oddajo pisne prijave je 15. 1. 2015 (kot pravočasne se bodo upoštevale vse prijave, ki jih bo Varuh prejel do vključno 15. 1. 2015).
- 10.** Prijave morajo biti oddane v zaprtih ovojnicah z navedbo »Za javni razpis-DPM« na naslov: Varuh človekovih pravic RS, Dunajska cesta 56, 1000 Ljubljana.
- 11.** Ponudniki bodo o izbiri obveščeni v 15 dneh po opravljeni izbiri.
- 12.** Dodatne informacije posreduje Ivan Šelih, namestnik varuhinje, tel. 01 475 00 50 e-mail: ivan.selih@varuh-rs.si
- 13.** Razpis se objavi v Uradnem listu RS in na spletni strani Varuha človekovih pravic RS. Morebitna dodatna vprašanja in odgovori v zvezi s tem razpisom se objavijo na spletni strani Varuha.

7. VZOREC POGODBE O SODELOVANJU VARUHA Z NVO PRI IZVAJANJU NALOG DPM

Varuh človekovih pravic RS

Vlasta Nussdorfer
varuhinja človekovih pravic

Pogodba o sodelovanju pri izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma po določbi 5. člena Zakona o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/06 - Mednarodne pogodbe, št. 20/06, v nadaljevanju: Opcijski protokol)

ki jo sklenejo

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije

Dunajska cesta 56
1000 Ljubljana,
ki ga zastopa Vlasta Nussdorfer, varuhinja človekovih pravic
(v nadaljevanju: Varuh)

in

Skupnost privatnih zavodov – SKUP

Britof 469
4000 Kranj,
ki ga zastopa Primož Šporar, direktor
(v nadaljevanju: SKUP)

1. člen

Pogodbeni stranki ugotavljata:

- da naloge in pooblastila državnega preventivnega mehanizma po Opcijskem protokolu, skladno z njegovim 17. členom v zvezi s 4. členom Zakona o ratifikaciji opsijskega protokola, izvršuje Varuh, v dogovoru z njim pa tudi nevladne organizacije, registrirane v Republiki Sloveniji, ter organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Republiki Sloveniji, ki se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, zlasti s področja preprečevanja mučenja ali drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanj (v nadaljevanju: izbrane organizacije);
- da je bila za sodelovanje nevladnih organizacij, registriranih v Republiki Sloveniji, in organizacij, ki so pridobile status humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji, z Varuhom pri izvajanju pristojnosti in nalog državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) po Opcijskem protokolu, na podlagi javnega razpisa, objavljenega v Uradnem listu RS, št. 92/2014, izbrana tudi organizacija: SKUP.

2. člen

Izbrana organizacija bo naloge in pooblastila pri opravljanju nadzora opravljala s svojimi osebami, za katere izbrana organizacija zagotavlja, da so primerne in usposobljene za posamezna področja nadzora, kot člani skupine, ki jo za vsak primer obiska določi Varuh za opravljanje nadzora na kraju odvzema prostosti ter preverjanja ravnanja z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost. Osebe izbranih organizacij morajo biti pri tem neodvisne in nepristranske in morajo biti na razpolago, da lahko učinkovito sodelujejo pri obiskih.

3. člen

SKUP bo naloge in pooblastila pri opravljanju nadzora opravljal z naslednjimi osebami:

1. Primož Šporar,
2. Katja Piršič,
3. Branka Pondelek,
4. Primož Križnar,
5. Jure Trbič,
6. Anja Vodnjov,

Koordinator: Katja Piršič

4. člen

Pri opravljanju nadzora ne more sodelovati oseba iz izbranih organizacij, ki je pravnomočno obsojena za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, oziroma pravnomočno obsojena na nepogojno kazen zapora v trajanju več kot 3 mesece oziroma oseba, zoper katero je vložena pravnomočna obtožba zaradi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti.

Pri opravljanju nadzora prav tako ne more sodelovati oseba iz izbranih organizacij, ki je kakorkoli povezana z ustanovo na posameznem kraju nadzora.

5. člen

Osebe iz izbranih organizacij, ki bodo sodelovale z Varuhom pri izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma, morajo podati predhodno pisno izjavo, da bodo pri opravljanju nalog in pooblastil sodelovale po navodilih Varuha in delovale po predpisih o varovanju tajnosti osebnih in tajnih podatkov, tako kot to velja za varuha, njegove namestnike in uslužbence.

Osebe iz izbranih organizacij, ki ne bodo podale predhodne pisne izjave, ne morejo sodelovati pri opravljanju nadzora.

6. člen

Kraj nadzora, čas nadzora in število članov skupine za opravljanje nadzora na posameznem kraju nadzora določi Varuh za vsak primer posebej, upoštevajoč program obiskov, ki ga v ta namen sprejeme Varuh s sodelovanjem z izbranimi organizacijami, po potrebi pa pri tem upošteva tudi druge okoliščine, ki bi terjale opravo takojšnjega nadzora. Nadzor se lahko izvede tudi izven rednega delovnega časa kraja nadzora, na kar Varuh koordinatorja organizacije iz katere je izbrana oseba izrecno predhodno opozori.

Predstavniki Varuha, odgovoren za izvedbo posameznega obiska kraja odvzema prostosti, vsaj sedem dni pred načrtovanim obiskom (razen v primeru izrednega obiska) obvesti koordinatorja organizacije, katera oseba je bila izbrana za sodelovanje pri posameznem obisku. Ob izbiri upošteva izkazan interes organizacije in izbrane osebe za sodelovanje na posameznem področju nadzora, zlasti pa njeno usposobljenost za področje nadzora in uspešnost sodelovanja pri tem.

Koordinator mora v sedmih dneh po obvestilu potrditi sodelovanje te osebe in po potrebi sporočiti njene kontaktne podatke. Če se izbrana oseba obiska ne bo mogla udeležiti, se bo predstavnik Varuha, odgovoren za izvedbo posameznega obiska, lahko s koordinatorjem izbrane organizacije dogovoril o sodelovanju druge osebe.

V primeru izrednega obiska, do katerega bi prišlo na podlagi nujnega primera, bo predstavnik Varuha obvestilo o obisku in izbranih osebah poslal takoj po odločitvi, da se obisk opravi, koordinator pa bo moral čim prej potrditi sodelovanje izbrane osebe.

V primeru, da nobena od oseb iz izbrane organizacije zaradi odsotnosti ali drugih neodložljivih obveznosti na navedeni dan ni na voljo, se obisk izvede brez nje.

7. člen

Izbrana oseba je del ekipe nadzora DPM in svoje naloge opravlja v skladu z izdelano metodologijo dela DPM. Zato v času nadzora lahko opravlja samo naloge, katere ji dodeli vodja nadzora oziroma glede katerih se z njim dogovori. Ne sme pa v času izvajanja nadzora opravljati kakršnihkoli drugih nalog, ki predhodno niso bile dogovorjene z vodjo nadzora.

8. člen

Po izvedenem nadzoru po določbah Opcijskega protokola, katerega bodo po navodilih Varuha izvajale osebe iz izbranih organizacij, vsaka oseba, ki sodeluje pri nadzoru, izdela kratko pisno poročilo o svojih ugotovitvah in morebitnih priporočilih v smeri krepitve varstva oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja in ga posreduje Varuhu v roku 8 dni po opravljenem nadzoru.

Če bo za posamezen primer nadzora Varuh tako določil, bo oseba iz izbranih organizacij pripravila po navodilih Varuha tudi celovito poročilo o opravljenem nadzoru.

9. člen

Osebe iz izbranih organizacij, ki bodo opravljale nadzor, so upravičene do povračila stroškov po Pravilniku o povračilu stroškov in o nagradah osebam iz organizacij, ki opravljajo naloge oziroma izvršujejo pooblastila po določbah Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 17/2008 in 20/2011).

10. člen

Osebe iz izbranih organizacij, ki so sodelovale pri nadzoru, predložijo zahtevek za povračilo stroškov in nagradi na obrazcu št. 1, ki je sestavni del pravilnika iz 8. člena ob predaji kratkega poročila o opravljenem nadzoru oziroma ob predaji celovitega poročila o opravljenem nadzoru, ki mora biti izdelano in posredovano Varuhu najpozneje v dvajsetih (20) dneh po opravljenem nadzoru.

11. člen

Odgovoren predstavnik Varuha izda v roku treh dni po prejemu zahtevka za povračilo stroškov in nagradi, izvajalcu nadzora sklep o povračilu stroškov na obrazcu št. 2, ki je sestavni del pravilnika iz 8. člena.

Sredstva iz prejšnjega odstavka za izvajalca nadzora se nakažejo na transakcijski račun SKUP, št. 07000-0001195615, odprt pri Gorenjski banki d.d.

Kolikor oseba iz izbrane organizacije, ki je sodelovala pri nadzoru, v določenem roku in po predhodnem opozorilu na izpolnitev te naloge, ne odda svojega kratkega poročila o opravljenem nadzoru (oziroma celovitega poročila, če je bilo dogovorjeno, da ga bo sama pripravila), se stroški za sodelovanje pri nadzoru ne povrnejo.

12. člen

Izbrane organizacije s svojimi osebami lahko na povabilo Varuha po predhodnem takem dogovoru sodelujejo tudi pri drugih aktivnostih (kot je izobraževanje, promocija, tiskovne konference, sodelovanje pri dajanju pripomb na obstoječe ali predlagane zakone, priprava letnega poročila in ostalo), ki so povezane z izvajanjem nalog in pooblastil DPM.

13. člen

Pogodbene stranke se sporazumejo, da bodo morebitne spore v zvezi s to pogodbo reševale sporazumno, če pa to ne bi bilo mogoče, je za reševanje sporov pristojno sodišče v Ljubljani.

14. člen

Pogodba je sestavljena in podpisana v štirih enakih izvodih, od katerih prejme vsaka pogodbeni stranka po dva izvoda.

15. člen

Skrbnik te pogodbe je s strani SKUP Primož Šporar, direktor, s strani Varuha pa Ivan Šelih, namestnik varuhinje.

16. člen

Pogodba prične veljati z dnem podpisa pogodbenih strank in velja za obdobje do 31. 12. 2017, z možnostjo podaljšanja sodelovanja še za eno leto.

Morebitne spremembe in dopolnitve pogodbe se sklepajo v obliki aneksa.

1.

Varuh človekovih pravic RS
Dunajska cesta 56
1000 Ljubljana,
Vlasta Nussdorfer
varuhinja človekovih pravic

2.

SKUP
Britof 469
4000 Kranj,
Primož Šporar
direktor

8. Standardna minimalna pravila Združenih narodov za ravnanje z zaporniki (Pravila Nelsona Mandele)

Združeni narodi

A/RES/70/175

Generalna skupščina

Distr.: Splošna
8. januar 2016

Sedemdeseto zasedanje

106. točka dnevnega reda

Resolucija, sprejeta na Generalni skupščini OZN 17. decembra 2015

[na poročilo Tretjega odbora (A/70/490)]

Standardna minimalna pravila Združenih narodov za ravnanje z zaporniki (Pravila Nelsona Mandele)

Generalna skupščina,

ki jo vodijo glavni cilji Združenih narodov, kot so določeni v preambuli Ustanovne listine Združenih narodov in Splošne deklaracije človekovih pravic,¹ in ki črpa navdih iz odločnosti, da znova potrdi vero v temeljne človekove pravice, dostojanstvo in vrednost človeške osebe brez vseh razlik in v enake pravice moških in žensk in narodov, velikih in malih, da določi pogoje, v skladu s katerimi je mogoče ohranjati pravičnost in spoštovati obveznosti, ki izhajajo iz pogodb in drugih virov mednarodnega prava, ter da spodbudi družbeni napredek in boljše življenjske razmere v širši svobodi;

ob sklicevanju na vse standarde in normative pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju, pripravljene na zahtevo Komisije za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje, ki jih je sprejela ali priporočila Generalna skupščina ali sprejel kongres Združenih narodov o preprečevanju kriminala in ravnanju s storilci kaznivih dejanj, ter ob priznanju, da je Splošna deklaracija človekovih pravic navdih za standarde in normative Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju;

ob upoštevanju dolgotrajne skrbi Združenih narodov za humanizacijo kazenskega prava in varstva človekovih pravic ter poudarjajoč temeljni pomen človekovih pravic v vsakodnevnem upravljanju kazenskega pravosodja in preprečevanje kriminala;

ob zavedanju, da so Standardna minimalna pravila za ravnanje² z zaporniki splošno priznani minimalni standardi za pridržanje zapornikov ter da imajo velik pomen in vpliv kot vodilo pri razvijanju popravnih zakonov, politik in praks vse od njihovega sprejetja na prvem kongresu Združenih narodov o preprečevanju kriminala in ravnanju s storilci kaznivih dejanj leta 1955;

ob zavedanju, da so v Salvadorski deklaraciji o celovitih strategijah za globalne izzive države članice glede sistemov za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje ter njihovega razvoja v spreminjajočem se svetu³ priznale, da učinkovit, pošten, odgovoren in human kazenskopravni sistem temelji na zavezanosti k ohranjanju varstva človekovih pravic pri upravljanju pravosodja in preprečevanju in nadziranju kriminala, ter priznale pomen in vpliv standardov in normativov Združenih narodov pri preprečevanju

¹ Resolucija 217 A (III).

² Človekove pravice: A Compilation of International Instruments, Zvezek I (Prvi del), Universal Instruments (Publikacija Združenih narodov, prodajna št. E.02.XIV.4 (Zv. I, 1. del)), oddelek J, št. 34.

³ Resolucija generalne skupščine 65/230, priloga.

kriminala in v kazenskem pravosodju pri načrtovanju in izvajanju nacionalnih politik preprečevanja kriminala in kazenskega pravosodja, postopkov in programov;

ob upoštevanju postopnega razvoja mednarodnega prava, ki se nanaša na ravnanje z zaporniki od leta 1955, vključno z mednarodnimi instrumenti, kot so Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah, Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah⁴ in Konvencija proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja z⁵ opcijskim protokolom;⁶

ob sklicevanju na standarde in normative Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju v zvezi z obravnavanjem zapornikov in alternativ zapornim kaznim, sprejetih od leta 1955, zlasti postopkov za učinkovito izvajanje Standardnih minimalnih pravil za ravnanje z zaporniki,⁷ Korpusa načel za zaščito vseh oseb, ki so v kateri koli obliki pripora ali zapora,⁸ temeljnih načel za ravnanje z zaporniki,⁹ Standardnih minimalnih pravil Združenih narodov glede ukrepov brez odvzema prostosti (Tokijska pravila)¹⁰ in temeljnih načel glede uporabe obnovitvenih programov pravosodja v kazenskih zadevah;¹¹

ob upoštevanju potrebe po pazljivosti glede na poseben položaj otrok, mladoletnikov in žensk pri upravljanju pravosodja, zlasti kadar jim je odvzeta prostost, kakor na to opozarjajo Standardna minimalna pravila Združenih narodov o uporabi kazenskega pravosodja za mladoletnike (Pekinška pravila),¹² Smernice Združenih narodov o preprečevanju mladoletnega prestopništva (Smernice iz Riada),¹³ Pravila Združenih narodov za zaščito mladoletnikov, ki jim je bila odvzeta prostost,¹⁴ ter Pravila Združenih narodov za ravnanje z zapornicami in ukrepi brez odvzema prostosti za storilke kaznivih dejanj (Bangkoška pravila);¹⁵

ob sklicevanju na standarde in normative Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju, sprejete od leta 1955, ki zagotavljajo dodatne smernice za ravnanje z zaporniki, vključno s kodeksom ravnanja za uslužbenice organov kazenskega pregona,¹⁶ načeli medicinske etike, pomembnimi za vlogo zdravstvenih delavcev, zlasti zdravnikov, pri zaščiti zapornikov in pripornikov pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanjem,¹⁷ temeljnimi načeli o uporabi sile in strelnega orožja s strani uslužbenec organov kazenskega pregona,¹⁸ načeli o učinkovitem preiskovanju in dokumentiranju mučenja in drugih oblik okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanjem¹⁹ in načeli in smernicami Združenih narodov o dostopu do pravne pomoči v kazenskih pravosodnih sistemih;²⁰

ob zavedanju regionalnih načel in standardov v zvezi z ravnanjem z zaporniki, vključno z načeli in najboljšimi praksami glede varstva oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, v obeh Amerikah, revidiranimi evropskimi zaporskimi pravili, Deklaracijo iz Kampale o zaporniških razmerah v Afriki,²¹ Deklaracijo iz Aruše o dobri zaporski praksi²² ter načeli in smernicami o pravici do poštenega sojenja in pravne pomoči v Afriki;

4 Glej resolucijo 2200 A (XXI), priloga.

5 Združeni narodi, zbirka pogodb, zv. 1465, št. 24841.

6 Prav tam, zv. 2375, št. 24841.

7 Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta 1984/47, priloga.

8 Resolucija 43/173, priloga.

9 Resolucija 45/111, priloga.

10 Resolucija 45/110, priloga.

11 Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta 2002/12, priloga.

12 Resolucija 40/33, priloga.

13 Resolucija 45/112, priloga.

14 Resolucija 45/113, priloga.

15 Resolucija 65/229, priloga.

16 Resolucija 34/169, priloga.

17 Resolucija 37/194, priloga.

18 *Osmi kongres Združenih narodov o preprečevanju kriminala in ravnanju s storilci kaznivih dejanj, Havana. 27. avgust–7. september 1990: poročilo sekretariata* (publikacija Združenih narodov, prodajna št. E.91.IV.2), pogl. I, oddel. B.2, priloga.

19 Resolucija 55/89, priloga.

20 Resolucija 67/187, priloga.

21 Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta 1997/36, priloga.

22 Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta 1999/27, priloga.

ob sklicevanju na svojo resolucijo 65/230 z dne 21. decembra 2010 z naslovom Dvanajsti kongres Združenih narodov o preprečevanju kriminala in kazenskem pravosodju, na katerem je bila Komisiji za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje dana zahteva za ustanovitev odprte medvladne strokovne skupine za izmenjavo informacij o najboljših praksah, notranji zakonodaji in obstoječem mednarodnem pravu ter o reviziji obstoječih Standardnih minimalnih pravil Združenih narodov za ravnanje z zaporniki, da bi odražali najnovejši napredek v prevzgojnih znanostih in najboljših praksah; ob sklicevanju tudi na svoje resolucije 67/188 z dne 20. decembra 2012, 68/190 z dne 18. decembra 2013 in 69/192 z dne 18. decembra 2014 z naslovom Standardna minimalna pravila za ravnanje z zaporniki, zlasti na resolucijo 68/190, v kateri se je z zadovoljstvom seznanila z opravljenim delom strokovne skupine glede Standardnih minimalnih pravil za ravnanje z zaporniki, in resolucijo 69/192, v kateri je poudarila, da si je treba prizadevati za dokončanje postopka revizije, temelječega na priporočilih, sprejetih na treh sestankih strokovne skupine in v stališčih držav članic;

ob zavedanju, da je v svoji resoluciji 68/190 upoštevala priporočila strokovne skupine v zvezi z vprašanji in pravili glede Standardnih minimalnih pravil, določenih za revizijo na teh področjih:

- a) spoštovanje zapornikovega človeškega dostojanstva in vrednote kot človeka (prvi odstavek 6. člena, 57.–59. člen in prvi odstavek 60. člena),
- b) medicinske in zdravstvene storitve (22.–26. člen, 52. člen, 62. člen, drugi odstavek 71. člena),
- c) disciplinski ukrepi in kazni, vključno z vlogo medicinskega osebja, pridržanjem v samici in zmanjšanjem količine hrane (27., 29., 31. in 32. člen),
- d) preiskava vseh smrti v priporu in katerih koli znakov ali navedb o mučenju ali nečloveškem ali ponižujočem ravnanju z zaporniki ali njihovem kaznovanju (7. člen in predlagana 44.bis in 54.bis člen),
- e) zaščita in posebne potrebe ranljivih skupin, ki jim je odvzeta prostost, ob upoštevanju držav v težkih razmerah (6. in 7. člen),
- f) pravica dostopa do pravnega zastopanja (30. člen, prvi odstavek 35. člena, 37. in 93. člen),
- g) pritožbe in neodvisni nadzor (36. in 55. člen),
- h) nadomeščanje zastarele terminologije (22.–26. člen, 62., 82. in 83. člen in drugi),
- i) usposabljanje ustreznega osebja za izvajanje Standardnih minimalnih pravil (47. člen),

ob zavedanju, da je v svoji resoluciji 69/192 ponovila, da se s spremembami Standardnih minimalnih pravil ne bi smel znižati nobeden od obstoječih standardov, temveč bi morale te spremembe odražati doseženi napredek v prevzgojni znanosti in dobrih praksah, tako da bi spodbujale varnost in humane razmere za zapornike;

ob nadaljnjem zavedanju obsežnega posvetovalnega procesa, katerega vrh so priporočila strokovne skupine, procesa, ki zajema obdobje petih let in ki ga sestavljajo tehnična in strokovna predhodna posvetovanja, sestanki na Dunaju, Buenos Airesu in Cape Townu, Južna Afrika, ter aktivno sodelovanje in prispevek držav članic iz vseh regij ob pomoči programskega omrežja predstavnikov Združenih narodov za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje in drugih organov Združenih narodov, vključno z Uradom visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice, pododborom za preprečevanje mučenja in drugih oblik nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, Uradom Združenih narodov za droge in kriminal, medvladnimi organizacijami, vključno z Mednarodnim odborom Rdečega križa, specializiranimi agencijami v sistemu Združenih narodov, vključno s Svetovno zdravstveno organizacijo, ter nevladnimi organizacijami in individualnimi strokovnjaki na področju vzgojne znanosti in človekovih pravic;

ob sklicevanju na svojo resolucijo 69/172 z dne 18. decembra 2014 z naslovom Človekove pravice v pravosodju, v kateri se priznava pomembnost načela, da razen tistih zakonitih omejitev, ki so dokazljivo potrebne zaradi kaznovanja z zaporom, osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, obdržijo svoje neodtujljive človekove pravice in vse druge človekove pravice in temeljne svoboščine, pri čemer je opozorila, da morata biti družbena rehabilitacija in ponovna vključitev oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, eden od bistvenih ciljev sistema kazenskega pravosodja, ki zagotavlja, kolikor je najbolj mogoče, da bodo storilci lahko spoštovali zakone in imeli samostojno življenje po vrnitvi v družbo, ter se med drugim seznanila s splošnim komentarjem št. 21 o humanem ravnanju z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, in ga je sprejel Odbor za človekove pravice,²³

1. izraža hvaležnost in spoštovanje vladi Južne Afrike za gostitev sestanka strokovne skupine glede Standardnih minimalnih pravil za ravnanje z zaporniki, ki je potekal v Cape Townu v Južni Afriki od 2.

²³ Uradni zapisnik Generalne skupščine, sedeminštirideseto zasedanje, Dodatek št. 40 (A/47/40), priloga VI.B.

do 5. marca 2015, in za zagotavljanje finančne podpore in vodenje med celotnim revizijskim procesom ter z zadovoljstvom sprejema v vednost soglasje, doseženo na devetih tematskih področjih, in pravila, ki jih je za revizijo določila skupina strokovnjakov na svojih prejšnjih sestankih;²⁴

2. se zahvaljuje vladi Republike Argentine za gostitev in financiranje sestanka strokovne skupine, ki je potekal v Buenos Airesu od 11. do 13. decembra 2012, ter vladi Republike Brazilije za finančni prispevek k sestanku strokovne skupine, ki je potekal na Dunaju od 25. do 28. marca 2014;
3. izraža priznanje dragocenemu delu, ki ga je ob pomoči sekretariata opravilo predsedstvo sestanka strokovne skupine na Dunaju leta 2014 pri pripravi dokumentacije za sestanek strokovne skupine, ki je bil v Cape Townu leta 2015, zlasti prečiščenega revidiranega delovnega dokumenta;²⁵
4. ugotavlja, da je v Deklaraciji iz Dohi o vključevanju preprečevanja kriminala in kazenskega pravosodja v širši program Združenih narodov za obravnavanje družbenih in ekonomskih izzivov in za spodbujanje vladavine prava na nacionalni in mednarodni ravni ter za sodelovanje javnosti, sprejeti na trinajstem kongresu Združenih narodov o preprečevanju kriminala in kazenskem pravosodju, ki je potekal v Dohi od 12. do²⁶ 19. aprila 2015, trinajsti kongres pozdravil delo strokovne skupine in se seznanil z osnutkom posodobljenih Standardnih minimalnih pravil za ravnanje z zaporniki, kot ga je pripravila strokovna skupina na sestanku v Cape Townu marca 2015;
5. sprejema predlagano revizijo Standardnih minimalnih pravil o ravnanju z zaporniki, ki je priloga k tej resoluciji, kot Standardna minimalna pravila Združenih narodov za ravnanje z zaporniki;
6. Odobrava priporočilo strokovne skupine, naj bodo Pravila poznana pod imenom »Pravila Nelsona Mandele«, v čast zapuščine pokojnega predsednika Južne Afrike, Nelsona Rolihlahla Mandele, ki je preživel 27 let v zaporu v času njegovega boja za svetovne človekove pravice, enakost, demokracijo in spodbujanje kulture miru;
7. odloča, da se obseg mednarodnega dneva Nelsona Mandele, ki se praznuje vsako leto 18. julija,²⁷ razširi, tako da se izkoristi tudi za spodbujanje humanih bivalnih razmer v zaporu, ozaveščanje o tem, da so zaporniki stalni del družbe, in za izražanje spoštovanja delu zaporniškega osebja kot družbene storitve posebnega pomena, ter v ta namen poziva države članice, regionalne organizacije in organizacije iz sistema Združenih narodov, da to priložnost primerno proslavijo;
8. ponovno potrjuje v okviru petega odstavka zgoraj predhodne ugotovitve k Pravilom Nelsona Mandele, poudarja nezavezujočo naravo pravil, priznava različnost pravnih okvirov držav članic in pri tem priznava, da države članice lahko uporabo pravil prilagodijo v skladu s svojimi domačimi pravnimi okviri, kot je primerno, pri čemer upoštevajo duha in namen teh pravil;
9. spodbuja države članice, naj si prizadevajo za izboljšanje pogojev pridržanja v zaporu v skladu s Pravili Nelsona Mandele ter z vsemi drugimi ustreznimi in veljavnimi standardi in normativi Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju, naj še naprej izmenjujejo dobre prakse, da bi se opredelili izzivi, s katerimi se spoprijemajo pri izvajanju pravil, in naj si delijo izkušnje pri obravnavanju teh izzivov;
10. poziva Komisijo za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje, da na svojih prihodnjih zasedanjih ponovno prouči sklic odprte medvladne skupine strokovnjakov za Standardna minimalna pravila za ravnanje z zaporniki zaradi opredelitve pridobljenih spoznanj, sredstev za nadaljevanje izmenjave dobrih praks in izzivov, s katerimi se spoprijemajo pri izvajanju Pravil Nelsona Mandele;
11. spodbuja države članice, naj spodbujajo izvajanje Pravil Združenih narodov za zaščito mladoletnih prestopnikov, ki jim je bila odvzeta prostost,¹⁴ in Pravil Združenih narodov za ravnanje z zapornicami in ukrepov brez odvzema prostosti za storilke kaznivih dejanj (Bangkoška pravila);¹⁵
12. priporoča, da si države članice še naprej prizadevajo za zmanjšanje prezasedenosti zaporov, in kadar je to primerno, uporabijo ukrepe brez odvzema prostosti kot alternativo predkazenskemu pridržanju, da

²⁴ Glej E/CN.15/2015/17.

²⁵ UNODC/CCPCJ/EG.6/2015/2.

²⁶ Resolucija 70/174, priloga.

²⁷ Glej resolucijo 64/13.

bi spodbudile povečanje dostopa do pravosodja in pravnih mehanizmov obrambe, okrepile alternative kazni zapora ter podprle programe rehabilitacije in ponovne vključitve v družbo v skladu s Standardnimi minimalnimi pravili Združenih narodov za ukrepe brez odvzema prostosti (Tokijska pravila);¹⁰

13. opozarja na pomen prostovoljne izmenjave izkušenj in dobrih praks med državami članicami in z ustreznimi mednarodnimi subjekti, kadar je to primerno, ter zagotavljanja tehnične pomoči državam članicam na njihovo zahtevo zaradi boljšega izvajanja Pravil Nelsona Mandele;
14. spodbuja države članice, naj preučijo možnost dodelitve ustreznih človeških in finančnih virov za pomoč pri izboljšanju razmer v zaporih in pri izvajanju Pravil Nelsona Mandele;
15. naproša Urad Združenih narodov za droge in kriminal, da zagotovi obsežno razširjanje Pravil Nelsona Mandele, da načrtuje pripravo gradiva za smernice ter zagotovi tehnično pomoč in svetovalne storitve državam članicam na področju kazenskih reform zaradi oblikovanja ali krepitev zakonodaje o kazenskih zavodih, postopkov, usmeritev in praks v skladu s Pravili Nelsona Mandele;
16. izraža pohvalo Komisiji za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje za njene nenehne prispevke k izboljšanju delovanja pravosodja z oblikovanjem in izpopolnjevanjem mednarodnih standardov in normativov na področju preprečevanja kriminala in v kazenskem pravosodju ter poziva države članice, naj nadaljujejo svoja tovrstna prizadevanja;
17. naproša Urad Združenih narodov za droge in kriminal, naj še naprej spodbuja uporabo in izvajanje standardov in normativov Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju med drugim z zagotavljanjem svetovalnih storitev in tehnične pomoči državam članicam na njihovo zahtevo, vključno s pomočjo pri preprečevanju kriminala, v kazenskem pravosodju in pri reformi zakonodaje ter pri organizaciji usposabljanja osebja za izvajanje kazenskega pregona, osebja za preprečevanje kriminala in osebja v kazenskem pravosodju ter s podporo pri upravljanju in vodenju kazenskih in zaporskih sistemov, ter tako prispeva k nadgradnji njihove učinkovitosti in zmogljivosti;
18. poziva države članice in druge donatorje, naj zagotovijo neproračunske vire za zgoraj navedene namene v skladu s pravili in postopki Združenih narodov;
19. potrjuje pomembno vlogo programskega omrežja Združenih narodov za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje, medvladnih organizacij in nevladnih organizacij s posvetovalnim statusom v odnosu do Ekonomskega in socialnega sveta pri opravljanju revizijskega postopka ter pri prispevanju k razširjanju, spodbujanju in praktični uporabi Pravil Nelsona Mandele v skladu s postopki za njihovo učinkovito izvajanje.

80. plenarno zasedanje
17. december 2015

PRILOGA

Standardna minimalna pravila Združenih narodov o ravnanju z zaporniki (Pravila Nelsona Mandele)

1. uvodna ugotovitev

Ta pravila niso namenjena podrobnemu opisu vzorčnega sistema kazenskih zavodov. Njihov namen je zgolj ta, da na podlagi splošnega soglasja glede sodobne misli o bistvenih sestavinah današnjih najustreznejših sistemov poskušajo določiti to, kar je splošno sprejeto kot dobra načela in praksa pri ravnanju z zaporniki in upravljanju zaporov.

2. uvodna ugotovitev

1. Glede na precejšnjo različnost pravnih, socialnih, ekonomskih in geografskih pogojev po svetu je očitno, da se vsa pravila ne morejo uporabljati povsod in vedno. Vsekakor naj bi bila namenjena spodbujanju nenehnih prizadevanj za premagovanje praktičnih težav pri njihovi uporabi z znanjem, s katerim kot celota predstavljajo minimalne pogoje, ki jih kot primerne sprejemajo Združeni narodi.
2. Po drugi strani pravila zajemajo področje, na katerem je misel v nenehnem razvoju. Njihov namen ni izključevanje eksperimentov in praks pod pogojem, da so ti v sozvočju z načeli in da iščejo poti za nadaljnje ugodno vplivanje na cilje, ki izhajajo iz besedila pravil kot celote. V tem duhu bo osrednja zaporska uprava vedno upravičena do odobranja odstopanj od pravil.

3. uvodna ugotovitev

1. Prvi del pravil zajema splošno upravljanje zaporov in se uporablja za vse kategorije zapornikov, kazenske ali civilne, pripornike ali obsojence, vključno z zaporniki, za katere veljajo »varnostni ukrepi« ali vzgojni/popravni ukrepi, ki jih odredi sodnik.
2. Drugi del se uporablja samo za posebne kategorije, obravnavane v posameznih oddelkih. Kljub temu se lahko pravila iz oddelka A, ki se uporabljajo za obsojene zapornike, prav tako uporabljajo za kategorije zapornikov, obravnavane v oddelkih B, C in D, po pogojem, da niso v nasprotju s pravili, ki urejajo te kategorije, in so njim v korist.

4. uvodna ugotovitev

1. Ta pravila ne skušajo urejati upravljanja ustanov, namenjenih mladim, kot so zavodi za pridržanje mladoletnikov oziroma prevzgojne šole, vendar se prvi del lahko na splošno enako uporablja za te ustanove.
2. Kategorija mladih zapornikov mora vključevati vsaj vse mlade, ki spadajo v pristojnost sodišč za mladoletne. Praviloma se tem osebam ne izrekajo kazni zopora.

I. PRAVILA SPLOŠNE UPORABE

Temeljna načela

1. člen

Vsi zaporniki se obravnavajo spoštljivo zaradi svojega človeškega dostojanstva in vrednote kot ljudje. Noben zapornik ne sme biti izpostavljen mučenju in drugim oblikam krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, pred katerimi so zaščiteni vsi zaporniki in na katere se ni mogoče v nobenih okoliščinah sklicevati, da so upravičene. Varnost in varovanje zapornikov, zaposlenega osebja, ponudnikov storitev in obiskovalcev sta zagotovljena kadar koli.

2. člen

1. Ta pravila se uporabljajo nepristransko. Prepovedana je diskriminacija na podlagi rase, barve kože, spola, jezika, vere, političnega ali drugega prepričanja, narodne pripadnosti ali socialnega izvora, premoženja, rojstva ali drugega statusa. Treba je spoštovati verska prepričanja in moralne poglede zapornikov.
2. Zaradi uporabe načela prepovedi diskriminacije v praksi zaporske uprave upoštevajo individualne potrebe zapornikov, zlasti najranljivejših kategorij v zaporskem okolju. Potrebni so ukrepi za varstvo in spodbujanje pravic zapornikov s posebnimi potrebami, ki se ne smejo obravnavati kot diskriminacijski.

3. člen

Kazen zapora in drugi ukrepi, ki imajo za posledico izločitev osebe iz zunanjega sveta, prizadenejo že s samim dejstvom, da te osebe izgubijo pravico do samoodločanja zaradi tega, ker jim je bila odvzeta prostost. Zato zaporski sistem ne sme, razen v primerih upravičene ločitve od drugih ali zaradi vzdrževanja discipline, poslabšati trpljenja, ki je lastno takim stanjem.

4. člen

1. Namen kazni zapora ali podobnih ukrepov, s katerimi se osebi odvzame prostost, je v prvi vrsti zaščititi družbo pred kriminalom in zmanjšati povratništvo. To se lahko doseže le, če se čas prestajanja zapora uporabi, kolikor je mogoče, za zagotavljanje ponovne vključitve takih oseb v družbo po izpustitvi iz zapora, da so te potem sposobne ravnati se po zakonih in živeti samostojno življenje.
2. Zaradi tega morajo zaporske uprave in drugi pristojni organi ponuditi izobraževanje, poklicno usposabljanje in delo ter druge oblike pomoči, ki so primerne in na voljo, vključno s programi vzgojno-poboljševalne, moralne, duhovne, družbene, zdravstvene in športne narave. Vse te programe, dejavnosti in storitve je treba izvajati v skladu s potrebami individualnega ravnanja z zaporniki.

5. člen

1. Zaporski režim naj bi čim bolj zmanjšal razlike med zaporskim življenjem in življenjem na prostosti, ki gredo v smeri zmanjšanja odgovornosti zapornikov ali spoštovanja zaradi njihovega človeškega dostojanstva.
2. Uprave zaporov poskrbijo za razumno nastanitev in prilagoditve, ki zapornikom s telesnimi, duševnimi ali drugimi oblikami invalidnosti zagotavljajo celovit in učinkovit dostop do zaporniškega življenja na pravični podlagi.

Vodenje zaporniških kartotek

6. člen

Povsod, kjer osebe prestajajo kazen zapora, mora biti na voljo standardiziran sistem vodenja zaporniških kartotek. Tak sistem je lahko elektronska zbirka podatkov ali vpisna knjiga z označenimi in podpisanimi stranmi. Vpeljani morajo biti postopki, ki zagotavljajo zanesljivo sledenje in preprečujejo nepooblaščen dostop ali spreminjanje katerih koli podatkov, ki jih vsebuje sistem.

7. člen

Nobena oseba ne sme biti sprejeta v zapor brez veljavne odredbe o zaporu. V sistem vodenja zaporniških kartotek se ob sprejemu v zapor za vsakega zapornika vnesejo ti podatki:

- a) natančni podatki, ki omogočajo ugotovitev njegove edinstvene identitete ob spoštovanju njegovega spola po lastni presoji;
- b) poleg datuma, časa in kraja odvzema prostosti razlogi za njegovo pridržanje in odgovorni organ;
- c) dan in ura njegovega sprejema v zapor in izpustitve ter morebitnih selitev;
- d) vse vidne poškodbe in pritožbe o predhodnem trpinčenju;
- e) popis njegovega premoženja;
- f) imena njegovih družinskih članov, vključno z, kjer je to primerno, njegovimi otroki, starostjo otrok, lokacijo in varstvenim ali skrbniškim statusom;
- g) podatki za stik v nujnih primerih in podatki o zapornikovem najbližjem ožjem sorodniku.

8. člen

V sistem vodenja kartoteke zapornika se med prestajanjem kazni zavora, kadar je to potrebno, vnesejo ti podatki:

- a) podatki v zvezi s sodnim postopkom, vključno z datumi sodnih zaslišanj in pravnega zastopanja;
- b) uvodna presoja in poročila o klasifikaciji;
- c) podatki v zvezi z vedenjem in disciplino;
- d) zahteve in pritožbe, vključno z navedbami o mučenju in drugih oblikah nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, razen če so zaupne;
- e) podatki o uvedbi disciplinskih ukrepov;
- f) podatki o okoliščinah in vzrokih za poškodbe ali smrt in v primeru slednje kraj, kjer so posmrtni ostanki.

9. člen

Vsi evidentirani podatki iz 7. in 8. člena so zaupni, na voljo pa so samo tistim, katerih poklicna odgovornost zahteva dostop do teh evidenc. Vsakemu zaporniku se odobri dostop do evidenc, ki se nanašajo nanj, v skladu s predpisnimi objavami, ki jih dovoljuje domača zakonodaja, in ima pravico prejeti uradno kopijo teh podatkov ob izpustitvi.

10. člen

Sistemi vodenja zaporniških kartotek se uporabljajo tudi za pripravo zanesljivih podatkov o trendih v zvezi z osebami v zaporu in glede njihovih značilnosti, vključno s stopnjo zasedenosti zavora, zaradi določitve podlage za odločanje, podprto z dokazi.

Ločitev kategorij

11. člen

Različne kategorije zapornikov bivajo v ločenih zavodih ali delih zavodov ob upoštevanju njihovega spola, starosti, kazenske evidence, pravnih razlogov za njihovo pridržanje in potreb po njihovem obravnavanju, namreč:

- a) moški in ženske so, če je to mogoče, pridržani v ločenih zaporih; v zaporu, ki sprejema oboje, moške in ženske, so vsi prostori, dodeljeni ženskam, povsem ločeni od moških;
- b) priporniki bivajo ločeno od obsojenih zapornikov;
- c) osebe, ki so v zaporu zaradi dolga, in drugi civilni zaporniki bivajo ločeno od oseb, ki prestajajo kazen zavora zaradi kaznivih dejanj;
- d) mladi zaporniki so ločeni od odraslih.

Nastanitev

12. člen

1. Če je prenočišče urejeno v posameznih celicah ali sobah, vsak zapornik v celici ali sobi prenoči sam. Če mora osrednja zavorska uprava iz posebnih razlogov, kot je začasna prezasedenost, narediti izjemo od tega pravila, ni zaželeno, da sta v celici ali sobi dva zapornika.
2. Če se uporabljajo skupinske spalnice, se v njih namestijo zaporniki, ki so pazljivo izbrani kot primerni za skupno bivanje v takih razmerah. Ponoči se opravlja redni nadzor skladno z naravo zavora.

13. člen

Vse namestitvene zmogljivosti, namenjene zapornikom, in zlasti nastanitev glede prenočišča morajo izpolnjevati vse zahteve v zvezi z zdravjem, pri čemer se ustrezno upoštevajo podnebne razmere in zlasti število kubičnih metrov zraka, minimalna površina tal, svetloba, ogrevanje in prezračevanje.

14. člen

V vseh prostorih, kjer zaporniki bivajo ali delajo:

- a) morajo biti okna dovolj velika, da lahko berejo ali delajo ob naravni svetlobi, in biti vgrajena tako, da omogočajo dostop svežega zraka ne glede na to, ali je v prostoru umetno prezračevanje ali ne;
- b) jim je treba zagotoviti zadostno umetno svetlobo za branje ali delo, da se jim ne bi poslabšal vid.

15. člen

Sanitarije morajo biti primerne, da zaporniku omogočajo opravljanje naravnih potreb, kadar je to potrebno, in sicer na čist in dostojen način.

16. člen

Ustrezne naprave za kopanje in prhanje morajo biti zagotovljene tako, da se lahko vsak zapornik okopa ali oprha – ali se to od njega zahteva – pri temperaturi, ki je primerna glede na podnebje, tako pogosto, kot je to potrebno za splošno higieno glede na letni čas in geografsko območje, vendar vsaj enkrat na teden v zmernem podnebjju.

17. člen

Vsi deli zapora, ki ga zaporniki redno uporabljajo, se ustrezno vzdržujejo in morajo biti vseskozi povsem čisti.

Osebna higiena

18. člen

1. Zaporniki morajo vzdrževati osebno čistočo in morajo imeti v ta namen zagotovljeno vodo in take toaletne potrebščine, ki so potrebne za vzdrževanje zdravja in čistoče.
2. Da bi zaporniki ohranili videz, ki je združljiv z njihovim samospoštovanjem, je treba zagotoviti zmogljivosti za pravilno nego las in brade, poleg tega morajo moški imeti zagotovljeno možnost rednega britja.

Oblačila in posteljnina

19. člen

1. Vsakemu zaporniku, ki ne sme nositi svojih oblačil, se zagotovijo oblačila, primerna podnebjju in ustrezna za to, da ohrani dobro zdravstveno stanje. Taka oblačila v ničemer ne smejo biti žaljiva ali ponižujoča.
2. Vsa oblačila morajo biti čista in v primernem stanju. Perilo se menja in pere tako pogosto, kot je potrebno za vzdrževanje higiene.

3. V izjemnih okoliščinah, kadar je zaporniku zaradi kakega namena odobreno, da zapusti zapor, se mu dovoli nošenje lastnih oblačil ali drugih nevpadljivih oblačil.

20. člen

Če se zapornikom dovoli nošenje njihovih lastnih oblačil, se poskrbi, da se prinesejo v zapor, da se preveri njihova čistoča in primernost za uporabo.

21. člen

Vsak zapornik v skladu z lokalnimi ali nacionalnimi standardi dobi na voljo ločeno posteljo ter ločeno in zadostno posteljnino, ki mora biti ob izdaji čista, dobro vzdrževana in se mora dovolj pogosto menjati, da se zagotovi njena čistoča.

Hrana

22. člen

1. Zavorska uprava vsakemu zaporniku ob običajnem času zagotovi hrano ustrezne prehranske vrednosti za ohranjanje zdravja in moči, ki je ustrezne zdravstvene kakovosti ter je dobro pripravljena in postrežena.
2. Vsakemu zaporniku je na voljo pitna voda, kadar jo potrebuje.

Vadba in rekreacija

23. člen

1. Vsak zapornik, ki ni zaposlen pri delu zunaj, mora imeti na voljo vsaj eno uro primerne vadbe na prostem dnevno, če to dopušča vreme.
2. Mladi zaporniki ter drugi primerne starosti in telesne postave se med rekreacijo udeležujejo telesne in rekreacijske vadbe. V ta namen je treba zagotoviti prostor, naprave in opremo.

Zdravstvene storitve

24. člen

1. Za zagotavljanje zdravstvenega varstva za zapornike je odgovorna država. Zaporniki morajo uživati enake standarde zdravstvenega varstva, ki so na voljo v skupnosti, ter morajo imeti dostop do potrebnih zdravstvenih storitev brez plačila in brez razlik na podlagi svojega pravnega statusa.
2. Zdravstvene storitve se morajo organizirati v tesni povezavi s splošno javno zdravstveno upravo in na način, ki zagotavlja stalnost zdravstvenega obravnavanja in nege, vključno glede virusa HIV, tuberkuloze in drugih nalezljivih bolezni ter odvisnosti od drog.

25. člen

1. Vsak zapor mora imeti službo zdravstvenega varstva, katere naloga je ocenjevanje, spodbujanje, varovanje in izboljšanje telesnega in duševnega zdravja zapornikov ob posvečanju posebne pozornosti zapornikom s posebnimi zdravstvenimi težavami, ki ovirajo njihovo rehabilitacijo.

2. Zdravstveno službo sestavlja interdisciplinarna skupina z ustrežno usposobljenim osebjem, ki v celoti deluje klinično neodvisno ter ima zadostno strokovno znanje iz psihologije in psihiatrije. Vsak zapornik mora imeti na voljo storitve usposobljenega zobozdravnika.

26. člen

1. Služba zdravstvenega varstva pripravi in vzdržuje natančne, posodobljene in zaupne posamične zdravstvene kartoteke vseh zapornikov, vsem zapornikom pa je na zahtevo dovoljen dostop do njihovih kartotek. Zapornik lahko za dostop do svoje zdravstvene kartoteke določi tretjo osebo.
2. Zdravstvene kartoteke se v službo zdravstvenega varstva sprejemnega zavoda prenesejo po premestitvi zapornika in zanje velja zaupnost zdravstvenih podatkov.

27. člen

1. Vsi zaporji zagotovijo hiter dostop do zdravstvene oskrbe v nujnih primerih. Zaporniki, ki potrebujejo specializirano zdravljenje ali kirurški poseg, se premestijo v specializirano ustanovo ali civilno bolnišnico. Če ima zapor svoje lastne bolnišnične zmogljivosti, morajo te imeti ustrežno osebje in opremo za zagotavljanje ustreznega zdravljenja in nege k njim napotenih zapornikov.
2. Klinične odločitve lahko sprejmejo le odgovorni zdravstveni strokovnjaki, ki jih zaporsko nezdravstveno osebe ne sme zavrniti ali ignorirati.

28. člen

V ženskih zaporih mora biti posebna namestitvev za vso potrebno predporodno in poporodno nego in zdravljenje. Treba je poskrbeti, da se otrok rodi v bolnišnici zunaj zapora, kadar koli je to izvedljivo. Če se otrok rodi v zaporu, to ne sme biti navedeno v rojstnem listu.

29. člen

1. Odločitev o tem, ali bo otrok ostal v zaporu pri enem ali drugem od staršev, se sprejme na podlagi najboljših koristi otroka. Če otroci lahko ostanejo v zaporu z enim od staršev, je treba poskrbeti za:
  - a) notranje ali zunanje prostore otroškega varstva z usposobljenim osebjem, kjer so otroci takrat, kadar niso v oskrbi svojih staršev;
  - b) zdravstvene storitve za otroke, vključno s presejalnim pregledom ob sprejemu in sprotnim strokovnim spremljanjem njihovega razvoja.
2. Otroci, ki so v zaporu z enim od staršev, se nikoli ne obravnavajo kot zaporniki.

30. člen

Zdravnik ali drugi usposobljeni zdravstveni delavci, bodisi da so dolžni poročati zdravniku ali ne, morajo videti vsakega zapornika po sprejemu v zapor, se pogovoriti z njim in ga v najkrajšem možnem času pregledati in nato po potrebi. Posebna pozornost se nameni:

- a) opredelitvi potreb v okviru zdravstvenega varstva in pri izvajanju vseh potrebnih zdravstvenih ukrepov;
- b) prepoznavanju vseh slabih ravnanj, ki so jim bili lahko izpostavljeni novodošli zaporniki pred sprejemom v zapor;
- c) prepoznavanju znakov psihološkega ali drugih vrst stresa, povzročenega zaradi prestajanja kazni zapora, med drugim tveganju za samomor ali samopoškodovanje, in odpravi simptomov, ki so posledica uporabe drog, zdravil ali alkohola, ter izvajanju vseh ustreznih individualnih ukrepov ali zdravljenja;

- d) kadar obstaja sum nalezljivih bolezni pri zapornikih, skrbi za klinično izolacijo in ustrezno zdravljenje teh zapornikov med trajanjem nalezljive bolezni;
- e) določitvi sposobnosti zapornikov za delo, za izvajanje drugih dejavnosti in sodelovanje pri njih, če je primerno.

31. člen

Zdravnik, ali če je primerno, drugi usposobljeni zdravstveni delavci imajo dnevni dostop do vseh bolnih zapornikov, vseh zapornikov, ki se pritožujejo zaradi telesnih ali duševnih zdravstvenih težav, in do vseh zapornikov, ki jim namenjajo posebno pozornost. Vsi zdravniški pregledi se opravijo v popolni zaupnosti.

32. člen

1. Odnos med zdravnikom ali drugimi zdravstvenimi delavci in zaporniki se ureja po enakih etičnih in strokovnih standardih, kot veljajo za bolnike v skupnosti, še zlasti:

- a) dolžnost varovanja telesnega in duševnega zdravja zapornikov ter preprečevanje in zdravljenje bolezni samo na podlagi kliničnih razlogov;
- b) spoštovanje avtonomije zapornikov glede njihovega lastnega zdravja in zavestna privolitve v razmerje zdravnik – bolnik;
- c) zaupnost zdravstvenih podatkov, ker če take zaupnosti ne bi bilo, bi to imelo za posledico pravo in neposredno nevarnost za pacienta ali druge;
- d) popolna prepoved udeležbe, aktivne ali pasivne, v dejanjih, ki bi lahko pomenila mučenje ali druge oblike okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanje, vključno z medicinskimi ali znanstvenimi poskusi, ki bi lahko škodovali zapornikovemu zdravju, kot je jemanje zapornikovih celic, telesnih tkiv ali organov.

2. Brez poseganja v točko d prvega odstavka tega člena se zapornikom lahko ob njihovi svobodni in zavestni privolitvi in v skladu z veljavno zakonodajo dovoli, da lahko sodelujejo v kliničnih poskusih in drugih zdravstvenih raziskavah, dostopnih v skupnosti, če se od teh pričakuje neposredna in pomembna korist za njihovo zdravje, in da darujejo celice, telesna tkiva ali organe za sorodnike.

33. člen

Zdravnik poroča upravniku zapora, kadar meni, da se je zaradi prestajanja zapora ali se bo zaradi nadaljnjega prestajanja zapora ali zaradi katere koli okoliščine v zvezi s prestajanjem zapora zapornikovo telesno ali duševno zdravje poslabšalo.

34. člen

Če zdravstveni strokovnjaki po pregledu zapornika ob njegovem sprejemu ali potem, ko mu je bila zagotovljena zdravstvena nega, ugotovijo znake mučenja ali drugih oblik krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, take primere dokumentirajo in o njih poročajo pristojnim zdravstvenim, upravnim ali sodnim organom. Upoštevajo se ustrezna postopkovna jamstva, da zapornik ali z njim povezane osebe ne bi bile izpostavljene predvidljivemu tveganju škode.

35. člen

1. Zdravnik ali pristojni javni zdravstveni organ redno nadzoruje:

- a) količino, kakovost, pripravo in strežbo hrane;
- b) higieno in čistočo zavoda in zapornikov;
- c) sanitarije, temperaturo, osvetlitev in prezračevanje zapora;
- d) ustreznost in čistočo oblačil in posteljnine zapornikov;
- e) spoštovanje pravil v zvezi s telesno vzgojo in športom ter o tem obvešča upravnika zapora, če ni na voljo tehničnega osebja, pristojnega za te dejavnosti.

2. Upravnik zapora upošteva nasvet in poročila, ki jih prejme v skladu s prvim odstavkom tega člena in 33. členom, ter sprejme takojšnje ukrepe za uveljavitev nasvetov in priporočil v poročilih. Če nasvet ali priporočila niso v pristojnosti upravnika ali če ta ne soglaša z njimi, višjemu organu nemudoma predloži svoje lastno poročilo in nasvet ali priporočila zdravnika ali pristojnega javnega zdravstvenega organa.

Omejitve, disciplina in sankcije

36. člen

Disciplina in red se vzdržujeta s toliko omejitvami, kot je potrebno za zagotavljanje varnega varovanja, varno delovanje zapora in dobro urejenega življenja skupnosti.

37. člen

Za spodaj navedeno se vedno zahteva dovoljenje po zakonu ali po predpisu pristojnega upravnega organa: a) ravnanje, ki je disciplinski prekršek;

- b) vrste in trajanje sankcij, ki se lahko uvedejo;
- c) organ, pristojen za uvedbo teh sankcij;
- d) vse oblike prisilne ločitve od splošne populacije zapornikov, kot so kazni bivanja v samici, izolacija, segregacija, bivanje v posebnih oddelkih ali omejitev stanovanjskih prostorov zaradi disciplinske sankcije ali zaradi vzdrževanja reda in varnosti, vključno z uvajanjem usmeritev in postopkov, ki urejajo uporabo in pregled nad kakršnimi koli oblikami neprostoVOLjne ločitve v zvezi z napotitvijo in izpustom zapornikov v/iz njih.

38. člen

1. Zaprške uprave se spodbujajo k uporabi, če je mogoče, mehanizmov preprečevanja konfliktov, poravnave ali katerih koli drugih oblik alternativnega reševanja sporov pri preprečevanju disciplinskih prekrškov ali reševanju sporov.
2. V zvezi z zaporniki, ki so ali so bili ločeni, zaprška uprava sprejme potrebne ukrepe za ublažitev morebitnih škodljivih učinkov take osamitve nanje in na njihovo skupnost po izpustitvi iz zapora.

39. člen

1. Noben zapornik ne sme biti kaznovan, razen če je to v skladu z zakonskimi pogoji ali ureditvijo iz 37. člena ter načeli o pravičnosti in predpisanim postopkom. Zapornik ne sme biti nikoli dvakrat kaznovan za isto dejanje ali prekršek.
2. Zaprške uprave zagotovijo sorazmernost med disciplinskimi sankcijami in ugotovljenim dejanjem ter vodijo ustrezno evidenco o vseh izrečenih disciplinskih sankcijah.
3. Pred izrekom disciplinskih sankcij zaprške uprave preučijo, ali in kako je lahko zapornikova duševna bolezen ali razvojna motnja prispevala k njegovemu ravnanju in k storitvi prekrška ali dejanja, ki je bil razlog za disciplinsko obtožbo. Zaprška uprava ne sme kaznovati ravnanja zapornika, za katero se šteje, da je neposredna posledica njegove duševne bolezni ali motnje v duševnem razvoju.

40. člen

1. Med prestajanjem zapora ne sme imeti noben zapornik vloge, ki bi bila kakor koli povezana z disciplino.
2. Vendar to pravilo ne ovira ustreznega delovanja sistemov, temelječih na samoupravi, na podlagi katere so konkretne družbene, izobraževalne ali športne dejavnosti ali odgovornosti pod nadzorom zaupane zapornikom, ki so razvrščeni v skupine zaradi namena obravnave.

41. člen

1. O vseh navedbah disciplinskih prekrškov zapornikov je treba nemudoma poročati pristojnemu organu, ki jih razišče brez nepotrebne odlašanja.
2. Zaporniki so brez odlašanja v jeziku, ki ga razumejo, obveščeni o naravi obtožb proti njim in se jim dajo na voljo ustrezen čas in možnosti za pripravo njihove obrambe.
3. Zapornikom se dovoli, da se branijo sami osebno ali s pravno pomočjo, kadar je to zahtevano zaradi pravnega interesa, zlasti kadar gre za resne disciplinske obtožbe. Če zaporniki ne razumejo ali ne govorijo jezika, ki se uporablja na disciplinski obravnavi, jim brezplačno pomaga pristojni tolmač.
4. Zaporniki morajo imeti možnost, da zahtevajo sodno presojo disciplinskih sankcij, uvedenih zoper njih.
5. Če se disciplinska kršitev preganja kot kaznivo dejanje, imajo zaporniki pravico do uporabe vseh pravnih jamstev, ki veljajo v kazenskem postopku, vključno z neoviranim dostopom do pravnega svetovalca.

42. člen

Splošne bivalne razmere, obravnavane v teh pravilih, vključno s tistimi, ki se nanašajo na svetlobo, prezračevanje, temperaturo, sanitarije, prehrano, pitno vodo, dostop do zunanjih površin in telesno vadbo, osebno higieno, zdravstveno varstvo in ustrezen osebni prostor, veljajo za vse zapornike brez izjeme.

43. člen

1. Omejitve ali disciplinske sankcije v nobenem primeru ne smejo pripeljati do mučenja ali drugih oblik okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. Prepovedani so zlasti ti ukrepi:
  - a) nedoločeno trajanje osamitve;
  - b) podaljšana osamitev;
  - c) namestitev zapornika v stalno temno ali stalno osvetljeno celico;
  - d) telesno kaznovanje ali zmanjšanje količine zapornikove hrane ali pitne vode;
  - e) skupinsko kaznovanje.
2. Kot sankcija zaradi disciplinskega prekrška se ne smejo uporabiti prisilna sredstva.
3. Disciplinske sankcije ali prisilni ukrepi ne vključujejo prepovedi družinskih stikov. Družinski stiki se lahko omejijo le za omejeno obdobje in glede na dosledne zahteve glede vzdrževanja varnosti in reda.

44. člen

V teh pravilih se kazen samice nanaša na osamitev zapornika za 22 ur ali več na dan brez pomembnih človeških stikov. Podaljšana osamitev se nanaša na bivanje v samici za obdobje, ki presega 15 zaporednih dni.

45. člen

1. Kazen samice se uporabi le izjemoma kot zadnja možnost, in sicer za čim krajši čas, kot je mogoče, pod pogojem neodvisnega pregleda in samo v skladu z dovoljenjem pristojnega organa. Kazen samice se ne sme izreči zaradi zapornikove obsodbe.
2. Naložitev kazni samice je prepovedana pri zapornikih z duševnimi ali telesnimi motnjami, kadar bi taki ukrepi njihov položaj le še poslabšali. Prepoved uporabe kazni samice in podobnih ukrepov velja v primerih, ki vključujejo ženske in otroke, kakor je navedeno v drugih standardih in normativih

Združenih narodov pri preprečevanju kriminala in v kazenskem pravosodju.

46. člen

1. Zdravstveno osebje ne sme imeti pri izrekanju disciplinskih sankcij ali drugih omejevalnih ukrepov nobene vloge. To osebje posebno pozornost namenja zdravju zapornikov, za katere velja katera koli oblika neprostovoljne ločitve, vključno z vsakodnevnimi obiski takih zapornikov ter zagotavljanjem takojšnje medicinske pomoči in zdravljenja na zahtevo teh zapornikov ali zaporskega osebja.
2. Zdravstveno osebje brez odlašanja poroča upravniku zapora o vseh škodljivih učinkih disciplinskih sankcij ali drugih omejevalnih ukrepov na telesno ali duševno zdravje zapornika, ki so mu bili izrečeni take sankcije ali ukrepi, ter ga obvesti, če meni, da je treba prenehati z njimi ali jih spremeniti zaradi telesnih ali duševnih zdravstvenih razlogov.
3. Zdravstveno osebje je pooblaščen za pregledovanje in priporočanje sprememb glede neprostovoljne ločitve zapornikov zaradi zagotovila, da taka ločitev ne bi poslabšala zdravstvenega stanja ali duševne ali telesne invalidnosti zapornika.

Sredstva prisile

47. člen

1. Uporaba verig, okovov ali drugih prisilnih sredstev, ki so po svojem bistvu ponižujoča ali boleča, je prepovedana.
2. Druga sredstva prisile se uporabijo samo, če je to dovoljeno z zakonom, in sicer v naslednjih primerih:
  - a) kot previdnostni ukrep proti preprečitvi pobega med prevozom, pod pogojem, da se jih sname, ko se zapornik pojavi pred sodnim ali upravnim organom;
  - b) po nalogu upravnika zapora, kadar drugi načini nadzora niso uspešni, da se zaporniku prepreči poškodovanje samega sebe ali drugih ali poškodovanje premoženja; v takih primerih upravnik nemudoma opozori zdravnika ali druge usposobljene zdravstvene delavce in o tem poroča višjemu upravnemu organu.

48. člen

1. Kadar se naložitev prisilnih sredstev dovoli v skladu z drugim odstavkom 47. člena, se uporabljajo naslednja načela:
  - a) prisilna sredstva se naložijo samo, če nižja oblika nadzora ni učinkovita pri obvladanju tveganj, ki jih pomeni neomejeno gibanje;
  - b) način prisile mora biti najmanj vsiljiv način, ki je potreben in razumno na voljo za nadziranje zapornikovega gibanja ter temelji na stopnji in naravi tveganj;
  - c) prisilna sredstva se naložijo samo za zahtevano časovno obdobje in jih je treba odstraniti takoj, ko je mogoče po prenehanju tveganj, ki jih pomeni neomejeno gibanje.
2. Prisilna sredstva se nikoli ne uporabljajo za ženske v porodnih krčih, med rojevanjem in takoj po porodu.

49. člen

Zaporska uprava mora zaprositi za dostop do uporabe nadzornih tehnik, ki izključujejo potrebo po naložitvi prisilnih sredstev ali zmanjšujejo njihovo vsiljivost (intruzivnost), in zagotoviti usposabljanje za uporabo teh nadzornih tehnik.

Preiskave zapornikov in celic

50. člen

Zakoni in drugi predpisi, ki urejajo preiskave zapornikov in celic, morajo biti v skladu z obveznostmi po mednarodnem pravu ter upoštevati mednarodne standarde in normative ob upoštevanju, da mora biti v zaporu zagotovljena varnost. Preiskave se izvajajo na način, ki je spoštljiv do človeškega dostojanstva in zasebnosti osebe, ki je preiskovana, in ob upoštevanju načel sorazmernosti, zakonitosti in nujnosti.

51. člen

Preiskave se ne uporabljajo za nadlegovanje, ustrahovanje ali nepotrebno motenje zasebnosti zapornikov. Zaradi odgovornosti zaporska uprava vodi ustrezne evidence preiskav, zlasti preglede s slačenjem in preglede telesnih votlin ter preiskav celic kot tudi razlogov za preiskave, podatkov o osebah, ki so jih izvajale, in morebitnih izsledkov preiskav.

52. člen

1. Vsiljive preiskave, vključno s slačenjem in pregledom telesnih votlin, se opravijo le, če je to nujno potrebno. Zaporske uprave se spodbujajo k razvijanju in uporabi primernih preiskav kot alternative vsiljivim preiskavam. Vsiljive preiskave se izvajajo za zaprtimi vrati; opravlja jih usposobljeno osebje istega spola, kot je zapornik/zapornica.
2. Preiskave telesnih votlin lahko opravijo samo usposobljeni zdravstveni delavci, ki niso primarno odgovorni za nego zapornikov, ali najmanj osebje, ki ga ustrezno usposobi zdravstveni delavec na področju higienskih, zdravstvenih in varnostnih standardov.

53. člen

Zaporniki imajo dostop do dokumentov, ki se nanašajo na njihove pravne postopke, ali jih imajo lahko v svoji lasti, ne da bi imela dostop do njih zaporska uprava.

Obveščanje in pritožbe zapornikov

54. člen

Po sprejemu se vsakemu zaporniku sprotno zagotovijo pisne informacije o:

- a) zakonodaji in veljavnih zaporskih predpisih;
- b) njegovih pravicah, vključno z dovoljenimi načini iskanja informacij, dostopom do pravnega svetovanja, vključno s shemami pravne pomoči, ter postopki oddajanja prošenj in pritožb;
- c) njegovih obveznostih, vključno z veljavnimi disciplinskimi ukrepi, in
- d) vseh drugih zadevah, ki zaporniku omogočajo prilagoditev na življenje v zaporu.

55. člen

1. Informacije, navedene v 54. členu, so na voljo v najbolj skupno uporabljenih jezikih v skladu s potrebami zaporske populacije. Če zapornik ne razume nobenega od teh jezikov, je treba zagotoviti pomoč tolmača.
2. Če je zapornik nepismen, se mu informacije sporočijo ustno. Zapornikom z okvarami vida in sluha je treba zagotoviti informacije na način, ki je primeren glede na njihove potrebe.
3. Zaporska uprava povzetke informacij prikaže na vidnem mestu v skupnih prostorih zavora.

56. člen

1. Vsak zapornik ima možnost, da vsak dan predloži zahtevo upravniku zapora ali članu zaporniškega osebja, ki je pooblaščen za njegovo zastopanje, ali se pritoži pri njem.
2. Zahteve ali pritožbe je mogoče predložiti tudi zaporskemu inšpektorju med inšpekcijskim pregledom. Zaporniki imajo možnost, da svobodno in v popolni zasebnosti govorijo z inšpektorjem ali katerim drugim inšpekcijskim uradnikom brez prisotnosti upravnika ali drugih članov osebja.
3. Vsak zapornik lahko brez cenzure v zvezi z vsebino predloži zahtevo ali pritožbo glede ravnanja z njim osrednji zaporski upravi in pravosodnim ali drugim pristojnim organom, vključno z organi, ki so pooblaščen za preglede ali popravo stanja.
4. Pravice iz prvega do tretjega odstavka tega člena se razširijo tudi na zapornikovega pravnega zastopnika. Kadar zapornik in njegov pravni zastopnik nimata možnosti uveljavljanja teh pravic, lahko to stori član zapornikove družine ali vsaka druga oseba, ki je seznanjena z zadevo.

57. člen

1. Vsaka zahteva ali pritožba se obravnava takoj in je nanjo odgovorjeno brez odlašanja. Če je zahteva ali pritožba zavrnjena ali če pride do nepotrebnega odlašanja, ima pritožnik pravico, da jo predloži sodnemu ali drugemu organu.
2. Na voljo so varovalni ukrepi, s katerim se zagotovi, da lahko zaporniki zahteve ali pritožbe varno predložijo, in če tako zahteva pritožnik, zaupno. Zapornik ali druge osebe, navedene v četrtem odstavku 56. člena, ne smejo biti izpostavljeni nikakršnemu tveganju povračilnih ukrepov, ustrahovanja ali drugih negativnih posledic zaradi predložitve zahteve ali pritožbe.
3. Navedbe o mučenju in drugih oblikah krutega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja se obravnavajo nemudoma ter jim sledi hitra in nepristranska preiskava, ki jo vodi neodvisni nacionalni organ v skladu s prvim in drugim odstavkom 71. člena.

Stik z zunanjim svetom

58. člen

1. Zapornikom se dovoli, da pod ustreznim nadzorom redno komunicirajo s svojo družino in prijatelji:
  - a) z dopisovanjem v pisni obliki in z uporabo, če so na voljo, telekomunikacijskih, elektronskih, digitalnih in drugih sredstev ter
  - b) s sprejemanjem obiskov.
2. Če so dovoljeni obiski zakonca, se ta pravica uporabi brez razlik, pri čemer zapornice to pravico uveljavljajo na enaki podlagi kot moški. Na voljo morajo biti postopki in prostori, ki zagotavljajo pravičen in enakopraven dostop ob upoštevanju varnosti in dostojanstva.

59. člen

Zaporniki se v okviru mogočega namestijo v zapore, ki so blizu njihovega doma ali kraja, kjer bo potekala njihova družbena rehabilitacija.

60. člen

1. Sprejem obiskovalcev v zaporsko zgradbo je odvisen od privoljenja obiskovalca v telesno preiskavo. Obiskovalec lahko kadar koli umakne svojo privolitev, vendar zaporska uprava v tem primeru obiskovalcu zavrne dostop.

2. Telesna preiskava in postopek vstopanja za obiskovalce ne smeta biti ponižujoča in se urejata po vsaj tako varovalnih načelih, kot so opisana v 50. do 52. členu. Preiskavam telesnih votlin se je treba izogibati in se ne smejo uporabljati za otroke.

61. člen

1. Zapornikom se v skladu z veljavno domačo zakonodajo zagotovijo ustrezna možnost, čas in prostor ob obisku pravnega svetovalca ali ponudnika pravne pomoči po njihovi izbiri zaradi pogovora in posvetovanja, in sicer brez odlašanja, prestrezanja ali cenzuriranja in v popolni zaupnosti glede katere koli pravne zadeve. Posvetovanje lahko poteka v vidnem, ne pa v tudi v slišnem dosegu zaporskega osebja.
2. Kadar zapornik ne govori lokalnega jezika, zaporska uprava omogoči dostop do storitev neodvisnega pristojnega tolmača.
3. Zaporniki morajo imeti dostop do učinkovite pravne pomoči.

62. člen

1. Zapornikom, ki so tuji državljani, se dovoli dostop do razumnih možnosti komuniciranja z diplomatskimi in konzularnimi predstavniki države, katere pripadniki so.
2. Zapornikom, ki so državljani držav brez diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, in beguncem ali osebam brez državljanstva se dovolijo podobne možnosti komuniciranja z diplomatskim predstavnikom države, ki zastopa njihove interese, ali s katerim koli nacionalnim ali mednarodnim organom, katerega naloga je varovanje teh oseb.

63. člen

Zaporniki se redno seznanjajo s pomembnejšimi novicami, tako da berejo časopise, revije ali posebne zavodske publikacije, poslušajo radijske prenose, se udeležijo predavanj ali se seznanjajo z novicami s pomočjo česar koli podobnega, kar dovoli ali nadzira zaporska uprava.

Knjige

64. člen

Vsak zapor ima knjižnico, ki je na voljo vsem kategorijam zapornikov in je ustrezno založena s knjigami za razvedrilo in učenje, pri čemer je treba zapornike spodbujati, da to v celoti izkoristijo.

Vera

65. člen

1. Če je v zaporu dovolj zapornikov iste vere, se imenuje ali odobri usposobljeni predstavnik te vere. Če število zapornikov to upravičuje in razmere dopuščajo, je treba skleniti dogovor s polnim delovnim časom.
2. Usposobljenemu predstavniku, ki se imenuje in odobri v skladu s prvim odstavkom tega člena, se dovoli, da redno opravlja svojo službo in zasebne pastoralne obiske zapornikov ob primernem času.
3. Dostop do odobrenega verskega predstavnika se ne sme zavrniti nobenemu zaporniku. Po drugi strani, če zapornik nasprotuje obisku katerega koli verskega predstavnika, je treba njegovo stališče v celoti spoštovati.

66. člen

Če je izvedljivo, se vsakemu zaporniku dovoli zadovoljevanje potreb po njegovem verskem življenju, tako da obiskuje verske obrede v zaporu in da ima pri sebi verske knjige z nauki in navodili svoje veroizpovedi.

Zadržanje zapornikove lastnine

67. člen

1. Ves denar, dragocenosti, oblačila in druge stvari, ki pripadajo zaporniku in jih ta v skladu z zaporskimi predpisi ne sme imeti pri sebi, se ob njegovem sprejemu v zapor dajo v varno hrambo. Njihov seznam podpiše zapornik. Uredi se potrebno, da se ohranijo v dobrem stanju.
2. Po izpustitvi zapornika se mu vsi tovrstni predmeti in denar vrnejo, razen če mu je dovoljeno, da denar porabi ali svojo lastnino pošlje ven iz zapora, ali je bilo ugotovljeno, da je treba vsa oblačila iz higienskih razlogov uničiti. Zapornik mora podpisati potrdilo o vrnjenih stvareh in denarju.
3. Z denarjem ali stvarmi, ki jih zapornik prejme od zunaj, se ravna enako.
4. Če zapornik prinese s seboj droge ali zdravila, zdravnik ali drug pristojni zdravstveni delavec odloči o načinu njihove uporabe.

Obveščanje

68. člen

Vsak zapornik ima pravico ter možnost in sredstva, da svojo družino ali katero koli drugo osebo, ki jo določi kot osebo za stike, nemudoma obvesti o svojem zaporu, svoji preselitvi v drug zavod in o vseh resnih boleznih ali poškodbah. Sporočanje zapornikovih osebnih informacij poteka v skladu z domačo zakonodajo.

69. člen

V primeru zapornikove smrti upravnik zapora takoj obvesti zapornikovo najbližjo osebo ali točko za stike v sili. Osebe, ki jih zapornik določi kot prejemnike informacij o svojem zdravstvenem stanju, upravnik uradno obvesti o zapornikovi hudi bolezni, poškodbi ali premestitvi v zdravstveno ustanovo. Spoštuje se zapornikova zahteva, da se soprogo oziroma soproga ali najbližji sorodnik ne obvesti o zapornikovi bolezni ali poškodbi.

70. člen

Zaporska uprava zapornika nemudoma obvesti o hudi bolezni ali smrti bližnjega sorodnika ali druge pomembne osebe. Če okoliščine dopuščajo, je treba zaporniku dovoliti, da obiše v spremstvu ali sam bližnjega sorodnika ali drugo pomembno osebo, ki je v kritičnem stanju, ali da se udeleži pogreba bližnjega sorodnika ali druge pomembne osebe.

Preiskave

71. člen

1. Ne glede na začetek notranje preiskave upravnik zapora o smrti v zaporu, izginotju ali resni poškodbi nemudoma poroča pravosodnemu ali drugemu pristojnemu organu, ki je neodvisen od zaporske

uprave ter je v takih primerih pooblaščen za hitro, nepristransko in učinkovito preiskavo okoliščin in vzrokov. Zaporška uprava s tem organom sodeluje v celoti in poskrbi, da se ohranijo vsi dokazi.

2. Obveznost iz prvega odstavka tega člena velja tudi, kadar obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je bilo storjeno dejanje mučenja ali drugega krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja v zaporu, ne glede na prejetje uradne pritožbe.
3. Če obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da je bilo dejanje iz drugega odstavka tega člena storjeno, se nemudoma sprejmejo ukrepi, ki zagotovijo, da vse v to morebiti vpletene osebe niso udeležene v preiskavi in nimajo stika s pričami, žrtvijo ali družino žrtve.

72. člen

Zaporška uprava s truplom pokojnega zapornika ravna spoštljivo in dostojanstveno. Truplo umrlega zapornika je treba takoj, kot je razumno mogoče, vrniti najbližjemu sorodniku, najpozneje ob koncu preiskave. Zaporška uprava omogoči kulturno primeren pogreb, če ni druge odgovorne strani, ki bi to hotela ali zmogla storiti, in o zadevi vodi popolno evidenco.

Premestitev zapornikov

73. člen

1. Kadar se zaporniki premeščajo iz zapora ali v zapor, morajo biti čim manj izpostavljeni pogledu javnosti in sprejmejo se potrebni varovalni ukrepi, ki jih varujejo pred žalitvami, radovednostjo in vzbujanjem pozornosti v javnosti v kateri koli obliki.
2. Prevoz zapornikov v vozilih z neustreznim prezračevanjem ali svetlobo ali na kakršen koli način, ki bi jih izpostavljala nepotrebnim fizičnim razmeram, je prepovedan.
3. Prevoz zapornikov se opravi na stroške zaporske uprave in za vse veljajo enaki pogoji.

Zaporsko osebje

74. člen

1. Zaporška uprava poskrbi za skrben izbor vseh ravni svojega osebja, saj je pravilno delovanje zapora odvisno od integritete, človečnosti, strokovne usposobljenosti in osebne primernosti tega osebja.
2. Zaporška uprava si nenehno prizadeva, da bi pri osebju in v javnosti vzbujala in ohranjala prepričanje, da gre pri tem delu za zelo pomembno službo družbenega pomena in da je v ta namen treba uporabiti vsa ustrezna sredstva obveščanja javnosti.
3. Za izpolnjevanje navedenih ciljev se imenuje strokovno zaporsko osebje s polnim delovnim časom, ki ima status državne službe z zagotovljenim mandatom, ki je odvisen le od dobrega ravnanja, učinkovitosti in telesne pripravljenosti tega osebja. Plače morajo biti ustrezne, da se pritegnejo in obdržijo primerni moški in ženske; prejemki iz zaposlitve in delovne razmere morajo biti ustrezni glede na zahtevno naravo dela.

75. člen

1. Vse zaporsko osebje mora imeti ustrezno raven izobrazbe in zmožnosti in sredstva za opravljanje svojih nalog na strokoven način.
2. Zaporskemu osebju se pred začetkom opravljanja službe zagotovi usposabljanje, ki je prilagojeno njegovim splošnim in posebnim nalogam ter odraža najboljše sodobne prakse, utemeljene na

kazenskopravni znanosti. Samo tistim kandidatom, ki uspešno opravijo teoretični in praktični preizkus po končanem usposabljanju, je dovoljeno, da začnejo opravljati zaporško službo.

3. Zavorska uprava zagotavlja stalno izvajanje tečajev strokovnega usposabljanja za delo, da se ohranjajo in izboljšujejo znanje ter strokovne zmožnosti njegovega osebja, potem ko začne opravljati službo in v poklicni karieri.

76. člen

1. Usposabljanje iz drugega odstavka 75. člena mora vsebovati najmanj usposabljanje o:
  - a) ustrezni notranji zakonodaji, predpisih in usmeritvah ter veljavnih mednarodnih in regionalnih instrumentih, po določbah katerih se morata uravnavati delo in vzajemno delovanje zaporniškega osebja in zapornikov;
  - b) pravicah in dolžnostih zavorskega osebja pri opravljanju njegovih nalog, vključno s spoštovanjem človeškega dostojanstva vseh zapornikov in prepovedjo nekaterih ravnanj, kot so zlasti mučenje in druge oblike krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja;
  - c) varstvu in varnosti, vključno z zamisljivo o dinamični varnosti, uporabi sile in sredstev prisile ter obvladovanju nasilnih prestopnikov ob dolžnem upoštevanju preventivnih in umiritvenih tehnik, kot so pogajanja in mediacija;
  - d) prvi pomoči, psihosocialnih potrebah zapornikov in ustrezni dinamiki v zavorskem okolju ter o socialnem varstvu in pomoči, vključno z zgodnjim odkrivanjem težav z duševnim zdravjem.

2. Zavorsko osebje, ki je odgovorno za delo z nekaterimi kategorijami zapornikov ali ki so mu dodeljene druge specializirane naloge, mora biti deležno ustreznega usposabljanja.

77. člen

Vse zavorsko osebje ves čas ravna in svoje naloge opravlja tako, da na zapornike trajno vpliva s svojim dobrim zgledom in s tem pridobiva njihovo spoštovanje.

78. člen

1. Zavorsko osebje mora, če je mogoče, vključevati zadosti specialistov, kot so psihiatri, psihologi, socialni delavci, učitelji in učitelji za poklice.
2. Storitve socialnih delavcev, učiteljev in učiteljev za poklice se zagotovijo za stalno brez izključevanja delavcev s polovičnim delovnim časom ali prostovoljcev.

79. člen

1. Upravnik zavora mora biti ustrezno usposobljen za opravljanje svojih nalog, kar zagotavlja s svojim značajem, upravno sposobnostjo, ustreznim usposabljanjem in izkušnjami.
2. Upravnik zavora svoj celotni delovni čas nameni opravljanju uradnih nalog in ne sme biti imenovan s krajšim delovnim časom. Stalno prebivališče mora imeti na območju zavora ali v njegovi neposredni bližini.
3. Če sta dva zavora pod vodstvom enega upravnika, ju ta pogosto obiskuje. Za vsakega od teh zavorov je pristojen odgovorni rezidenčni uradnik.

80. člen

1. Upravnik zavora ali njegov namestnik in večina drugih članov zavorskega osebja mora obvladati jezik, ki ga govori največ zapornikov, ali jezik, ki ga razume največ zapornikov.

2. Kadar je potrebno, se uporabijo storitve pristojnega tolmača.

81. člen

1. V zaporih za moške in ženske je del zapora, ki je namenjen ženskam, pod vodstvom odgovornega ženskega člana osebja, ki skrbi za hrambo ključev celotnega omenjenega dela zapora.
2. Noben moški uslužbenec ne sme vstopiti v del zapora, ki je namenjen ženskam, brez spremstva ženskega člana osebja.
3. Zapornice sme obiskovati in nadzorovati samo žensko osebje zapora. To ne preprečuje moškimi članom osebja, zlasti zdravnikom in učiteljem, da ne bi opravljali svoje poklicne dolžnosti v zaporih ali delih zapora, namenjenih ženskam.

82. člen

1. Zaporsko osebje v svojih odnosih z zaporniki ne sme uporabljati sile, razen v samoobrambi ali pri poskusu pobega ali aktivnem ali pasivnem upiranju ukazu, temelječem na zakonu ali drugih predpisih. Zaporsko osebje, ki uporabi silo, je ne sme uporabiti več, kot je nujno potrebno, in mora o dogodku nemudoma poročati upravniku zapora.
2. Zaporskemu osebju se omogoči posebno telesno usposabljanje zaradi brzdanja agresivnih zapornikov.
3. Razen izjemoma zaporsko osebje pri opravljanju nalog, pri katerih prihaja do neposrednega stika z zaporniki, ne sme biti oboroženo. Poleg tega zaporsko osebje ne sme biti v nobenem primeru oboroženo, razen če je za uporabo orožja ustrezno usposobljeno.

Notranji in zunanji inšpekcijski nadzor

83. člen

1. Na voljo je dvojni sistem opravljanja rednega inšpekcijskega nadzora nad zapori in penološkimi storitvami:
  - a) notranji ali upravni inšpekcijski nadzor, ki ga opravlja osrednja zaporska uprava;
  - b) zunanji nadzor, ki ga opravlja od zaporske uprave neodvisen organ in ki lahko vključuje pristojne mednarodne ali regijske organe.
2. V obeh primerih je cilj inšpekcijskega nadzora zagotoviti, da se zapori upravljajo v skladu z obstoječo zakonodajo, predpisi, usmeritvami in postopki zaradi doseganja ciljev penoloških in popravnih storitev ter zaradi varovanja pravic zapornikov.

84. člen

1. Inšpektorji so pooblaščen za:
  - a) dostop do vseh informacij o številu zapornikov ter do krajev in lokacij pridržanja ter vseh informacij, pomembnih za ravnanje z zaporniki, vključno z njihovimi evidencami in pogoji pridržanja;
  - b) prosto izbiro zaporov, ki jih bodo obiskali, vključno z nenajavljenimi obiski na lastno pobudo, in zapornikov, s katerimi bodo opravili razgovor;
  - c) zasebne in v celoti zaupne razgovore z zaporniki in zaporskim osebjem med svojim obiskom;
  - d) dajanje priporočil zaporski upravi in drugim pristojnim organom.
2. Zunanje inšpekcijske time sestavljajo usposobljeni in izkušeni inšpektorji, ki jih imenuje pristojni organ in vključujejo zdravstvene strokovnjake. Ustrezno pozornost je treba nameniti uravnoteženi zastopanosti spolov.

85. člen

- Po vsakem inšpekcijskem nadzoru se pripravi pisno poročilo in se predloži pristojnemu organu. Ustrezno pozornost je treba nameniti pripravi poročil zunanjih inšpekcijskih pregledov, ki so javno dostopna in izključujejo vse osebne podatke o zapornikih, razen če ti za to dajo izrecno soglasje.
- Zaporska uprava ali drugi pristojni organi, če je primerno, v razumnem času navedejo, ali bodo izvajali priporočila, ki izhajajo iz zunanjega inšpekcijskega nadzora.

II. PRAVILA, KI SE UPORABLJAJO ZA POSEBNE KATEGORIJE

A. Obsojeni zaporniki

Vodilna načela

86. člen

Vodilna načela v nadaljevanju so namenjena predstavitvi duha, v katerem je treba upravljati kazenske ustanove, in ciljev, h katerim morajo biti usmerjene v skladu z izjavo, dano v okviru 1. predhodne ugotovitve k tem pravilom.

87. člen

Pred iztekom kazni je zaželeno, da se sprejmejo potrebni koraki, ki bodo zaporniku zagotovili postopno vrnitev v družbo. Ta cilj je mogoče odvisno od primera doseči z uvedbo predizpustitvenega režima v istem zaporu ali drugi ustrezni ustanovi ali s poskusno izpustitvijo pod neke vrste nadzorom, ki ne sme biti v rokah policije, temveč ga je treba kombinirati z učinkovito socialno pomočjo.

88. člen

- Pri ravnanju z zaporniki se ne sme poudarjati njihova izključenost iz skupnosti, temveč njihova nadaljnja udeležbo v njej. Kjer koli je mogoče, bi morale biti prisotne agencije skupnosti, da bi zaporskemu osebju pomagale pri nalogi družbene rehabilitacije zapornikov.
- V povezavi z vsakim zaporom bi moralo biti socialnim delavcem naloženo, da vzdržujejo in izboljšujejo zaželeno odnose zapornika z njegovo družino in s koristnimi socialnimi agencijami. Sprejeti bi bilo treba ukrepe, v največji možni meri združljive z zakonom in kaznijo, za varovanje pravic, ki se nanašajo na državljanske interese, pravice socialne varnosti in druge socialne ugodnosti zapornikov.

89. člen

- Izpolnitev teh načel zahteva individualizacijo ravnanja in v ta namen prilagodljiv sistem razvrščanja zapornikov v skupine. Zaželeno je, da bi bile take skupine razdeljene po posameznih zaporih, ki so primerni za obravnavanje vsake posamezne skupine.
- Pri teh zaporih ni potrebno, da zagotavljajo enako stopnjo varnosti vsaki skupini. Zaželeno so različne stopnje varnosti glede na potrebe različnih skupin. Odprti zaporji že zaradi samega dejstva, da ne zagotavljajo fizične zaščite pred pobegom, temveč se zanašajo na samodisciplino zapornikov, ponujajo najugodnejše razmere za rehabilitacijo skrbno izbranih zapornikov.
- Zaželeno je, da število zapornikov v zaporih zaprtega tipa ne bi bilo tako veliko, da bi oviralo individualno ravnanje z njimi. V nekaterih državah velja mnenje, naj število zaprtih oseb ne presega 500. V zaporih odprtega tipa naj bo število zapornikov čim manjše.

4. Po drugi strani ni zaželeno ohranjati zaporov, ki so tako majhni, da ni mogoče zagotoviti ustreznih zmogljivosti.

90. člen

Dolžnost družbe ne preneha z izpustitvijo zapornika. Zato bi morale biti na voljo vladne ali zasebne agencije, ki bi bile zaporniku sposobne zagotoviti učinkovito nadaljnjo oskrbo po izpustitvi iz zapora, usmerjeno k zmanjševanju predsodkov proti njemu ali njegovi družbeni rehabilitaciji.

Ravnanje z zaporniki

91. člen

Cilj ravnanja z osebami, obsojenimi na kazen zapora ali kakšen podoben ukrep, je, če to dopušča dolžina kazni, v njih okrepiti voljo, da se po izpustitvi iz zapora ravna po zakonih in živijo samostojno življenje, ter jih za to tudi usposobiti. Ravnanje z njimi mora spodbujati njihovo samospoštovanje in razvijati občutek odgovornosti.

92. člen

1. Za te namene je treba uporabiti vsa ustrezna sredstva, vključno z versko oskrbo v državah, kadar je to mogoče, izobraževanjem, poklicnim usmerjanjem in usposabljanjem, socialnim delom, svetovanjem o zaposlitvi, telesnim razvojem in krepitvijo moralnega značaja, v skladu z individualnimi potrebami vsakega zapornika in ob upoštevanju njegove družbene in kazenske preteklosti, telesnih in duševnih zmožnosti in sposobnosti, osebnega temperamenta, dolžine kazni in možnosti po izpustitvi iz zapora.
2. Za vsakega zapornika, obsojenega na primerno dolgo kazen, upravnik zapora prejme, kakor hitro je mogoče po njegovem sprejemu, celovito poročilo o vseh stvareh, navedenih v prvem odstavku tega člena. Tako poročilo vedno vsebuje poročilo zdravnika ali drugega usposobljenega zdravstvenega delavca o telesnem in duševnem stanju zapornika.
3. Poročila in drugi pomembni dokumenti se odložijo v osebno datoteko. Ta datoteka se redno posodablja in je razvrščena tako, da omogoča vpogled odgovornim članom osebja, kadar je to potrebno.

Razvrščanje in individualizacija

93. člen

1. Namen razvrščanja je:
  - a) ločitev tistih zapornikov, ki bi zaradi svoje kazenske evidence ali značaja verjetno širili slab vpliv, od preostalih zapornikov;
  - b) porazdelitev zapornikov v skupine, da se olajša ravnanje z njimi zaradi njihove družbene rehabilitacije.
2. Če je mogoče, se zapori odprtega tipa ali ločeni oddelki zapora uporabljajo za ravnanje z različnimi skupinami zapornikov.

94. člen

Po sprejemu v zapor in po preučitvi osebnosti vsakega zapornika, obsojenega na kazen primerne dolžine, je treba, kakor hitro je mogoče, pripraviti program ravnanja z njim v skladu s spoznanji, pridobljenimi na podlagi njegovih individualnih potreb, zmožnosti in nagnjenj.

Privilegiji

95. člen

Zaradi spodbujanja dobrega vedenja, razvijanja občutka odgovornosti ter varovanja interesa in sodelovanja zapornikov pri ravnanju z njimi se v vsakem zaporu vzpostavijo sistemi privilegijev za različne skupine zapornikov in različne metode ravnanja z njimi.

Delo

96. člen

1. Obsojeni zaporniki imajo možnost delati in/ali dejavno sodelovati pri svoji rehabilitaciji glede na telesne in duševne sposobnosti, ki jih ugotovi zdravnik ali drug usposobljen zdravstveni delavec.
2. Zagotovi se zadostno delo koristne narave, ki zapornikom omogoča zaposlenost v običajnem delovnem dnevu.

97. člen

1. Delo v zaporu ne sme biti žaljivo.
2. Zaporniki ne smejo biti v suženjskem ali podložniškem razmerju.
3. Od zapornikov se ne sme zahtevati delo za osebno ali zasebno korist članov zaporskega osebja.

98. člen

1. Če je mogoče, naj bo dodeljeno delo tako, da bo ohranjalo ali povečevalo zmožnost zapornikov, da zaslužijo dovolj za dostojno življenje po izpustitvi.
2. Poklicno usposabljanje za koristne veščine se zagotovi zapornikom, ki so od tega sposobni imeti korist, zlasti mladim zapornikom.
3. V mejah združljivosti z ustrežno poklicno izbiro in zahtevami zaporske uprave ter disciplino lahko zaporniki izberejo vrsto dela, ki ga želijo opravljati.

99. člen

1. Organizacija in delovne metode v zaporu naj bodo, če je mogoče, podobne tistim pri podobnem delu zunaj zopora, da se zaporniki lahko pripravijo na razmere normalnega poklicnega življenja.
2. Interesi zapornikov in njihovega poklicnega usposabljanja ne smejo biti podrejeni ustvarjanju finančnega dobička na podlagi dela v zaporu.

100. člen

1. Po možnosti naj zaporske proizvodne dejavnosti in farme neposredno upravlja zaporska uprava in ne zasebni izvajalci.
2. Če so zaporniki zaposleni pri delu, ki ne spada pod zaporsko upravo, morajo biti vedno pod nadzorom zaporskega osebja. Razen če delo ni namenjeno drugim vladnim službam/oddelkom, osebe, ki prejmejo proizvod iz dela, zaporski upravi plačajo polne običajne plače za tako delo, pri čemer se upošteva ustvarjeni učinek zapornikov.

101. člen

1. Varstveni ukrepi, predpisani zaradi zaščite varnosti in zdravja prostih delavcev, se upoštevajo tudi v zaporih.
2. Določi se, da imajo zaporniki pravico do odškodnine v primeru delovne poškodbe, vključno s poklicno boleznijo, pod pogoji, ki niso manj ugodni od tistih, ki jih zakon razširja na proste delavce.

102. člen

1. Največje število dnevni in tedenskih delovnih ur se določi z zakonom ali upravnim predpisom ob upoštevanju lokalnih pravil ali navad v zvezi z zaposlovanjem prostih delavcev.
2. Tako določene delovne ure dopuščajo en dan počitka na teden ter dovolj časa za izobraževanje in druge dejavnosti, ki so potrebne kot del obravnave zapornikov in njihove rehabilitacije.

103. člen

1. Veljati mora sistem pravičnega plačila za delo zapornikov.
2. V skladu s tem sistemom se zapornikom dovoli, da porabijo vsaj del svojega zaslužka za nakup odobrenih izdelkov za lastno rabo in da del zaslužka pošljejo svoji družini.
3. Sistem mora tudi zagotoviti, da zaporska uprava lahko del zaslužka da v sklad prihrankov, ki se zaporniku izročijo ob izpustitvi iz zapora.

Izobraževanje in rekreacija

104. člen

1. Zagotovi se nadaljnje izobraževanje vseh zapornikov, ki so sposobni imeti korist od tega, vključno z verskim poukom v državah, kjer je to mogoče. Izobraževanje nepismenih zapornikov in mladih zapornikov je obvezno, pri čemer zaporska uprava temu posveti posebno pozornost.
2. Če je izvedljivo, se izobraževanje zapornikov vključi v izobraževalni sistem države, tako da po izpustitvi iz zapora ti lahko brez težav nadaljujejo izobraževanje.

105. člen

V korist duševnega in telesnega zdravja zapornikov se v vseh zaporih zagotovijo rekreacijske in kulturne dejavnosti.

Socialna razmerja in ravnanje po izpustitvi

106. člen

Posebna pozornost se nameni vzdrževanju in izboljšanju takih razmerij med zapornikom in njegovo družino, ki so zaželeni v obojestransko korist.

107. člen

Od začetka prestajanja kazni zapornika je treba upoštevati njegovo prihodnost po izpustitvi iz zapora ter ga spodbujati in mu pomagati pri vzdrževanju ali vzpostavljanju takih odnosov z osebami ali službami zunaj zapora, ki lahko pripomorejo k njegovi rehabilitaciji in so v največjo korist njegove družine.

108. člen

1. Službe in agencije, vladne ali druge, ki pomagajo izpuščenim zapornikom pri njihovi ponovni postavitvi na noge v družbi, morajo zagotoviti, če je mogoče in potrebno, da izpuščeni zaporniki dobijo ustrezno dokumentacijo in osebne dokumente, da imajo primeren dom in delo, da so ustrezno in primerno oblečeni glede na podnebje in letni čas ter da imajo na voljo zadosti sredstev, da pridejo v kraj, kamor želijo iti, in si zagotovijo lastno preživetje v obdobju neposredno po izpustitvi iz zapora.
2. Pooblaščen predstavniki teh organov morajo imeti ves potreben dostop do zapora in zapornikov ter sodelovati pri posvetovanjih glede zapornikove prihodnosti od začetka prestajanja kazni zapora.
3. Zaželeno je, da so dejavnosti takih agencij, če je mogoče, centralizirane ali usklajene zaradi čim boljšega učinka njihovih prizadevanj.

B. Zaporniki z duševnimi motnjami in/ali zdravstvenimi stanji

109. člen

1. Osebe, za katere se ugotovi, da niso kazensko odgovorne ali pozneje dobijo diagnozo hudih duševnih motenj in/ali zdravstvenih stanj in katerih stanje bi se zaradi bivanja v zaporu poslabšalo, se ne pridržijo v zaporu; zanje je treba čim prej poskrbeti tako, da se premestijo v ustanove za duševno zdravlje.
2. Če je potrebno, lahko gredo drugi zaporniki z duševnimi motnjami in/ali zdravstvenimi stanji na opazovanje in se zdravijo v specializiranih ustanovah pod nadzorom usposobljenih zdravstvenih delavcev.
3. Zdravstvena služba poskrbi za psihiatrično zdravljenje vseh drugih zapornikov, ki potrebujejo tako zdravljenje.

110. člen

Po dogovoru z ustreznimi agencijami je zaželeno sprejeti ukrepe, da se zagotovita, če je potrebno, nadaljevanje psihiatričnega zdravljenja po izpustitvi iz zapora in socialna psihiatrična oskrba po izpustitvi.

C. Zaporniki v priporu ali v pričakovanju sojenja

111. člen

1. Osebe, ki so bile prijete ali poslone v zapor zaradi kazenske ovadbe proti njim in ki so pridržane v policijskem ali sodnem priporu (zapor), vendar se jim še ni sodilo in niso obsojene, se v nadaljnjem besedilu teh pravil imenujejo »priporniki«.
2. Za neobsojene zapornike velja domneva nedolžnosti in se obravnavajo kot taki.
3. Brez poseganja v pravna pravila o varovanju posameznikove svobode ali o postopku, ki ga je treba upoštevati v zvezi s priporniki, so ti zaporniki upravičeni do posebnega režima, katerega bistvene zahteve so navedene v naslednjih členih:

112. člen

1. Priporniki bivajo ločeno od obsojenih zapornikov.
2. Mladi priporniki bivajo ločeno od odraslih zapornikov in so načeloma pridržani v ločenih ustanovah.

113. člen

Priporniki spijo posamično v ločenih prostorih ob pridržku različnih lokalnih običajev v zvezi s podnebjem.

114. člen

V mejah, ki so združljive z dobro urejenostjo zavoda, si lahko priporniki, če tako želijo, priskrbijo hrano od zunaj na lastne stroške bodisi s pomočjo uprave bodisi svoje družine ali prijateljev. Drugače hrano zagotovi uprava.

115. člen

Priporniki lahko nosijo svojo lastno obleko, če je čista in primerna. Če nosi zaporsko obleko, se mora ta razlikovati od oblačil obsojencev.

116. člen

Pripornikom se vedno ponudi možnost za delo, vendar se to od njih ne sme zahtevati. Če se pripornik odloči za delo, mora za to prejeti plačilo.

117. člen

Priporniki si lahko na lastne stroške ali na stroške tretje strani priskrbijo take knjige, časopise, pisalne potrebščine in druga sredstva za lastne dejavnosti, ki so združljiva z interesi pravosodne uprave in redom v zavodu.

118. člen

Pripornikom se dovoli, da jih obišče in zdravi njihov lastni zdravnik ali zobozdravnik, če obstajajo utemeljeni razlogi za to in če je pripornik sposoben plačati vse nastale stroške.

119. člen

1. Vsak pripornik ima pravico, da je nemudoma obveščen o razlogih za priprtje in vseh obtožbah proti njemu.
2. Če pripornik nima pravnega svetovalca po svoji lastni izbiri, je upravičen do pravnega svetovalca, ki mu ga dodeli pravosodni ali drug organ, in sicer v vseh primerih, v katerih to zahteva pravni interes, ne da bi mu bilo treba kar koli plačati, če nima na voljo dovolj sredstev za plačilo. Zavrnitev dostopa do pravnega svetovalca obravnava neodvisna revizija brez odlašanja.

120. člen

1. Pravice, ki urejajo dostop pripornika do njegovega pravnega svetovalca ali ponudnika pravne pomoči zaradi njegove obrambe, in načini uveljavljanja teh pravic se urejajo po enakih načelih, kot je opisano v 61. členu.

2. Priporniku se na zahtevo zagotovijo pisalne potrebščine za pripravo dokumentov v zvezi z njegovo obrambo, vključno z zaupnimi navodili za njegovega pravnega svetovalca ali ponudnika pravne pomoči.

D. Civilni zaporniki

121. člen

V državah, v katerih zakon dovoljuje kazen zapora zaradi dolga ali po nalogu sodišča v okviru katerega drugega nekazenskega postopka, za tako zaprte osebe veljajo samo take omejitve ali stopnja resnosti, kot je potrebno, da se zagotovita varno pridržanje in red. Ravnanje z njimi ne sme biti manj ugodno od ravnanja, ki velja za pripornike s pridržkom, da se od njih po možnosti lahko zahteva delo.

E. Osebe, prijete ali pridržane brez obtožbe

122. člen

Brez poseganja v 9. člen Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah²⁸ osebe, ki so bile prijete ali poslone v zapor brez obtožbe, uživajo enako varstvo, kot je dodeljeno po I. in II. delu oddelka C teh pravil. Prav tako se uporabljajo ustrezne določbe II. dela oddelka A teh pravil, kadar je njihova uporaba lahko v korist te posebne skupine oseb v priporu, pod pogojem, da se ne sprejmejo ukrepi, ki bi pomenili, da je prevzgoja ali rehabilitacija kakor koli primerna za osebe, ki niso bile obsojene zaradi kaznivega dejanja.

²⁸ Glej resolucijo 2200 A (XXI), priloga.

Poročilo za leto 2015
Državnega preventivnega mehanizma v Republiki Sloveniji
po Opcijskem protokolu h Konvenciji OZN proti mučenju
in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju

Izdajatelj:

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (Varuh)

Pri pripravi publikacije so sodelovali:

Varuh: Vlasta Nussdorfer, varuhinja človekovih pravic; Ivan Šelih - namestnik varuhinje in vodja Državnega preventivnega mehanizma; mag. Jure Markič, Robert Gačnik, Lili Jazbec in Miha Horvat, svetovalci Varuha

Nevladna organizacija: Primož Križnar, SKUP - Skupnost privatnih zavodov (izdelal zapis obiskov policijskih postaj); Katja Piršič, SKUP (izdelala zapis obiskov ZPKZ-jev); Jure Trbič, SKUP (izdelal zapis obiskov PSVZ)

Uredila:

Ivan Šelih, namestnik varuhinje in Liana Kalčina, svetovalka Varuha

Prevod Pravil OZN za ravnanje z zaporniki:

Marjan Capuder

Lektura:

Nina Modrijan

Korektor:

Jože Marovt

Oblikovanje in računalniški prelom:

Futura DDB, design Maruša Koželj, prelom Vojko Plevel

Tisk:

Cicero, d.o.o.

Naklada:

700 izvodov

Ljubljana, maj 2016

Publikacija je objavljena tudi na spletnih straneh
www.varuh-rs.si

Naslov:

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije
Dunajska cesta 56, 1109 Ljubljana, Slovenija
Telefon 01 475 00 50; Faks 01 475 00 40

www.varuh-rs.si

info@varuh-rs.si

Reproduciranje delov publikacije je dovoljeno z navedbo vira.

ISSN 2232-4720

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije
Dunajska cesta 56, 1109 Ljubljana

ISSN 2232-4720

Telefon: +386 1 475 00 50
Brezplačni telefon: 080 15 30
Faks: + 386 1 475 00 40
info@varuh-rs.si
www.varuh-rs.si

